Grey Scale #13
Part Code ST1316
DANES-PICTA.COM
Colour Chart #13
Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black
Inches Centimetres

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

BIBLIOTEKA NIEJAWNA Akademii Obrony Narodowej Nr ewid. II
Pf 4999/s
JAWNE

AON wewn. 4941/97

POUFNE

Egz. Nr 150

Pf-33/s

PROBLEMY ORGANIZACJI, GOTOWOŚCI BOJOWEJ I MOBILIZACJI SIŁ ZBROJNYCH

BIBLIOTEKA GŁÓWNA Akademii Obrony Narodowej Nr ewid. II
Pf 50145
60294

WARSZAWA 1997

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ STRATEGICZNO-OBRONNY

KATEDRA ORGANIZACJI I MOBILIZACJI WOJSK

podstawa przekł. Wykaz Aktualnych Wojskowych
Wydawnictw Wewnętrznych szt. gen. 152/101
data i podpis 27.12.05 Kozak Anna

BIBLIOTEKA NIEJAWNA Nr ewid. Pf 4995 II Akademii Obrony Narodowej

AON wewn. 4941/97

JAWNE POUFNE

Egz.nr 150

BIBLIOTEKA NIEJAWNA Nr ewid. Pf-33/S Akademii Obrony Narodowej

BIBLIOTEKA GŁÓWNA - ARCHIWUM Nr ewid. Pf 50145 Akademii Obrony Narodowej

PROBLEMY ORGANIZACJI, GOTOWOŚCI BOJOWEJ I MOBILIZACJI SIŁ ZBROJNYCH

BIBLIOTEKA GŁÓWNA - ARCHIWUM Nr ewid. 60294 II Akademii Obrony Narodowej

WARSZAWA 1997

Opracował zespół pod kierownictwem
płk. dr hab. Jana WOJNAROWSKIEGO

Wydanie drugie uzupełnione i poprawione

SPIS TREŚCI

Wstęp ... 7
1. SIŁY ZBROJNE RP - PRZEZNACZENIE, ZADANIA I ORGANIZACJA WOJSK LĄDOWYCH ... 9
1.1. Przeznaczenie i zadania wojsk lądowych ... 12
1.2. Organizacja wojsk lądowych ... 12
2. ZAŁOŻENIA POKOJOWEGO UZUPEŁNIANIA SIŁ ZBROJNYCH RP NA TLE WYBRANYCH PAŃSTW EUROPEJSKICH ... 16
2.1. Założenia odbywania różnych form służby wojskowej ... 17
2.2. Organizacja pokojowego uzupełniania Sił Zbrojnych RP ... 22
2.3. Uprawnienia i obowiązki poborowych oraz żołnierzy odbywających służbę wojskową w czasie pokoju ... 39
3. ZAŁOŻENIA SYSTEMU GOTOWOŚCI BOJOWEJ SIŁ ZBROJNYCH RP ... 44
3.1. Wstęp do teorii gotowości bojowej ... 44
3.1.1. Cel, wymagania i zadania systemu gotowości bojowej ... 47
3.2. Czynniki gotowości bojowej ... 49
3.2.1. Pojęcie i struktura gotowości bojowej ... 49
3.2.2. Ogólna charakterystyka stanu stałej gotowości bojowej (StGB) ... 50
3.2.3. Planowanie osiągania wyższych stanów gotowości bojowej ... 53
3.3. Osiąganie wyższych stanów gotowości bojowej ... 54
3.3.1. Alarmowanie i ostrzeganie jednostek wojskowych ... 55
3.3.2. Osiąganie podwyższonej gotowości bojowej (PdGB) ... 56
3.3.3. Wzmożona gotowość bojowa WzGB ... 57
3.3.4. Osiąganie pełnej gotowości bojowej (PłGB) ... 57
3.4. Kierowanie procesem osiągania wyższych stanów gotowości bojowej (WSGB) ... 58
4. ZAŁOŻENIA SYSTEMU MOBILIZACYJNEGO SIŁ ZBROJNYCH RP ... 61
4.1. Założenia mobilizacji państwa ... 61
4.2. Przedmiot, treść i struktura systemu mobilizacyjnego sił zbrojnych ... 64
4.3. Przygotowanie sił zbrojnych do mobilizacyjnego rozwinięcia ... 69
4.4. Rodzaje, sposoby i warianty mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych ... 71
4.5. Planowanie i organizacja mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych ... 74
5. ORGANIZACJA URUCHAMIANIA MOBILIZACJI SIŁ ZBROJNYCH ... 84
5.1. Alarmowanie, powiadamianie i powoływanie potrzeb mobilizacyjnych ... 84
5.2. Sposób uruchamiania i prowadzenia mobilizacji ... 88
5.3. Sposoby powołania uzupełnienia oraz organizacja i zadania akcji doręczania dokumentów powołania ... 92
6. WŁAŚCIWOŚCI MOBILIZACYJNEGO ROZWINIĘCIA JEDNOSTEK WOJSK LOTNICZYCH I OBRONY POWIETRZNEJ ... 101
7. PRZEWIDYWANE ZAKŁÓCENIA I ICH WPŁYW NA PROCES MOBILIZACYJNEGO ROZWINIĘCIA SIŁ ZBROJNYCH (JEDNOSTEK WOJSKOWYCH) ... 106
7.1. Zagrożenie militarne Polski ... 106
7.2. Zadania systemu obronnego państwa podejmowane w celu ograniczenia przewidywanych skutków oddziaływania przeciwnika ... 109
7.3. Mobilizacyjne rozwinięcie jednostek wojskowych w warunkach zakłóceń ... 111
8. PLANOWANIE, ORGANIZACJA I KIEROWANIE MOBILIZACYJNYM ROZWINIĘCIEM JEDNOSTEK WOJSKOWYCH ... 117
8.1. Planowanie i organizacja mobilizacyjnego rozwinięcia jednostki wojskowej ... 117
8.2. Kierowanie mobilizacyjnym rozwinięciem jednostek wojskowych ... 127
8.3. Obieg informacji (meldunków) w procesie mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych ... 129

9. ZABEZPIECZENIE MOBILIZACYJNEGO ROZWINIĘCIA JEDNOSTEK WOJSKOWYCH PRZEZ TERENOWE ORGANY ADMINISTRACJI WOJSKOWEJ ORAZ PLANOWANIE ORGANIZACJI WYKORZYSTANIA ŚWIADCZEŃ Z GOSPODARKI NARODOWEJ ... 132
9.1. Struktura organizacyjna terenowych organów administracji wojskowej ... 133
9.2. Sposoby i zakres realizacji zadań zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych oraz kompetencje i zadania uczestniczących w nich organów ... 135
9.3. Planowanie i organizacja zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych ... 140
9.4. Uzupełnianie jednostek wojskowych stanem osobowym oraz środkami transportowymi (maszynami) 141 pobieranymi z gospodarki narodowej ... 141
9.4.1. Zasady ogólne ... 141
9.4.2. Charakterystyka i gromadzenie rezerw osobowych ... 143
9.4.3. Uzupełnianie jednostek wojskowych oficerami, chorążymi i podchorążymi rezerwy ... 144
9.4.4. Uzupełnianie jednostek wojskowych podoficerami i szeregowymi rezerwy ... 145
9.4.5. Uzupełnianie potrzeb mobilizacyjnych środkami transportowymi i maszynami ... 146
9.4.6. Dostosowanie pojazdów samochodowych i maszyn do potrzeb eksploatacji w wojsku ... 148
9.5. Kierowanie zabezpieczeniem mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych ... 149
9.5.1. Zadania terenowych organów administracji wojskowej w zakresie kierowania zabezpieczeniem mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych ... 149
9.5.2. Zachowanie ciągłości działania WSzW (WKU) ... 150
9.5.3. Powoływanie uzupełnienia do jednostek wojskowych ... 151
9.6. Planowanie świadczeń na rzecz jednostek wojskowych oraz ich wykorzystanie w czasie mobilizacyjnego rozwinięcia ... 151
9.6.1. Świadczenia osobiste i rzeczowe w czasie pokoju ... 151
9.6.2. Świadczenia osobiste i rzeczowe w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny ... 152
9.6.3. Wykorzystanie świadczeń przez jednostki wojskowe w czasie ich mobilizacyjnego rozwinięcia ... 153
9.6.4. Planowanie świadczeń ... 154
9.6.5. Nakładanie obowiązku świadczeń osobistych i ich wykonywanie ... 155
9.6.6. Przeznaczenie nieruchomości i rzeczy ruchomych na cele świadczeń rzeczowych oraz ich wykonanie ... 157
10. ZABEZPIECZENIE LOGISTYCZNE ZWIĄZKU TAKTYCZNEGO (ODDZIAŁU) W CZASIE MOBILIZACYJNEGO ROZWINIĘCIA ... 160
10.1. Planowanie zabezpieczenia logistycznego mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych ... 160
10.2. Wyposażenie jednostek wojskowych w uzbrojenie, sprzęt wojskowy i zaopatrzenie w czasie mobilizacji ... 162
10.3. Przyjmowanie pojazdów mechanicznych i maszyn z gospodarki narodowej ... 163
10.4. Zabezpieczenie medyczne w czasie mobilizacyjnego rozwinięcia jednostki wojskowej ... 164
10.5. Żywienie żołnierzy w czasie mobilizacyjnego rozwinięcia jednostki wojskowej ... 164
11. ORGANIZACJA SZKOLENIA DOWÓDZTW I WOJSK Z GOTOWOŚCI BOJOWEJ I MOBILIZACYJNEJ (GBiM) ... 166
11.1. Ogólne zasady organizacji szkolenia z gotowości bojowej i mobilizacyjnej ... 166
11.1.1. Przeznaczenie dnia gotowości bojowej i mobilizacyjnej ... 167
11.1.2. Zadania dowództw w zakresie szkolenia z gotowości bojowej i mobilizacyjnej ... 167
11.2. Planowanie szkolenia z gotowości bojowej i mobilizacyjnej na szczeblu oddziału i pododdziału ... 168
11.3. Koncepcja przygotowania i przebiegu dni gotowości bojowej i mobilizacyjnej ... 169
11.3.1. Prowadzenie szkolenia w dniu gotowości bojowej i mobilizacyjnej ... 171
11.4. Ewidencja szkolenia z gotowości bojowej i mobilizacyjnej ... 172
12. ORGANIZACJA SZKOLENIA ŻOŁNIERZY REZERWY NA POTRZEBY MOBILIZACYJNE SIŁ ZBROJNYCH ... 174
12.1. Istota i cel przygotowania rezerw osobowych na potrzeby sił zbrojnych ... 174
12.2. Planowanie przygotowania rezerw osobowych na potrzeby sił zbrojnych ... 178
12.3. Nadawanie przydziałów żołnierzom rezerwy na potrzeby mobilizacyjne jednostek wojskowych ... 182
12.4. Planowanie ćwiczeń wojskowych oraz wybrane plany szkolenia żołnierzy rezerwy mających przydziały mobilizacyjne ... 185

13. ZAŁOŻENIA I ORGANIZACJA WOJENNEGO SYSTEMU UZUPEŁNIANIA SIŁ ZBROJNYCH (WOJSK) 191
13.1. Prognozowane straty wojsk operacyjnych w działaniach bojowych 191
13.2. System uzupełniania wojsk po poniesieniu strat w czasie działań wojennych 194
13.3. Zadania oraz zasady funkcjonowania elementów systemu uzupełniania 195
13.4. Uzupełnianie wojsk w toku prowadzonych działań bojowych 198
ZAŁĄCZNIKI
1. Skład bojowy wojsk okręgów - ŚOW, POW, WOW, KOW 202
2. Pokojowe uzupełnianie sił zbrojnych 212
3. Mobilizacja państwa 213
4. Rodzaje, sposoby i warianty mobilizacji sił zbrojnych 214
5. Dokumenty planu mobilizacyjnego sił zbrojnych 215
6. Plan mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk okręgu 216
7. Mobilizacyjne rozwinięcie sił zbrojnych 220
8. Kierowanie działalnością mobilizacyjną 221
9. Proces mobilizacyjnego i operacyjnego rozwinięcia wojsk 222
10. Materiałowe potrzeby mobilizacyjne i wojenne SZ 223
11. Obwieszczenie ministra obrony narodowej 224
12. Obwieszczenie wojskowego komendanta uzupełnień 225
13. Graficzny układ zagadnień mobilizacyjnych ujmowanych w planach osiągania WSGB 226
14. Świadczenia gospodarki narodowej na rzecz sił zbrojnych 227
15. Plan zasadniczych zamierzeń w dniu gotowości bojowej i mobilizacyjnej 228
16. Schemat ideowy przebiegu szkolenia oddziału w dniu gotowości bojowej i mobilizacyjnej 229
17. Ideowy schemat szkolenia oddziału w dniu gotowości bojowej i mobilizacyjnej 230
18. Ideowy schemat szkolenia kompanii piechoty 231
19. Podział rezerw osobowych pod względem przeznaczenia 232
20. Podział rezerw osobowych pod względem wieku i wyszkolenia 233
21. Gromadzenie rezerw osobowych 234
22. Podział rezerw SZ RP (projekt) 235
23. Podział rezerw osobowych SZ RP (projekt) 236
24. Schemat wykorzystania rezerw osobowych 237
25. Schemat wykorzystania rezerw osobowych 238
26. Rezerwa alarmowa 239
27. Rezerwa bierna 240
28. Rezerwa nieefektywna 241
29. Kompleksowy system uzupełnienia w czasie wojny (model) 242
30. Schemat struktury funkcjonalnej systemu uzupełniania wojsk lądowych 243
31. Wykaz podstawowych dokumentów planistycznych 244

WSTĘP

W niniejszym podręczniku zostały przedstawione problemy organizacji sił zbrojnych, gotowości bojowej i mobilizacji wojsk, stanowiące przedmiot kształcenia w Akademii Obrony Narodowej. Poszczególne rozdziały podręcznika są tak usystematyzowane, by dawały możliwość całościowego poznania trudnych problemów doprowadzających siły zbrojne czasu pokoju do modelu organizacyjnego założonego na okres wojny.

W rozdziale pierwszym opisano przeznaczenie i zadania wojsk lądowych, zgodnie z tworzonym modelem strukturalnym nazwanym *Siły Zbrojne - 2005*. Zadania przewidziane dla wojsk lądowych ujęte w dokumencie *Polityka bezpieczeństwa i strategia obronna RP* zostały poszerzone o ich możliwości wynikające z wymagań operacyjnych. Zamieszczony schemat organizacyjny wojsk lądowych jest zbudowany na podstawie ustaleń limitowych, ustalonych podczas traktatu wiedeńskiego (CFE-1).

Rozdział drugi, opracowany na podstawie obowiązujących od stycznia 1995r. aktów prawnych, stwarza możliwość czytelnikowi do zapoznania się z odbywaniem różnych form służby wojskowej w czasie pokoju oraz z mechanizmem uzupełniania wojsk, począwszy od rejestracji przedpoborowych przez organizację poboru i ustalenia zdolności poborowego do odbycia służby wojskowej oraz wcielenia do odbycia tej służby.

W rozdziale trzecim i jedenastym omówiono organizację osiągania gotowości bojowej na poszczególnych szczeblach dowodzenia. Treść merytoryczna tych rozdziałów to podstawa do zrozumienia bogatej problematyki scalającej pokojową organizację wojskowej z jej przygotowaniem do mobilizacyjnego rozwinięcia.

Rozdziały od czwartego do ósmego dotyczą mobilizacyjnego rozwijania całości sił zbrojnych, wojsk okręgu, wojsk lotniczych i obrony powietrznej oraz poszczególnych jednostek wojskowych (mobilizacyjnych), a także związane z tym zagadnienia zakłóceń. Mobilizację sił zbrojnych (w całości lub częściowo) uruchamia się wobec narastającego zagrożenia militarnego bezpieczeństwa państwa. Dlatego w czasie jej trwania należy liczyć się z wystąpieniem różnego rodzaju zakłóceń wewnętrznych i zewnętrznych. O wpływie tych zakłóceń na proces mobilizacyjnego rozwijania wojsk traktuje rozdział ósmy.

Rozdział dziewiąty, dziesiąty i pośrednio dwunasty dotyczą szeroko pojętego zabezpieczenia mobilizacji wojsk. Począwszy od zabezpieczenia mobilizacji przez terenowe organy administracji wojskowej, rządowej i samorządowej do wybranych zagadnień zabezpieczenia logistycznego, a także przygotowania żołnierzy rezerwy na przyszłe mobilizacyjne rozwijanie sił zbrojnych.

W rozdziale ostatnim ukazano organizację wojennego systemu uzupełniania sił zbrojnych w toku prowadzonych działań bojowych. Wiedza ta została szczegółowo przedstawiona wraz z odpowiednimi załącznikami obrazującymi działanie systemu uzupełniania wojsk. Problemy dotyczące uzupełnienia sił zbrojnych (wojsk) powinny być uwzględniane i praktycznie realizowane w czasie ćwiczeń organizowanych przez dowódców w wojskach działających w nowych strukturach organizacyjnych.

Autorzy starali się w przystępny sposób ująć uporządkowaną wiedzę z przedmiotu kształcenia *Organizacja i mobilizacja wojsk* w jednym opracowaniu. Ponieważ Akademia Obrony Narodowej otrzymuje ze Sztabu Generalnego WP niewielką liczbę instrukcji mobilizacyjnych i w ogóle nie otrzymuje albumów organizacyjnych sił zbrojnych (wojsk) oraz nie będzie otrzymywała instrukcji (dyrektyw) o gotowości bojowej jako dokumentu ściśle tajnego, niniejszy podręcznik stanowi podstawowy materiał przeznaczony dla słuchaczy studiów dyplomowych i podyplomowych.

1. SIŁY ZBROJNE RP - PRZEZNACZENIE, ZADANIA I ORGANIZACJA WOJSK LĄDOWYCH

Na straży suwerenności i niepodległości narodu polskiego oraz jego bezpieczeństwa i pokoju stoją Siły Zbrojne RP. Mają one charakter ogólnonarodowy i działają zgodnie z polską racją stanu. Głównym ich zadaniem jest natychmiastowe stawianie oporu każdej agresji militarnej. Siły zbrojne realizują te zadania przy współudziale z innymi strukturami systemu obronnego, zastosują wobec napastnika środki i formy walki, jakie w konkretnej sytuacji zostaną uznane za konieczne. W razie utraty możliwości prowadzenia działań nieregularnych, siły zbrojne przejdą do innych form walki, w tym do walki partyzanckiej. Siły zbrojne opierają się na systemie służby wojskowej obowiązkowej i zawodowej.

Skład, wyposażenie i rozmieszczenie wojsk na obszarze kraju mają zapewnić utrzymywanie części sił zbrojnych w gotowości do natychmiastowych działań, sprawną realizację mobilizacyjnego rozwinięcia potencjału bojowego oraz przejścia państwa na system wojenny[1].

Siły Zbrojne RP stanowią ogniwo systemu obronnego, których celem działania jest niedopuszczenie do agresji, a w razie napaści agresora zapewnienie środkami militarnymi bezpieczeństwa, suwerenności i nienaruszalności granic państwa. Potencjał bojowy sił zbrojnych w czasie pokoju jest dostosowany do potrzeb operacyjno-strategicznych i możliwości ekonomicznych państwa. Stan liczebny sił zbrojnych i ich podstawowe uzbrojenie są zgodne z wielkościami ujętymi w traktacie CFE-1 (rys. 1.1) oraz umożliwiają szybkie rozwinięcie mobilizacyjne i operacyjne.

Podstawowe znaczenie do utrzymania niezbędnej zdolności bojowej całości sił zbrojnych i ich poszczególnych rodzajów mają:

- warunki społeczno-ekonomiczne, w tym nakłady finansowe;
- organizacja systemu dowodzenia siłami zbrojnymi;
- uwarunkowania dotyczące stworzenia niezawodnego systemu mobilizacyjnego;
- możliwości zbudowania sieciowego systemu baz logistycznych.

Z punktu widzenia struktury organizacyjnej i pokojowego ukompletowania siły zbrojne będą się charakteryzowały wysokim stopniem skadrowania oraz znacznym zróżnicowaniem składu rodzajów sił zbrojnych, a także poszczególnych jednostek wojskowych (rozwiniętych, o niepełnych stanach osobowych i skadrowanych). Przy tak dużym stopniu skadrowania sił zbrojnych zachodzi potrzeba utrzymywania znacznych zasobów rezerw osobowych oraz obciążenie jednostek wojskowych (garnizonowych ośrodków mobilizacyjnych) zadaniami mobilizacyjnymi.

Siły Zbrojne RP jako wyspecjalizowany składnik militarnego potencjału obronnego państwa muszą być przygotowane do realizacji zadań, które należy ująć w dwóch grupach. Pierwszą - będą stanowiły zadania operacyjno-strategiczne realizowane na obszarze kraju podczas konfliktu zbrojnego. Charakterystycznymi zadaniami mogą być:

---

[1] *Polityka bezpieczeństwa i strategia obronna RP*, pkt 6, System obrony.

A. CAŁOŚĆ SIŁ ZBROJNYCH RP:

Stan osobowy „P”	- 250 000, w tym 16,000 siły obrony wybrzeża
Czołgi	- 1730
BWO	- 2150
Art. powyżej 100 mm	- 1610
Art. ppanc.	- 1450
Śr. plot	- 3175, w tym 1455 rakietowych
Samoloty bojowe	- 460
Śmigłowce uderz.-130, okręty bojowe	- 80

B. W OKRĘGACH WOJSKOWYCH I RODZAJACH SIŁ ZBROJNYCH:

Wyszczególnienie	POW (13,8%)	SOW (20,3%)	WOW (20,3%)	KOW (10,5%)	Jednostki central. podporz.	Razem	WLOP	MW	Ogółem
Stan osobowy „P”	32.400	47.660	47.700	24.740	40.000	152.500	41.500	16.000	250.000
Czołgi	450	647	450	155	28	1730			1750
BWO	560	730	537	258	88	2150			2150
Art. 100 mm	402	515	402	177	114	1610			1610
Śr. ppanc.	360	286	357	430		1430			1430
Śr. OPL	560	570	570	698	767	3175			3175
śmigłowce	20	20	20	70		130			130
samoloty							460		460
okręty								80	80

Rys. 1.1. Potencjał bojowy SZ RP „MODEL-2005”

- udaremnienie agresji przeciwnika przez demonstrację siły, manifestowanie determinacji woli walki;

- odparcie agresji z kierunku wschodniego lub zachodniego;

- obrona wybrzeża morskiego;

- przeciwdziałanie desantom i grupom specjalnym.

Druga grupa zadań będzie związana z bezpośrednią ochroną dóbr materialnych funkcjonowania gospodarki narodowej i ochrony ludności[1]. Do nich można zaliczyć:

- ochronę obiektów, urządzeń użyteczności publicznej, dóbr kultury narodowej przed skutkami działania środków rażenia, ratowanie poszkodowanych i udzielanie im pomocy;

- ewakuację i rozśrodkowanie z zagrożonych rejonów oraz utrzymanie porządku publicznego;

- przygotowanie oddziałów obrony cywilnej do ochrony dóbr materialnych narodu.

Istotnym wymogiem w strukturze organizacyjnej sił zbrojnych będzie zwiększenie aeromobilności wojsk operacyjnych przez zorganizowanie w wojskach lądowych jednostek kawalerii powietrznej i desantowo-szturmowych, które powinny być zdolne do natychmiastowego reagowania na zagrożonych kierunkach i obszarach Rzeczypospolitej.

Przyjęta struktura organizacyjna sił zbrojnych tzw. „MODEL-2005" jest zorientowana na:

- obszar działania wojsk, biorąc pod uwagę istniejącą infrastrukturę terytorium Polski i możliwości jej dostosowania do wymogów obronnych;

- możliwą i niezbędną wielkość sił zbrojnych na czas wojny;

- maksymalne wykorzystanie potencjału rezerw osobowych w miejscu ich zamieszkiwania;

- wykonanie zadań osłony strategicznej, a następnie operacji obronnej;

- elastyczność kierowania wojskami;

- stworzenie terytorialnego podsystemu dowodzenia obroną terytorialną, koordynację zadań sił zbrojnych z działaniami układu pozamilitarnego;

- standaryzację tworzonych związków taktycznych i oddziałów na wszystkich szczeblach dowodzenia, wyrażającą się w możliwościach tworzenia różnych spójnych systemów - ognia, fortyfikacji i zapór czy zasilania logistycznego;

- posiadanie zdolności podjęcia w masowej skali działań nieregularnych na obszarach zajętych przez agresora;

- sprawne przechodzenie sił zbrojnych czasu pokoju na organizację wojenną w różnych zaistniałych sytuacjach polityczno-wojskowych, w tym częściami lub całością;

- przygotowanie i prowadzenie obrony miast i ważnych obiektów na obszarze całego kraju;

- możliwości podjęcia natychmiastowych działań związanych z osłoną granicy państwowej, przestrzeni powietrznej i morskiej przez wydzieloną część sił zbrojnych utrzymywanych w czasie pokoju w stałej gotowości bojowej.

Siły Zbrojne RP dzielą się na trzy rodzaje: wojska lądowe, wojska lotnicze i obrony powietrznej oraz marynarka wojenna. Wojska lądowe stanowiące ok. 60 proc. całości sił zbrojnych w czasie pokoju, składają się z wojsk operacyjnych i jednostek obrony terytorialnej. Wojska operacyjne przeznaczone do prowadzenia działań zbrojnych w celu odparcia agresji przeciwnika wykonują zadania w ścisłym współdziałaniu z jednostkami obrony terytorialnej i układem pozamilitarnym.

---

[1] Tamże, *Siły zbrojne mogą być użyte również do likwidacji skutków awarii, katastrof i klęsk żywiołowych.*

Do głównych zadań lądowych wojsk operacyjnych należą następujące:

- zabezpieczenie nienaruszalności i obrona granicy państwowej;
- niedopuszczenie do wysadzenia na terytorium kraju desantów powietrznych i morskich oraz grup dywersyjno-rozpoznawczych; a w wypadku ich wysadzenia - rozbicie i zniszczenie;
- prowadzenie operacji mających na celu rozbicie przeciwnika i odzyskanie terytorium.

Jednostki obrony terytorialnej wojsk lądowych są przeznaczone do zabezpieczenia prowadzenia operacji obronnej na obszarze kraju przez wojska operacyjne. Zadania wykonują w ścisłym współdziałaniu z wojskami operacyjnymi i pozamilitarnymi ogniwami ochrony państwa.

Do głównych zadań jednostek obrony terytorialnej należą:

- zabezpieczenie mobilizacyjnego i operacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych;
- wsparcie wojsk operacyjnych w działaniach obronnych na obszarze kraju;
- zwalczanie desantów powietrznych i grup dywersyjno-rozpoznawczych poza strefą działania wojsk operacyjnych;
- ochrona i obrona ważnych obiektów na obszarze kraju (linii kolejowych, zakładów zbrojeniowych, lotnisk, mostów, wiaduktów, urządzeń hydrotechnicznych).

1.1. Przeznaczenie i zadania wojsk lądowych

Wojska lądowe są przeznaczone do odparcia lądowo-powietrznych uderzeń agresora aktywnymi działaniami obronnymi we współdziałaniu z pozostałymi rodzajami wojsk, w dowolnym rejonie kraju, na każdym kierunku i wobec każdej formy zagrożenia militarnego. Równocześnie będą one podstawowym środkiem „odstraszania" przeciwnika przez realizację przedsięwzięć w ramach osłony strategicznej państwa.

W okresie pokoju wojska lądowe utrzymują niezbędny potencjał bojowy na poziomie odpowiednim do skali zagrożenia militarnego, zapewniającego realizację określonych przedsięwzięć w ramach osłony strategicznej państwa i sił reagowania kryzysowego.

W okresie kryzysu i zagrożenia militarnego państwa wsparcie działań resortu spraw wewnętrznych - straży granicznej podczas nie kontrolowanego napływu uchodźców oraz naruszenia granicy państwowej przez grupy zbrojne. Wzmożenie osłony strategicznej granic państwowych i mobilizacyjnego rozwijania jednostek wojskowych.

W okresie agresji przeciwnika udział wraz z innymi rodzajami sił zbrojnych w operacji obronnej prowadzonej na zagrożonym kierunku, rejonie.

1.2. Organizacja wojsk lądowych

Wojska są zorganizowane w cztery okręgi wojskowe (POW, ŚOW, WOW, KOW). W strukturach okręgów wojskowych występują wojska operacyjne i jednostki obrony terytorialnej, zorganizowane w 8 dywizji zmechanizowanych; dywizję kawalerii pancernej; dywizję obrony wybrzeża; dywizję kawalerii powietrznej; brygadę pancerną KOW; dwie brygady zmechanizowane KOW; brygadę desantowo-szturmową KOW; brygadę strzelców podhalańskich KOW. Ponadto z brygad, pułków i batalio-

nów wojsk rakietowych i artylerii; przeciwlotniczych; dowodzenia i łączności; rozpoznania i WRE; inżynieryjnych; obrony przeciwchemicznej oraz logistyki (zał. 1).

Okręgi wojskowe jako podstawowe ogniwa układu militarnego są zobowiązane do organizowania i prowadzenia operacji obronnych w swoich strefach odpowiedzialności. Zadania te wykonują w ścisłym współdziałaniu z ogniwami pozamilitarnymi rozmieszczonymi na obszarze ich odpowiedzialności. W czasie wojny okręgi wojskowe, na które przeciwnik nie dokonał agresji, ze swojego składu wydzielają związki operacyjne i taktyczne do wsparcia działań bojowych na innych kierunkach operacyjnych.

Dywizje zmechanizowane wojsk lądowych są związkami taktycznymi przeznaczonymi do prowadzenia działań bojowych na obszarze odpowiedzialności operacyjnej swojego okręgu wojskowego lub działania na obszarze sąsiedniego okręgu w ramach operacji wojsk lądowych. Mogą one być zorganizowane w korpus zmechanizowany (korpus wojsk lądowych) na okres wojny (rys. 1.2).

Związki taktyczne i oddziały przeznaczone do sił pierwszej kolejności użycia - OW oraz siły z innych OW stanowią zawczasu wytypowane jednostki zachowujące wysoki wskaźnik pokojowego ukompletowania i gotowości bojowej. Mogą one działać w wymiarze powietrzno-lądowym w dowolnym rejonie kraju. W czasie pokoju stanowią one zasadniczą siłę bojową i są utrzymywane w gotowości do natychmiastowego użycia. Mogą być użyte do osłony strategicznej, działań blokująco-zaporowych, przeciwdesantowych i przeciwdywersyjnych (zał. 1a).

Wojska rakietowe i artylerii (pułki rakiet, brygady - pułki artylerii, pułki przeciwpancerne) uczestniczą w systemie porażenia ogniowego i w obronie przeciwpancernej. Udział WRiA w systemie porażenia ogniowego obejmuje przygotowanie uderzeń rakiet i ognia artyleryjskiego w celu wykonania uderzeń na wojska i obiekty przeciwnika według różnorodnych wariantów i układu oraz kontrprzygotowań ogniowych na określonych rubieżach. W systemie obrony środki przeciwpancerne zabezpieczają zwalczanie środków opancerzonych przeciwnika na skrzydłach i stykach ugrupowania obronnego wojsk w głębi obrony.

Wojska obrony przeciwlotniczej (brygada rakiet OPL, pułki przeciwlotnicze), przeznaczone do bezpośredniej osłony zgrupowań bojowych wojsk i obiektów na polu walki przed atakami powietrznymi, współdziałają z systemem obrony powietrznej, z siłami i środkami WLOP, zwłaszcza z lotnictwem myśliwskim.

Wojska inżynieryjne (brygady saperów) w ramach działań obronnych będą zabezpieczały budowę zapór inżynieryjnych, wykonywanie niszczeń, rozbudowę fortyfikacyjną rubieży obrony, przygotowanie i utrzymywanie dróg manewru w strefie operacyjnej oraz przygotowanie rubieży do wykonania przeciwuderzeń.

Jednostki obrony przeciwchemicznej (pułk obrony przeciwchemicznej, bataliony obrony przeciwchemicznej) zabezpieczają likwidację skutków uderzeń broni masowego rażenia na wojska i określone obiekty, organizują system wykrywania skażeń w ugrupowaniu bojowym wojsk.

W składzie wojsk lądowych będą takie jednostki obrony terytorialnej, jak: brygady i pułki OT, pułki saperów, pułki pontonowe, drogowo-mostowe i kolejowe, bataliony fortyfikacyjne oraz rozbudowa fortyfikacyjna, a także bataliony ochrony obiektów i komend garnizonów. Jednostki obrony terytorialnej mogą być użyte do osłony granicy, obrony rubieży na skrzydłach ZT oraz blokowania miast i zabezpieczenia swobody manewru wojskom operacyjnym wykonującym zasadnicze zadania, a także do prowadzenia działań nieregularnych.

Dywizja zmechanizowana

Dywizja kawalerii pancernej

Dywizja obrony wybrzeża

Dowództwo - sztab, wydz. Służb informacyjnych, wydz. żandarmerii wojskowej, wydz. duszpasterstwa wojskowego, sąd i prokuratura

- bdow
- brygada pancerna (w DKPanc - dwie BKPanc)
- dwie brygady zmechanizowane
- pułk artylerii
- pułk artylerii przeciwpancernej
- pułk przeciwlotniczy
- batalion rozpoznawczy
- batalion saperów
- batalion remontowy
- batalion zaopatrzenia
- batalion medyczny
- k. zapas.

Stan osobowy dywizji ok. - 16 500 żołnierzy

Czołgi - 150

BWO - 190

Rys.1.2. Organizacja dywizji

Pytania uzupełniające

1. Wymień główne zadania Sił Zbrojnych RP.
2. Jakim wymaganiom powinna odpowiadać struktura wojsk lądowych „MODEL-2005"?
3. Podaj przeznaczenie i zadania wojsk lądowych.
4. Scharakteryzuj struktury organizacyjne wojsk lądowych ze szczególnym uwzględnieniem dywizji zmechanizowanej.

Bibliografia

1. Działania operacyjne wojsk lądowych, AON, Warszawa 1994, nr bibl. pf 121/S.
2. Koncepcja struktury wojsk lądowych, AON, Warszawa 1993, nr bibl. S/1793.
3. Możliwe warianty użycia części lub całości sił zbrojnych, Sztab Gen.WP,1992, nr bibl.015/P.
4. Polityka bezpieczeństwa i strategia obrony RP-doktryna.
5. Strategiczna operacja obronna na obszarze kraju, AON, Warszawa 1994, nr bibl. pf 64/S.
6. Zasady obronności kraju na tle doktryny obronnej, AON Warszawa 1994, nr bibl. pf 2825.
7. Strategia obronna Polski i jej rekomendacje w stosunku do systemu obronnego państwa, AON, Warszawa 1994, pf 25/S.
8. Moduł wojsk lądowych, AON, Warszawa 1993, S/2278.

2. ZAŁOŻENIA POKOJOWEGO UZUPEŁNIANIA SIŁ ZBROJNYCH RP NA TLE WYBRANYCH PAŃSTW EUROPEJSKICH

Struktura organizacyjna oraz stopień rozwinięcia i ukompletowania Sił Zbrojnych RP w okresie pokoju wynikają z możliwości państwa, z niezbędnych potrzeb w zapewnieniu - w okresie zagrożenia - osłony pełnego rozwinięcia potencjału obronnego kraju, a także z zobowiązań przyjętych traktatem CFE-1.

Siły Zbrojne RP są oparte na systemie kadrowym, którego funkcjonowanie w czasie pokoju nie pociąga za sobą wysokich kosztów, gdyż siły i środki utrzymywane w wojskach są maksymalnie ograniczone, a istniejące jednostki wojskowe faktycznie spełniają funkcję ośrodków szkolenia kadr i żołnierzy.

Ze względu na to, że część jednostek wojskowych w okresie pokoju nie jest w pełni ukompletowana, a ponadto istnieje znaczna liczba jednostek nowo formowanych, zachodzi potrzeba utrzymywania dużej liczby wyszkolonych rezerw osobowych. Zadanie to spełnia powoływanie do wojska młodzieży, która - po otrzymaniu podstawowego przygotowania wojskowego - tworzy zasoby mobilizacyjne, pozwalające rozwinąć armię „masową", niezbędną do prowadzenia wojny.

Zgodnie z ustawą o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej *obrona ojczyzny jest sprawą i obowiązkiem wszystkich obywateli Rzeczypospolitej Polskiej*, zdolnych ze względu na wiek i stan zdrowia do wykonywania tego obowiązku.

Pokojowe uzupełnianie sił zbrojnych ma na celu ukompletowanie ich stanów osobowych zgodnie z etatem czasu pokojowego. Powyższe uzupełnienie jest dokonywane kilka razy w roku przez powołanie poborowych do odbycia różnych form służby wojskowej, poprzedzone rejestracją i określeniem zdolności do jej odbycia (załącznik 2).

Priorytetowe zadanie w zakresie kierowania pokojowym uzupełnieniem spełniają dowództwa okręgów wojskowych, które kierują uzupełnianiem wojsk własnych i rodzajów sił zbrojnych stacjonujących na administrowanym obszarze oraz w ramach nakazanych wielkości innych okręgów wojskowych. W wyniku tej działalności są utrzymywane i permanentnie rotowane określone wielkości stanu ewidencyjnego żołnierzy zasadniczej służby wojskowej. Nadrzędnym celem, stanowiącym końcowy efekt całej działalności organizacyjno-funkcjonalnej wojska - jest wyszkolenie wysokiej klasy fachowca - żołnierza rezerwy.

Umacnianie obronności kraju, przygotowanie ludności i mienia narodowego na wypadek wojny oraz wykonanie innych zadań w ramach powszechnego obowiązku obrony należy do wszystkich organów władzy i administracji państwowej oraz innych organów i instytucji państwowych, organów samorządu terytorialnego, podmiotów gospodarczych i innych jednostek organizacyjnych, organizacji społecznych, a także każdego obywatela w zakresie ustalonym w ustawach.

W opracowaniu posiłkowano się terminologią najczęściej używanych pojęć z dziedziny pokojowego uzupełnienia, które dla jednoznacznego interpretowania zostały zdefiniowane następująco:

1) przedpoborowy - mężczyzna, który w danym roku kalendarzowym kończy 18 lat życia, z wyjątkiem studentów szkół wyższych;

2) ochotnik - oznacza mężczyznę, który:

a) ukończył 17 lat życia i ochotniczo zgłosił się do odbycia zasadniczej służby wojskowej do końca roku kalendarzowego, w którym kończy 18 lat życia;

b) ukończył 17 i więcej lat życia oraz zgłosił się ochotniczo do służby wojskowej w charakterze kandydata na żołnierza zawodowego;

3) poborowy - mężczyzna, który w danym roku kalendarzowym kończy 19 lat życia, do końca roku kalendarzowego, w którym kończy 28 lat życia i wcześniej nie został bez jej odbycia przeniesiony do rezerwy;

4) absolwent szkoły wyższej - oznacza mężczyznę, który ukończył studia wyższe i jest zdolny do służby wojskowej;

5) odroczenie zasadniczej służby wojskowej - oznacza czasowe przesunięcie terminu odbycia tej służby w sytuacjach określonych w ustawie i rozporządzeniach wykonawczych;

6) zasoby poborowych - oznacza poborowych ujętych w ewidencję wojskową komendy uzupełnień i przeznaczonych do służby wojskowej lub jej form zastępczych;

7) pobór - całokształt przedsięwzięć organów rządowej administracji ogólnej mających na celu przygotowanie zasobów poborowych na potrzeby sił zbrojnych;

8) powołanie - oznacza doręczenie poborowemu karty powołania do czynnej służby wojskowej, a w razie odmowy jej przyjęcia, podanie do wiadomości powoływanemu decyzji wojskowego komendanta uzupełnień;

9) wcielenie - oznacza ogłoszenie w rozkazie dowódcy daty stawienia się poborowego w jednostce wojskowej, ujęcia go w ewidencję, przydzielenie do pododdziału oraz wyznaczenie na określone stanowisko lub funkcję.

2.1. Założenia odbywania różnych form służby wojskowej

W ramach powszechnego obowiązku obrony obywatele polscy są obowiązani do:

- pełnienia służby wojskowej;
- służby w obronie cywilnej;
- odbywania przysposobienia obronnego;
- uczestniczenia w samoobronie ludności;
- pełnienia służby w jednostkach zmilitaryzowanych;
- odbywania służby zastępczej;
- wykonywania świadczeń na rzecz obrony.

Obywatel polski, będący równocześnie obywatelem innego państwa, nie podlega powszechnemu obowiązkowi obrony, jeżeli stale zamieszkuje poza granicami kraju.

Spełnianie obowiązku służby wojskowej służy tworzeniu rezerw ludzkich wyszkolonych w specjalnościach wojskowych, niezbędnych do uzupełnienia potrzeb mobilizacyjnych i potrzeb wojennych sił zbrojnych. Polega ono na:

1) odbywaniu zasadniczej służby wojskowej przez poborowych;

2) odbywaniu zajęć wojskowych oraz przeszkolenia wojskowego przez studentów i absolwentów szkół wyższych;

3) odbywaniu ćwiczeń wojskowych oraz okresowej służby wojskowej przez żołnierzy rezerwy;

4) pełnieniu czynnej służby wojskowej w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny przez poborowych i żołnierzy rezerwy.

W ramach obowiązku służby wojskowej poborowi - zamiast do zasadniczej służby wojskowej - mogą być przeznaczeni do odbycia zasadniczej służby wojskowej lub szkolenia poborowych w obronie cywilnej. Pełnienie przez poborowych służby w formacjach uzbrojonych nie wchodzących w skład sił zbrojnych jest równoznaczne ze spełnianiem obowiązku zasadniczej służby wojskowej. Formacje te określa na podstawie rozporządzenia Rada Ministrów.

Skierowania do służby w formacjach uzbrojonych nie wchodzących w skład Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, mogą nastąpić tylko za zgodą poborowego. Szczegółowe zasady przeznaczenia i kierowania poborowych do służby w formacjach uzbrojonych, nie wchodzących w skład sił zbrojnych, a także przebieg tej służby w zakresie nie uregulowanym odrębnymi ustawami, określa w rozporządzeniach minister obrony narodowej w porozumieniu z ministrami, którym są podporządkowane wspomniane formacje.

Liczbę poborowych powoływanych w roku kalendarzowym do zasadniczej służby wojskowej, na przeszkolenie wojskowe, do zasadniczej służby i szkolenia poborowych w obronie cywilnej oraz do służby w formacjach uzbrojonych, a także żołnierzy rezerwy do odbycia ćwiczeń wojskowych i służby okresowej, jak również osób do odbycia ćwiczeń w obronie cywilnej, określa corocznie Rada Ministrów, w ramach sprawowania ogólnego kierownictwa w dziedzinie obronności kraju.

Obowiązkowi służby wojskowej w zakresie określonym w ustawie podlegają obywatele polscy:

1) mężczyźni począwszy od 1 stycznia roku kalendarzowego, w którym kończą 18 lat życia, do końca roku kalendarzowego, w którym kończą 50 lat życia; mający zaś stopień chorążego lub stopień oficerski - do 60 lat życia;

2) kobiety mające kwalifikacje przydatne do tej służby począwszy od 1 stycznia roku kalendarzowego, w którym kończą 18 lat życia, do końca roku kalendarzowego, w którym kończą 40 lat życia; mające zaś stopień chorążego lub stopień oficerski - do 50 lat życia.

Obowiązkowi służby wojskowej nie podlegają te osoby, które zostały uznane ze względu na stan zdrowia za trwale niezdolne do tej służby.

Obowiązkowi temu nie podlegają również kobiety, które:

- sprawują opiekę nad dziećmi do lat 8;

- sprawują opiekę na dziećmi od lat 8 do 16 lub osobami wspólnie zamieszkałymi, zaliczonymi do 1 grupy inwalidów albo obłożnie chorymi, jeżeli opieki tej nie można powierzyć innym osobom.

Żołnierze w czynnej służbie wojskowej, odbywają:

1. Zasadniczą służbę wojskową

Poborowi uznani za zdolnych do czynnej służby wojskowej podlegają powołaniu do odbycia zasadniczej służby wojskowej do 31 grudnia roku kalendarzowego, w którym kończą 24 lata życia.

Powołaniu do odbycia zasadniczej służby wojskowej podlegają również poborowi, którzy:

a) nie mogli być powołani do zasadniczej służby wojskowej w przewidywanym terminie z powodu odroczenia tej służby, z wyjątkiem osobistego prowadzenia gospodarstwa rolnego, albo z powodu złożenia wniosku o skierowanie do służby zastępczej;

b) z przyczyn niezależnych od organów wojskowych nie mogli być powołani w terminie ustawowym ze względu na:

- odbywanie kary pozbawienia wolności;
- orzeczenie kary pozbawienia praw publicznych;
- czasowe przebywanie za granicą;
- niespełnienie wojskowego obowiązku meldunkowego;
- niezgłoszenie się do poboru do końca roku kalendarzowego, w którym ukończyli 24 lata życia; do 30 grudnia roku kalendarzowego, w którym kończą 28 lat życia.

Ochotnicy w wieku od 17 lat uznani za zdolnych do czynnej służby wojskowej podlegają powołaniu do odbycia zasadniczej służby wojskowej w terminie uzgodnionym z wojskowym komendantem uzupełnień.

Czas trwania zasadniczej służby wojskowej (wynoszący obecnie 18 miesięcy ma być skrócony do 12 miesięcy) określa Sejm RP. Służbę odbywa się w jednym nieprzerwanym okresie, ale w nowych rozwiązaniach będzie możliwe rozłożenie jej na kilka lat w dogodnych dla powoływanych okresach, np. w kilku okresach w ciągu trzech lat. Podział służby na okresy ustala minister obrony narodowej, który stosownie do potrzeb sił zbrojnych może ograniczać czas trwania zasadniczej służby wojskowej.

Gdy zaistnieje konieczność zapewnienia obrony lub bezpieczeństwa państwa, Rada Ministrów może przedłużyć czas trwania tej służby o okres nie przekraczający łącznie jednego miesiąca.

2. Nadterminową zasadniczą służbę wojskową

Do nadterminowej zasadniczej służby wojskowej mogą zgłaszać się żołnierze zasadniczej służby wojskowej, którzy spełniają łącznie następujące warunki:

a) uzyskują pozytywne wyniki w szkoleniu;

b) są zdyscyplinowani;

c) w dniu rozpoczęcia pełnienia nadterminowej zasadniczej służby wojskowej nie przekroczą 25 lat życia;

d) mają wykształcenie co najmniej na poziomie zasadniczej szkoły zawodowej lub kwalifikacje szczególnie przydatne do służby w danej jednostce wojskowej;

e) nie byli karani sądownie.

Nadterminowa zasadnicza służba wojskowa jest pełniona w pełnych latach służby przez okres od jednego roku do czterech lat.

Kandydaci składają pisemne zgłoszenie do nadterminowej zasadniczej służby wojskowej do dowódcy jednostki wojskowej, w której są objęci ewidencją.

Zgłoszenia do nadterminowej zasadniczej służby wojskowej rozpatruje dowódca jednostki wojskowej, w której żołnierz wyraził chęć pełnienia tej służby.

3. Przeszkolenie wojskowe

Do odbycia przeszkolenia wojskowego (służby wojskowej studentów i absolwentów szkół wyższych) absolwentów szkół wyższych, z wyjątkiem absolwentów wyższych szkół morskich przeznacza wojskowy komendant uzupełnień. Przez absolwenta szkoły wyższej rozumie się poborowych, którzy ukończyli ostatni rok nauki przewidziany programem jednolitych studiów magisterskich lub studiów wyższych zawodowych; jeżeli zaś bezpośrednio po ukończeniu studiów wyższych zawodowych podjęli naukę na uzupełniających studiach magisterskich - także poborowych, którzy ukończyli ostatni rok nauki przewidziany programem tych studiów - choćby studiów nie ukończyli, a studia były prowadzone w systemie dziennym, wieczorowym lub zaocznym.

Przeznaczenie polega na określeniu specjalności wojskowej, w której absolwent szkoły wyższej będzie się szkolić w czasie odbywania przeszkolenia wojskowego oraz wskazania szkoły podchorążych rezerwy. Przeszkolenie wojskowe odbywa się w jednostkach wojskowych w wymiarze do 6 miesięcy.

Absolwentów - poborowych powołuje się do odbycia przeszkolenia wojskowego nie później niż w ciągu 18 miesięcy od dnia, w którym stali się absolwentami szkół wyższych. Jeżeli natomiast powołanie w tym czasie nie nastąpiło z przyczyn niezależnych od organów wojskowych albo z powodu złożenia wniosku o skierowanie do odbycia służby zastępczej - w ciągu następnych 18 miesięcy.

Przeszkolenie wojskowe odbywa się jako:

1) długotrwałe przeszkolenie wojskowe, trwające 6 miesięcy;

2) krótkotrwałe przeszkolenie wojskowe, trwające 2 miesiące.

Długotrwałe przeszkolenie wojskowe obejmuje:

- trzymiesięczne szkolenie w jednostkach wojskowych, w których funkcjonują szkoły podchorążych rezerwy;

- praktykę (po ukończeniu szkoły podchorążych rezerwy) w innej jednostce wojskowej na stanowisku przewidzianym dla oficerów lub chorążych zawodowych przez następne 3 miesiące, pod warunkiem zdania egzaminu końcowego, trzymiesięczne szkolenie; w przeciwnym razie przenosi się (z urzędu) tych podchorążych do odbycia pozostałego okresu długotrwałego przeszkolenia wojskowego w innej jednostce wojskowej na stanowisku przewidzianym dla żołnierzy zasadniczej służby wojskowej.

Długotrwałe przeszkolenie wojskowe kończy się egzaminem na oficera składanym przed komisją powołaną przez dowódcę jednostki wojskowej, w której odbywają służbę.

Krótkotrwałe przeszkolenie wojskowe polega na szkoleniu w szkołach podchorążych rezerwy i kończy się złożeniem egzaminu na oficera oraz wydaniem świadectwa ukończenia szkoły podchorążych rezerwy. To przeszkolenie wojskowe odbywają absolwenci akademii medycznych. Absolwenci pozostałych szkół wyższych, z wyjątkiem wyższych szkół morskich, odbywają długotrwałe przeszkolenie wojskowe.

Studenci wyższych szkół morskich są obowiązani do odbycia zajęć wojskowych w czasie trwania studiów, co jest równoznaczne z odbyciem przeszkolenia wojskowego. Studenci i studentki akademii medycznych są obowiązani do odbycia zajęć z zakresu medycyny katastrof w trakcie trwania studiów. Natomiast ci studenci, którzy nie stali się absolwentami szkół wyższych, podlegają obowiązkowi odbycia czynnej służby wojskowej na zasadach ogólnych.

4. Ćwiczenie wojskowe (służba wojskowa żołnierzy rezerwy)

Żołnierze rezerwy - to oficerowie, chorążowie, podoficerowie i szeregowi, którzy po przeniesieniu do rezerwy podlegają obowiązkowi służby wojskowej polegającemu na odbywaniu ćwiczeń wojskowych. Są to osoby, które odbyły czynną służbę wojskową (zawodową, zasadniczą, przeszkolenie wojskowe) oraz osoby przeniesione do rezerwy bez odbycia zasadniczej służby wojskowej (niewyszkoleni).

Ćwiczenia wojskowe są odbywane przez żołnierzy rezerwy w jednostkach wojskowych. Sposób odbywania ćwiczeń wojskowych polega na szkoleniu teoretycznym i praktycznym.

Żołnierze rezerwy niewyszkoleni odbywają ćwiczenia wojskowe krótkotrwałe lub długotrwałe, zaś żołnierze rezerwy wyszkoleni (z wyłączeniem uczestników kursów przekwalifikowanych) odbywają ćwiczenia jednodniowe lub krótkotrwałe.

Obowiązują następujące rodzaje ćwiczeń wojskowych:

1) jednodniowe ćwiczenia wojskowe trwające do 24 godzin;

2) krótkotrwałe ćwiczenia wojskowe trwające od 2 do 30 dni kalendarzowych, w praktyce przyjęto stosować:

- w garnizonach - do 7 lub do 14 dni,
- na poligonach - do 14 lub do 21 dni;

3) długotrwałe ćwiczenia wojskowe trwające od 31 do 90 dni kalendarzowych.

Czas trwania ćwiczeń wojskowych nie może przekraczać łącznie 90 dni w ciągu roku. Powołanie do odbycia ćwiczeń wojskowych może nastąpić najwyżej raz w roku, a ćwiczeń trwających do 24 godzin nie więcej niż trzy razy w roku; w praktyce przyjęto zasadę raz w roku.

Łączny czas trwania ćwiczeń wojskowych przez cały okres pozostawania żołnierza w rezerwie nie może przekraczać:

1) dla szeregowych i podoficerów, którzy odbyli zasadniczą służbę wojskową - 9 miesięcy;

2) dla szeregowych, którzy nie odbyli zasadniczej służby wojskowej - 12 miesięcy;

3) dla chorążych i oficerów - 18 miesięcy.

Gdy będzie konieczność zapewnienia obrony lub bezpieczeństwa państwa, Rada Ministrów na podstawie rozporządzenia może przedłużyć czas trwania ćwiczeń wojskowych o okres nie przekraczający łącznie 30 dni w ciągu roku.

Przepisów dotyczących czasu trwania oraz częstotliwości powołań na ćwiczenia wojskowe nie stosuje się do ćwiczeń wojskowych, związanych z udziałem wojska w zwalczaniu klęsk żywiołowych i zagrożeń środowiska oraz usuwaniu ich skutków.

5. Okresową służbę wojskową

Niezależnie od ćwiczeń wojskowych można powołać - w przypadkach uzasadnionych potrzebami obrony państwa lub potrzebami sił zbrojnych - podoficerów, chorążych i oficerów rezerwy do okresowej służby wojskowej. Od powołania są zwolnieni żołnierze rezerwy w sytuacji i na warunkach dotyczących odbycia ćwiczeń wojskowych. Łączny czas trwania okresowej służby wojskowej nie może przekraczać 12 miesięcy przez okres pozostawania żołnierza w rezerwie.

Służba wojskowa w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny. W razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny poborowi uznani za zdolnych do służby wojskowej oraz żołnierze rezerwy niezależnie od ich przeznaczenia mogą być w każdym czasie powołani do czynnej służby wojskowej. Do służby tej mogą być powołane również inne osoby, które zgłosiły się do pełnienia tej służby na podstawie zaciągu ochotniczego.

Żołnierze odbywający czynną służbę wojskową w chwili ogłoszenia mobilizacji i wybuchu wojny oraz żołnierze powołani do tej służby, pozostają w czynnej służbie wojskowej do czasu zwolnienia.

Żołnierze powołani do czynnej służby wojskowej mogą być przeznaczeni do pełnienia tej służby w obronie cywilnej lub w jednostkach zmilitaryzowanych.

Przeprowadzenie poboru zarządza minister obrony narodowej. Poborem można objąć:

1) mężczyzn, którzy w danym roku kalendarzowym kończą 18 lat życia;

2) kobiety, mające kwalifikacje przydatne do służby wojskowej, które w danym roku kalendarzowym kończą 18, a nie przekroczyły 40 lat życia i nie są żołnierzami rezerwy;

3) osoby uznane za czasowo niezdolne do służby wojskowej.

Pobór przeprowadzają wojewódzkie sztaby wojskowe. W tym celu powołują rejonowe i wojewódzkie komisje poborowe.

Orzeczenia rejonowych komisji poborowych są ostateczne; mogą być zmienione przez komisję wojewódzką tylko w trybie nadzoru, jeżeli zostały wydane z naruszeniem przepisów prawa lub są błędne.

Do czynnej służby wojskowej nie powołuje się osób reklamowanych [1], czyli takich, które ze względu na kwalifikacje są potrzebne na zajmowanych stanowiskach w urzędach, instytucjach i zakładach produkcyjnych.

Zwolnienie z czynnej służby wojskowej następuje:

1) w razie uznania żołnierza przez wojskową komisję lekarską za trwale niezdolnego do służby wojskowej, w innych przypadkach czasowej niezdolności ze względu na stan zdrowia udziela się tylko odroczenia na czas ustalony przez komisję, nie dłużej jednak niż 6 miesięcy;

2) w razie demobilizacji poszczególnych roczników lub grup żołnierzy określonych przez ministra obrony narodowej.

Zwolnienie może także nastąpić:

- w razie uznania żołnierza przez komisję lekarską za czasowo niezdolnego do służby wojskowej;
- w przypadku reklamowania.

Żołnierze zwolnieni z czynnej służby wojskowej są obowiązani do zgłoszenia się osobiście w ciągu 7 dni od dnia zwolnienia do właściwej - ze względu na miejsce pobytu stałego - wojskowej komendy uzupełnień w celu dokonania zmian w ewidencji wojskowej.

2.2. Organizacja pokojowego uzupełniania Sił Zbrojnych RP

Istota i cele pokojowego uzupełniania SZ

Historia każdego państwa dowodzi, iż żadnemu z państw nie jest ponadczasowo zagwarantowane absolutne bezpieczeństwo. Dlatego też każde państwo musi zapewnić sobie bezpieczeństwo wewnętrzne i zewnętrzne. A zatem jest zobligowane do prowadzenia określonej polityki bezpieczeństwa, której jednym z czynników jest polityka wojskowa. Kierowanie polityki wojskowej rozumianej jako tworzenie i wykorzystanie sił zbrojnych w celu zapobiegania zagrożeniom militarnym obejmuje również pokojowe ich uzupełnianie.

Równolegle z wyposażeniem armii w nowe generacje sprzętu i uzbrojenia wzrasta poziom wymagań stawianych żołnierzom. Większość armii świata opiera swoje armie na obowiązku pełnienia służby wojskowej i jest to konstytucyjny obowiązek każdego obywatela. Żołnierze niezawodowi po odbyciu obowiązkowej służby wojskowej tworzą trzon rezerw osobowych, na potrzeby mobilizacyjnego (wojennego) rozwinięcia sił zbrojnych. Na ich miejsce powołuje się kolejne populacje poborowych.

[1] Szczegółowe zasady reklamowania są zawarte w rozporządzeniu Rady Ministrów z 3 kwietnia 1993, Dz.U. Nr 29, poz. 134.

Zachodzi zatem zjawisko systematycznej i ciągłej rotacji stanów osobowych realizowanej w sposób planowy warunkowany potrzebami i możliwościami, w tym zasobowymi i ekonomicznymi sił zbrojnych.

Zapewnienie stałego dopływu odpowiednich zasobów osobowych do sił zbrojnych stanowi istotę pokojowego ich uzupełniania.

Pokojowe funkcje pokojowego uzupełniania sił zbrojnych:

1. Prognozowanie

a) demograficzne - liczebność, zdrowotność, wykształcenie,

b) potrzeb osobowych - liczebność sił zbrojnych, poziom przygotowania ogólnego.

2. Planowanie - to sporządzanie planów przygotowania zasobów osobowych, dyskontowanie tych zasobów dla zaspokojenia potrzeb uzupełnieniowych oraz planowanie wydatków finansowych na realizację zadań pokojowego uzupełniania. Planowanie w podsystemie pozamilitarnym dotyczy I etapu przygotowania (administrowania rezerwami osobowymi).

Rejestracja i pobór należy do zakresu kompetencji organów administracji rządowej przy współudziale samorządu terytorialnego.

Planowanie II etapu przygotowania zasobów poborowych i uzupełniania sił zbrojnych jest realizowany przez organy MON (WSzW (RSzW), WKU, J.W.).

Plany uzupełnieniowe opracowywane są dwukrotnie w roku kalendarzowym i dotyczą okresu wiosenno-letniego i jesienno-zimowego okresu uzupełnieniowego, a ich wykonawcami są kolejne poziomy planowania i realizacji począwszy od Szt.Gen. do jednostki wojskowej włącznie. Organizowanie pokojowego uzupełniania następuje w chwili przekazania zadań ze Sztabu Gen. (Zarząd VII) do okręgów wojskowych (OW) i rodzajów sił zbrojnych (RSZ) planów uzupełnieniowych w celu ich uszczegółowienia i określenia szczegółowych zadań dla kolejnych ogniw planistyczno-organizacyjnych oraz wykonawczych. Realizacja planów pokojowego uzupełniania należy do szefa WSzW (RSzW), wojskowego komendanta uzupełnień (WKU) i dowódcy jednostki wojskowej (J.W.).

Celami stawianymi przed siłami zbrojnymi RP w zakresie ich pokojowego uzupełniania są (rys. 2.1):

1. Tworzenie warunków uczestnictwa wszystkich obywateli w spełnianiu powinności obronnych.

2. Przygotowanie zasobów osobowych i ich dyskontowanie na potrzeby SZ zgodnie z etatem czasu pokojowego oraz formacji sektora pozamilitarnego.

3. Przygotowanie żołnierzy do realizacji zadań okresu pokojowego i dla potrzeb gromadzenia rezerw na czas „W".

4. Pozyskiwanie i przygotowanie kandydatów na żołnierzy zawodowych.

Zadaniami dla sił zbrojnych okresu pokojowego wynikającymi z tak sformułowanych celów mogą być:

- osłona mobilizacyjnego i operacyjnego rozwinięcia SZ;

- utrzymanie potencjału i poziomu gotowości bojowej zapewniającej możliwości stosowania wiarygodnej strategii odstraszania;

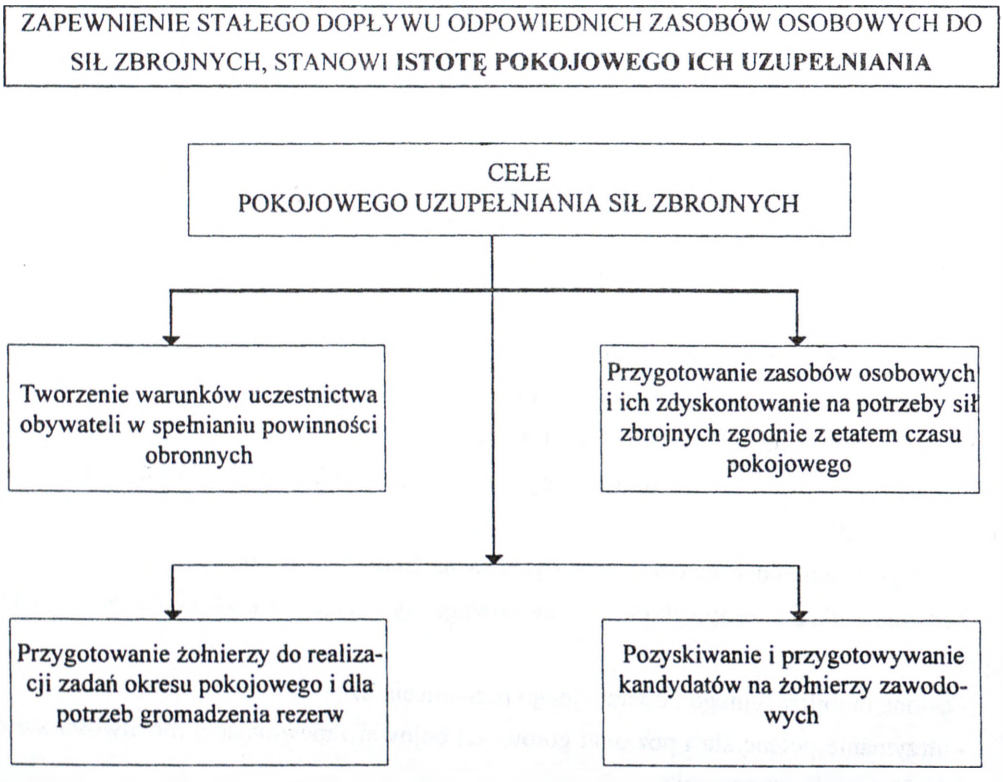
- przygotowanie rezerw osobowych dla uzupełnienia mobilizacyjnego uzupełnienia strat bieżących oraz dokonywania nowych formowań;

- przygotowanie żołnierzy do udziału w misjach pokojowych, akcjach humanitarnych i ratowniczych oraz do działania w składzie sił międzynarodowych;

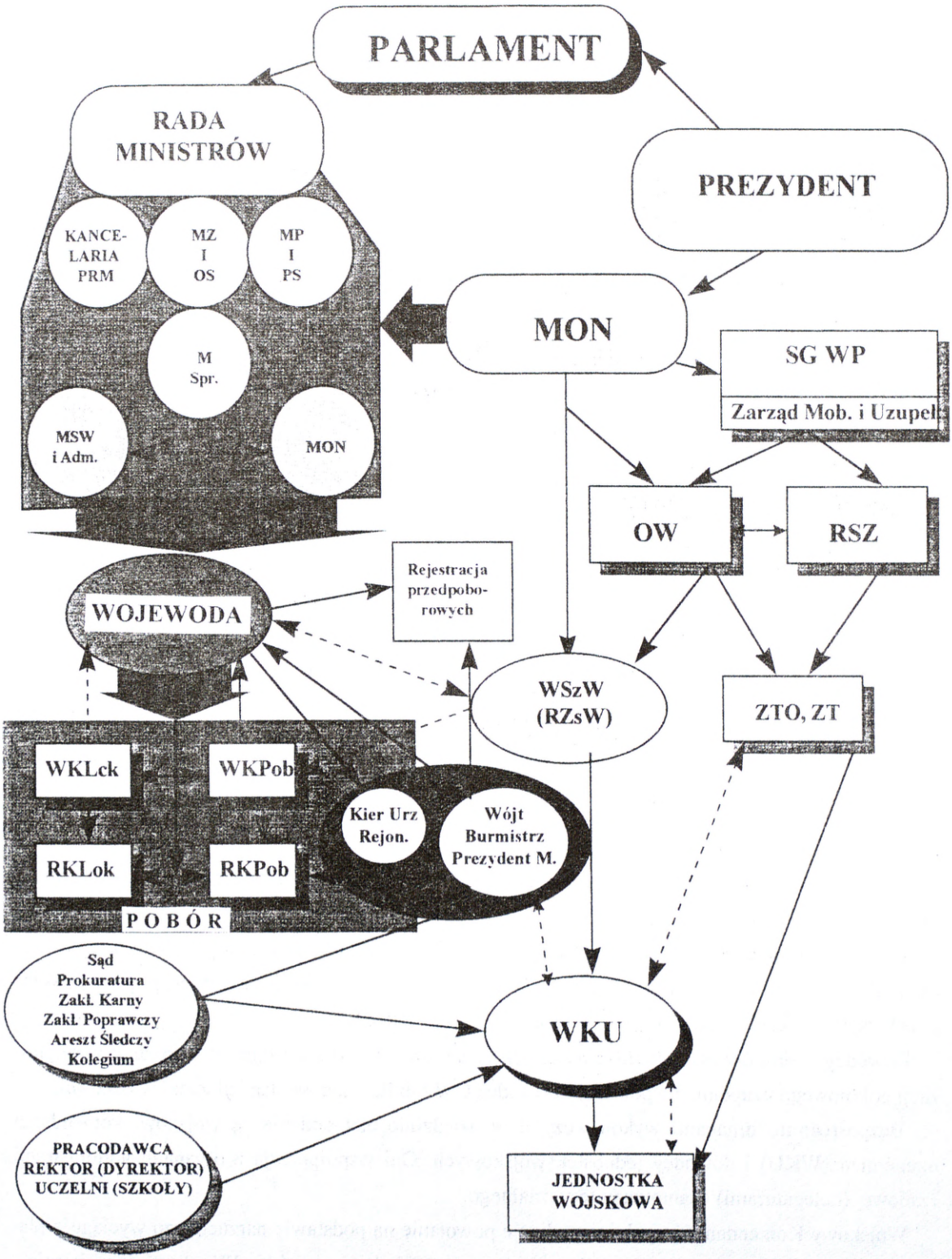
- przygotowanie kadr dla własnych potrzeb.

Usytuowanie pokojowego uzupełniania sił zbrojnych w polityce bezpieczeństwa państwa

Rys. 2.1. Istota i cele pokojowego uzupełniania SZ

Rys. 2.2. Zasady funkcjonowania i współzależności organów w płaszczyźnie pokojowego uzupełniania SZ RP

Regulacja prawna pokojowego uzupełniania SZ zawarta jest w ustawie z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony RP (Dz.U. z 1992 r. Nr 4, poz. 16 wraz z późniejszymi zmianami) oraz przepisami wykonawczymi (zarządzenia i rozporządzenia).

Do płaszczyzn działania pokojowego uzupełniania SZ możemy zaliczyć:

1. Tworzenie podstaw prawnych.
2. Administrowanie zasobami rezerw osobowych.
3. Realizację jednego z obowiązków pełnienia służby.
4. Prowadzenie ewidencji wojskowej w sferze militarnej i pozamilitarnej.
5. Rekrutację kandydatów do zawodowych szkół wojskowych.

Kompetencje oraz zadania organów i instytucji w przedmiocie pokojowego uzupełniania SZ

Sejm RP - oprócz kreowania prawa, ustala corocznie w budżecie państwa wielkość budżetu MON.

Rada Ministrów - wydaje szczegółowe przepisy wykonawcze w zakresie obronności państwa, zasad współpracy organów rządowej administracji, samorządu terytorialnego i organów wojskowych podległych MON oraz praw i obowiązków obywateli w tym zakresie. Określa również limit osób podlegających powołaniu do odbycia czynnej służby wojskowej w każdym roku kalendarzowym.

Minister Obrony Narodowej - wydaje akty normatywne uszczegółowiające zakres czynności i sposoby postępowania organów i instytucji wobec obywateli zobowiązanych do spełnienia powszechnego obowiązku obrony (z wyjątkiem rejestracji, poboru, a w tym orzecznictwo o zdolności do czynnej służby wojskowej). Określa również wielkość środków budżetowych wydzielonych na utrzymanie stanów osobowych.

Sztab Generalny WP (Zarząd VII) tworzy projekty zasadniczych dokumentów normatywnych, ustala zasady uzupełniania JW, steruje jego przebiegiem, jak również sprawuje merytoryczny nadzór. W okresach uzupełnień W-L, J-Z po otrzymaniu planu uzupełnienia wysyła plan powołania dla poszczególnych OW.

Dowódca OW i RSZ - jest organizatorem uzupełniania podległych mu jednostek wojskowych. Szczególna rola przypada tu dowódcy OW, który dysponuje zasobami osobowymi na administrowanym terenie przeznaczonymi na uzupełnienie wojsk OW i RSZ, a także formacji układu pozamilitarnego. W okresach uzupełnieniowych po wysłaniu zapotrzebowania otrzymuje zbiorczy plan powołania i wysyła wyciągi z tego planu do poszczególnych WSz (RSzW).

Dowódcy związków operacyjno-taktycznych i taktycznych stanowią ogniwo pośrednie w organizacji pokojowego uzupełniania pomiędzy dowódcą OW lub RSZ a dowódcą jednostki wojskowej.

Bezpośrednimi organami wykonawczymi w dziedzinie uzupełniania są wojskowi komendanci uzupełnień (WKU) i dowódcy jednostek wojskowych. Oni współpracują z organami administracji rządowej (delegaturami) i samorządu terytorialnego.

Wojskowy Komendant Uzupełnień realizuje powołanie na podstawie narzuconego wyciągu z planu powołania, wręcza karty powołania dla poborowych, zawiadamia dowódcę JW o terminie wcielenia.

Dowódca jednostki wojskowej wciela przybyłych poborowych do odbycia służby, szkoli ich oraz zwalnia przed lub po jej odbyciu - oraz wysyła zapotrzebowania na nowy termin powołania do ZT a ten do okręgu wojskowego.

Administrowanie zasobami rezerw osobowych

Administrowanie zasobami rezerw osobowych obejmuje:
- rejestrację przedpoborowych;
- pobór;
- przeznaczanie do różnych form służby;
- uzupełnianie jednostek wojskowych;
- uzupełnianie formacji podsystemu pozamilitarnego;
- zwalnianie z odbycia służby wojskowej;
- przenoszenie do rezerwy.

Rejestracja przedpoborowych

- mężczyźni 18 l.ż. stawiają się w miejscu i terminie wyznaczonym przez wójta, burmistrza (prezydenta miasta);
- rejestrację prowadzi się corocznie w okresie od 1 do 31 października;
- na podstawie wojewódzkiego planu rejestracji;
- wójtowie, burmistrzowie (prezydenci miast) ogłaszają rejestrację.

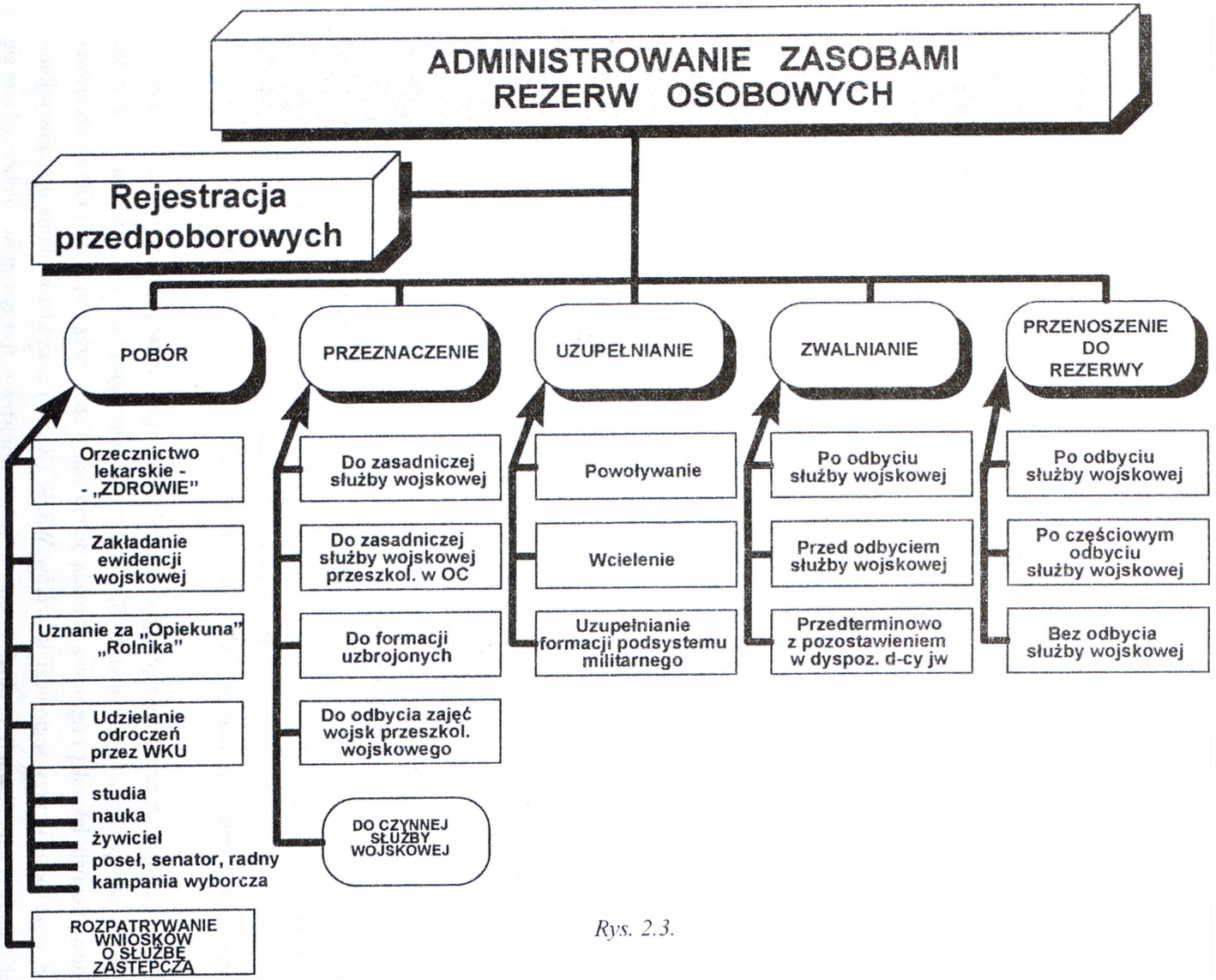
Za pomocą obwieszczeń (Rozp. MSW nr 657 z dnia 5.05.1992 r. Dz.U nr 40 poz. 173) podając:

a) podstawę prawną;
b) kategorie osób podlegających rejestracji;
c) miejsce i termin zgłoszenia się do rejestracji;
d) dokumenty jakie winny być przedstawione;
e) pouczenie o sposobie dopełnienia obowiązku rejestracji w razie zmiany miejsca zamieszkania;
f) środki egzekucji administracyjnej i sankcje karne.

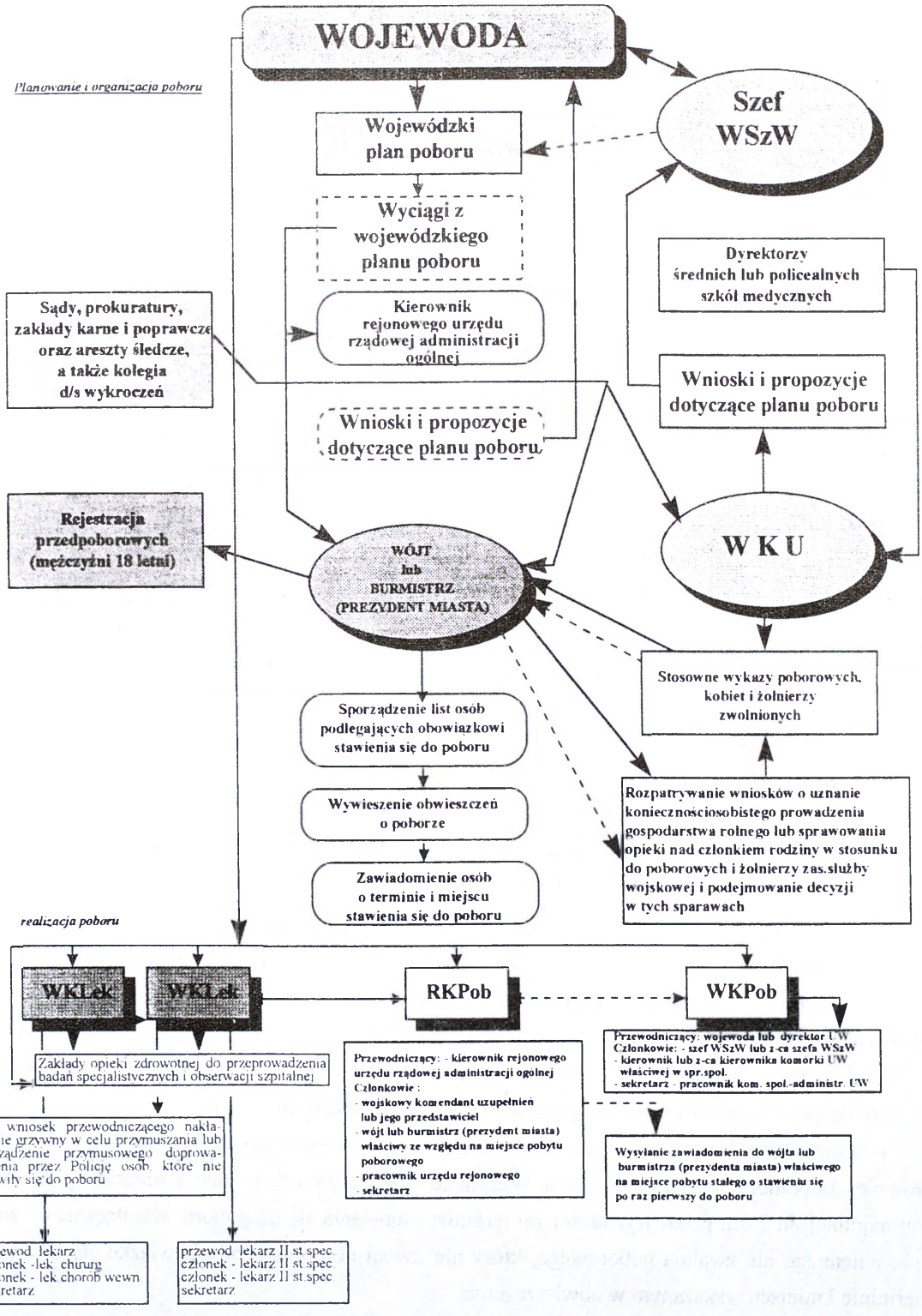
Termin rejestracji ogłasza się nie później niż na 14 dni przed jej rozpoczęciem.

Wójtowie, burmistrzowie (prezydenci miast) wzywają przedpoborowych do rejestracji również za pomocą wezwań imiennych doręczanych na co najmniej 7 dni przed terminem rejestracji. Na 14 dni przed ogłoszeniem rejestracji wykaz przedpoborowych podlegających rejestracji sporządza sekcja ewidencji ludności urzędu gminy (miasta) na podstawie rejestru stałych mieszkańców i kartoteki pobytów czasowych trwających ponad 2 miesiące (może być za pomocą PESEL). Wykaz przechowuje do końca roku kalendarzowego, w którym ujęte osoby kończą 24 l.ż. Wykonuje się corocznie dla każdego rocznika. Sprawozdanie z wyników rejestracji przekazuje się w terminie 14 dni do wojewody. Zbiorcze zestawienie wojewoda przesyła w ciągu miesiąca do ministra spraw wewnętrznych.

Pobór - całokształt przedsięwzięć organów administracji państwowej mających na celu przygotowanie zasobów poborowych dla potrzeb SZ. Oznacza również zgłoszenie się mężczyzn 19 l.ż. przed rejonową komisją lekarską i rejonową komisją poborową. Pobór zarządzają OW i ON a przeprowadzają wojewodowie przy współudziale szefów WSzW (RSzW) oraz kierowników urzędów rejonowych rządowej administracji ogólnej, a także wójtów, burmistrzów (prezydentów). Pobór ogłasza się nie później niż 14 dni przed jego rozpoczęciem według wojewódzkiego planu poboru ustalonego przez wojewodę, a obejmującego terminem zgłaszania się poborowych do rejonowych komisji lekarskich i rejonowych komisji poborowych. Wojewódzki plan poboru ogłaszany jest specjalnym

ADMINISTROWANIE ZASOBAMI REZERW OSOBOWYCH
Rejestracja przedpoborowych
POBÓR
PRZEZNACZENIE
UZUPEŁNIANIE
ZWALNIANIE
PRZENOSZENIE DO REZERWY
Orzecznictwo lekarskie - - „ZDROWIE"
Zakładanie ewidencji wojskowej
Uznanie za „Opiekuna" „Rolnika"
Udzielanie odroczeń przez WKU
studia
nauka
żywiciel
poseł, senator, radny
kampania wyborcza
ROZPATRYWANIE WNIOSKÓW O SŁUŻBĘ ZASTĘPCZĄ
Do zasadniczej służby wojskowej
Do zasadniczej służby wojskowej przeszkol. w OC
Do formacji uzbrojonych
Do odbycia zajęć wojsk przeszkol. wojskowego
DO CZYNNEJ SŁUŻBY WOJSKOWEJ
Powoływanie
Wcielenie
Uzupełnianie formacji podsystemu militarnego
Po odbyciu służby wojskowej
Przed odbyciem służby wojskowej
Przedterminowo z pozostawieniem w dyspoz. d-cy jw
Po odbyciu służby wojskowej
Po częściowym odbyciu służby wojskowej
Bez odbycia służby wojskowej

Rys. 2.3.

Rys. 2.4. System planowania i organizacji poboru

zarządzeniem wojewody, w którym określa się ilość, miejsce pracy, skład osobowy wojewódzkich i rejonowych komisji lekarskich i poborowych oraz imienny wykaz lekarzy wyznaczonych do przeprowadzenia badań specjalistycznych, a także wykaz średniego personelu medycznego. Ponadto organy administracji rządowej i samorządu terytorialnego realizują szereg przedsięwzięć przygotowawczych do poboru, takich jak:

- organizację przez wojewodę szkolenia dla osób wchodzących w skład komisji lekarskich i poborowych;
- przygotowanie lokali dla RKL i RKPob przez kierowników urzędów rejonowych;
- sporządzanie przez wójtów, burmistrzów (prezydentów) i utrzymywanie w stanie aktualnym list poborowych w 3 egz. Na podstawie rejestru przedpoborowych i wykazu dostarczanego przez WKU osób o nieuregulowanym stosunku do obowiązku służby wojskowej.

Wójt, burmistrz (prezydent) prowadzi alfabetyczny wykaz roczników, poborowych korzystających z odroczeń służby wojskowej (opieka nad członkiem rodziny, prowadzenie gospodarstwa rolnego lub skierowanie do służby zastępczej).

Mężczyźni, którzy w danym roku kalendarzowym kończą 19 lat życia (poborowi), są obowiązani stawić się do poboru w określonym terminie i miejscu.

Rada Ministrów może na podstawie rozporządzenia wprowadzić obowiązek stawienia się do poboru mężczyzn, którzy w danym roku kalendarzowym kończą 18 lat życia.

Do poboru mogą się stawić również ochotnicy, którzy ukończyli 17 lat życia. Obowiązek stawienia się do poboru trwa do końca roku kalendarzowego, w którym poborowy kończy 24 lata życia. Osoby podlegające obowiązkowi stawienia się do poboru wzywają wojewodowie za pomocą obwieszczeń o poborze. Spełnienie obowiązku stawienia się do poboru oznacza zgłoszenie się poborowego w określonym terminie przed rejonową komisję lekarską i rejonową komisję poborową.

W obwieszczeniu o poborze podaje się następujące dane:

1) podstawę prawną przeprowadzenia poboru;

2) kategorie osób podlegające poborowi;

3) miejsce i termin stawienia się do poboru;

4) dokumenty i fotografie, które powinny być przedstawione przez poborowych właściwym komisjom;

5) pouczenie o sposobie dopełnienia obowiązku stawienia się do poboru w razie zmiany miejsca zamieszkania;

6) środki egzekucji administracyjnej i sankcje karne za niedopełnienie obowiązku stawienia się do poboru lub przedstawienia odpowiednich dokumentów.

Pobór ogłasza się nie później niż na 14 dni przed jego rozpoczęciem. Obwieszczenia wywiesza się w dniu ogłoszenia poboru w miejscach uczęszczanych i widocznych.

Wójtowie lub burmistrzowie (prezydenci miast) wzywają poborowych do stawienia się do poboru również za pomocą wezwań imiennych. Wezwanie imienne do poboru należy doręczyć poborowemu co najmniej na 7 dni przed wyznaczonym terminem stawienia się do poboru. Nieotrzymanie wezwania imiennego nie zwalnia poborowego, który nie stawał do poboru, od obowiązku stawienia się w terminie i miejscu wskazanym w obwieszczeniu.

Poborowy, który z ważnych przyczyn nie może stawić się do poboru w wyznaczonym terminie i miejscu, jest obowiązany zawiadomić o tym wójta lub burmistrza (prezydenta miasta), właściwego ze

względu na miejsce pobytu stałego lub pobytu czasowego trwającego ponad dwa miesiące, najpóźniej w dniu, w którym był obowiązany stawić się do poboru, dołączając jednocześnie dokumenty usprawiedliwiające niemożność stawiennictwa.

Po utracie przeszkody poborowy powinien niezwłocznie zgłosić się do właściwego wójta lub burmistrza (prezydenta miasta), który wyznacza mu termin i miejsce stawienia się do poboru.

Poborowy zgłaszający się do poboru jest zobowiązany przedstawić rejonowej komisji lekarskiej i rejonowej komisji poborowej odpowiednie dokumenty.

Pobór przeprowadza się według wojewódzkiego planu poboru, ustalonego przez wojewodę przy współudziale szefa wojewódzkiego sztabu wojskowego na podstawie wniosków wójtów lub burmistrzów (prezydentów miast) oraz wojskowych komendantów uzupełnień. Plan taki obejmuje terminarz zgłaszania się poborowych z poszczególnych gmin województwa do rejonowych komisji lekarskich i rejonowych komisji poborowych oraz powinien zakładać wezwanie co najmniej 30 poborowych dziennie.

Listę poborowych, w 3 egzemplarzach, sporządza wójt lub burmistrz (prezydent miasta) na podstawie rejestru przedpoborowych i wykazu osób o nie uregulowanym stosunku do obowiązku służby wojskowej oraz imiennego wykazu poborowych, otrzymanego od wojskowego komendanta uzupełnień - z wykorzystaniem danych osobowych powszechnego (elektronicznego) systemu ewidencji ludności.

Wojskowy komendant uzupełnień przekazuje imienne wykazy poborowych podlegających wezwaniu przed rejonową komisję lekarską i rejonową komisję poborową wójtowi lub burmistrzowi (prezydentowi miasta) nie później niż na 14 dni przed ogłoszeniem poboru.

Listę poborowych sporządza się nie później niż do dnia ogłoszenia poboru; jeden egzemplarz listy wójt lub burmistrz (prezydent miasta) przekazuje rejonowej komisji lekarskiej, a drugi - rejonowej komisji poborowej.

Poborowy zgłasza się do RKL, która po jego zbadaniu określa kategorię zdrowia A, B, D, E.

Ustalono następujące kategorie zdolności do czynnej służby wojskowej[1]:

1) kategoria A - zdolny do służby wojskowej, co oznacza zdolność do odbywania zasadniczej i nadterminowej zasadniczej służby wojskowej, zajęć wojskowych w czasie trwania studiów wyższych, przeszkolenia wojskowego, okresowej służby wojskowej, ćwiczeń wojskowych, zasadniczej służby lub szkolenia poborowych w obronie cywilnej, służby zastępczej, jak również służby wojskowej w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny;

2) kategoria B - czasowo niezdolny do służby wojskowej, co oznacza przemijające upośledzenie ogólnego stanu zdrowia albo ostre lub przewlekłe stany chorobowe, które w okresie od 24 miesięcy do dnia badania rokują odzyskanie zdolności do służby wojskowej, o której mowa przy omawianiu kategorii A (pkt 1);

3) kategoria D - niezdolny do służby wojskowej , jak w kategorii A (pkt 1), w czasie pokoju;

4) kategoria E - trwale niezdolny do służby wojskowej, o której mowa przy omawianiu kategorii A (pkt 1), co oznacza niezdolność do tej służby w czasie pokoju oraz w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny.

[1] Rozporządzenie ministra obrony narodowej z 10 czerwca 1992, DzU nr 57, poz. 278 z późniejszymi zmianami opublikowanymi w rozporządzeniu MON z 21 lutego 1994, DzU nr 31, poz. 113.

Kategorie zdolności do służby wojskowej Z i N dotyczą żołnierzy służby zawodowej oraz kandydatów do tej służby.

5) kategoria Z - zdolny do zawodowej służby wojskowej, co oznacza zdolność do pełnienia zawodowej służby stałej i kontraktowej, zwanej dalej "służbą zawodową" oraz służby w charakterze kandydata na żołnierza zawodowego, zwanej dalej również "służbą kandydacką";

6) kategoria N - trwale lub czasowo niezdolny do zawodowej służby wojskowej oraz niezdolny do służby kandydackiej.

Orzeczenie o zaliczeniu danej osoby do jednej z omówionych kategorii, właściwe komisje lekarskie wydają na podstawie badania lekarskiego dotyczącego fizycznej i psychicznej zdolności tej osoby do odpowiedniego rodzaju służby wojskowej, z uwzględnieniem wyników badań specjalistycznych, a w razie potrzeby również obserwacji szpitalnej - według wykazu chorób i ułomności, stanowiącego załącznik do wymienionych rozporządzeń.

W razie stwierdzenia kilku chorób i ułomności przy określaniu zdolności do czynnej służby wojskowej rozpatruje się łącznie wszystkie ograniczenia spowodowane tymi chorobami i ułomnościami. Osobę badaną można wówczas zaliczyć do niższej kategorii zdolności do czynnej służby wojskowej, niż wynikałoby to z kategorii zdolności ustalonej dla poszczególnych chorób i ułomności; w takim wypadku decyduje ocena ogólnej sprawności psychofizycznej badanego. Orzeczenie RKL doręcza się poborowemu i WKU na piśmie wraz z uzasadnieniem. Od orzeczenia RKL przysługuje prawo odwołania do WKL w terminie 14 dni od dnia doręczenia orzeczenia. Orzeczenie o zaliczeniu poborowego do jednej z kategorii zdrowia właściwa komisja wydaje na podstawie badania lekarskiego - fizycznej i psychicznej zdolności. Orzeczenie lekarskie stanowi podstawę dla RKPob o skierowanie poborowego do odbycia jednej z form służby wojskowej.

Poborowych uznanych za zdolnych do służby WKU lub jego przedstawiciel przeznacza do służby wojskowej i określa przypuszczalny termin powołania. W czasie działania RKPob pisarze zakładają wojskową dokumentację: KE wypisują KW i wręcza przedstawiciel WKU.

Do kompetencji RKPob należy również rozpatrywanie wniosków o służbę zastępczą tych poborowych, którzy z przyczyn światopoglądowych lub przekonań moralnych odmawiają pełnienia służby.

Kolejną płaszczyzną działania RKPob jest udzielanie odroczeń służby wojskowej.

1. Konieczność sprawowania bezpośredniej opieki przez poborowego nad członkiem rodziny „opiekun".

2. Osobiste prowadzenie gospodarstwa rolnego - „rolnik".

3. Ze względu na stan zdrowia (kat. B,D,E) - „zdrowie".

Wojskowy Komendant Uzupełnień na poborze przeznacza poborowego do:

a) zasadniczej służby wojskowej;

b) służby w obronie cywilnej;

c) do zajęć wojsk i przeszkol. wojskowego;

d) do formacji uzbrojonych.

WKU może po spełnieniu warunków udzielić odroczenia, które ustawowo przysługuje mu na:

1. Pobieranie nauki w szkole średniej, pomaturalnej w systemie dziennym, wieczorowym lub zaocznym „nauka".

2. Pobieranie nauki w szkole wyższej w systemie dziennym, wieczorowym lub zaocznym - „nauka".

3. Jedyny żywiciel posiadający na utrzymaniu dwie lub więcej osób - „żywiciel".

4. Prowadzą własną kampanię wyborczą albo zostali wybrani do Senatu, Sejmu lub organu samorządu terytorialnego na czas trwania kadencji.

Odroczenia z zasadniczej służby wojskowej udziela się na okres od 6-12 miesięcy (zdrowie do 24 m-cy).

Udzielanie odroczeń - właściwości podmiotowe i przedmiotowe

Odroczenia zasadniczej służby wojskowej udziela się ze względu na:

1) konieczność sprawowania przez poborowego bezpośredniej opieki nad członkiem rodziny, który nie ukończył 16 lat życia lub został zaliczony do I grupy inwalidów;

2) osobiste prowadzenie gospodarstwa rolnego przez poborowego, jeżeli poborowy posiada to gospodarstwo na podstawie tytułu prawnego albo jego wstępny pobiera emeryturę lub rentę inwalidzką z powodu prowadzenia tego gospodarstwa, a zarazem jego prowadzenie jest uzależnione od osobistej pracy poborowego;

3) pobieranie nauki w szkole wyższej z zastrzeżeniem, że studenci wyższych szkół morskich są obowiązani do odbycia zajęć wojskowych w czasie trwania studiów;

4) pobieranie nauki w szkole średniej albo policealnej w systemie dziennym.

Odroczenia zasadniczej służby wojskowej udziela się również poborowym, którzy:

1) prowadzą własną kampanię wyborczą - na czas trwania tej kampanii albo którzy zostali wybrani do Sejmu, Senatu lub organów samorządu terytorialnego - na czas trwania kadencji;

2) zostali uznani przez komisję lekarską, ze względu na stan zdrowia, za czasowo niezdolnych do czynnej służby wojskowej - na czas określony przez tę komisję.

Odroczenia zasadniczej służby wojskowej można udzielić ze względu na pobieranie nauki w szkole średniej albo policealnej w systemie wieczorowym lub zaocznym, a także jeżeli poborowy został uznany za jedynego żywiciela rodziny, uznanych przez wójta lub burmistrza (prezydenta miasta).

Za członków rodziny uznaje się małżonka, dzieci, rodziców oraz inne osoby, jeżeli poborowego obciąża obowiązek alimentacyjny wobec tych osób, oraz spełniają inne warunki szczegółowe.

Nie udziela się odroczenia zasadniczej służby wojskowej ze względu na pobieranie nauki w szkole średniej albo policealnej w systemie dziennym oraz w systemie wieczorowym lub zaocznym, a także jedynym żywicielom rodziny, jeżeli spowodowałoby to nie odbycie czynnej służby wojskowej przez poborowego.

Odroczenia zasadniczej służby wojskowej udziela się na okres nie krótszy niż 6 miesięcy i nie dłuższy niż 12 miesięcy, z wyjątkiem tych, którzy prowadzą własną kampanię wyborczą, wybranych do Sejmu, Senatu lub organów samorządu terytorialnego albo uznanych za czasowo niezdolnych do czynnej służby wojskowej.

Orzeczenie - decyzję rejonowej komisji poborowej doręcza się poborowemu i wojskowemu komendantowi uzupełnień na piśmie, wraz z uzasadnieniem.

Od orzeczenia rejonowej komisji poborowej przysługuje poborowemu i wojskowemu komendantowi uzupełnień odwołanie do wojewódzkiej komisji poborowej w terminie 14 dni od dnia doręczenia tych orzeczeń, a sprzeciwy - w terminie 14 dni od dnia wydania orzeczeń.

Orzeczenie rejonowej komisji poborowej może być zmienione przez wojewódzką komisję poborową również z urzędu, jeżeli zostało wydane z naruszeniem przepisów prawa.

Orzekanie o udzielaniu poborowym odroczeń zasadniczej służby wojskowej ze względu na pobieranie nauki w szkole wyższej, średniej albo policealnej w systemie dziennym, wieczorowym lub zaocznym, jedynym żywicielom rodziny oraz prowadzącym własną kampanię wyborczą i wybranym do Sejmu, Senatu lub organów samorządu terytorialnego - należy do wojskowych komendantów uzupełnień.

Od orzeczenia wojskowego komendanta uzupełnień przysługuje poborowemu odwołanie do szefa wojewódzkiego sztabu wojskowego w terminie 14 dni od dnia doręczenia orzeczenia. Wniesienie odwołania nie wstrzymuje powołania poborowego do zasadniczej służby wojskowej.

Powołanie i wcielenie

Powołanie do służby wojskowej następuje na podstawie karty powołania (skierowania), którą wręcza się poborowemu nie wcześniej jak 90 dni i nie później jak 14 dni przed terminem stawiennictwa w JW. Karta powołania jest decyzją administracyjną. W czasie wręczania karty powołania informuje się o prawach i obowiązkach związanych z powołaniem do służby wojskowej. Wojskowy Komendant Uzupełnień po wręczeniu kart sporządza listy poborowych do określonych JW i przesyła je wraz z wtórnikami KE na 5 dni przed terminem wcielenia.

Nie powołuje się do czynnej służby wojskowej poborowych uznanych za zdolnych do tej służby, którzy:

1) pobierają naukę w szkole wyższej - do czasu, kiedy staną się absolwentami szkół wyższych;

2) pełnią służbę przygotowawczą lub służbę w policji, Urzędzie Ochrony Państwa lub Straży Granicznej albo pobierają naukę w szkołach resortu spraw wewnętrznych, chyba że odrębne przepisy stanowią inaczej;

3) są obywatelami polskimi stale zamieszkującymi za granicą.

Poborowych, którzy zostali duchownymi lub członkami zakonów (po profesji wieczystej) przenosi się do rezerwy. Przepis ten oraz inne przepisy ustawy dotyczące duchownych lub członków zakonów nie stosuje się do:

1) duchownych wybieranych na określoną kadencję;

2) duchownych lub członków zakonów kościołów i innych związków wyznaniowych o nie uregulowanej sytuacji prawnej.

Termin wcielenia i zwalniania żołnierzy z pełnienia służby wojskowej następuje na Zarządzenie MON, które ukazuje się na każdy okres uzupełnieniowy.

W JW poborowych przyjmuje i wciela do pododdziałów komisja wyznaczona przez dowódcę JW w składzie:

Przewodniczący - szef sztabu
- oficer kadrowy
- szef logistyki
- lekarz
- oficer wychowawczy.

Komisja przedstawia dowódcy JW wnioski w sprawie nowo wcielonych żołnierzy na stanowiska i funkcje biorąc pod uwagę przeznaczenie i specjalność nadaną poborowemu przez WKU. Fakt wcielenia i rozpoczęcia służby wojskowej na określonym stanowisku ogłasza się w rozkazie dziennym dowódcy JW.

Zwalnianie i przenoszenie do rezerwy

Zwolnienie ze służby wojskowej może następować:

A) Po odbyciu służby wojskowej - w ostatnim dniu trwania służby. Przenosi do rezerwy dowódca JW, w której żołnierz pełni służbę.

B) Zwolnienie ze służby przed jej odbyciem:

a) obligatoryjne:

- odbywanie służby wojskowej w kilku okresach - po upływie czasu trwania każdego okresu. Przenosi do rezerwy d-ca JW z dniem zwolnienia jeżeli łącznie odbył nie więcej niż 12 m-cy z.s.w. lub w dniu zwolnienia z kolejnego okresu ukończył 25 lat życia;

- czasowa niezdolność do pełnienia służby (kat.B) na podstawie orzeczenia RWKL nie później niż po upływie 7 dni od ostatecznego orzeczenia RWKL. Przenosi do rezerwy d-ca JW jeżeli odbyli min. 12 m-cy i w dniu zwolnienia ukończyli 24 l.życia. Nie powołanych do odbycia pozostałego okresu z.s.w. w terminie 6 m-cy od dnia, w którym upłynął okres czasowej niezdolności - przenosi do rezerwy WKU;

- wybór do władz - na podstawie zaświadczenia komisji wyborczej - nie później niż po upływie 7 dni od dnia doręczenia zaświadczenia. Przenosi do rezerwy d-ca JW jeżeli z dniem zwolnienia odbyli 12 m-cy i w dniu zwolnienia ukończyli 24 l.ż. Nie powołanych do odbycia pozostałego okresu służby z dniem 1.01. roku kalendarzowego, w którym kończy 25 l.życia przenosi do rezerwy WKU;

- trwała niezdolność do służby wojskowej (kat.D i E) na podstawie orzeczenia RWKL nie później niż po upływie 7 dni od ostatecznego orzeczenia WKL. Przenosi do rezerwy kat. D d-ca JW; kat. E - nie przenosi się do rezerwy;

- opieka nad członkiem rodziny;

- prowadzenie gospodarstwa rolnego - posiada tytuł prawny tego gospodarstwa. Na podstawie ostatecznej wójta, burmistrza (prezydenta) albo wojewody w przypadku „opiekuna". „Rolnik" ostateczne orzeczenie RKPob. Zwalnia się ze służby nie później niż po upływie 7 dni od dnia doręczenia ostatecznej decyzji (orzeczenia). Przenosi się do rezerwy z dniem zwolnienia jeżeli odbyli nie mniej niż 12 m-cy sł. albo w dniu zwolnienia ze służby mieli ukończone co najmniej 25 l.ż. Przenosi do rezerwy d-ca JW;

- nauka w systemie dziennym;

- zarządzenie wykonania kary pozbawienia wolności.

Na wniosek żołnierza i zaświadczenia ze szkoły lub w przypadku kary - zarządzenie sądu o aresztowaniu. Termin zwolnienia na 5 dni przed rozpoczęciem nauki jednak nie później niż po upływie 7 dni. Przeniesienie do rezerwy 31.12. dnia roku kalendarzowego, w którym ukończył 28 l.ż.; chyba że zostali przeniesieni wcześniej na podstawie innych przepisów. Przenosi Wojskowy Komendant Uzupełnień;

- zwolnienie przed terminem z pozostawieniem w dyspozycji dowódcy JW. Zwalnia d-ca JW na podstawie przepisów wykonawczych wyższych przełożonych. Przenosi do rezerwy nie wezwanych do odbycia służby z dniem upływu ustalonego czasu trwania służby WKU. Wezwanych do odbycia służby - d-ca JW po jej odbyciu.

C) Zwalnianie ze służby przed jej odbyciem:

- faktultatywnie;

- nauka w systemie wieczorowym lub zaocznym.

Zwalnia na wniosek żołnierza d-ca JW, jeżeli w dniu rozpoczęcia nauki odbył 15 m-cy służby. Na 5 dni przed rozpoczęciem nauki. Przeniesienie do rezerwy z dniem zwolnienia z z.s.w., przenosi d-ca JW;

- uznanie za jedynego żywiciela. Zwalnia d-ca JW na podstawie ostatecznej decyzji wójta, burmistrza (prezydenta). Termin zwolnienia nie później po upływie 7 dni od decyzji ostatecznej. Przeniesienie do rezerwy z dniem zwolnienia z z.s.w, jeżeli odbył nie mniej niż 12 m-cy sł. albo w dniu zwolnienia mieli ukończone co najmniej 25 l. życia.

Założenia pokojowego uzupełniania sił zbrojnych w wybranych państwach

Niemcy

Rejestracji podlegają mężczyźni w wieku 18 lat. Rejestracja polega na sporządzaniu list przedpoborowych i przesyłaniu ich powiatowym urzędom uzupełnień. W roku następnym poborowi wzywani są do powiatowych urzędów uzupełnień, które prowadzą pobór. W ramach poboru, komisja lekarska w składzie 1 lekarz wojskowy, 1-2 lekarzy cywilnych - specjalistów orzeka o zdolności poborowych do służby wojskowej. Poborowi uznani za zdolnych do służby wojskowej mogą skorzystać z odroczenia tej służby z tytułu:

a) pobierania nauki lub studiowania;

b) posiadania na utrzymaniu co najmniej dwóch członków rodziny;

c) prowadzenia działalności gospodarczej;

d) wykonywania zawodu deficytowego;

e) przygotowania do zawodu duchownego;

f) wybór do parlamentu federalnego lub związkowego na czas trwania kadencji.

Poborowi nie korzystający z odroczeń powoływani są do odbycia zasadniczej służby wojskowej w wymiarze 12 miesięcy. Osoby, które pragną obowiązek obronny spełnić w formie zastępczej mogą:

1) składać prośby o powołanie ich do służby w OC lub organizacjach powołanych do likwidacji klęsk żywiołowych (wymiar służby 10 lat);

2) podejmować pracę w instytucjach realizujących pomoc dla krajów rozwijających się (24 miesiące);

3) ubiegać się o przyjęcie do służby w Federalnej Policji Granicznej na okres 24 miesięcy lub do pozostałych rodzajów policji - 36 miesięcy;

4) odbywać zastępczą służbę cywilną przez okres dłuższy o 1/3 niż okres służby wojskowej, tj. 15 m-cy.

Francja

Obowiązki obywateli wobec kraju określa ustawa o służbie narodowej. Rejestracji podlegają obywatele po ukończeniu 17 roku życia. Pobór przeprowadzają komisje poborowe złożone z przedstawicieli organów cywilnych. Komisje lekarskie, w których skład wchodzą tylko lekarze wojskowi eliminują 1/4 poborowych. Do poboru wzywa się mężczyzn 18-letnich.

Poborowi mogą korzystać z następujących odroczeń służby wojskowej:

a) odroczenie podstawowe, z którego może korzystać poborowy do 22 roku życia. Wniosek o udzielenie odroczenia musi być umotywowany ale nie musi być zaakceptowany. W tym wypadku nie podaje się przyczyn odmowy;

b) odroczenie dodatkowe z którego poborowy może również skorzystać do ukończenia 22 roku życia, jeżeli:

- uczy się lub kończy naukę w szkole lub kończy kursy podstawowe;
- składa egzamin na wyższą uczelnię lub studiuje;
- posiada trudną sytuację życiową;

c) odroczenie socjalne, z którego można skorzystać do ukończenia 25 roku życia, w przypadku złożenia deklaracji do pracy w przemyśle zbrojeniowym w zamian służby wojskowej lub do ukończenia 27 roku życia w przypadku studiów medycznych.

Obowiązkowa służba wojskowa trwa 10 miesięcy, a dla osób które korzystały z odroczeń 12 m-cy. Powołanie do służby może mieć miejsce do 29 roku życia, a w przypadkach uchylania się od niej do 34 roku życia.

Poborowi, którzy studiują, powoływani są do zasadniczej służby wojskowej po ukończeniu studiów, a w przypadku gdy studia nie są realizowane w terminie i student je przerywa jest wtedy powoływany do służby wojskowej.

Ze zwolnienia ze służby wojskowej korzystają:

1) dzieci poległych żołnierzy;
2) w szczególnych wypadkach naturalizowani obcokrajowcy;
3) jedyni żywiciele rodzin;
4) obywatele, na których spoczywa obowiązek prowadzenia rodzinnego gospodarstwa rolnego w związku ze śmiercią jednego z rodziców lub innymi wypadkami losowymi;
5) właściciele firm, fabryk i przedsiębiorstw handlowych, jeśli są nimi nie krócej niż dwa lata.

W przypadku odmowy służby lub jakiejkolwiek formy zastępczej poborowy może być skazany na karę pozbawienia wolności na 12 miesięcy i nie może do końca życia piastować żadnej funkcji w administracji państwowej.

Austria

Podstawą prawną powoływania i odbywania zasadniczej służby wojskowej jest ustawa o powszechnym obowiązku obrony oraz ustawa o świadczeniach na rzecz obronności kraju.

Rejestracja poborowych dotyczy mężczyzn, którzy w danym roku kalendarzowym kończą 17 rok życia. Przeprowadzają to wojskowe komendy w drodze współdziałania organów uzupełnieniowych z organami meldunkowymi powiatów, gmin; następuje bez udziału poborowych. W 18 roku życia obywatel staje do poboru przed komisją poborową powołaną na bazie ośrodków doboru i selekcji poborowych. One to w ciągu 1,5 dnia określają zdolność fizyczną i psychiczną do służby wojskowej (dane okryte tajemnicą ale korzystają z nich inne instytucje państwowe).

W Austrii również funkcjonuje system odroczeń zasadniczej służby wojskowej. Rozróżnia się odroczenia z urzędu lub na wniosek poborowego.

Do odroczeń z urzędu (obligatoryjnie) należy zaliczyć:

a) względy wojskowe (np. odbył służbę w swoim kraju);
b) interesy społeczne (np. wybitni naukowcy);
c) względy ogólnogospodarcze i rodzinne.

W grupie odroczeń realizowanych na wniosek poborowego jako przyczyny należy zaliczyć:

a) względy gospodarcze (np. poborowy przejmuje przedsiębiorstwo ojca, który zmarł);

b) względy rodzinne (konieczność przejęcia gospodarstwa rolnego po ojcu).

Nie dopuszcza się do udzielania odroczeń, gdy zasoby poborowych są niewystarczajace.

Obowiązek odbycia zasadniczej służby wojskowej rozpoczyna się od momentu uznania obywatela za zdolnego do służby i trwa do 35 roku życia.

Rosja

W ostatnich latach nastąpiły trudności w pokojowym uzupełnianiu sił zbrojnych. W 1993 r. uchylało się od pełnienia służby ok. 70 tys. poborowych. Na skutek działań administracyjnych liczbę tę zmniejszono do 56 tys. Wszczęto około 1500 spraw karnych przeciwko trwale uchylającym się od służby wojskowej i nałożono kary pieniężne na ok. 20 tys. poborowych. Wiosną 1994 r. liczba uchylających się od służby wojskowej zmniejszyła się do poziomu 28 tys.

Według danych rosyjskiego Ministerstwa Zdrowia ok. 90% poborowych cierpi na różnego rodzaju dolegliwości, zaburzenia psychiczne i nadwagę. Ponad 70% narkomanów Rosji to młodzież. Ponad 50% młodzieży szkolnej klas III - IV spożywa alkohol a u starszej wskaźnik ten wynosi 90%, z tego 65% również pali papierosy.

Również uległa zmianie jakość poborowych w 1988 r. ok. 93% poborowych posiadało wykształcenie średnie, w 1993 r. tylko niecałe 76%. Zwiększyła się też liczba nigdzie nie pracujących i nie uczących się z ok. 6% w 1988 r. do ok. 23% w 1993 r. Wzrasta również liczba niezdolnych do służby wojskowej, ze względu na stan zdrowia z ok. 5% w 1988 r. do 23% w 1993 r. W Rosji rozbudowany jest system odroczeń służb wojskowej. Na przełomie 1993/94 odroczenia otrzymało ok. 80% populacji poborowych, w latach 1994/95 tylko 73%.

W świetle tych danych można powołać corocznie tylko około 20-25% danej populacji poborowych. Poprawy sytuacji na tym odcinku upatruje się we wprowadzeniu nowych zasad ewidencji wojskowej mężczyzn w wieku od 16 do 50 lat i kobiet w wieku 18 do 50 lat życia.

W 1995 r. Duma Państwowa przyjęła ustawę w sprawie przedłużenia zasadniczej służby wojskowej z 1,5 do 2 lat. W wyniku jej działania pozostało w służbie ok. 450 tys. żołnierzy więcej. Przyjęto również zasadę powoływania do odbycia 1 rocznej służby wojskowej wszystkich absolwentów szkół wyższych. Niezależnie od tych działań rząd rosyjski zaproponował wprowadzenie kary pozbawienia wolności do lat 3 lub grzywny w wysokości co najmniej 50 minimalnych płac dla osób uchylających się od służby wojskowej.

*

Problematyka pokojowego uzupełniania sił zbrojnych w warunkach obowiązkowej służby wojskowej w naszym kraju jest sprawą o dużym stopniu złożoności ze względu na to, iż dotyczy ona najbardziej osobistej sfery życia obywateli. Zrozumienie tego problemu znalazło odzwierciedlenie we wprowadzeniu problematyki do administracyjno-obronnych zasad określonych w kodeksie postępowania administracyjnego, co należy rozpatrzyć w kategoriach kolejnego sukcesu demokratyzacji życia społecznego, w tym także dziedziny obronnej.

Zastosowanie pełnej jawności w procedurach administracyjnych i „odtajnienie" życia wojskowego służyć będzie także umacnianiu wiarygodności sił zbrojnych w społeczeństwie oraz kształtowaniu pozytywnego wizerunku armii.

Należy zaznaczyć, iż po uchwaleniu Konstytucji w dniu 2.04.1997 r. i zatwierdzeniu jej przez Naród w referendum w dniu 25.05.1997 r. daje podstawy do szybkiego wznowienia prac legislacyjnych

nad tzw. *Konstytucją Sił Zbrojnych* jak nazwano projekt ustawy *o obowiązku wojskowym i innych powinnościach obronnych.* Prace nad wdrożeniem tego projektu trwają od ponad dwóch lat. Przeszedł on już ponad 10 zmian. Jednak ostatnie fakty świadczą, iż zostanie odłożona na plan dalszy jego legistacja a dokona się „szybkiej" 20-tej poprawki ustawy o powszechnym obowiązku obrony RP, gdyż wizja szybkiego przejścia nas do struktur NATO implikuje szybką zmianę prawa w zakresie obronności państwa. Wracając do projektu ustawy o obowiązku wojskowym i innych powinnościach obronnych projekt ten w znacznym stopniu zmieniał obowiązujące zasady prawa i dotyczył następujących zasadniczych zmian.

1. Nadawał praktyczny wymiar realizacji zasady sprawiedliwości społecznej w realizacji powszechności obowiązków obrony państwa.

2. Zmieniał system orzecznictwa zdrowotnego na korzyść poborowych - zaostrzał kryteria zdrowotne.

3. Zmieniał zasady udzielania odroczeń - tylko przez organ wojskowy - Wojskowego Komendanta Uzupełnień (likwidacja odroczenia z tytułu prowadzenia gospodarstwa rolnego).

4. Skrócenie odbywania zasadniczej służby wojskowej z 18 m-cy (15 aktualnie odbywają) do 12 m-cy czyli 1 roku.

5. Zmiana zasad wypłacania odpraw po zwolnieniu ze służby wojskowej - procentowo do ilości odbytej służby.

6. Ochotnicze odbywanie zasadniczej służby wojskowej w wymiarze do 24 m-cy po odbyciu 12 m-cy.

7. Zmiana organizatora poboru - będzie nim minister obrony narodowej.

8. Podanie do publicznej wiadomości wyników rejestracji poboru i powołania.

9. Nowe i bardziej czytelne zasady przyznawania służby zastępczej.

10. Precyzyjnie określone obowiązki i uprawnienia obywateli oraz zadania organów administracji rządowej samorządu terytorialnego, podmiotów gospodarczych i osób fizycznych.

11. Usankcjonowanie ustawowe służby wojskowej poza granicami kraju.

Trzeba powiedzieć z całą stanowczością, iż zmiany te idą w kierunku demokratyzacji życia wojskowego, jasnych i czytelnych praw i obowiązków obywateli, organów rządowych, samorządu terytorialnego, podmiotów gospodarczych, jak również i administracji wojskowej oraz dowodzenia i szkolenia w jednostkach wojskowych.

Działalność naszego państwa w tak ważnej dziedzinie jaką jest obronność musi być postrzegana nie tylko przez siły zbrojne ale równie przez obywateli oraz organy kierowania państwem.

2.3. Uprawnienia i obowiązki poborowych oraz żołnierzy odbywających służbę wojskową w czasie pokoju

W okresie między dniem doręczenia pracownikowi kart powołania do czynnej służby wojskowej a jej odbyciem stosunek pracy nie może być przez zakład pracy wypowiedziany ani rozwiązany.

Jeżeli okres dokonanego przez zakład pracy lub przez pracownika wypowiedzenia stosunku pracy upływa po dniu doręczenia pracownikowi karty powołania do czynnej służby wojskowej, wypowiedzenie staje się bezskuteczne (należy je wycofać). W tym przypadku rozwiązanie stosunku pracy może nastąpić tylko na żądanie pracownika.

Powyższe przepisy stosuje się również do umów o pracę zawartych na okres próbny. W razie upływu okresu próbnego po powołaniu pracownika do czynnej służby wojskowej umowę o pracę uważa się za zawartą na czas nieokreślony.

Powyższych przepisów nie stosuje się, jeżeli zakład pracy może rozwiązać umowę o pracę bez wypowiedzenia z winy pracownika oraz w razie ogłoszenia upadłości lub likwidacji zakładu pracy.

Na wniosek pracownika, któremu doręczono kartę powołania do czynnej służby wojskowej, zakład pracy jest obowiązany udzielić mu zwolnienia od pracy bez zachowania prawa do wynagrodzenia:

1) na 2 dni, jeżeli pracownikowi doręczono kartę powołania do zasadniczej lub okresowej służby wojskowej;

2) na 1 dzień, jeżeli pracownikowi doręczono kartę powołania do odbycia ćwiczeń wojskowych trwających powyżej 30 dni.

Pracownikowi, który w ciągu 30 dni od dnia zwolnienia z czynnej służby wojskowej podjął pracę w zakładzie pracy, w którym był zatrudniony w dniu powołania do tej służby, czas odbywania służby wojskowej wlicza się do okresu zatrudnienia w tym zakładzie w zakresie wszystkich uprawnień wynikających ze stosunku pracy.

Pracownikowi, który w ciągu 30 dni od dnia zwolnienia z czynnej służby wojskowej podjął pracę po raz pierwszy lub w innym zakładzie pracy niż ten, w którym był zatrudniony w dniu powołania do tej służby, czas odbywania służby wojskowej wlicza się do okresu zatrudnienia wymaganego do nabycia lub zachowania uprawnień wynikających ze stosunku pracy, z wyjątkiem uprawnień przysługujących wyłącznie pracownikom zakładu pracy, w którym podjął pracę.

Pracownikowi, który podjął pracę po upływie 30 dni od dnia zwolnienia z czynnej służby wojskowej, czas odbywania tej służby wlicza się do okresu zatrudnienia, od którego zależą tyko uprawnienia w zakresie wymiaru urlopu wypoczynkowego i wysokości odprawy pośmiertnej, a także uprawnienia emerytalno-rentowe.

Zakład pracy, który zatrudniał pracownika w dniu powołania do czynnej służby wojskowej, jest obowiązany zatrudnić go na poprzednio zajmowanym stanowisku lub na stanowisku równorzędnym pod względem rodzaju pracy oraz wynagrodzenia, jeżeli w ciągu 30 dni od dnia zwolnienia ze służby pracownik zgłosił się do tego zakładu w celu podjęcia pracy. Niezachowanie tego terminu powoduje wygaśnięcie stosunku pracy, chyba, że nastąpiło z przyczyn usprawiedliwiających nieobecność w pracy.

Zakład pracy udziela pracownikowi powołanemu do odbycia ćwiczeń wojskowych urlopu bezpłatnego na okres trwania ćwiczeń, z wyjątkiem ćwiczeń trwających do 24 godzin, odbywanych w czasie lub w dniu wolnym od pracy.

Zasady, zakres i tryb spełniania wojskowego obowiązku meldunkowego

Wojskowy obowiązek meldunkowy obejmuje:

- wojskowy obowiązek meldunkowy ogólny;
- wojskowy obowiązek meldunkowy szczególny.

Wojskowy obowiązek meldunkowy szczególny spełnia się niezależnie od wojskowego obowiązku meldunkowego ogólnego.

Wojskowemu obowiązkowi meldunkowemu podlegają:

1) mężczyźni - począwszy od 1 stycznia roku kalendarzowego, w którym kończą 19 lat życia, do 31 grudnia roku kalendarzowego, w którym kończą 50 lat życia; mający zaś stopnie wojskowe chorążych lub oficerów - do 60 lat życia;

2) kobiety przeniesione do rezerwy - począwszy od następnego dnia po dniu przeniesienia do rezerwy do 31 grudnia roku kalendarzowego, w którym kończą 40 lat życia, mające zaś stopnie wojskowe chorążych lub oficerów - do 50 lat życia.

Wojskowemu obowiązkowi meldunkowemu ogólnemu nie podlegają osoby, które:

1) zostały uznane za trwale niezdolne do czynnej służby wojskowej;

2) pełnią czynną służbę wojskową;

3) stale zamieszkują za granicą.

Wojskowemu obowiązkowi meldunkowemu ogólnemu w zakresie:

- zgłoszenia wyjazdu za granicę na pobyt trwający ponad 2 miesiące i powrotu z tego pobytu;

- zgłoszenia wyjazdu z miejsca stałego pobytu na pobyt czasowy trwający ponad 2 miesiące na obszarze kraju i powrotu z tego pobytu, podlegają tylko poborowi do dnia doręczenia im karty powołania do odbycia zasadniczej służby wojskowej, przeszkolenia wojskowego, zasadniczej służby lub szkolenia poborowych w obronie cywilnej albo skierowania do odbycia służby zastępczej.

Wojskowy obowiązek meldunkowy ogólny polega na:

1) zameldowaniu się w miejscu pobytu stałego lub pobytu czasowego trwającego ponad 2 miesiące;

2) zameldowaniu przedłużenia pobytu czasowego trwającego ponad 2 miesiące;

3) zameldowaniu zmiany adresu w miejscu pobytu stałego lub w miejscu pobytu czasowego trwającego ponad 2 miesiące;

4) zameldowaniu zmiany pobytu czasowego trwającego ponad 2 miesiące na pobyt stały;

5) wymeldowaniu się z miejsca pobytu stałego lub pobytu czasowego trwającego ponad 2 miesiące;

6) zgłoszeniu wyjazdu za granicę na pobyt czasowy trwający ponad 2 miesiące i powrotu z tego pobytu;

7) zgłoszeniu wyjazdu z miesjca pobytu stałego na pobyt czasowy, trwający ponad 2 miesiące na obszarze kraju i powrotu z tego pobytu;

8) zgłoszenia zmiany imienia lub nazwiska;

9) zgłoszeniu ukończenia szkoły ponadpodstawowej lub wyższej;

10) zgłoszeniu uzyskania kwalifikacji zawodowych (zawodu) innych niż uzyskane w szkołach określonych w pkt 9.

Wojskowy obowiązek meldunkowy szczególny

Wojskowemu obowiązkowi meldunkowemu szczególnemu podlegają żołnierze rezerwy posiadający karty mobilizacyjne.

Wojskowy obowiązek meldunkowy szczególny polega na zgłoszeniu wojskowemu komendantowi uzupełnień:

1) zameldowania zmiany adresu w miejscu pobytu stałego lub pobytu czasowego trwającego ponad 2 miesiące;

2) wymeldowania się z miejsca pobytu stałego lub pobytu czasowego i trwającego ponad 2 miesiące;

3) wyjazdu za granicę na pobyt czasowy trwający ponad 2 miesiące i powrotu z tego pobytu;

4) wyjazdu z miejsca pobytu stałego na pobyt czasowy trwający ponad 2 miesiące na obszarze kraju i powrotu z tego pobytu.

Wojskowy obowiązek meldunkowy szczególny spełnia się osobiście przez złożenie wojskowemu komendantowi uzupełnień wypełnionego i podpisanego odpowiedniego formularza przed spełnieniem wojskowego obowiązku meldunkowego ogólnego.

Dokonanie zgłoszenia, o którym mowa:

1) w pkt. 1. - powinno nastąpić najpóźniej przed upływem czwartej doby w razie zmiany adresu w miejscu pobytu stałego albo w ciągu następnej doby w przypadku zmiany adresu w miejscu pobytu czasowego, licząc od dnia powstania zmian;

2) w pkt. 2. - powinno nastąpić najpóźniej w dniu opuszczenia dotychczasowego miejsca pobytu;

3) w pkt. 3. i 4. - powinno nastąpić najpóźniej w dniu wyjazdu oraz przed upływem drugiej doby, licząc od dnia powrotu.

Pytania uzupełniające

1. Przedstaw istotę i cele pokojowego uzupełniania SZ.
2. Wyjaśnij pojęcie związane z przygotowaniem mężczyzny do odbycia służby wojskowej i wskaż formy tej służby.
3. Co obejmuje administrowanie zasobami rezerw osobowych.
4. Scharakteryzuj kategorie zdolności do odbycia czynnej służby wojskowej.
5. Omów organizację poboru i związane z nim zadania dla organów administracji.
6. Jakie uprawnienia mają żołnierze odbywający służbę wojskową w czasie pokoju?

Bibliografia

1. Ustawa z 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (DzU z 1992 r., nr 4, poz. 16).

2. Rozporządzenie MSW z 5 maja 1992 r. w sprawie rejestracji przedpoborowych (DzU z 1992 r. nr 40, poz. 173).

3. Rozporządzenie MSW oraz MON z 4 czerwca 1992 r. w sprawie przygotowania i przeprowadzenia poboru (DzU nr 49, poz. 226).

4. Rozporządzenie MON z 22 czerwca 1992 r. w sprawie zasadniczej służby wojskowej i nadterminowej zasadniczej służby wojskowej oraz przeszkolenia wojskowego (DzU nr 56, poz. 277). Poprawka (DzU z 1994 r. nr 9, poz. 54).

5. Rozporządzenie MON z 10 czerwca 1992 r. w sprawie zasad określania zdolności do czynnej służby wojskowej oraz właściwości i trybu postępowania wojskowych komisji lekarskich w tych sprawach (DzU nr 57, poz. 278).

6. Rozporządzenie MON z 21 lutego 1994 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie zasad i określania zdolności do czynnej służby wojskowej oraz właściwości i trybu postępowania wojskowych komisji lekarskich w tych sprawach (DzU nr 31, poz. 113).

7. Rozporządzenie RM z 31 sierpnia 1992 r. w sprawie zasad, zakresu i trybu spełnienia wojskowego obowiązku meldunkowego oraz uzyskiwania zezwolenia na wyjazd i pobyt za granicą, a także organów właściwych w tych sprawach (DzU nr 68, poz. 344).

8. Rozporządzenie MON z 10 czerwca 1992 r. w sprawie doręczania wojskowych dokumentów osobistych i trybu postępowania z tymi dokumentami (DzU nr 51, poz. 233).

9. Rozporządzenie RM z 25 sierpnia 1992 r. w sprawie poddania kobiet obowiązkowi stawienia się do poboru oraz przeznaczenia ich do czynnej służby wojskowej (DzU nr 66, poz. 333).

10. Rozporządzenie RM z 3 kwietnia 1993 r. w sprawie reklamowania osób od obowiązku pełnienia czynnej służby wojskowej w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny (DzU nr 29, poz. 134).

11. Rozporządzenie MON z 27 grudnia 1993 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie zasadniczej służby wojskowej i nadterminowej zasadniczej służby wojskowej oraz przeszkolenia wojskowego(DzU nr 9, poz. 34).

12. Rozporządzenie MON, z 6.04.1992 w sprawie przeznaczenia studentów wyższych szkół morskich od odbycia zajęć wojskowych Dz.U z 1992 r., nr 36, poz. 156.

13. Rozporządzenie RM z 3.11.1992 w sprawie służby zastępczej Dz.U z 1992 r., nr 85, poz. 429.

3. ZAŁOŻENIA SYSTEMU GOTOWOŚCI BOJOWEJ SIŁ ZBROJNYCH RP

3.1. Wstęp do teorii gotowości bojowej

Ze względu na złożony charakter możliwych zagrożeń i konfliktów oraz tempa ich narastania przy obecnej dyslokacji jednostek i ich stanie ukompletowania, gotowość bojową należy traktować jako kompleks składający się z niezawodnego i sprawnie działającego systemu alarmowego, wysoko wykwalifikowanych zespołów ludzkich, w tym rezerw osobowych, nowoczesnego sprzętu i uzbrojenia oraz zapasów środków bojowych i materiałowo-technicznych.

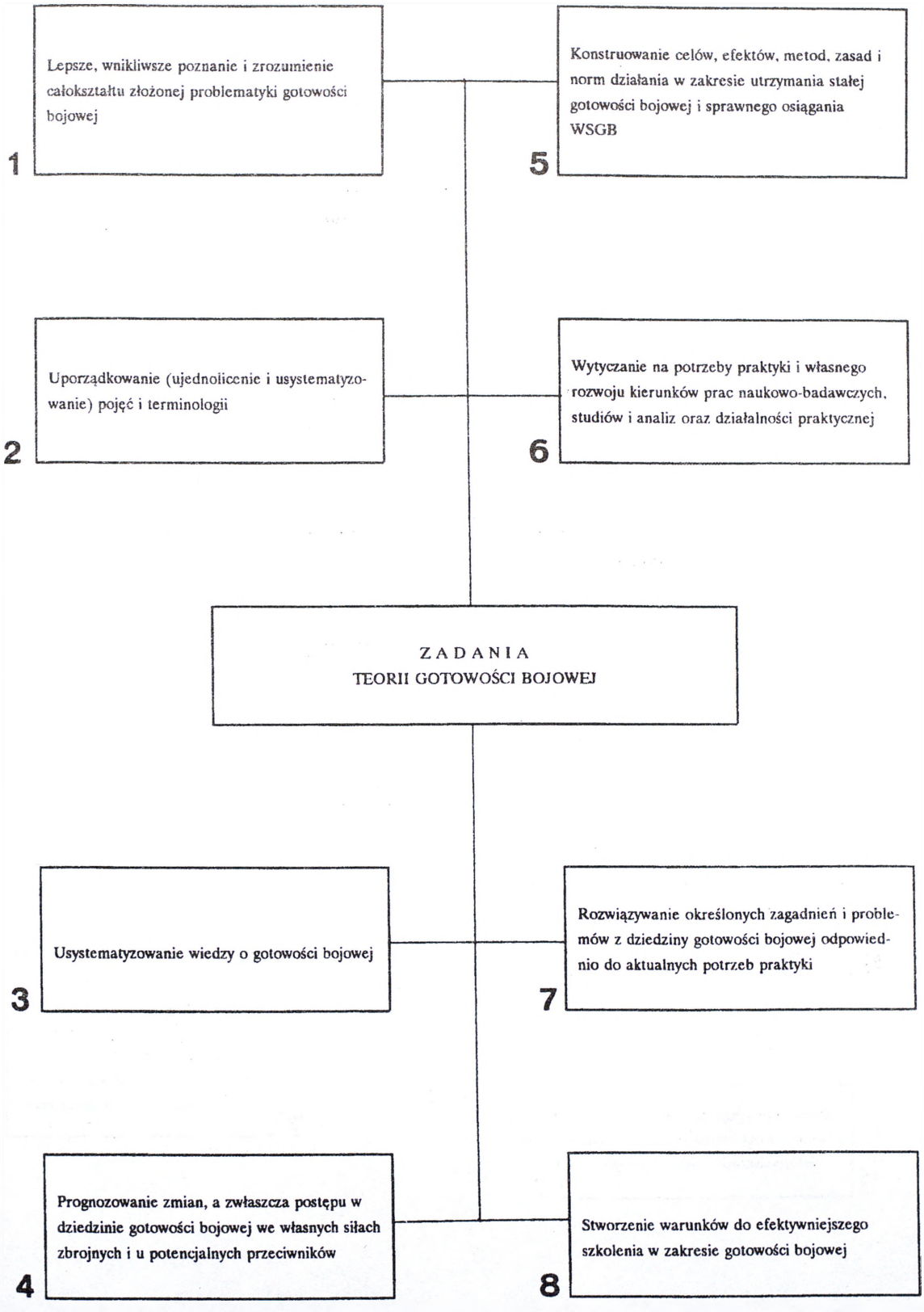
Gotowość bojowa w czasie pokoju jest zasadniczą treścią istnienia i działalności wojska, w czasie wojny zaś - koniecznym warunkiem pomyślnego prowadzenia działań wojennych (bojowych).

Olbrzymia złożoność współczesnych systemów walki i jej zabezpieczenia oraz wzrost kosztów "prób i błędów", zmniejsza przydatność tej metody i zmusza do szerszego, bardziej głębokiego traktowania całości problematyki gotowości bojowej. Chodzi głównie o wnikliwe zrozumienie złożonego mechanizmu jej kształtowania na wszystkich szczeblach, w różnorodnych warunkach i ze wszystkimi wewnętrznymi powiązaniami elementów zjawisk i procesów. Wymaga to działania w pełni świadomego, opartego na teorii, bez której nie może się obejść współczesna praktyka.

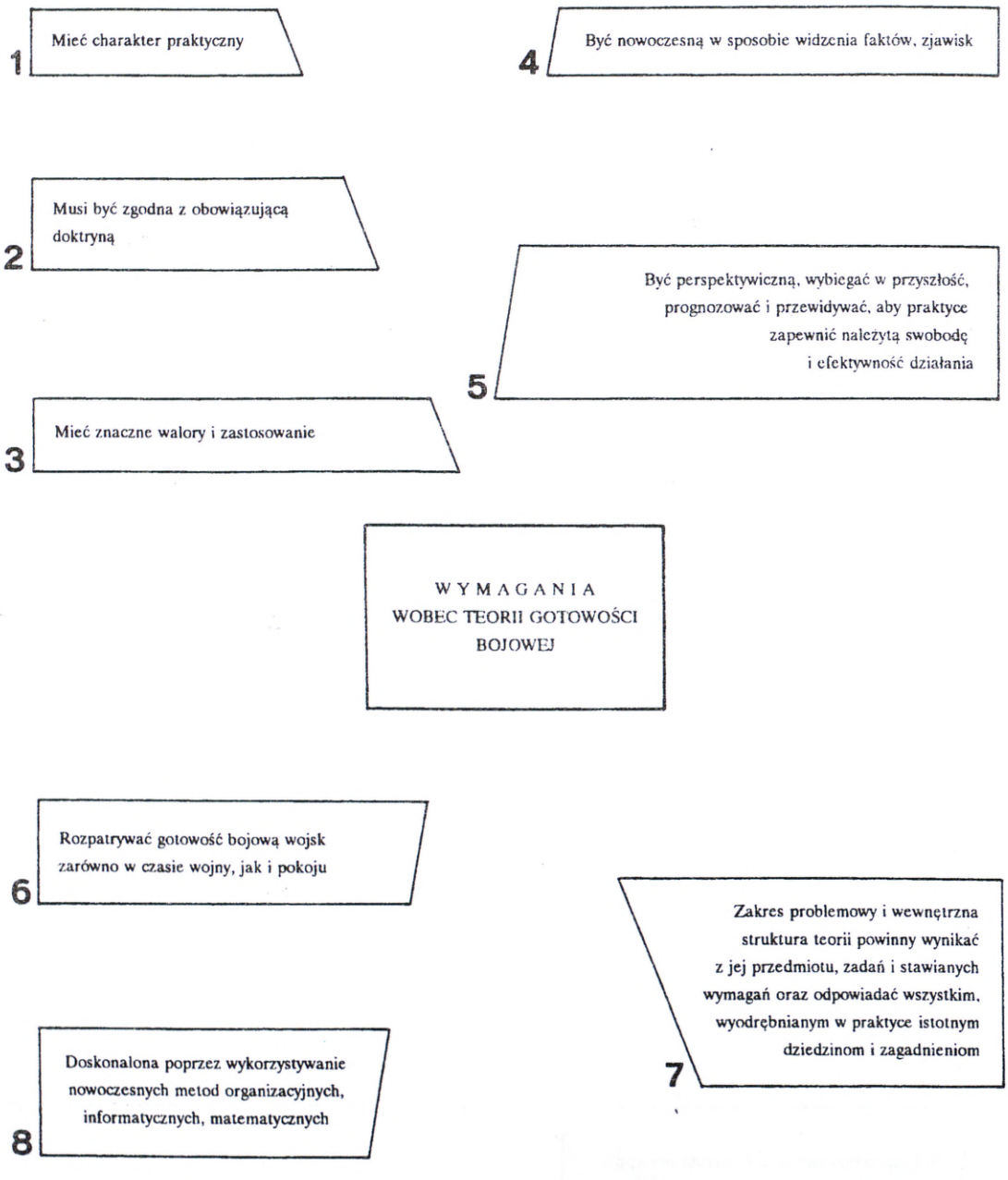
Zbierane przez lata doświadczenia i wnioski stanowiące określone podwaliny teorii gotowości bojowej pozwoliły opracować odpowiadające współczesnym wymogom teoretyczne podstawy normatywne gotowości bojowej, jej zadania i wymagania (rys. 3.1 i 3.2) oraz stworzyły warunki do jej utrzymania, we wszystkich ogniwach organizacyjnych sił zbrojnych.

Odpowiednio do swego przedmiotu i zadań oraz określonych wymagań teoria gotowości bojowej powinna obejmować:

1. Ogólną teorię.
2. Organizację i funkcjonowanie systemów ostrzegania i alarmowania.
3. Całokształt problematyki dyżurów bojowych.
4. Utrzymanie stałej gotowości bojowej w różnych warunkach działalności wojsk.
5. Osiąganie wyższych stanów gotowości bojowej w różnych sytuacjach i wariantach (planowanie, organizacja, wykonanie).
6. Zabezpieczenie osiągania wyższych stanów gotowości bojowej.
7. Właściwości gotowości bojowej w poszczególnych rodzajach sił zbrojnych i rodzajów wojsk.
8. Działalność organizatorsko-dowódczą.
9. System planowania, organizacji i prowadzenia kontroli oraz oceny gotowości bojowej.
10. Jednolity w całych siłach zbrojnych system szkolenia i doskonalenia wojsk z zakresu gotowości bojowej.
11. Zastosowanie informatyki, głównie do planowania kontroli na wyższych szczeblach oraz kompleksowego oceniania gotowości wojsk.

1
Lepsze, wnikliwsze poznanie i zrozumienie całokształtu złożonej problematyki gotowości bojowej
5
Konstruowanie celów, efektów, metod, zasad i norm działania w zakresie utrzymania stałej gotowości bojowej i sprawnego osiągania WSGB
2
Uporządkowanie (ujednolicenie i usystematyzowanie) pojęć i terminologii
6
Wytyczanie na potrzeby praktyki i własnego rozwoju kierunków prac naukowo-badawczych, studiów i analiz oraz działalności praktycznej
ZADANIA
TEORII GOTOWOŚCI BOJOWEJ
3
Usystematyzowanie wiedzy o gotowości bojowej
7
Rozwiązywanie określonych zagadnień i problemów z dziedziny gotowości bojowej odpowiednio do aktualnych potrzeb praktyki
4
Prognozowanie zmian, a zwłaszcza postępu w dziedzinie gotowości bojowej we własnych siłach zbrojnych i u potencjalnych przeciwników
8
Stworzenie warunków do efektywniejszego szkolenia w zakresie gotowości bojowej

Rys. 3.1.

1 Mieć charakter praktyczny
2 Musi być zgodna z obowiązującą doktryną
3 Mieć znaczne walory i zastosowanie
4 Być nowoczesną w sposobie widzenia faktów, zjawisk
5 Być perspektywiczną, wybiegać w przyszłość, prognozować i przewidywać, aby praktyce zapewnić należytą swobodę i efektywność działania
WYMAGANIA WOBEC TEORII GOTOWOŚCI BOJOWEJ
6 Rozpatrywać gotowość bojową wojsk zarówno w czasie wojny, jak i pokoju
7 Zakres problemowy i wewnętrzna struktura teorii powinny wynikać z jej przedmiotu, zadań i stawianych wymagań oraz odpowiadać wszystkim, wyodrębnianym w praktyce istotnym dziedzinom i zagadnieniom
8 Doskonalona poprzez wykorzystywanie nowoczesnych metod organizacyjnych, informatycznych, matematycznych

Rys. 3.2.

Stopień gotowości bojowej wojsk zależy przede wszystkim od tego, z jakim faktycznym potencjałem i w jakim czasie mogą one (wojska) przystąpić do wykonania zadań przewidzianych dla nich na okres zagrożenia i wojny. Im większy jest ten potencjał i krótszy czas, tym wyższa gotowość bojowa.

Praktycznie, największe znaczenie ma faktyczny potencjał bojowy jednostki w danym czasie, który zależy między innymi od:

- ilości i jakości ludzi;
- ilości i jakości techniki wojskowej;
- ilości i jakości zapasów;
- poziomu organizacji.

3.1.1. Cel, wymagania i zadania systemu gotowości bojowej

SYSTEM to:

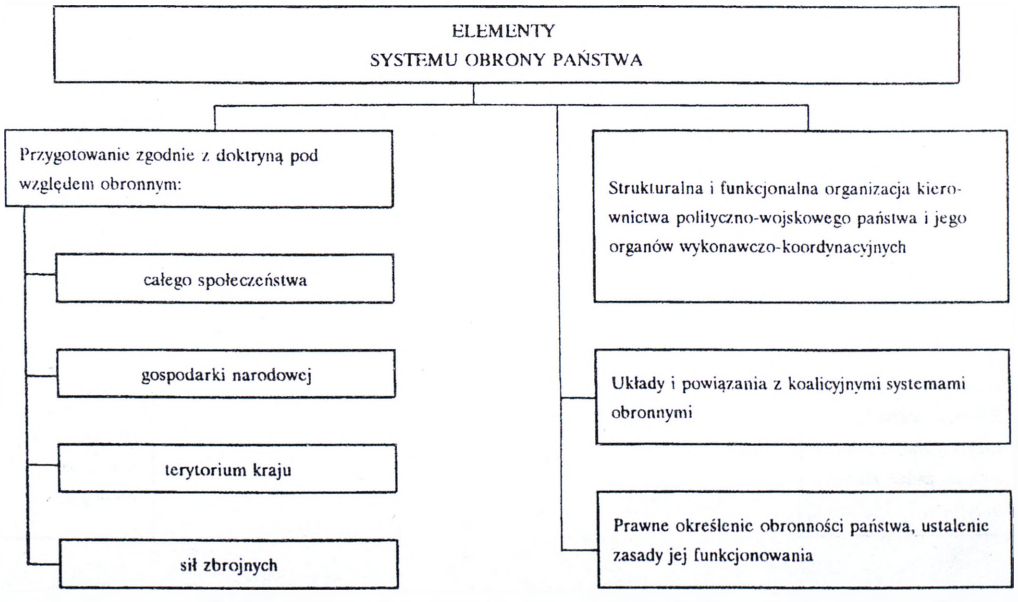
- wszelki skoordynowany wewnętrznie i wykazujący określoną strukturę układ elementów;
- zespół sposobów (metod) działania, wykonywanych złożonych czynności;
- całokształt zasad organizacyjnych, ogół norm i reguł obowiązujących w danej dziedzinie.

System gotowości bojowej jest elementem systemu obronnego państwa. A zatem wyjaśnimy co to jest system obronny państwa i jakie możemy wyróżnić w nim elementy?

SYSTEM OBRONY PAŃSTWA - to układ wewnętrznie skoordynowany i jednolicie działający, spełniający różne funkcje na rzecz obronności państwa stosownie do przyjętej przez nie doktryny, mający na celu:

- zachowanie bezpieczeństwa narodowego;
- nienaruszalności terytorium;
- skuteczne zapobieganie lub przeciwstawianie się każdej agresji.

Na system obrony państwa (rys. 3.3) składają się następujące elementy:

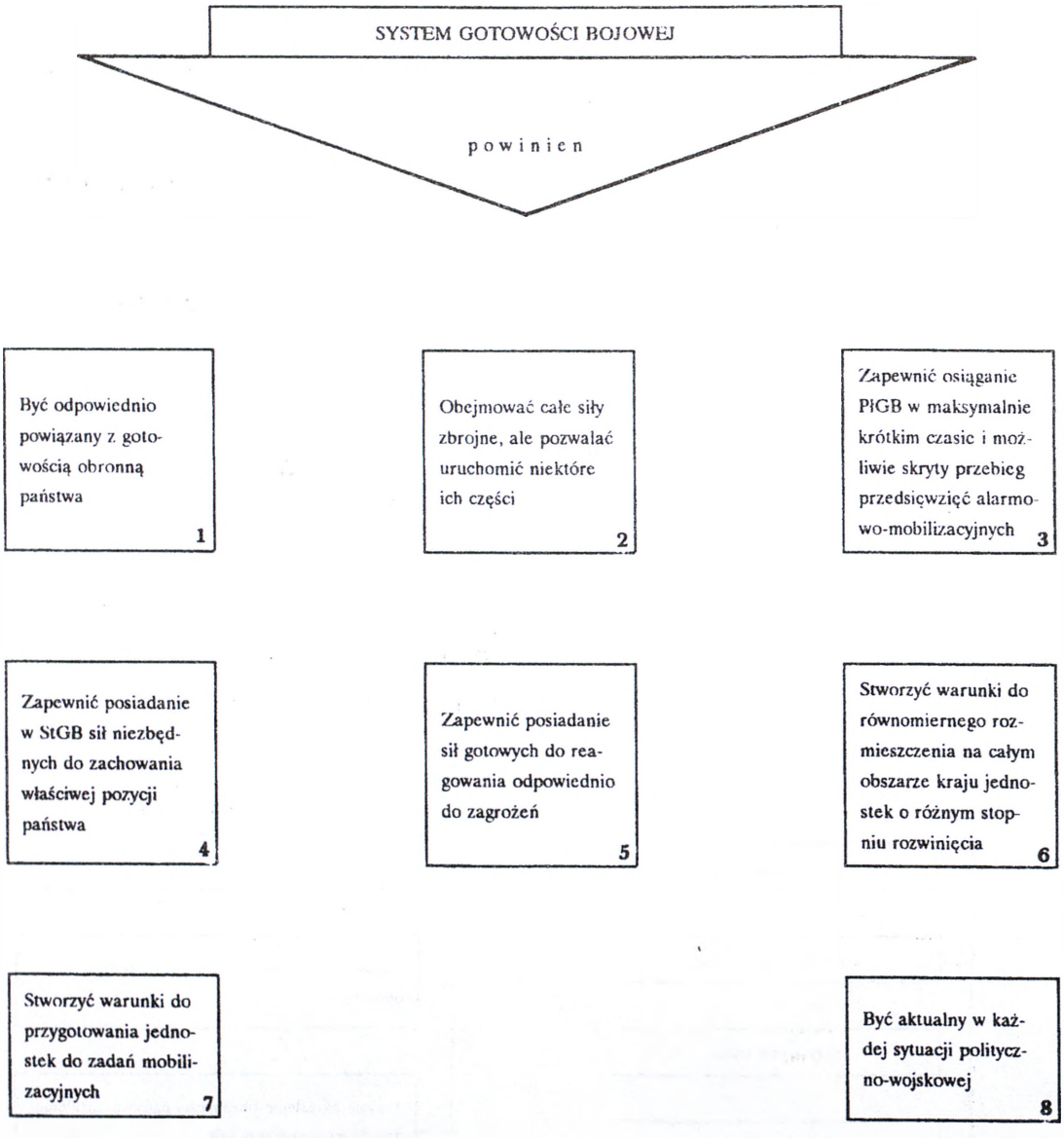
Rys. 3.3. Elementy systemu obrony państwa

Jak już stwierdzono, elementem systemu obrony państwa są siły zbrojne, które działają w systemie gotowości bojowej.

SYSTEM GOTOWOŚCI BOJOWEJ SIŁ ZBROJNYCH to wysoce zorganizowany zbiór założeń oraz zasad podejmowanych i realizowanych w wojskach, mających zapewnić utrzymanie zdolności sił zbrojnych do zachowania bezpieczeństwa państwa w czasie pokoju, kryzysu i wojny (def. autora).

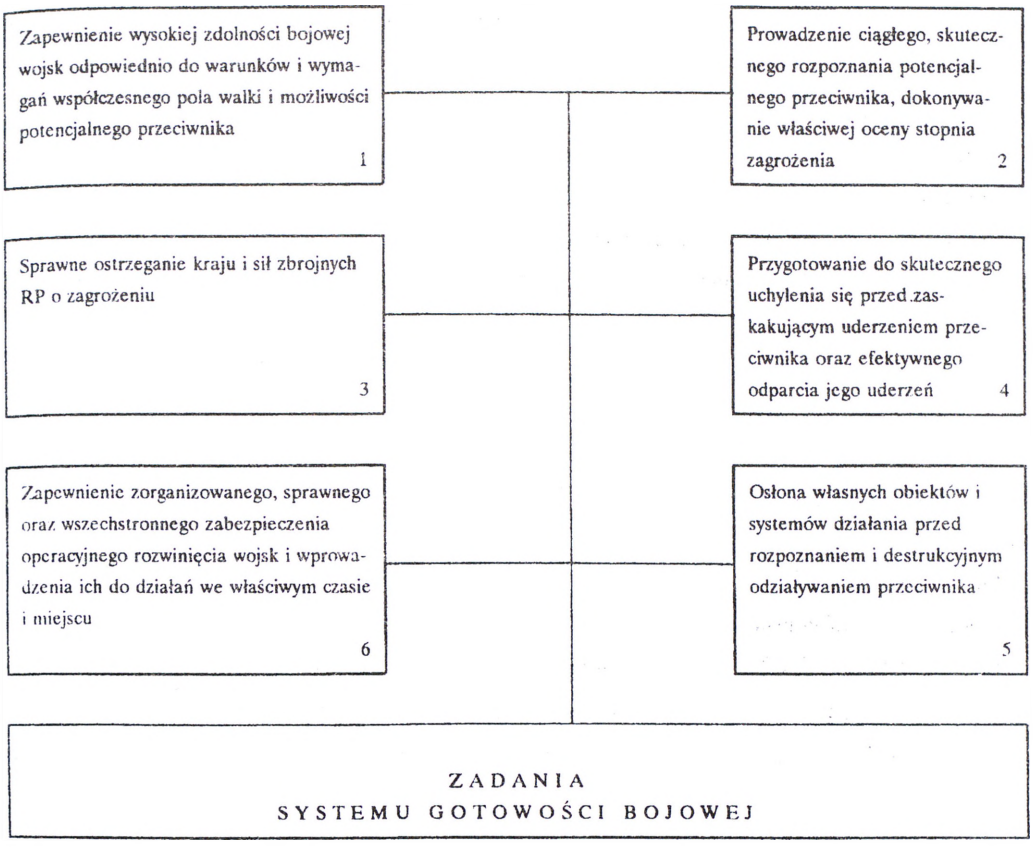
Celem systemu jest utrzymanie określonego potencjału bojowego sił zbrojnych oraz zorganizowane ich przejście do pełnej gotowości bojowej.

Przed systemem gotowości bojowej (rys. 3.4) należałoby zatem postawić następujące wymagania:

Rys. 3.4. Wymagania systemu gotowości bojowej

Do głównych zadań systemu gotowości bojowej (rys. 3.5) można zaliczyć następujące:

Rys. 3.5. Zadania systemu gotowości bojowej

3.2. Czynniki gotowości bojowej

3.2.1. Pojęcie i struktura gotowości bojowej

Gotowość bojowa najczęściej kojarzy się ze zdolnością wojsk do podjęcia w określonym czasie działań bojowych, jest poprzedzona systemem czynności organizacyjnych i wykonawczych dowódców i sztabów m.in., takich jak:

- przygotowanie psychofizyczne żołnierzy, w tym również i żołnierz rezerwy;
- wyposażenie ich w broń i technikę wojenną;
- wyszkolenie i przygotowanie dowódców oraz oficerów sztabu;
- sprawność organizacji i dowodzenia;
- aktualność planów operacyjnych rozwinięcia;
- zabezpieczenie działań.

Gotowość bojowa na przestrzeni lat była różnie interpretowana i rozumiana np., jako:

a) gotowość wojsk jedynie do rozpoczęcia działań, podjęcia walki;

b) gotowość do niezwłocznego rozpoczęcia działań w każdej sytuacji;

c) stopień gotowości wojsk do działań;

d) określony potencjał bojowy;

e) jeden z czynników tworzących oprócz wyposażenia i wyszkolenia zdolność bojową.

GOTOWOŚĆ BOJOWA - to kategoria charakteryzująca stan ilościowy i jakościowy wojsk, który pozwala na zorganizowanie i szybkie ich przejście ze stanu pokojowego na wojenny oraz wykonanie postawionych im zadań.

Kryterium gotowości bojowej w **sensie strategicznym** stanowi stopień (stan) zdolności sił zbrojnych do zapewnienia bezpieczeństwa państwa w czasie pokoju i wojny. Natomiast w **sensie taktycznym** to możliwości opuszczenia przez oddziały (ZT) miejsc stałych dyslokacji w maksymalnie krótkim czasie, przegrupowania na właściwe kierunki (rejony) działań i wykonania postawionych im zadań.

W okresie pokoju, w systemie utrzymania gotowości bojowej sił zbrojnych jej elementami (rys. 3.6) są:

- gotowość alarmowa;
- gotowość mobilizacyjna;
- zdolność bojowa.

GOTOWOŚĆ ALARMOWA - to możliwość sił zbrojnych do wykonania zadań ujętych w planach osiągania wyższych stanów gotowości bojowej w ramach OWSGB.

GOTOWOŚĆ MOBILIZACYJNA - to zdolność sił zbrojnych (JW) do wykonania określonych zadań ujętych w planie mobilizacyjnym i przejścia ich z pokojowej struktury organizacyjnej na wojenną.

ZDOLNOŚĆ BOJOWA - to możliwość sił zbrojnych do wykonania postawionego im zadania w nakazanym czasie.

3.2.2. Ogólna charakterystyka stanu stałej gotowości bojowej (StGB)

Zdolność do wykonania zasadniczych zadań na wypadek wojny jest kształtowana w okresie pokoju w ramach codziennej działalności organizacyjno-szkoleniowej przez utrzymywanie wojsk (JW) w STAŁEJ GOTOWOŚCI BOJOWEJ: prowadzenia codziennej planowanej działalności szkoleniowej czy produkcyjnej z zachowaniem gotowości do:

a) wykonania określonych zadań bojowych i mobilizacyjnych przez ZT i oddziały rozwinięte, o niepełnych stanach osobowych i skadrowane;

b) sprawnego mobilizacyjnego rozwinięcia nowo formowanych jednostek a ponadto:

c) utrzymania w aktualności dokumentacji mobilizacyjnej, elementów bazy mobilizacyjnej, uzbrojenia, wyposażenia i zapasów;

d) utrzymania w aktualności przydziałów mobilizacyjnych żołnierzy rezerwy i środków transportowych (maszyn);

e) utrzymania systemów powołania żołnierzy rezerwy i pobrania środków transportowych (maszyn);

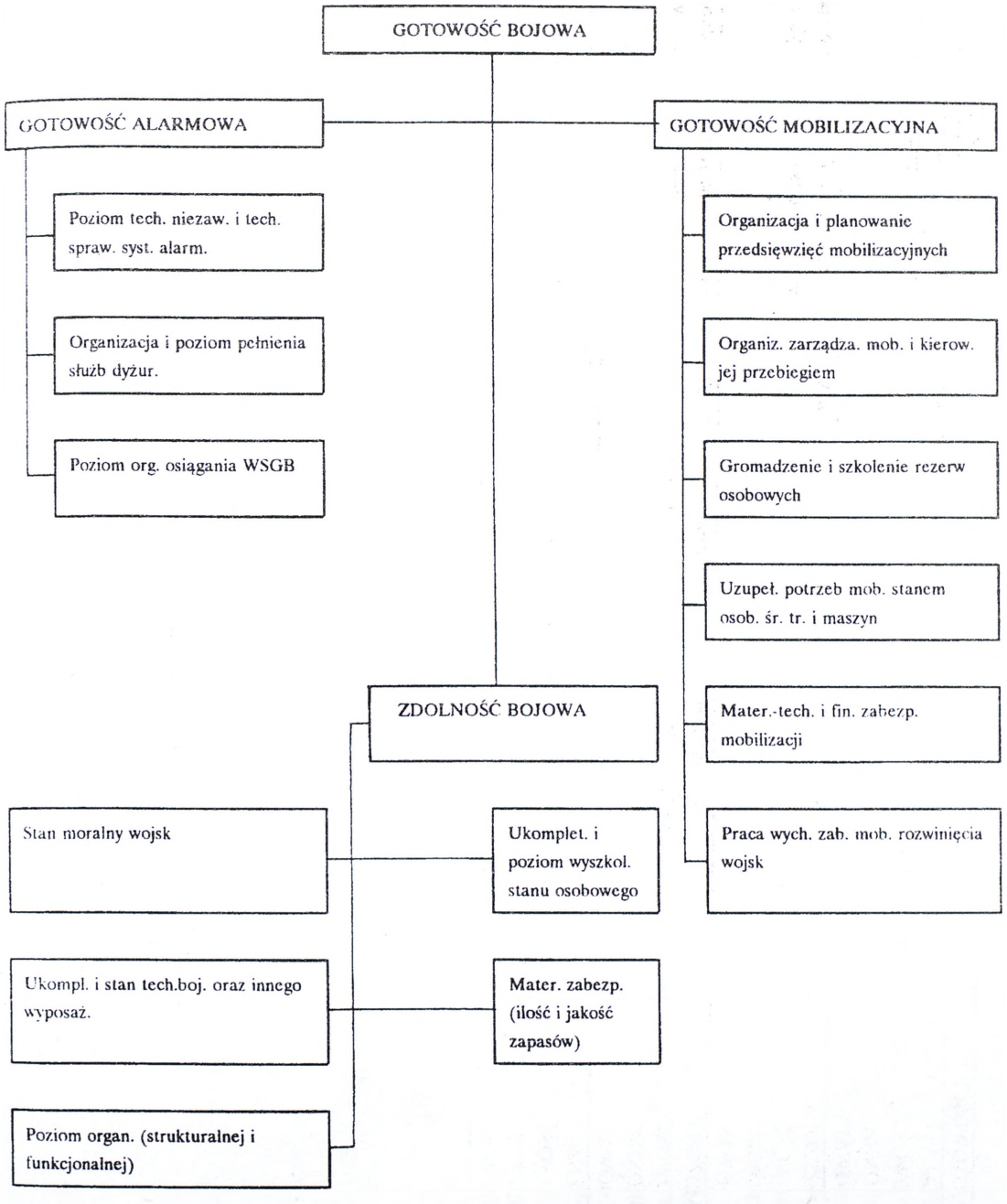
f) prowadzenia szkolenia mobilizacyjnego i przeszkolenia żołnierzy rezerwy;

g) zapewnienia sprawnego i niezawodnego alarmowania jednostek i osiągania przez nie wyższych stanów gotowości bojowej, szczególnie w dniach wolnych od zajęć;

h) doskonalenia kierowania procesem osiągania WSGB i mobilizacyjnym rozwijaniem, głównie w początkowym okresie (etapie);

i) utrzymania w rejonach osiągania WSGB zdolności do natychmiastowego podjęcia działań (zadań bojowych);

j) usprawnienia organizacji zabezpieczenia bojowego procesu osiągania WSGB.

Rys. 3.6. Elementy gotowości bojowej i ich czynniki

STANY GOTOWOŚCI	ZADANIA W GOTOWOŚCI OBRONNEJ	ZADANIA W GOTOWOŚCI BOJOWEJ
STAŁA GOTOWOŚĆ OBRONNA (BOJOWA)	Tworzenie przez siły gospodarczo-obronne bazy zaopatrzeniowej na potrzeby bieżące i mobilizacyjne (rezerwy państwowe)	Utrzymanie sił zbrojnych (wojsk) w gotowości mobilizacyjnej i zdolności operacyjnej do podjęcia działań przed zaskoczeniem
PODWYŻSZONA GOTOWOŚĆ OBRONNA (BOJOWA)	Przygotowanie sił systemu obronnego państwa do realizacji zadań kryzysowych wynikających z oceny zagrożenia bezpieczeństwa państwa	Wzmocnienie sił osłony oraz osiągnięcie zdolności do realizacji zadań bojowych jednostkami PKU. Wybiórcze mobilizacyjne rozwijanie jednostek wojskowych
WZMOŻONA GOTOWOŚĆ OBRONNA (BOJOWA)	Podnoszenie gotowości obronnej państwa do zabezpieczenia mob. sił zbrojnych i funkcjonowania gospodarki (administracji) w czasie wojny	Mobilizacyjne rozwijanie sił zbrojnych w celu zapewnienia zdolności wojskom do militarnej obrony państwa
PEŁNA GOTOWOŚĆ OBRONNA (BOJOWA)	Uruchomienie programu mobilizacji gospodarki i rozwinięcie sił systemu obronnego państwa do udaremnienia (odparcia) agresji przeciwnika	Mobilizacyjne i operacyjne rozwijanie sił zbrojnych oraz zapewnienie im zdolności do realizacji zadań bojowych

Rys. 3.7. Główne zadania do wykonania w ramach gotowości obronnej (bojowej)

Jednostki rozwinięte w razie zagrożenia wybuchem konfliktu zbrojnego są przewidziane do następujących przedsięwzięć:

- wzmocnienia osłony i uszczelnienia granicy państwowej;
- osłony mobilizacyjnego i operacyjnego rozwijania sił zbrojnych;
- prowadzenia działań opóźniających w pasie przesłaniania;
- wykonania czynności demonstracyjno-odstraszających i uderzeń odwetowych;
- prowadzenia rozpoznania wojskowego i WRE;
- osłony przed rozpoznaniem i nagłym uderzeniem z powietrza.

Zachowanie gotowości do wykonania zadań wymaga przestrzegania ustaleń dotyczących utrzymania w stałej gotowości bojowej określonej liczby żołnierzy, technicznie sprawnego sprzętu i uzbrojenia oraz zapasów środków bojowych i materiałowo-technicznych.

We wszystkich jednostkach rozwiniętych i o niepełnych stanach osobowych w miejscu stałej dyslokacji i w rejonach czasowego pobytu utrzymuje się nie mniej niż 50 proc. (sił do użycia w pierwszej kolejności 70 proc.) stanu ewidencyjnego żołnierzy zasadniczej służby wojskowej.

W dniach wolnych od zajęć należy utrzymywać tylko taką liczbę żołnierzy, aby zapewnić pełnienie służb, dyżurów bojowych, zapoczątkowanie mobilizacyjnego rozwinięcia, udziału w akcjach ratowniczych i zabezpieczenia funkcjonowania jednostki - jednak nie mniej niż 25 proc. stanu ewidencyjnego. W pozostałych wojskach pełni się służbę i wykonuje zadania, zachowując zdolność do podejmowania przedsięwzięć wynikających z planów mobilizacyjnych.

3.2.3. Planowanie osiągania wyższych stanów gotowości bojowej

Planowanie osiągania WSGB w JW ma na celu przygotowanie odpowiednich warunków do stopniowego lub lawinowego ich przejścia ze stanu stałej do pełnej gotowości bojowej.

Warunkiem sprawnego działania sztabów oddziałów jest posiadanie pełnej, precyzyjnej opracowanej i przydatnej w użyciu dokumentacji osiągania WSGB, określającej nie tylko zadania ogólne jednostki, ale także konkretne czynności poszczególnych osób funkcyjnych, jak: DSO, GO, elementów bazy mobilizacyjnej.

W ramach planowania procesu osiągania WSGB opracowuje się następujące zasadnicze dokumenty:

1) w związku taktycznym (jednostce wojskowej) *Plan osiągania wyższych stanów gotowości bojowej*;

2) w jednostkach garnizonu *Plan zabezpieczenia osiągania wyższych stanów gotowości bojowej przez jednostki garnizonu*;

3) w WSzW (WKU) *Plan osiągania wyższych stanów gotowości bojowej i zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych przez terenowe organy administracji wojskowej.*

We wszystkich jednostkach wojskowych ponadto opracowuje się:

- mapę w odpowiedniej skali z wrysowanym zasadniczym rejonem alarmowym (pozycjami bojowymi) i drogami wyprowadzającymi z MSD i zapasowego rejonu alarmowego (Zap. RA);
- instrukcję dla dyżurnej służby operacyjnej i oficera dyżurnego sztabu oraz oficera dyżurnego jednostki wojskowej z załączonymi do nich harmonogramami czynności w zakresie osiągania WSGB;
- wkładkę aktualizującą plan OWSGB;

- inne rozliczenia bojowe i zbiorcze rozliczenia bojowe.

Do opracowania planów osiągania WSGB wyznacza się zespoły w składzie: dowódca (szef, kierownik, komendant), etatowi zastępcy, szefowie komórek: operacyjnych; mobilizacyjnych; łączności.

Plany osiągania WSGB opracowuje się w dwóch egzemplarzach, z których jeden przesyła się do bezpośredniego przełożonego.

3.3. Osiąganie wyższych stanów gotowości bojowej

Wyższe stany gotowości bojowej wojska osiągają na podstawie decyzji przełożonych przekazanych w formie rozkazów, zarządzeń lub sygnałów, realizujących przedsięwzięcia określone dla każdego stanu w odpowiednich harmonogramach ujętych w planach osiągania WSGB. Mogą one być wprowadzane kolejno lub z pominięciem niższych stanów.

Na podstawie ramowych norm czasowych, określonych w dyrektywie, przełożeni ustalają dla każdej jednostki indywidualny czas wykonania czynności w ramach osiągania WSGB.

Przy wprowadzaniu WSGB mogą być stosowane ograniczenia wyłączające wykonanie niektórych przedsięwzięć. Wprowadzenie określonego stanu gotowości bojowej jest równoznaczne z nakazem realizacji przedsięwzięć mobilizacyjnych w zakresie właściwym dla tego stanu.

Dowódca każdej jednostki wojskowej ma prawo samodzielnie zarządzić pełną gotowość bojową dla całej jednostki podczas niespodziewanego wykonania uderzenia w rejon dyslokacji jednostki wojskowej i o tym powinien zameldować niezwłocznie swojemu przełożonemu.

Odpowiednio do możliwości mobilizacyjnych SZ i państwa oraz potrzeb operacyjnych czasu "P" utrzymuje się tylko niezbędną liczbę jednostek rozwiniętych, a pozostałe zaś są rozwijanie podczas osiągania WSGB i po uruchomieniu procesu mobilizacyjnego sił zbrojnych. Gotowość bojową można osiągać stopniowo lub w sposób lawinowy.

Ze względu na przeznaczenie i wymogi operacyjne określone jednostki wojskowe **rozwinięte** (co najmniej 65 proc.), o **niepełnych stanach** (20-65 proc.), **skadrowane** (15-20 proc.) i **nowo formowane** (rozwijane w czasie mobilizacji) są zaliczane do pierwszej i dalszej kolejności użycia - wg hierarchii potrzeb wojennych. Dlatego też podzielono je na cztery zestawy:

Do pierwszego zestawu zalicza się przede wszystkim jednostki rozwinięte i niektóre o niepełnych stanach, w tym:

- jednostki rozpoznania i WRE;
- jednostki pogotowia operacyjnego (siły do użycia w pierwszej kolejności);
- wybrane jednostki wojsk operacyjnych, sił OT i Straży Granicznej oraz sił powietrznych (WLOP) i systemu OP, a także MW RP - przewidziane do sformowania zgrupowań strategicznej osłony oraz do działań w pasie przesłaniania;
- jednostki zabezpieczenia manewru wojsk na zagrożone kierunki;
- wybrane pododdziały ochrony obiektów. Czas realizacji: - 1-2 doby.

Do zestawu drugiego zalicza się jednostki o niepełnych stanach, w tym:

- jednostki łączności i zabezpieczenia systemów dowodzenia;
- ogólnowojskowe ZT (dywizje, brygady);
- siły główne OW (korpusy) i RSZ oraz niezbędne siły zabezpieczenia operacyjnego i zabezpieczenia logistycznego, a także pozostałe siły ochrony obiektów.

Jednostki zaliczane do drugiego zestawu wraz z jednostkami pierwszego zestawu powinny stworzyć zgrupowania bojowe zdolne do obrony granicy państwa na zagrożonych kierunkach. Czas realizacji: 2-3 doby.

Do zestawu trzeciego zalicza się jednostki skadrowane i pozostałe jednostki bojowe centralnej dyspozycji OW i RSZ oraz jednostki wykonujące główne zadania w systemie zaopatrzenia materiałowo--technicznego szczebla operacyjnego i centralnego. Czas realizacji: 3-5 dób.

Czwarty zestaw jednostek tworzą jednostki nie mające zasadniczego wpływu na wykonanie zadań operacyjnych. Do tego zestawu zalicza się jednostki nowo formowane. Czas realizacji: 5-7 dób.

3.3.1. Alarmowanie i ostrzeganie jednostek wojskowych

ALARMOWANIE - to natychmiastowe doprowadzenie do wojsk decyzji dotyczących:
- osiągania WSGB;
- mobilizacyjnego i operacyjnego rozwinięcia;
- obrony (osłony) wojsk przed uderzeniami z powietrza, morza, lądu;
- ochrony ich przed skażeniami i zakażeniami;
- wykonania innych, pilnych zadań.

Alarmowanie - to przekazanie dla określonego zespołu ludzi, pododdziałów, oddziałów i związków taktycznych sygnału czy też znaku umownego do wykonania ustalonego wcześniej polecenia, zarządzenia, rozkazu nakazującego natychmiastowe przejście do określonego działania, zwykle w wypadku grożącego niebezpieczeństwa szeroko rozumianego napadu nieprzyjaciela. Odbywa się ono za pomocą sygnałów podawanych przez techniczne środki łączności albo w inny sposób, mający na celu szybkie osiągnięcie przewidywanego stanu gotowości bojowej przez wojska.

Alarmowy tryb działania polega więc na niezwłocznym podjęciu przez wykonawców realizacji postawionego zadania zgodnie z decyzją dowódcy. W trybie alarmowym będą osiągane przez jednostki wyższe stany gotowości bojowej (z wyjątkiem podwyższonej).

Wyższe stany gotowości bojowej mogą być wprowadzone również zarządzeniami na piśmie, które są umieszczone w specjalnych kolorowych kopertach [1] (zielona - zewnętrzna, biała i czerwona znajdują się wewnątrz zielonej) i przechowywane u dyżurnych służb operacyjnych dowództw korpusów, flotyll i ZT, brygad oraz oficerów dyżurnych oddziałów, samodzielnych pododdziałów, WSzW (RSzW), WKU.

W kolejno ponumerowanych kopertach umieszcza się zarządzenia wprowadzenia w jednostkach stanu:
- podwyższonej gotowości bojowej (koperta nr 1, zielona);
- wzmożonej gotowości bojowej (koperta nr 2, biała);
- pełnej gotowości bojowej (koperta nr 3, czerwona).

Na każdej kopercie oraz znajdujących się w nich zarządzeniach w lewym górnym rogu znajduje się hasło, składające się z wyrazu i trzycyfrowej liczby np. GROM-333. Przekazywane przez dyżurne służby operacyjne oraz garnizonowe środki alarmowania hasła oznaczają polecenie otwarcia odpowiedniej koperty i wprowadzenie właściwego stanu gotowości bojowej.

---

[1] Przewiduje się rezygnację z wprowadzenia WSGB systemem "KOPERTOWYM".

Sygnały (rozkazy, zarządzenia) przekazują służby dyżurne, przy których organizuje się ośrodki alarmowania. Ośrodki alarmowania, jako podstawowe ogniwa systemu alarmowania sił zbrojnych, powinny być odpowiednio wyposażone w techniczne środki łączności oraz w jednolitą dokumentację (dzienniki, tabele sygnałowe itp.).

Alarmowanie jednostek wojskowych włączonych do systemu garnizonowych ośrodków alarmowania o zarządzeniu WSGB odbywa się za pomocą technicznych środków łączności. W wypadku ich awarii należy wykorzystać ruchome środki łączności.

Na bazie funkcjonującej w okresie pokoju sieci łączności we wszystkich jednostkach wojskowych utrzymuje się w gotowości wewnętrzne systemy alarmowania (powiadamiania) kadry zawodowej i podległych ogniw; systemy te powinny być dublowane przez łączników.

OSTRZEGANIE - to przekazanie do wojsk informacji o zagrożeniu środków napadu powietrznego, groźbie skażenia promieniotwórczego, chemicznego i skażenia biologicznego.

Ostrzeganie powinno umożliwić w jednostkach wykonanie z wyprzedzeniem niezbędnych przedsięwzięć zmniejszających skutki uderzeń środków napadu powietrznego. Sygnały ostrzegania przyjmują wszystkie ośrodki alarmowania.

Informacje i sygnały ostrzegania o zagrożeniu są przekazywane w systemie OP oraz w systemie powszechnego ostrzegania ludności.

3.3.2. Osiąganie podwyższonej gotowości bojowej (PdGB)

PODWYŻSZONA GOTOWOŚĆ BOJOWA (PdGB) - to element gotowości bojowej, w którym realizuje się przedsięwzięcia przygotowania sił zbrojnych (JW) do sprawnego i terminowego przejścia do kolejnych wyższych stanów gotowości bojowej.

W podwyższonej gotowości bojowej jednostki wojskowe bez ogłaszania alarmu bojowego, realizują w miejscach stałej dyslokacji (bazowania) i w rejonach pełnienia dyżurów bojowych ustalone dla tego stanu przedsięwzięcia, podnosząc gotowość do wykonania zadań bojowych lub przeprowadzenia mobilizacji.

Przedsięwzięcia te sprowadzają się między innymi do:

- uaktualnienia dokumentacji mobilizacyjnej;
- przygotowania elementów bazy mobilizacyjnej do rozwinięcia;
- mobilizacyjnego rozwinięcia określonych jednostek (na zarządzenie);
- powołania MRA i świadczeń do jednostek wojskowych przewidzianych do mobilizacyjnego rozwinięcia we wzmożonej gotowości bojowej;
- podejmowania działań i czynności mających na celu podniesienie gotowości do mobilizacyjnego rozwinięcia;
- wydzielenia i skierowania zalążków do określonych organów dowodzenia szczebla centralnego i operacyjnego wraz z jednostkami łączności i zabezpieczenia;
- odwołania jednostek wojskowych z miejsc czasowego pobytu (MCzP) oraz żołnierzy przebywających poza jednostkami do macierzystych garnizonów.

3.3.3. Wzmożona gotowość bojowa (WzGB)

WZMOŻONA GOTOWOŚĆ BOJOWA - to kolejny, jeden z etapów osiągania pełnej gotowości bojowej, realizujący zestaw określonych przesięwzięć przypisanych temu stanowi dla określonych jednostek wojskowych, mający na celu podniesienie ich gotowości bojowej.

W stanie tym zapoczątkowuje się rozwijanie wojennego systemu dowodzenia, a ponadto:

- ZT i oddziały rozwinięte oraz inne jednostki wojskowe przewidziane w planie mobilizacyjnym do rozwinięcia w tym stanie uzupełnia się do etatu czasu "W", a następnie osiąga się nimi gotowość do wykonania zadań;
- powołuje się MRA oraz świadczenia (jeśli są planowane) do jednostek wojskowych o niepełnych stanach osobowych, skadrowanych i nowo formowanych planowanych do rozwinięcia w pełnej gotowości bojowej;
- wzmacnia się rozpoznanie na kierunkach zagrożenia bez naruszania granic państwowych;
- rozwija się siły i środki do osłony stanowisk dowodzenia, wojsk i obiektów.

Stan wzmożonej gotowości bojowej może być wprowadzony bezpośrednio ze stałej lub z podwyższonej gotowości bojowej. Przedsięwzięcia tego stanu wykonuje się w trybie **alarmowym.**

Zakres zadań realizowanych przez ZT, oddziały w tym stanie powinien zapewnić osiągnięcie jednostkom rozwiniętym i innym mobilizacyjnie rozwijanym - gotowość do wykonania zadań bojowych; pozostałym jednostkom - gotowość do pełnego mobilizacyjnego rozwinięcia.

3.3.4. Osiąganie pełnej gotowości bojowej (PłGB)

PEŁNA GOTOWOŚĆ BOJOWA - to stan, w którym jednostki wojskowe dysponują wymaganym potencjałem i spełniają warunki umożliwiające jej niezwłoczne przejście do realizacji zadań (bojowych) przewidzianych w planie (lub doraźnych).

W pełnej gotowości bojowej jednostki wojskowe dokonują pełnego mobilizacyjnego rozwinięcia w MSD (RA) w terminach ustalonych w planach osiągania WSGB i osiągają gotowość do wykonania zadań bojowych stosownie do operacyjnego przeznaczenia. Ponadto w tym stanie:

- dokonuje się mobilizacyjnego rozwinięcia pozostałych jednostek bojowych, w tym wchodzących w skład systemu uzupełniania wojsk po poniesieniu strat w czasie wojny;
- pobiera się do określonych JW samoloty i śmigłowce lotnictwa cywilnego i dostosowuje się do potrzeb eksploatacji;
- przyjmuje się łącza i trakcje telefonii nośnej;
- przechodzi się na wojenny system szkolenia;
- przekazuje się do archiwum lub niszczy zbędną dokumentację;
- wprowadza się pieczęcie i numery poczty polowej czasu "W";
- przechodzi się na wojenny system dowodzenia;
- precyzuje się zadania bojowe.

3.4. Kierowanie procesem osiągania wyższych stanów gotowości bojowej (WSGB)

KIEROWANIE osiąganiem WSGB obejmuje zespół przedsięwzięć realizowanych w celu zapewnienia zorganizowanego i sprawnego osiągnięcia przez wojska określonego stanu gotowości bojowej w ustalonych warunkach czasowych. Rozpoczyna się w chwili wprowadzenia wyższego stanu gotowości bojowej i trwa do czasu jego osiągnięcia.

Procesem osiągania wyższych stanów gotowości bojowej kierują, na szczeblu:

a) centralnym - szef Sztabu Generalnego WP;

b) w instytucjach MON, SG - szefowie tych instytucji;

c) operacyjnym - dowódcy OW i RSZ poprzez podległe im sztaby;

d) ZT i oddziałów - dowódcy przez swoich zastępców, sztab, dyżurną służbę operacyjną, ZKMRJ.

W razie otrzymania dodatkowych zadań bojowych podczas osiągania WSGB, np. przegrupowania do rejonu wyjściowego, dowódca jednostki może wydzielić ze składu sztabu grupę operacyjną (pod kierownictwem jednego z zastępców) w celu wypracowania decyzji.

Kierowanie osiąganiem WSGB polega na uruchomieniu i realizacji zaplanowanych czynności tego procesu.

W zakresie **uruchomienia** głównymi przedsięwzięciami będą:

- przyjęcie i przekazanie zarządzenia wprowadzającego określony stan gotowości bojowej;
- wcielenie sił i środków zasilających proces podnoszenia gotowości bojowej - MRA, zalążków, świadczeń;
- rozwinięcie elementów bazy mobilizacyjnej;
- przygotowanie uzbrojenia, sprzętu i zapasów do eksploatacji.

W zakresie **przebiegu** (realizacji) mobilizacyjnego rozwinięcia będą:

- uruchomienie wielowariantowych akcji doręczania dokumentów powołania;
- organizacja zabezpieczenia bojowego mobilizacji;
- przyjęcie i wcielenie potrzeb mobilizacyjnych wojsk (JW);
- załadowanie i przygotowanie do ewakuacji sprzętu bojowego i środków materiałowo-technicznych;
- ewentualne odtworzenie obezwładnionych elementów bazy mobilizacyjnej;
- wyprowadzenie sił i środków z MSD;
- kierowanie organizacją szkolenia i zgrywania stanów osobowych;
- składanie meldunków o uruchomieniu i przebiegu mobilizacyjnego rozwinięcia i osiągania gotowości bojowej.

Procesem osiągania WSGB kieruje się na podstawie wcześniej opracowanych i na bieżąco aktualizowanych planów.

Aby dowódca jednostki mógł sprawnie kierować procesem osiągania WSGB, powinien znać na bieżąco:

1) stan ukompletowania jednostki;

2) stan techniczny sprzętu i uzbrojenia;

3) stopień wyszkolenia bojowego;

4) skład liczebny i stan jakościowy rezerw osobowych oraz środków transportowych otrzymywanych z gospodarki, jak również koncepcję mobilizacyjnego rozwinięcia jednostki;

5) stan materiałowego zabezpieczenia oraz możliwości ewakuacji zapasów środków bojowych i materiałowych.

Do głównych zadań dowódcy i ZKMRJ należą następujące przedsięwzięcia:

- uruchomienie mobilizacyjnego rozwinięcia JW;
- przekazywanie sygnałów i zarządzeń mobilizacyjnych określonym wykonawcom;
- sprawowanie nadzoru nad realizacją przedsięwzięć mobilizacyjnych w podległych jednostkach, wprowadzanie niezbędnych korekt, udzielanie pomocy podległym organom dowodzenia;
- analizowanie i odpowiednie reagowanie na zakłócenia w przebiegu mobilizacyjnego rozwinięcia JW;
- organizacja zabezpieczenia bojowego mobilizacji.

W podwyższonej gotowości bojowej zadania dowódcy i ZKMRJ będą sprowadzać się do:

- uaktualnienia dokumentacji gotowości bojowej;
- uaktualnienia zapotrzebowań dotyczących uzupełnienia braków w stanie osobowym;
- przygotowania do rozwinięcia elementów bazy mobilizacyjnej;
- sprawdzenia magazynów do sprawnego wydania zapasów środków;
- załadowania zapasów wojennych (materiałowych i technicznych);
- nadzorowanie rozkonserwowania uzbrojenia i sprzętu technicznego.

We wzmożonej gotowości bojowej do:

- uruchomienia powołania uzupełnienia zasadniczego i MRA;
- kierowania rozwinięciem elementów bazy mobilizacyjnej;
- uzupełniania w JW stanowisk nieobsadzonych;
- uruchomienia wykonania świadczeń osobistych i rzeczowych;
- nadzorowania pobrania sprzętu technicznego poza jednostkami;
- nadzorowania ewentualnej ewakuacji do RA zapasów.

W pełnej gotowości bojowej do:

- kierowania wejściem JW do zasadniczych rejonów alarmowych;
- oznakowania pojazdów mechanicznych według zasad obowiązujących na czas wojny;
- przejścia na działalność kadrową, gospodarkę i zaopatrywanie czasu wojny oraz wprowadzenia do użytku pieczęci i numerów poczty polowej na czas wojny;
- prowadzenia mobilizacyjnego rozwinięcia JW oraz ich zgrywania bojowego;
- rozwinięcia ustalonego systemu łączności;
- przekazania dokumentów zbędnych w działaniach bojowych - do archiwum lub ich zniszczenia.

Sprawność kierowania procesem osiągania WSGB osiąga się przez:

1. Ciągłe zbieranie i studiowanie danych o sytuacji i przebiegu mobilizacyjnego rozwinięcia JW.
2. Korygowanie ich działania (JW) stosownie do przyjętych rozwiązań.
3. Podejmowanie nowych decyzji.
4. Stawianie skorygowanych lub nowych zadań.
5. Utrzymanie ciągłego współdziałania między JW a TOAW, rządową administracją ogólną, organami samorządowymi, a także jednostkami organizacyjnymi gospodarki uspołecznionej, realizującymi określone zadania mobilizacyjne lub świadczenia na rzecz mobilizowanych JW.

6. Kontrolowanie przebiegu wykonania nakazanych zadań JW i powierzonych zadań rządowej administracji ogólnej i samorządowej oraz jednostkom organizacyjnym GN.

Kierowanie procesem osiągania WSGB powinny cechować: wysoka operatywność; stanowczość, elastyczność, ciągłość i skrytość.

Pytania uzupełniające

1. Wymień i skomentuj zadania i wymagania stawiane wobec teorii gotowości bojowej.
2. Na podstawie struktury systemu obrony państwa wykaż, że jego elementem składowym jest system gotowości bojowej SZ RP; wymień jego wymagania i zadania.
3. Scharakteryzuj elementy gotowości bojowej.
4. Scharakteryzuj "Plan osiągania wyższych stanów gotowości bojowej"
5. W stosunku do potrzeb operacyjnych dokonaj podziału jednostek pod względem pokojowego ukompletowania.
6. Ze względu na przeznaczenie i wymogi operacyjne JW są zaliczane do pierwszej i dalszej kolejności użycia - dokonaj podziału na zestawy i czas ich realizacji.
7. Wymień główne zadania realizowane w procesie osiągania WSGB (PdGB, WzGB, PłGB) przez dowódcę i ZKMRJ.

Bibliografia

1. Biuletyn Informacyjny nr 1 (159) z 1994.
2. Instrukcja o gotowości bojowej wojsk, Szt. Gen. 1400/92.
3. Instrukcja o mobilizacyjnym rozwinięciu JW, Szt. Gen. 1417/94.
4. Myśl Wojskowa nr 2/1993.
5. Kuleszyński L., *Wstęp do teorii gotowości bojowej* (rozprawa habilitacyjna).

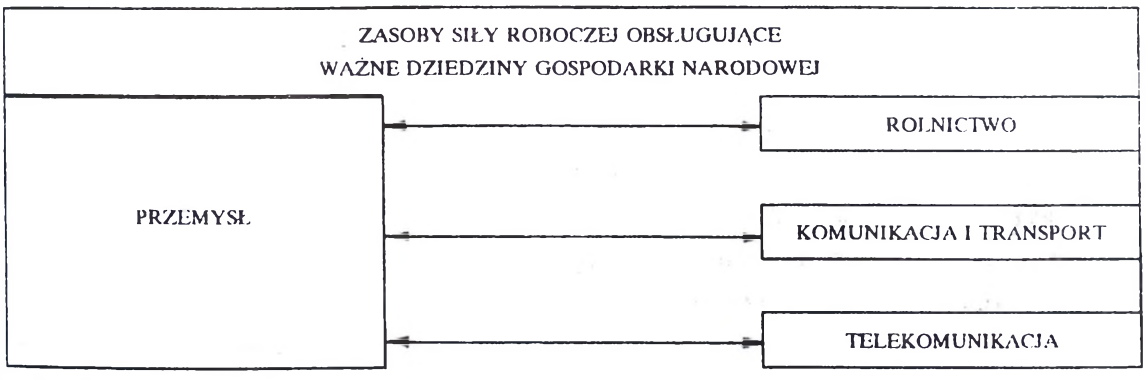
4. ZAŁOŻENIA SYSTEMU MOBILIZACYJNEGO SIŁ ZBROJNYCH RP

4.1. Założenia mobilizacji państwa

Mobilizacja w państwie i w siłach zbrojnych jest funkcją założeń obronnych, która gwarantuje sprawne uruchomienie potencjału gospodarczo-obronnego w wypadku kryzysu lub wybuchu konfliktu zbrojnego (wojny). Swoim zasięgiem obejmuje ona całość struktur organizacyjnych państwa, w tym przede wszystkim sił zbrojnych, których wielkość w czasie pokoju stanowi zaledwie niewielką część w stosunku do rozwijanej struktury wojsk na czas wojny.

Mobilizacja państwa jest rozumiana jako prawne i organizacyjne przygotowanie struktur państwa, jego organów władzy i administracji oraz poszczególnych działów (sektorów) gospodarki narodowej do działalności w okresie kryzysu i wojny, a w wypadku zaistnienia tych stanów do skutecznego działania (zał. 3).

W założeniach mobilizacyjnych państwa należy wyodrębnić: mobilizację sił zbrojnych i mobilizację zaplecza gospodarczego (rys. 4.1).

Rys. 4.1. Działy mobilizacji gospodarczej

Przedstawione dziedziny gospodarki narodowej powinny:

- zabezpieczać materiałowo i technicznie siły zbrojne oraz inne formacje i społeczeństwo;
- zabezpieczać odtwarzanie sprawności technicznej sprzętu bojowego;
- wytwarzać amunicję, części zamienne i paliwa potrzebne do celów obronnych;
- dokonywać terminowego dowozu środków materiałowo-technicznych do odbiorców;
- zabezpieczać funkcjonowanie systemu przekazywania informacji w czasie kryzysu i wojny.

Zakres zadań mobilizacyjnych gospodarki narodowej będzie zależał głównie od koncepcji obronnej RP, zakładanego czasu trwania konfliktu zbrojnego (wojny), struktury i liczby sił zbrojnych na czas wojny oraz ich wyposażenia technicznego.

Przygotowując mobilizację w państwie należy brać pod uwagę: (rys. 4.2).

- położenie obszaru RP w centrum kontynentu europejskiego oraz terytorialne sąsiedztwo z siedmioma innymi państwami;
- prognozowane zagrożenia militarne obszaru RP;
- przyjęty model organizacyjny sił zbrojnych na czas pokoju i wojny;
- podział administracyjny i wojskowy obszaru kraju oraz dyslokację poszczególnych jednostek wojskowych;
- założenia strategii rozwinięcia i planowanego użycia sił zbrojnych w sytuacji kryzysu polityczno-wojskowego;
- wielkość docelową nakładów finansowych wydzielanych na cele obronne.

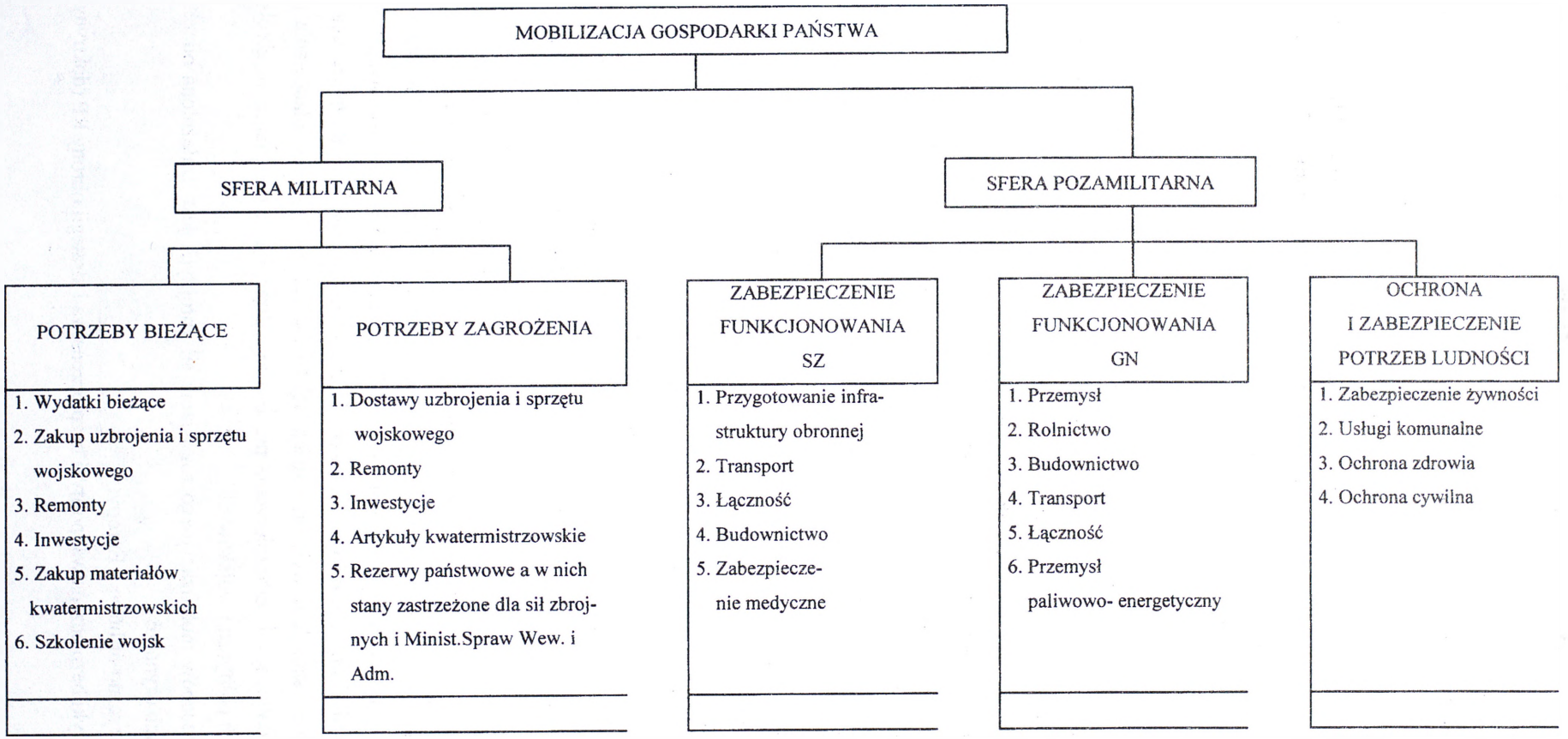
Wymienione determinanty wywierają wpływ na planowanie oraz realizację zadań w systemie mobilizacji państwa i sił zbrojnych w aspekcie ich liczebnego powiększenia na okres kryzysu i wojny.

Mobilizacji będą podlegały (w różnym zakresie) wojska operacyjne, obrony terytorialnej oraz siły militaryzowane na czas wojny. Zakładany system mobilizacji sił zbrojnych charakteryzuje się sprawnością i elastycznością w uruchomieniu i przebiegu na wszystkich ogniwach dowodzenia wojskami oraz spójnością z założeniami operacyjnego wykorzystania części lub całości sił zbrojnych na zagrożonym kierunku. System mobilizacji uwzględnia także sukcesywne, lecz dość szybkie uzupełnianie poszczególnych członów organizacyjnych wojsk operacyjnych i obrony terytorialnej. Uzupełnianie wojsk będzie dokonywane przez okresowe rozwijanie tych jednostek, które w pierwszej kolejności powinny przejść do osłony granicy państwowej, przestrzeni powietrznej i sił wydzielonych do szybkiego działania na zagrożonym kierunku. W swojej istocie system mobilizacyjny sił zbrojnych jest dostosowany do terytorialnego ich uzupełniania, wykorzystując miejscowe zasoby rezerw ludzkich i materialnych oraz infrastrukturę poszczególnych obszarów województw.

Powyższe uwarunkowania mają zasadniczy wpływ na przebieg i terminowe zakończenie mobilizacyjnego rozwijania wojsk. Dlatego też w czasie pokoju:

- dostosowuje się dyslokację wojsk (jednostek wojskowych, organów administracji wojskowej) do założeń operacyjnego ich wykorzystania;
- gromadzi się zapasy materiałowo-techniczne, stosownie do dyslokacji wojsk, tworząc rejonowe bazy, garnizonowe ośrodki na potrzeby mobilizacyjne stacjonujących tam jednostek wojsk operacyjnych i OT;
- przygotowuje się pewną liczbę żołnierzy rezerwy do terytorialnego uzupełniania jednostek z obszaru województwa czy powiatu;
- rozbudowuje się nowoczesny system łączności do uruchomienia mobilizacji i kierowania jej przebiegiem na obszarze okręgu wojskowego, regionalnego sztabu wojskowego oraz garnizonu.

Te zasadnicze przedsięwzięcia zapewniają sprawne uruchomienie i przebieg mobilizacyjnego rozwijania części lub całości sił zbrojnych, gdy zaistnieje taka konieczność.

Rys. 4.2. Sfery mobilizacji w państwie

4.2. Przedmiot, treść i struktura systemu mobilizacyjnego sił zbrojnych

System mobilizacyjny sił zbrojnych jest to uporządkowany wewnętrznie **układ założeń oraz zespół zasad i norm** regulujących jego funkcjonowanie w okresie pokoju, kryzysu i wojny. Jego celem (przedmiotem działania) jest zorganizowane i terminowe przejście sił zbrojnych ze struktur organizacyjnych czasu pokoju na struktury oraz ukompletowanie okresu wojny.

W ramach systemu mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych obejmującego wiele problemów, odpowiednio ze sobą powiązanych, używamy krótszego terminu - mobilizacja sił zbrojnych, rozumiana jako proces zamierzonego powiększenia istniejącego stanu pokojowego sił zbrojnych, stosownie do potrzeb i możliwości państwa na czas kryzysu i wojny.

Analizując definicję systemu mobilizacyjnego sił zbrojnych można wyróżnić jego trzy funkcje.

Pierwsza funkcja - to **założenia**, które odnoszą się do zamierzeń prognostyczno-planistycznych, organizacyjnych, szkoleniowych i zabezpieczających system mobilizacyjny.

Druga funkcja - to zespół **zasad** nakazujących określone postępowanie dowódców, sztabów i jednostek wojskowych w konkretnych warunkach i otoczeniu.

Trzecia funkcja - to zespół **norm**, czyli uregulowań czasowo-przestrzennych przyjętych zgodnie z potrzebami, sprawdzonymi kryteriami oraz możliwościami.

Te funkcje systemu mobilizacyjnego zmieniają się w zależności od celu, zadań, możliwości i warunków, w jakich będzie on działał.

Kolejny człon definicji systemu mobilizacyjnego dotyczy okresów, którym są przypisane konkretne ustalenia organizacyjno-wykonawcze:

- **w okresie pokoju** opracowuje się, bądź nowelizuje dokumenty mobilizacyjne, uaktualnia się i zabezpiecza zadania, przygotowuje się bazę mobilizacyjną; organizuje pokojowe uzupełnianie sił zbrojnych; szkoli i gromadzi rezerwy osobowe. Przedsięwzięcia te mają na celu utrzymanie stałej gotowości mobilizacyjnej sił zbrojnych. Wynikają one z zaistnienia zasadniczych zmian w koncepcji operacyjnego wykorzystania sił zbrojnych; ważnych zmian strukturalnych i organizacyjnych w wojskach; dużych zmian w zakresie świadczeń gospodarki narodowej na rzecz zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych; decyzji kierownictwa państwowego mających przesłanki polityczne czy ekonomiczno-społeczne;

- **w okresie kryzysu polityczno-wojskowego,** stosownie do skali zagrożenia, uzupełnia się i rozwija wojska oraz militaryzuje się jednostki organizacyjne podległe MON lub innym resortom;

- **w okresie wojny** uzupełnia się siły zbrojne (wojska) stosownie do ponoszonych strat do zachowania przez nich zdolności bojowej oraz kontynuuje się nowe formowania jednostek wojskowych.

System mobilizacyjny Sił Zbrojnych RP określa zasady i sposoby postępowania centralnych organów administracji rządowej (samorządowej) oraz specjalnej (wojskowej) w zakresie planowania i realizacji przedsięwzięć dotyczących zabezpieczenia procesu mobilizacyjnego rozwijania sił zbrojnych w różnych sytuacjach polityczno-wojskowych.

Realizacja zadań i sposobów mobilizacyjnego rozwijania sił zbrojnych jest uzależniona od zewnętrznych i wewnętrznych czynników:

- rozwoju sytuacji polityczno-militarnej Europy;

- założeń polskiej polityki bezpieczeństwa, polityki bezpieczeństwa i strategii obrony RP (doktryny wojennej Polski);

- sytuacji społeczno-politycznej i ekonomicznej kraju;

- planu operacyjnego wykorzystania sił zbrojnych (terminy zakończenia mobilizacji, różne warianty prowadzenia mobilizacji, równoległe wykonywanie zadań mobilizacyjnych i operacyjnych);

- struktury organizacyjnej sił zbrojnych czasu pokoju (stopień ukompletowania wojsk w czasie pokoju, wielkość poboru i system szkolenia zasadniczej służby wojskowej, stopień uzawodowienia sił zbrojnych, organizacja szkolenia żołnierzy rezerwy);

- dyslokacji jednostek wojskowych na obszarze Polski;

- rozwoju środków walki i ich wprowadzenia do uzbrojenia sił zbrojnych;

- pory roku, warunków atmosferycznych, zakłóceń w procesie mobilizacyjnym.

System mobilizacyjny sił zbrojnych - uwzględniając zewnętrzne i wewnętrzne czynniki - jest tworzony według następujących kryteriów determinujących jego założenia:

- rozwoju gospodarki państwa w bliższej i dalszej przyszłości (w tym wielkości wydatków w ciągu roku na obronność);

- przygotowania infrastruktury na obszarze kraju;

- przynależności państwa do wspólnoty gospodarczej (układu militarnego);

- ograniczonej układem CFE-1 liczby stanu osobowego i podstawowego uzbrojenia sił zbrojnych w czasie pokoju;

- modelu struktury organizacyjnej sił zbrojnych w czasie pokoju - stopnia ukompletowania i wyposażenia;

- liczby poborowych wcielonych do odbycia służby wojskowej w ciągu roku i czasu odbywania tej służby (zasadniczej, nadterminowej);

- liczby i stanu przygotowanych zasobów żołnierzy rezerwy;

- stopnia uzawodowienia sił zbrojnych (służba stała kadry i kontraktowa);

- organizacji i funkcjonowania terenowych organów administracji wojskowej;

- założenia przeprowadzenia mobilizacji (rodzaje, sposoby, warianty i terminy) sił zbrojnych;

- liczby żołnierzy rezerwy planowanej do wcielenia w czasie mobilizacji;

- zakładanych sposobów uruchomienia i prowadzenia mobilizacji sił zbrojnych, stosownie do skali zagrożenia militarnego terytorium RP;

- rozmieszczenia zapasów mobilizacyjnych i sprawności ich podjęcia, w tym z gospodarki narodowej.

System mobilizacyjny sił zbrojnych wyróżnia się charakterystycznymi cechami wobec innych systemów wojskowych, do których należą:

1. Spójność systemu w poziomie określają jego powiązania z działalnością społeczno-polityczną, strategiczno-operacyjną, organizacyjną i materiałowo-techniczną. Spójność w pionie jest wyrażona scentralizowanym planowaniem i kierowaniem mobilizacyjnym, rozwijaniem sił zbrojnych na poszczególnych szczeblach dowodzenia - od Sztabu Generalnego WP do jednostki mobilizującej włącznie.

2. Elastyczność systemu mobilizacyjnego sił zbrojnych przejawia się w możliwościach zwariantowanego co do czasu, miejsca i sposobu uruchomienia oraz prowadzenia mobilizacji. Zakłada się, że można będzie rozwijać siły zbrojne przed wybuchem wojny, a zakończyć w czasie jej trwania, rozwijając wojska całością lub częściami. Zapewnia ona właściwe wykorzystanie istniejących warunków oraz reagowanie na te, które niekorzystnie wpływają na funkcjonowanie systemu. Cecha ta umożliwia również stosowanie dodatkowych form oraz metod postępowania, które wspólnie z doraźnie podejmo-

wanymi decyzjami zapewniają efektywny przebieg mobilizacji prowadzonej w warunkach różnorodnych zakłóceń.

3. **Niezawodność** systemu mobilizacyjnego sił zbrojnych wyrażająca się w odporności, sprawności i terminowości realizacji zadań mobilizacyjnych. Odporność polega na rozśrodkowaniu jednostek mobilizujących i mobilizowanych, przybliżeniu ich do zasobów źródeł mobilizacyjnych. Wcześniejsze przygotowanie różnych sposobów powołania (pobrania) rezerw z gospodarki narodowej oraz wykorzystanie różnych środków łączności w czasie kierowania mobilizacją. Sprawność polega na precyzyjnym i realnym planowaniu zadań mobilizacyjnych, uwzględniających obiektywnie istniejące warunki w jednostkach wojskowych (garnizonach). Natomiast terminowość jest uzależniona od aktualności dokumentów mobilizacyjnych, właściwie przygotowanego systemu obiegu informacji oraz operatywnego działania osób funkcyjnych, uczestniczących w procesie mobilizacyjnego rozwijania wojsk (jednostek wojskowych).

4. **Chłonność** systemu mobilizacyjnego sił zbrojnych polega na przygotowaniu warunków do przyjęcia w krótkim czasie kilkuset tysięcy żołnierzy rezerwy oraz ich wcielaniu do poszczególnych jednostek wojskowych, a także pobieraniu dużej liczby środków transportowych i maszyn z gospodarki narodowej.

W przeszłości i obecnie teoretycy oraz praktycy wojskowi dążyli do poznania i opisania reguł (zasad), które zapewniają racjonalne postępowanie w praktyce. Podstawę do sformułowania zasad funkcjonowania systemu mobilizacyjnego sił zbrojnych stanowią wykryte prawidłowości, związki i zależności.

Do najważniejszych zasad funkcjonujących w systemie mobilizacyjnym sił zbrojnych należą: **scentralizowane planowanie i kierowanie mobilizacją; ciągłe utrzymywanie gotowości mobilizacyjnej sił zbrojnych; cykliczne szkolenie rezerw osobowych; terytorialne gromadzenie zasobów rezerw mobilizacyjnych; kontrola przygotowań mobilizacyjnych.**

Zasada scentralizowanego planowania i kierowania mobilizacyjnym rozwinięciem sił zbrojnych wyraża się w odgórnym (hierarchicznym) ustalaniu założeń oraz zadań, w którym uczestniczą: Sztab Generalny WP; dowództwa OW (RSZ); dowództwa ZT i RSzW; dowództwa oddziałów (samodzielnych pododdziałów) i WKU. Podstawę scentralizowanego planowania i kierowania mobilizacją stanowią ustalenia dyrektywne, dotyczące gotowości bojowej i mobilizacyjnej sił zbrojnych, potrzeby operacyjne, instrukcje oraz wytyczne mobilizacyjne Sztabu Generalnego WP. W planowaniu uwzględnia się również ustalenia z zakresu logistycznego zabezpieczenia mobilizacji.

Sztab Generalny WP sprawuje ogólne kierownictwo i koordynuje działalność mobilizacyjną sił zbrojnych; wypracowuje podstawowe założenia oraz zasady systemu mobilizacyjnego sił zbrojnych; ustala zadania mobilizacyjne dla poszczególnych JW oraz opracowuje kompleksowy plan mobilizacji sił zbrojnych; odpowiada za uruchomienie mobilizacji częściowej lub całości sił zbrojnych.

OW (RSZ) zabezpiecza wykonanie zadań mobilizacyjnych w wojskach oraz kieruje działalnością mobilizacyjną w podległych wojskach.

ZT organizuje, zabezpiecza i kieruje mobilizacyjnym rozwijaniem jednostek wojskowych.

Oddział organizuje i wszechstronnie zabezpiecza mobilizacyjne rozwinięcie jednostki oraz powierzonych mu zadań mobilizacyjnych w stosunku do nowo formowanych jednostek.

Zasada ciągłego utrzymywania gotowości mobilizacyjnej wynika z wysokiego stopnia skadrowania sił zbrojnych w czasie pokoju. Gotowość mobilizacyjna oznacza zdolność wszystkich jednostek

wojskowych do wykonania określonych zadań mobilizacyjnych, a w terenowych organach administracji wojskowej do ich zabezpieczenia.

Zasada ta jest spełniana przez:

- dobrą znajomość zasad działania, kompetencji, obowiązków i zadań przez kierowniczą kadrę wszystkich szczebli dowodzenia;
- realnie i prawidłowo opracowaną dokumentację planistyczną oraz właściwie zorganizowany proces mobilizacyjny (przygotowane elementy bazy mobilizacyjnej, zorganizowany mechanizm doręczania dokumentów powołania, pobrania i wcielania potrzeb mobilizacyjnych);
- zgromadzenie w gospodarce narodowej odpowiednich zasobów wyszkolonych rezerw osobowych, środków transportowych (maszyn) oraz zapasów mobilizacyjnych;
- stałą gotowość organów dowodzenia do uruchomienia i kierowania mobilizacją;
- sprawne funkcjonowanie systemu alarmowania i łączności.

Zasada cyklicznego szkolenia żołnierzy rezerwy polega na systematycznym doskonaleniu ich kwalifikacji w wykonywaniu obowiązków na przewidzianych dla nich stanowiskach, funkcjach oraz w zespołowym wykonywaniu zadań bojowych. Cykliczność szkolenia rezerw osobowych to okresowe powoływanie ich do jednostek wojskowych w celu doskonalenia umiejętności i nawyków zdobytych w czasie odbywania zasadniczej służby wojskowej. Zgodnie z tą zasadą szeregowi i podoficerowie rezerwy, mający przydziały mobilizacyjne w jednostkach wojskowych są przeszkalani w kilkuletnich cyklach.

Zasada terytorialnego gromadzenia zasobów rezerw osobowych obejmuje przygotowanie żołnierzy rezerwy na obszarze macierzystego województwa na potrzeby mobilizacyjne stacjonujących tam jednostek wojskowych, planując terytorialne uzupełnianie jednostek wojskowych żołnierzami rezerwy, należy dążyć do zgromadzenia ich i zsynchronizowania ze środkami transportowymi pobieranymi z gospodarki narodowej w najbliżej położonych miejscowościach w stosunku do dyslokacji jednostek wojskowych. Funkcjonowanie tej zasady będzie możliwe wówczas, gdy terenowe organy administracji wojskowej (WKU) będą wcielać do odbycia zasadniczej służby wojskowej poborowych do macierzystych jednostek wojskowych.

Zasada kontroli przygotowań mobilizacyjnych ma na celu dokonywanie systematycznej oceny stanu faktycznego utrzymywania gotowości mobilizacyjnej w wojskach oraz ujawnienia braków i niedociągnięć, a także określenia sposobów ich usunięcia. Prawo kontroli gotowości mobilizacyjnej w jednostkach wojskowych posiadają przełożeni, stosownie do swoich kompetencji. Najwyższą formą kontroli stanu przygotowań mobilizacyjnych są ćwiczenia z powołaniem żołnierzy rezerwy, pobraniem środków transportowych z gospodarki narodowej w trybie alarmowym (z zaskoczenia). Ćwiczenia tego typu są prowadzone zgodnie z rocznym planem kontroli Sztabu Generalnego WP. Sprawdzeniu i ocenie podlegają wszystkie elementy, mające wpływ na sprawność i terminowość uzupełnienia potrzeb mobilizacyjnych w jednostkach wojskowych.

Struktura systemu mobilizacyjnego sił zbrojnych

Mobilizacja sił zbrojnych , jako najważniejsza część składowa mobilizacji państwa, obejmuje wiele problemów związanych z powiększaniem sił zbrojnych czasu pokoju do ich liczby założonej na okres wojny. Głównymi problemami funkcjonowania systemu mobilizacji sił zbrojnych są:

- ustalenia zawarte w instrukcjach, podręcznikach, rozkazach, zarządzeniach i wytycznych przełożonych;

- organy kierowania Sztabu Gen. WP, OW, RSZ, RSzW, WKU i jednostek wojskowych;

- dokumenty planowania na poszczególnych szczeblach dowodzenia;

- jednostki wojskowe realizujące zadania mobilizacyjne wraz z kadrą i żołnierzami oraz wyposażeniem czasu pokoju;

- organizowane i utrzymywane elementy bazy mobilizacyjnej w jednostkach wojskowych oraz mechanizmy powołania (pobrania) rezerw z gospodarki narodowej;

- szkolenie mobilizacyjne kadry i osób funkcyjnych realizujących zadania mobilizacyjne;

- kontrole gotowości mobilizacyjnej w formie ćwiczeń mobilizacyjnych, kontroli problemowych i nadzoru służbowego.

Wśród składników struktury mobilizacji sił zbrojnych, tworzących zamknięty system można wyróżnić strukturę podmiotową i przedmiotową:

1. Struktura podmiotowa:

1.1. Ogniwa systemu mobilizacyjnego sił zbrojnych:

- dowództwa i sztaby jako organy planowania;

- uruchomienia, kierowania i zabezpieczenia mobilizacji;

- jednostki mobilizujące, w tym garnizonowe ośrodki mobilizacyjne (GOM) i jednostki mobilizowane;

1.2. Elementy systemu mobilizacyjnego:

- baza mobilizacyjna;

- stany osobowe sił zbrojnych i rezerwy osobowe gospodarki narodowej (administracji);

- akcje doręczania dokumentów powołania żołnierzom rezerwy i posiadaczom środków transportowych (maszyn inż.);

- zapasy mobilizacyjne zgromadzone w siłach zbrojnych (rezerwy państwowe).

2. Struktura przedmiotowa:

2.1. Pokojowe uzupełnianie sił zbrojnych:

- planowanie i organizację odbywania różnych form służby wojskowej;

- pokojowe gromadzenie zasobów rezerw osobowych na potrzeby mobilizacyjne sił zbrojnych;

- organizację i prowadzenie ćwiczeń mobilizacyjnych.

2.2. Planowanie mobilizacji sił zbrojnych:

- opracowanie planu mobilizacyjnego sił zbrojnych w Sztabie Generalnym WP;

- planowanie mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk w dowództwach okręgów i RSZ;

- planowanie zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych przez WSzW (RSzW) i WKU;

- planowanie osiągania WSGB w jednostkach wojskowych (ZT, oddział, samodzielny pododdział).

2.3. Utrzymanie gotowości mobilizacyjnej sił zbrojnych:

- uaktualnianie dokumentów mobilizacyjnych;

- szkolenie stanów osobowych i kontrola funkcjonowania systemu alarmowego;

- rotacja żołnierzy rezerwy na przydziałach mobilizacyjnych;

- utrzymywanie w sprawności sprzętu bojowego i zapasów w normatywnych wielkościach.

2.4. Szkolenie mobilizacyjne i gromadzenie zasobów rezerw osobowych:

- przygotowanie rezerwy kadrowej (ofic., chor. i pchor.) na przydziały mobilizacyjne w siłach zbrojnych;
- przygotowanie podoficerów i szeregowych rezerwy na przydziały mobilizacyjne sił zbrojnych;
- nadawanie przydziałów mobilizacyjnych żołnierzom rezerwy;
- przeszkalanie żołnierzy rezerwy będących na przydziałach mobilizacyjnych.

2.5. Organizację uruchomienia i przebiegu mobilizacji sił zbrojnych:

- przygotowanie systemu alarmowania w siłach zbrojnych i TOAW;
- organizacja uruchomienia mobilizacyjnego rozwijania wojsk OW, ZT i oddziałów RSZ;
- kierowanie przebiegiem mobilizacji w siłach zbrojnych;
- kierowanie zabezpieczeniem mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych przez TOAW.

2.6. Zabezpieczenie mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych:

- przygotowanie bazy mobilizacyjnej w OW, ZT i oddziałach;
- zorganizowanie zabezpieczenia materiałowo-technicznego mobilizacji w siłach zbrojnych i gospodarce narodowej;
- wydzielenie i przygotowanie świadczeń osobistych i rzeczowych do zabezpieczenia mobilizacji sił zbrojnych;
- bojowe i logistyczne zabezpieczenie procesu mobilizacyjnego.

2.7. Zasilanie sił zbrojnych stanem osobowym, środkami transportowymi (bojowymi) i zapasami materiałowymi:

- przygotowanie systemu uzupełniania sił zbrojnych w czasie prowadzenia działań bojowych;
- zgromadzenie zestawów rezerw osobowych i środków transportowych, maszyn na potrzeby wojsk w toku prowadzonych działań bojowych;
- rozwinięcie systemu uzupełniania sił zbrojnych w toku prowadzonych działań bojowych.

4.3. Przygotowanie sił zbrojnych do mobilizacyjnego rozwinięcia

Sprawne przechodzenie sił zbrojnych ze struktury i stanu liczebnego czasu pokoju na struktury i stan liczebny czasu wojny odbywa się przez ich mobilizacyjne rozwinięcie [1]. Zasadniczym czynnikiem gwarantującym osiągnięcie wymaganego potencjału bojowego wojsk jest planowe gromadzenie wyszkolonych rezerw osobowych oraz środków transportowych i materiałowych. W procesie tym oprócz wojskowych organów dowodzenia i zarządzania uczestniczą także określone organy administracji ogólnej i samorządów terytorialnych.

[1] Mobilizacyjne rozwinięcie sił zbrojnych jest to zorganizowane przechodzenie ze struktur pokojowych na wojenne z wykorzystaniem wydzielonych rezewr osobowych, środków transportowych, maszyn i urządzeń oraz zapasów materiałowych nagromadzonych w wojsku i gospodarce narodowej.

Mobilizacyjne rozwinięcie sił zbrojnych planuje się, organizuje i przygotowuje w czasie pokoju. Zadania dotyczące scentralizowanego planowania wykonują dowództwa i sztaby wszystkich szczebli dowodzenia w odniesieniu do podległych jednostek, jednak zakres tego planowania jest zróżnicowany. Szczeble operacyjne konkretyzują otrzymane zadania mobilizacyjne ze Sztabu Generalnego, natomiast szczeble taktyczne zabezpieczają wykonanie powierzonych im zadań mobilizacyjnych w konkretnych warunkach garnizonowych.

W procesie przygotowania mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych będzie uczestniczyć wiele różnorodnych ogniw organizacyjnych sił zbrojnych, jak i organów administracji rządowej oraz samorządowej. Każde z tych ogniw ma ściśle określone (co do miejsca, czasu oraz sposobu) zadanie.

Przygotowanie sił zbrojnych do mobilizacyjnego rozwinięcia obejmuje następujące sfery działalności organów, osób funkcyjnych uczestniczących w tym przedsięwzięciu: sferę planowania, organizowania, zabezpieczenia i kontrolowania przygotowań mobilizacyjnych w siłach zbrojnych.

Przygotowanie tych założeń jest zorganizowaną działalnością właściwych dowództw, sztabów i instytucji wojskowych, zmierzających do wypracowania odpowiednich uregulowań co do przebiegu mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych. Podstawą tych uregulowań jest właściwe planowanie, wymagające dokładnych przemyśleń na szczeblu centralnym i w konkretnej jednostce wojskowej. Planowanie mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych nie może być aktem jednorazowym, wymaga ono ciągłej aktualizacji, stosownie do zmieniających się warunków społeczno-politycznych, militarnych i ekonomicznych.

Dobrze zaplanowane przedsięwzięcia mobilizacyjne poddaje się zabiegom organizacyjnym, czyli nadaje się im wymiar materialny oraz funkcjonalny z wszystkimi jego aspektami czasowymi i przestrzennymi. Zabiegi organizacyjne mają na celu dokonanie sprawdzenia poprawności i realności przyjętych założeń planistycznych, wypracowanych w sferze teorii i praktyki. Będą one służyły do uszczegółowienia przedsięwzięć etapu planowania mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych.

Zabezpieczenie procesu mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych polega na skoordynowanym działaniu właściwych organów wojskowych i rządowych, mających na celu zapewnienie sprawnego i terminowego uzupełniania wojsk do etatów przewidzianych na czas wojny. W ramach zabezpieczenia procesu mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych uwagę należy skupić na sferę materialną i ludzką, będącą częściowo w siłach zbrojnych, a przede wszystkim w zasobach gospodarki narodowej.

Obronny charakter naszych założeń zakłada obniżenie potencjału militarnego w czasie pokoju, zgodnie z układem CFE-1, obowiązującego od listopada 1995 r., oraz umożliwia podnoszenie jego poziomu proporcjonalnie do skali narastającego zagrożenia RP. Wynika stąd konieczność utrzymywania zróżnicowanego stopnia rozwinięcia poszczególnych rodzajów sił zbrojnych i jednostek wojskowych.

W zależności od przeznaczenia wojsk (jednostki wojskowej) zachowują one stałą gotowość bojową bądź szybko mogą podnosić swój wskaźnik poziomu pokojowego ukompletowania. Dotyczy to istniejących w czasie pokoju jednostek wojskowych, które mogą być wykorzystane w krótkim okresie do wykonania zadań obronnych.

Znaczna część sił zbrojnych, a zwłaszcza wojska lądowe - obrony terytorialnej, to tzw. jednostki nowo formowane. Mają one zaplanowane uzupełnienie i przygotowany proces mobilizacyjnego rozwinięcia. Całość przedsięwzięć planistycznych i przygotowawczych na ich rzecz będą wykonywały inne jednostki organizacyjne wojska, takie jak garnizonowe ośrodki mobilizacyjne.

Ponieważ część jednostek wojskowych w okresie pokoju nie jest w pełni ukompletowana (a ponadto istnieje znaczna liczba jednostek nowo formowanych), dużą rolę w procesie osiągania przez siły zbrojne wyższych stanów gotowości bojowej odgrywają przedsięwzięcia mobilizacyjne. Do najważniejszych spośród nich można zaliczyć pobranie uzupełnienia przewidzianego do mobilizacyjnie rozwijanych jednostek wojskowych. Jest ono zgromadzone częściowo w siłach zbrojnych, głównie zaś w gospodarce narodowej. Rodzaj i zakres przedsięwzięć mobilizacyjnych jest proporcjonalny do wielkości uzupełnienia. Im jest ono większe (liczba powoływanych żołnierzy rezerwy, środki transportowe, maszyny oraz wielkość zapasów), tym więcej zadań podczas jego powołania i włączenia w skład jednostek.

Wielkość powoływanego uzupełnienia decyduje o rodzaju i zakresie przedsięwzięć mobilizacyjnych na rzecz każdej jednostki wojskowej; przedsięwzięcia te są wkomponowane w indywidualnie określony czas dla każdej jednostki wojskowej.

Rodzaj i zakres przedsięwzięć mobilizacyjnych zależy przede wszystkim od stanu rozwinięcia sił zbrojnych w okresie pokoju, a z tym z kolei wiąże się ogólny czas mobilizacyjnego rozwinięcia poszczególnych jednostek wojskowych, wynikający głównie z czasu potrzebnego na uzupełnienie ich potrzeb mobilizacyjnych.

4.4. Rodzaje, sposoby i warianty mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych

Rodzaje mobilizacji

Wzrost napięcia międzynarodowego i wybuch wojny (konfliktu przygranicznego) może nastąpić nagle i w najmniej korzystnym okresie dla sił zbrojnych. W zależności od stopnia narastania kryzysu międzynarodowego, wyróżnia się (zał. 4) dwa rodzaje mobilizacji sił zbrojnych: częściową i powszechną.

Doświadczenia minionych wojen wskazują na to, że uruchomienie mobilizacji powszechnej - w wypadku nagłego wybuchu wojny - nie zawsze będzie możliwe ze względów politycznych i ekonomicznych. Dlatego też w systemie mobilizacyjnym przewidziano drugi rodzaj mobilizacji - mobilizację częściową, uruchamianą z pewnym wyprzedzeniem czasowym w stosunku do mobilizacji powszechnej. Pozwala ona na elastyczne reagowanie wewnątrz sił zbrojnych oraz w sferze ich powiązań z gospodarką narodową - na wszelkie zmiany w sytuacji polityczno-wojskowej.

Mobilizacja częściowa - polega na rozwinięciu wybranych jednostek wojskowych, stosownie do skali i kierunku zagrożenia bezpieczeństwa RP. Zarządzenie mobilizacyjnego rozwinięcia dla części sił zbrojnych (wybranych jednostek wojskowych) następuje na sygnał przekazany bezpośrednio ze Sztabu Generalnego do dowództw okręgów wojskowych rodzajów sił zbrojnych. Chodzi o to, aby podejmowane przedsięwzięcia mobilizacyjne i operacyjne odpowiadały poczynaniom przeciwnika i wyprzedzały je w czasie, ale były jednocześnie trudne do wykrycia celu oraz zakresu realizacji.

Mobilizacja powszechna - polega na jednoczesnym rozwijaniu całości sił zbrojnych w wypadku nagłego wybuchu wojny. Decyzję o uruchomieniu mobilizacji powszechnej podejmuje prezydent RP wraz z Radą Bezpieczeństwa Narodowego. W ramach systemu alarmowego sił zbrojnych decyzję o wprowadzeniu mobilizacji powszechnej przekazuje dyżurna służba operacyjna Sztabu Generalnego przez garnizonowe ośrodki alarmowania do wykonawców, nakazując wprowadzenie stanu pełnej gotowości bojowej we wszystkich jednostkach wojskowych.

Środki masowego przekazu (PR i TV) emitują przygotowane komunikaty o mobilizacji powszechnej, a prasa (centralna oraz lokalna) drukuje te komunikaty. Przygotowane teksty komunikatów deponuje się w czasie pokoju w zalakowanych kopertach w wyznaczonych jednostkach organizacyjnych administracji państwowej. Natomiast w organach administracji wojskowej są przygotowane i zdeponowane obwieszczenia o mobilizacji powszechnej; za rozplakatowanie ich po dostarczeniu z regionalnego sztabu wojskowego odpowiadają wojewodowie, burmistrzowie i wójtowie gmin.

W celu sprawnego uruchomienia mobilizacji powszechnej, gdy nie pracują środki masowego przekazu (w nocy), ustalony sygnał dźwiękowy, trwający 3 minuty informuje obywateli danej miejscowości o włączeniu radia lub telewizji i wysłuchaniu emitowanych komunikatów o powszechnej mobilizacji.

Sposoby mobilizacyjnego rozwijania sił zbrojnych

Uwzględniając rodzaje mobilizacji, wyróżniamy trzy podstawowe sposoby jej prowadzenia w siłach zbrojnych:

1. Mobilizacja jawna polega na jednoczesnym uruchomieniu mobilizacji w całych siłach zbrojnych z wykorzystaniem radia, telewizji, radiowęzłów, prasy i specjalnie przygotowanych komunikatów (obwieszczeń). W określonych warunkach mobilizacja jawna może być zarządzona przed wybuchem wojny jako demonstracja siły. Siły zbrojne po wprowadzeniu mobilizacji jawnej niezwłocznie przystępują do rozwijania swoich jednostek wojskowych, realizując alarmowo stan pełnej gotowości bojowej z pominięciem stanów pośrednich (PdGB i WGB).

2. Mobilizacja prowadzona zestawami jednostek wojskowych[1] jest realizowana przez wprowadzenie kolejnych stanów gotowości bojowej w siłach zbrojnych lub pominięciu niektórych z nich. Zależy to od rozwoju sytuacji polityczno-wojskowej i skali narastania kryzysu.

Wprowadzając w siłach zbrojnych kolejne stany gotowości bojowej (PdGB, WGB i PIGB) rozwija się jednostki, przypisane do poszczególnych zestawów mobilizacyjnych:

- po wprowadzeniu stanu podwyższonej gotowości bojowej będzie mobilizacyjnie rozwijanych część jednostek wojskowych I zestawu mobilizacyjnego i zostanie powołany MRA dla jednostek rozwijanych w WGB;

- po wprowadzeniu stanu wzmożonej gotowości bojowej nastąpi rozwijanie pozostałych jednostek I zestawu oraz jednostek II zestawu mobilizacyjnego (w określonych sytuacjach nawet wybranych jednostek III zestawu); zostanie powołany MRA do pozostałych jednostek wojskowych;

- po wprowadzeniu stanu pełnej gotowości bojowej w siłach zbrojnych będzie kontynuowane mobilizacyjne rozwijanie jednostek III i IV zestawu mobilizacyjnego; jednostki rozwinięte w poprzednich stanach gotowości bojowej będą osiągały gotowość do działań bojowych.

---

[1] Zestawy jednostek wojskowych:

- I zestaw - jednostki rozwinięte i wybrane jednostki o niepełnych stanach osobowych z terminem osiągnięcia pełnej gotowości bojowej (1-2 doby). Do tego zestawu podporządkowano jednostki rozpoznania i WRE, jednostki szybkiego działania, jednostki WLOP, WLąd., MW i OT przewidziane do osłony strategicznej i działania w pasie przygranicznym, wybrane jednostki ochrony obiektów;

- II zestaw - jednostki o niepełnych stanach osobowych zabezpieczające system dowodzenia i łączności, ZT ogólnowojskowe, siły główne OW oraz niezbędne jednostki zabezpieczenia operacyjnego i logistycznego. Termin osiągnięcia PIGB - 2-3 doby;

- III zestaw - jednostki skadrowane i pozostałe jednostki centralnej dyspozycji oraz jednostki zaopatrujące szczebel centralny i operacyjny. Termin osiągnięcia PIGB - 3-5 dni;

- IV zestaw - jednostki nowo formowane i zapasowe. Termin osiągnięcia PIGB - 5 do 7 dni.

Mobilizacja sił zbrojnych prowadzona w trybie nakazowym

Mobilizacyjne rozwijanie sił zbrojnych prowadzone w trybie nakazowym polega na rozwijaniu pojedynczych jednostek wojskowych lub ich grup, rozmieszczonych na obszarze całego kraju względnie na poszczególnych obszarach okręgów wojskowych czy rodzajów sił zbrojnych (wojsk). Uruchomienie tego sposobu mobilizacji następuje na zarządzenie szefa Sztabu Generalnego WP, przekazanego do wojsk przez techniczne środki łączności lub oficerów łącznikowych. Może ono nastąpić jako reakcja na określone zagrożenie konfliktem lokalnym z określonego kierunku i ma na celu ukrycie skali rozwijanych wojsk (jednostek wojskowych), bez wprowadzania stanów gotowości bojowej w rozwijanych jednostkach. Pozostałe wojska (jednostki wojskowe) kontynuują pokojowe szkolenie w garnizonach i na poligonach.

W zarządzeniu szefa Sztabu Generalnego WP do nakazowego rozwijania jednostek wojskowych podaje się następujące dane:

- jednostkę wojskową, miejsce i termin jej uzupełnienia do etatu wojennego;
- założone tło organizacyjno-szkoleniowe i wykorzystanie jednostki po mobilizacyjnym rozwinięciu;
- sposób powołania uzupełnienia;
- zakres wykorzystania osobistych, rzeczowych i szczególnych świadczeń;
- zakres realizacji zadań objętych ograniczeniami okresu pokoju;
- logistyczne zabezpieczenie jednostek uzupełnianych do etatów wojennych;
- sposób i terminy składania meldunków.

Wprowadzenie mobilizacji w trybie nakazowym - po dokonaniu analizy skali zagrożenia militarnego terytorium RP - będzie uzależnione od potrzeb operacyjnych.

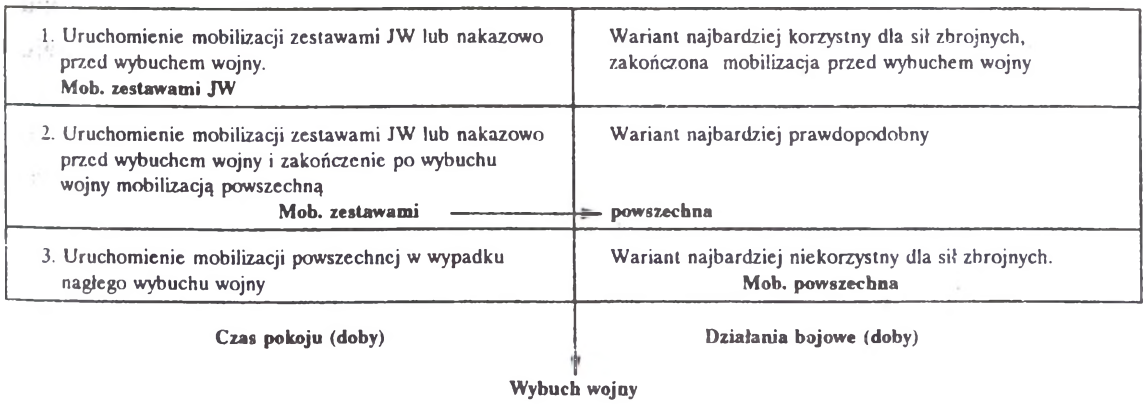
Przedstawione sposoby mobilizacyjnego rozwijania sił zbrojnych zestawami jednostek (lub nakazowo) mają elementy maskujące co do celu rozwijania wojsk (jednostek wojskowych) oraz rozmachu (liczby rozwijanych wojsk).

Warianty przeprowadzenia mobilizacji sił zbrojnych

Analiza początkowego okresu minionych wojen pozwala na wyciągnięcie wniosków, że zawczasu opracowane sposoby przygotowań obronnych państwa, a zwłaszcza mobilizacyjnego ich rozwinięcia przesądzały w znacznej mierze o uniknięciu negatywnych następstw zaskoczenia.

Państwa, które wyprzedziły stronę przeciwną w mobilizacyjnym rozwinięciu sił zbrojnych uzyskały liczące się korzyści operacyjno-strategiczne.

Mobilizacja ze względu na czas jej przeprowadzenia może rozpocząć się i zakończyć dla większości wojsk, a nawet całości sił zbrojnych (w najkorzystniejszych warunkach) przed wybuchem wojny, albo rozpocząć się przed wybuchem wojny, a zakończyć w toku jej trwania. Jest to we współczesnych warunkach najbardziej prawdopodobny wariant. Nie wyklucza się jednak, że część jednostek wojskowych, zwłaszcza o dłuższych terminach zakończenia mobilizacji, będzie kontynuowała mobilizacyjne rozwijanie po rozpoczęciu działań bojowych ze strony przeciwnika. Ponieważ wzrost napięcia w sytuacji polityczno-militarnej i wybuch wojny może nastąpić nagle i w najmniej korzystnym okresie dla sił zbrojnych, rozpoczęcie i prowadzenie mobilizacji może odbywać się w czasie działań wojennych. W tym wypadku wojska będą zmuszone dokonywać mobilizacyjnego rozwijania w warunkach bezpośredniego oddziaływania przeciwnika, a więc w najniekorzystniejszych warunkach.

Rys. 4.3. Warianty prowadzenia mobilizacji sił zbrojnych

4.5. Planowanie i organizacja mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych

Planowanie mobilizacyjne w siłach zbrojnych jest realizowane okresowo co 5-10 lat oraz podlega ciągłej aktualizacji. Decyzję w sprawie rozpoczęcia planowania mobilizacyjnego podejmuje się w następujących sytuacjach:

- zaistnienia zasadniczych zmian w koncepcji operacyjnego wykorzystania sił zbrojnych;
- wprowadzenia znacznych zmian strukturalnych i organizacyjnych w siłach zbrojnych;
- dużych zmian w przepisach prawnych dotyczących wykorzystania świadczeń z gospodarki narodowej na rzecz zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych;
- decyzji kierownictwa państwowego, mającej przesłanki polityczne czy ekonomiczno-społeczne.

Planowanie mobilizacyjne jest ściśle zsynchronizowane z planem operacyjnego użycia sił zbrojnych i stanowi jego integralną część w zakresie kolejności terminów oraz miejsca zakończenia mobilizacji jednostek wojskowych. Zależy ono od zadań operacyjnych wojsk, struktury organizacyjno-etatowej okresu pokoju, stopnia rozwinięcia sił zbrojnych, stanu przygotowania sił i zasobów materiałowych oraz infrastruktury obszaru kraju (przygotowania jej pod względem prowadzenia mobilizacji).

Do zasadniczych czynników wpływających na proces planowania mobilizacji sił zbrojnych należą:

- prognozowany rozwój sytuacji polityczno-wojskowej;
- zadania dla sił zbrojnych zawarte w doktrynie wojennej państwa;
- możliwości ekonomiczne (aktualne i przyszłe) kraju;
- założenia operacyjnego użycia (wykorzystania) sił zbrojnych;
- pokojowa struktura organizacyjna sił zbrojnych;
- możliwości zgromadzenia zapasów mobilizacyjnych i wojennych dla sił zbrojnych.

Podstawę do rozpoczęcia planowania mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych stanowią:

- rozkaz (zarządzenie) szefa Sztabu Generalnego WP nakazujący opracowanie nowego planu mobilizacyjnego dla sił zbrojnych;
- zestawienie zadań mobilizacyjnych sił zbrojnych;
- plan zarządzenia i kierowania mobilizacją;

- plan uzupełnienia potrzeb mobilizacyjnych;

- plan wykorzystania nadwyżek pozostających po mobilizacyjnym rozwinięciu wojsk;

- wytyczne w sprawie gromadzenia rezerw na potrzeby mobilizacyjne Sił Zbrojnych RP;

- aktualne i perspektywiczne możliwości gospodarki narodowej.

Opracowanie ww. dokumentów jest poprzedzone studiami dotyczącymi potrzeb operacyjnych oraz możliwości zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych.

Na szczeblu centralnym w planowaniu mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych uczestniczą poszczególne piony organizacyjne Sztabu Generalnego i MON wg kompetencji:

1. Kierownictwo Sztabu Generalnego WP:

- szef Sztabu Generalnego WP sprawuje ogólny nadzór nad działalnością mobilizacyjną w Siłach Zbrojnych RP; przedstawia ministrowi obrony narodowej potrzeby mobilizacyjne (osobowe, finansowe, materiałowe i prawne) oraz aktualny stan utrzymania gotowości mobilizacyjnej w siłach zbrojnych;

- zastępca szefa Sztabu Generalnego WP ds. planowania strategicznego, koordynuje pracami mobilizacyjnymi w Sztabie Generalnym i w siłach zbrojnych; sprawuje nadzór nad działalnością w zakresie utrzymania gotowości mobilizacyjnej wojsk; określa potrzeby operacyjne (terminy prac mobilizacyjnych, miejsca mobilizacyjnego rozwijania wojsk oraz kolejność ich rozwijania);

2. Zarządy Sztabu Generalnego WP i departamenty MON:

- zarząd mobilizacji i uzupełnień opracowuje zasady i sposoby mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych; planuje mobilizacyjne rozwinięcie sił zbrojnych i utrzymuje dokumenty mobilizacyjne w aktualności; koordynuje działalność mobilizacyjną w siłach zbrojnych, ustala potrzeby sił zbrojnych w zakresie stanów osobowych, środków transportowych i materiałowych; uczestniczy w ustalaniu wielkości przeznaczenia i urzutowania zapasów środków materiałowych na zabezpieczenie potrzeb mobilizacyjnych sił zbrojnych; planuje i organizuje ćwiczenia mobilizacyjne z powołaniem żołnierzy rezerwy w trybie alarmowym; uczestniczy w zakresie doskonalenia dokumentów prawnych określających działalność mobilizacyjną w siłach zbrojnych i państwie;

- zarząd operacyjno-strategiczny Sztabu Gen. WP opracowuje wymogi operacyjne w stosunku do planowania mobilizacyjnego (terminy, miejsca mobilizacji); ustala (konkretyzuje) skład sił zbrojnych czasu pokoju i wojny; planuje i realizuje zmiany dyslokacyjne jednostek wojskowych; ustala terminy osiągnięcia pełnej gotowości bojowej przez poszczególne ZT i oddziały (samodzielne pododdziały) oraz skład zestawów jednostek wojskowych wg potrzeb operacyjnych; określa przewidywane zakłócenia w procesie mobilizacyjnego i operacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych; opracowuje założenia osłony mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych;

- zarząd organizacyjny Sztabu Gen. WP opracowuje etaty jednostek czasu pokoju i wojny; opracowuje założenia struktur organizacyjnych sił zbrojnych; dokonuje podziału jednostek wojskowych czasu pokoju na grupy wg ukompletowania stanem osobowym w stosunku do etatów wojennych;

- zarząd dowodzenia i szkolenia uwzględnia problematykę mobilizacyjną w programach szkolenia operacyjnego - w szkoleniu teoretycznym, ćwiczeniach dowódczo-sztabowych, ćwiczeniach z wojskami. Określa ogólne zasady, opracowuje wytyczne i założenia do programów szkolenia rezerw osobowych w siłach zbrojnych; ustala czas trwania i częstotliwość ćwiczeń wojskowych żołnierzy rezerwy wojsk lądowych;

- zarząd planowania zabezpieczenia logistycznego planuje logistyczne zabezpieczenie mobilizacji sił zbrojnych w zakresie kwatermistrzowskim, technicznym, medycznym i komunikacyjnym oraz infrastruktury terenowej; proponuje zaliczenie jednostek logistycznych do poszczególnych zestawów wg potrzeb operacyjnych, proponuje terminy osiągania pełnej gotowości bojowej i miejsca mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek logistycznych; opracowuje tabele należności na czas pokoju i wojny dla jednostek wojskowych;

- zarząd materiałowy kieruje całokształtem działalności związanej z zabezpieczeniem mobilizacji sił zbrojnych w uzbrojenie i sprzęt techniczny, środki bojowe pola walki, techniczne środki materiałowe, PMS, żywność, umundurowanie, artykuły powszechnego użytku, przedstawia plany zabezpieczenia wojsk w środki materiałowe w czasie mobilizacji; przedstawia propozycje do instrukcji i zarządzeń dotyczących gromadzenia, przechowywania i utrzymywania zapasów środków materiałowych, sprawuje nadzór nad stanem przygotowań mobilizacyjnych jednostek zaopatrzeniowych sił zbrojnych;

- zarząd techniczny odpowiada za ustalenie zasad eksploatacji, ewakuacji i napraw uzbrojenia oraz sprzętu wojskowego w czasie mobilizacji i wojny; ocenia przydatność cywilnej bazy obsługowo-naprawczej obszaru kraju oraz nadzoruje jej wykorzystanie dla potrzeb sił zbrojnych w czasie mobilizacji i wojny; nadzoruje jednostki remontowe i zaplecze remontowo-obsługowe sił zbrojnych;

- szefostwa rodzajów wojsk Dowództwa WLąd. proponują dyslokację, terminy osiągania pełnej gotowości bojowej i zaliczenie do poszczególnych zestawów podległych jednostek wojskowych; określają miejsca prowadzenia mobilizacji jednostek, planują zadania w zakresie specjalistycznego zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych;

- departament kadr i szkolnictwa wojskowego MON konkretyzuje i przedstawia w Sztabie Gen. WP zasady wykorzystania oficerów, chorążych oraz podchorążych w czasie mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych; przedstawia dane statystyczne dotyczące stanu i wykorzystania zasobów kadrowych w czasie mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych;

- departament budżetowy MON planuje zabezpieczenie środków na realizację przedsięwzięć związanych z mobilizacyjnym rozwinięciem sił zbrojnych, w tym podział kredytów na poszczególne okręgi wojskowe i rodzaje sił zbrojnych;

- zarząd wojskowej służby zdrowia Sztabu Gen.WP uczestniczy w planowaniu mobilizacyjnym oraz przygotowaniu jednostek medycznych do zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych;

- komenda główna żandarmerii wojskowej uczestniczy w planowaniu, organizacji i zabezpieczeniu mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych; kieruje przebiegiem mobilizacyjnego rozwinięcia w podległych jednostkach wojskowych.

Elementy planowania mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych (wojsk) na poszczególnych szczeblach dowodzenia

Planowanie mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych jest realizowane w warunkach pokojowych. O wartości i realności planowania mobilizacyjnego przesądza realizacja zaplanowanych przedsięwzięć. Dlatego też główny wysiłek poszczególnych szczebli dowodzenia powinien być skierowany na zapewnienie wysoce sprawnego i szybkiego wykonania w praktyce zadań mobilizacyjnych.

W planowaniu mobilizacyjnym uwzględnia się czas (1-2 lata) od rozpoczęcia opracowania planu mobilizacyjnego (PM) sił zbrojnych do wdrożenia go w wojskach. Obejmuje ono trzy podstawowe okresy:

1) przygotowawczy do planowania mobilizacyjnego - wydanie rozkazu szefa Sztabu Gen. WP do rozpoczęcia planowania, postawienie zadań wykonawcom i przygotowanie podstawowych dokumentów do planowania;

2) prac merytorycznych nad nowym planem mobilizacyjnym - polegający na opracowaniu planu mobilizacyjnego sił zbrojnych i dokumentów towarzyszących (zał. 5);

3) wdrożeniowy - wydanie rozkazu szefa Sztabu Gen. WP wprowadzającego plan mobilizacyjny w siłach zbrojnych. Równolegle z tym rozkazem są stawiane zadania dowódcom okręgów wojskowych i rodzajów sił zbrojnych do planowania mobilizacyjnego na tych szczeblach dowodzenia.

W czasie kolejnych etapów planowania mobilizacyjnego nadal obowiązuje stary plan mobilizacyjny oraz opracowuje się nowe instrukcje, wytyczne i zarządzenia mobilizacyjne.

W planowaniu mobilizacyjnym uwzględnia się różne warianty rowinięcia sił zbrojnych, kierunki zagrożenia, możliwości ekonomiczne i potrzeby obronne, a także formy i sposoby działania dowództw na poszczególnych szczeblach. Do zasadniczych przedsięwzięć w zakresie planowania mobilizacyjnego należy ustalenie:

- wariantów kolejności mobilizacyjnego rozwijania wojsk;
- miejsc i terminów oraz dowództw odpowiedzialnych za mobilizacyjne rozwijanie wojsk;
- sposobu prowadzenia mobilizacji oraz kierowania jej przebiegiem;
- sposobu mobilizacyjnego uzupełniania sił zbrojnych i wojennych potrzeb w zakresie stanu osobowego, środków transportowych oraz materiałowych;
- przedsięwzięć ustalających wielkości potrzeb materiałowo-technicznych zabezpieczenia mobilizacji sił zbrojnych;
- zadań w zakresie sprawowania nadzoru nad utrzymaniem gotowości mobilizacyjnej w wojskach.

Planowanie mobilizacyjne charakteryzuje się wielowariantowością, a to oznacza, że plany mobilizacyjne muszą zakładać sposób działania w różnych warunkach i sytuacjach, w tym również w warunkach oddziaływania przeciwnika na proces mobilizacyjnego rozwijania sił zbrojnych. Dlatego też Sztab Generalny i dowództwo okręgów wojskowych (RSZ) dokonują oceny zagrożenia obszaru odpowiedzialności i planują odpowiednie przedsięwzięcia zmniejszające skutki oddziaływania przeciwnika.

Istotą planowania mobilizacyjnego na szczeblu strategicznym i operacyjnym jest zapewnienie warunków do sprawnego rozwinięcia sił zbrojnych (wojsk) i uzyskanie przez nie, w ustalonych terminach, pełnej gotowości bojowej (gotowości do działań bojowych). Polega ono na ustaleniu kolejności, terminów i sposobów wykonania przez wojska zadań mobilizacyjnych, określeniu zakresu i sposobów współdziałania z organami administracji wojskowej i rządowej oraz przedsięwzięć zabezpieczających proces mobilizacyjnego rozwijania wojsk.

Podstawą do planowania mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk na szczeblu okręgu wojskowego (RSZ) są:

- ustalenia wynikające z dyrektywy o gotowości bojowej i mobilizacyjnej sił zbrojnych RP;

- założenia organizacyjne określające strukturę jednostek wojskowych czasu pokoju i wojny oraz ustalenia dotyczące materiałowo-technicznego i kwatermistrzowskiego wyposażenia, jak również zamierzenia organizacyjne i dyslokacyjne w stosunku do jednostek;

- rozmieszczenie, stan ilościowy i jakościowy rezerw osobowych i materiałowych, niezbędnych do uzupełnienia potrzeb mobilizacyjnych;

- aktualne możliwości gospodarki narodowej w zakresie różnych form świadczeń zabezpieczających mobilizacyjne rozwijanie wojsk;

- wyciągi z zestawienia zadań mobilizacyjnych Sztabu Gen. WP;

- prognozowane zakłócenia w procesie prowadzenia mobilizacyjnego rozwijania wojsk.

Przebieg planowania jest uzależniony od złożoności zadań mobilizacyjnych i czasu, jakim dysponuje dowódca i sztab OW (RSZ), na których spoczywa główna odpowiedzialność za przygotowanie wojsk do mobilizacyjnego rozwinięcia. Podstawą sprawnego planowania mobilizacyjnego jest posiadanie przez sztab OW (RSZ) aktualnych informacji odzwierciedlających rzeczywisty stan i ukompletowanie sił podległych wojsk oraz możliwości w zakresie wykonania zadań mobilizacyjnych.

Planowanie mobilizacyjne obejmuje główną część przedsięwzięć, zapewniających osiąganie przez wojska okręgu (RSZ) gotowości bojowej i rozpoczyna się w chwili otrzymania rozkazu szefa Sztabu Generalnego oraz wyciągu z zestawienia zadań mobilizacyjnych. Dalsze czynności to wyjaśnienie treści zadań mobilizacyjnych, oceny czynników wpływających na proces mobilizacyjnego rozwijania wojsk, sprecyzowanie zadań dla zespołu planującego. Planowanie mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk okręgu należy uznać za właściwe, jeżeli zostanie zakończone w czasie, a jego rezultat - przekazane i uzgodnione z wykonawcami. Czas ten nazywamy "terminem gotowości mobilizacyjnej", jest określony przez szefa Sztabu Generalnego WP.

Dowódca okręgu wojskowego (RSZ) wydaje rozkaz mobilizacyjny, w którym precyzuje zadania mobilizacyjne dla każdej jednostki wojskowej oraz ustala zasady uzupełnienia ich potrzeb mobilizacyjnych stanem osobowym służby czynnej i żołnierzami rezerwy, a także środkami transportowymi, samolotami, maszynami inżynieryjnymi i taborem pływającym. Precyzuje zasady logistycznego zabezpieczenia mobilizacji oraz finansowania procesu mobilizacyjnego rozwijania wojsk okręgu (RSZ).

Na poszczególnych szczeblach dowodzenia planowanie mobilizacyjne znajduje swoje odzwierciedlenie w odpowiednich dokumentach (zał. 6); służy ono m.in. do kierowania przebiegiem mobilizacyjnego rozwijania wojsk (jednostek wojskowych).

Szef sztabu okręgu wojskowego (RSZ) jest głównym organizatorem planowania mobilizacyjnego. Odpowiada za terminowe przygotowanie dla dowódcy danych potrzebnych do wypracowania koncepcji mobilizacyjnego rozwinięcia, jej opracowania i przekazania zadań mobilizacyjnych do wojsk (jednostek wojskowych). Koordynuje planowaniem zastępców dowódcy oraz szefów rodzajów wojsk i służb okręgu (RSZ). Informuje ich o warunkach mobilizacyjnego rozwinięcia oraz wydaje polecenia w sprawie opracowania planu mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk.

Pion logistyczny okręgu (RSZ) opracowuje dane wyjściowe do planu mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk okręgu w zakresie zabezpieczenia kwatermistrzowskiego, technicznego, medycznego i komunikacyjnego oraz wyciągi z tego planu dla ZT i oddziałów realizujących zadania zabezpieczenia mobilizacji.

Pozostali szefowie RWiS współpracują z wymienionymi oficerami w zakresie swoich kompetencji i opracowują szczegółowe wytyczne dla podległych jednostek wojskowych okręgu (RSZ).

Uruchomienie mobilizacji sił zbrojnych (wojsk)

Podstawę do uruchomienia mobilizacji sił zbrojnych stanowi rozkaz szefa Sztabu Generalnego WP, określający rodzaj i sposób mobilizacji lub (w wypadku mobilizacji powszechnej) komunikat - obwieszczenie o mobilizacji, przekazane w ramach garnizonowych ośrodków alarmowania za pomocą sygnału nakazującego wprowadzenie pełnej gotowości bojowej w siłach zbrojnych.

W zależności od decyzji dotyczącej sposobu przeprowadzenia mobilizacji, jej uruchomienie następuje przez przekazanie sygnału ze Sztabu Gen. WP do OW (RSZ) i zainteresowanych ministerstw administracji rządowej oraz gospodarki narodowej.

Do przekazania sygnałów i uruchomienia mobilizacji w siłach zbrojnych wykorzystuje się przede wszystkim techniczne środki łączności przewodowej MON. Przekazanie zadań do uruchomienia mobilizacji może być również dokonane innymi sposobami, np. zarządzeniem na piśmie lub przez osobisty kontakt przełożonego z podwładnym.

Po uruchomieniu mobilizacji w siłach zbrojnych (wojskach) następuje:

- rozwinięcie wojskowych i cywilnych elementów zabezpieczających mobilizację;
- rozwinięcie wojskowego systemu dowodzenia, w tym wydzielenie i uzupełnienie stanowisk dowodzenia;
- uzupełnienie do etatów wojennych ZT i oddziałów rozwiniętych;
- powołanie i przyjęcie mobilizacyjnych rzutów alarmowych oraz świadczeń, wakatów, zalążków mobilizacyjnych;
- rozwinięcie bazy mobilizacyjnej w jednostkach mobilizujących i mobilizowanych;
- powołanie i wcielenie do jednostek uzupełnienia zasadniczego oraz osiąganie gotowości bojowej;
- uruchomienie przedsięwzięć zabezpieczających proces mobilizacyjnego rozwijania sił zbrojnych w TOAW;
- rozwijanie wojennego systemu uzupełniania wojsk.

Uruchomienie mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych zapoczątkowuje proces kierowania jej przebiegiem przez dowódców i zespoły kierowania (zał. 7).

Kierowanie mobilizacyjnym rozwinięciem sił zbrojnych (wojsk) - to działalność dowództw i sztabów, oraz wyznaczonych w tym celu zespołów kierowania mobilizacją lub jego zabezpieczeniem, mająca na celu zapewnienie sprawnego przejścia sił zbrojnych (wojsk) ze struktury organizacyjnej czasu pokoju na strukturę organizacyjną czasu wojny. Rozpoczyna się ono z chwilą zarządzenia mobilizacji i trwa do jej zakończenia.

Kierowanie mobilizacyjnym rozwijaniem sił zbrojnych (wojsk) jest realizowane na podstawie planów mobilizacyjnych (planów osiągania wyższych stanów gotowości bojowej) z wykorzystaniem odpowiednich systemów łączności. Charakteryzuje się ono następującymi cechami:

- wysoką centralizacją (uruchomienie procesu mobilizacyjnego dokonuje się każdorazowo w Sztabie Generalnym WP i stąd są przekazywane decyzje kierownicze do wojsk);
- kierowaniem mobilizacyjnym rozwinięcia wojsk (dowódcy wszystkich szczebli dowodzenia i ich zespoły pomocnicze);
- szerokim zaangażowaniem do zabezpieczenia mobilizacji organów władzy i administracji rządowej i specjalnej;
- znaczną elastycznością co do sposobu mobilizacyjnego rozwijania wojsk i odpornością na zakłócenia;

- wysokim stopniem zorganizowania (przygotowana dokumentacja, system alarmowania i łączności, zespoły wykonawców i szkolenie osób funkcyjnych).

Kierowanie mobilizacyjnym rozwijaniem sił zbrojnych obejmuje (zał. 8).

A. W czasie pokoju (przygotowanie mobilizacji):

- nadzór nad opracowaniem zadań mobilizacyjnych dla wojsk przez przełożonych;
- organizację przygotowania zespołów, elementów, osób funkcyjnych i żołnierzy rezerwy do wykonania zadań mobilizacyjnych;
- prowadzenie szkoleń mobilizacyjnych w wojskach;
- kontrolę utrzymania gotowości mobilizacyjnej i bojowej w wojskach.

B. W czasie kryzysu:

1. Uruchomienie mobilizacji dla części lub całości sił zbrojnych:

- przekazanie i przyjęcie sygnału (rozkazu, zarządzenia) o uruchomieniu mobilizacji;
- organizację doręczania dokumentów powołania;
- uruchomienie pracy zespołów kierowania mobilizacyjnym rozwinięciem wojsk;
- przyjęcie i wcielenie sił zbrojnych zasilających jednostki wojskowe do rozpoczęcia mobilizacji;
- rozwinięcie bazy mobilizacyjnej do przyjęcia i wcielenia potrzeb mobilizacyjnych wojsk;
- osiągnięcie gotowości do realizacji zadań mobilizacyjnych.

2. Organizację przebiegu mobilizacji (zał. 9):

- uruchomienie wielowariantowych akcji do doręczania dokumentów powołania;
- przyjęcie i wcielenie żołnierzy rezerwy, pojazdów samochodowych, maszyn z gospodarki narodowej w ramach uzupełnienia zasadniczego;
- ewakuację uzbrojenia, techniki bojowej i zapasów materiałowych;
- szkolenie i zgrywanie jednostek po mobilizacyjnym rozwinięciu w ramach osiągania pełnej gotowości bojowej;

3. Zbieranie i studiowanie informacji o przebiegu mobilizacji w siłach zbrojnych (wojskach):

- śledzenie i zbieranie informacji o możliwościach oddziaływania przeciwnika na proces mobilizacji wojsk;
- utrzymanie w gotowości sił do odtworzenia obezwładnionych elementów kierowania i zabezpieczenia mobilizacji;
- przeciwdziałanie i prowadzenie likwidacji skutków oddziaływania przeciwnika na proces mobilizacji wojsk;
- wydzielenie sił do ochrony i obrony miejsc prowadzenia mobilizacji.

4. Organizowanie i utrzymywanie współdziałania z organami administracji rządowej i specjalnej (wojskowej):

- bieżące uzgadnianie zadań związanych z zabezpieczeniem mobilizacji wojsk;
- uruchomienie i pobranie świadczeń osobistych i rzeczowych oraz specjalnych z gospodarki narodowej;
- organizację osłony i zabezpieczenia mobilizacji wojsk;
- prowadzenie reklamacji żołnierzy rezerwy od obowiązku odbycia służby wojskowej w czasie mobilizacji;
- dostarczenie i przekazanie zapasów materiałowo-technicznych z gospodarki narodowej na potrzeby mobilizacyjne wojsk;

- przekazanie obiektów wojskowych po opuszczeniu przez wojska miejsc stałej dyslokacji.

5. Kontrole realizacji zadań mobilizacyjnych:

- kontrolę problemowych i doraźnych kontroli utrzymania gotowości bojowej i mobilizacyjnej przez poszczególne szczeble dowodzenia wojskami;

- udzielanie pomocy merytorycznej dowódcom w zakresie planowania i utrzymania gotowości mobilizacyjnej w wojskach;

- wdrażanie nowych rozwiązań dotyczących alarmowania i uruchamiania mobilizacji sił zbrojnych;

- eliminowanie z praktyki wojsk zdeaktualizowanych koncepcji dotyczących przebiegu mobilizacji.

6. Składanie meldunków co do uruchomienia i przebiegu procesu mobilizacyjnego:

- okresowe składanie meldunków do zespołów kierowania przez poszczególne szczeble dowodzenia;

- doraźne składanie meldunków z przebiegu mobilizacji w wypadku wystąpienia zakłóceń;

- meldowanie przełożonych o zakończeniu mobilizacji.

Bezpośrednio odpowiedzialnymi za kierowanie przebiegiem mobilizacji są nieetatowe zespoły kierowania organizowane na poszczególnych szczeblach dowodzenia; składają się one z grup oficerów (osób) funkcyjnych: kierownik zespołu, grupa operacyjna, grupa przekazywania (korygowania) zadań, grupa zbierania meldunków i grupa sprawozdawcza. Zespół kierowania ma opracowaną dokumentację, jest szkolony i zdolny do działania na sygnał dyżurnej służby operacyjnej.

Zabezpieczenie mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych (wojsk)

Zabezpieczenie mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych - to całokształt wzajemnie uzgodnionych przedsięwzięć, wykonywanych przez dowódców, sztaby i szefów służb, pododdziały oraz organy administracji rządowej (samorządowej) i wojskowej w celu stworzenia najdogodniejszych warunków do rozwinięcia sił zbrojnych (zał. 10).

Przedsięwzięcia związane z zabezpieczeniem mobilizacji sił zbrojnych są realizowane w okresie pokoju oraz w czasie samej mobilizacji i polegają na:

a) planowaniu zabezpieczenia mobilizacyjnego wynikającego z koncepcji rozwijania wojsk (jednostek wojskowych);

b) organizacji zabezpieczenia mobilizacyjnego obejmującego wszystkie dziedziny przebiegu procesu mobilizacyjnego (kalkulacje czasowe, ilościowe i przestrzenne, ustalenie sił i środków do pełnego zabezpieczenia procesu mobilizacyjnego, przygotowanie mechanizmu powołania (pobrania) rezerw, organizowanie wydania sprzętu i materiałów z magazynów, składnic i baz, organizowanie zakwaterowania, żywienia i obsługi medycznej powoływanych (wcielanych) żołnierzy rezerwy, zapewnienie ochrony obiektów).

Zabezpieczenie mobilizacji sił zbrojnych można podzielić na:

1) zabezpieczenie potrzeb mobilizacyjnych sił zbrojnych w zakresie stanu osobowego, którego liczba może przekraczać kilkaset tysięcy żołnierzy rezerwy, przygotowanych do objęcia różnych stanowisk i funkcji w siłach zbrojnych na czas wojny;

2) zabezpieczenie sił zbrojnych w potrzebny sprzęt techniczny pobierany z gospodarki narodowej wg rodzajów:

- pojazdy samochodowe;

- wielotonowe przyczepy samochodowe;

- maszyny inżynieryjne do prac ziemnych;

- samoloty i śmigłowce;

- jednostki taboru pływającego;

3) zabezpieczenie logistyczne (kwatermistrzowskie i techniczne) zgromadzone na czas mobilizacji w jednostkach wojskowych, bazach, składnicach i stacjach paliw. Część tego zabezpieczenia znajduje się w siłach zbrojnych, a pozostałość w rezerwach państwowych: paliwa, produkty żywnościowe, półfabrykaty do produkcji, tworzywa sztuczne, materiały wybuchowe, agregaty prądotwórcze, sprzęt medyczny i materiały opatrunkowe, baterie akumulatorów, farby i lakiery, drewno i cement oraz materiały eksploatacyjno-remontowe wszelkich branż;

4) zabezpieczenie bojowe mobilizacji; zakres przedsięwzięć związanych z zabezpieczeniem bojowym, czas ich rozpoczęcia oraz wielkość angażowanych sił zależą od terminu i sposobu mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk oraz ogólnej sytuacji operacyjnej. Decyzje dotyczące zabezpieczenia bojowego podejmują dowódcy na podstawie analizy i oceny aktualnej sytuacji.

Zabezpieczenie bojowe mobilizacyjnego rozwijania wojsk obejmuje:

- rozpoznanie i ubezpieczenie w rejonach prowadzenia mobilizacji; powinno ono zapewnić ochronę przed niespodziewanym napadem przeciwnika powietrznego i lądowego oraz rozpoznanie ewentualnych skażeń terenu. Rozwijane wojska organizują ubezpieczenie bezpośrednie, a w razie zagrożenia napadem przeciwnika naziemnego, przygotowują jego odparcie. W rejonach prowadzenia mobilizacji organizuje się służbę porządkowo-ochronną, której zadaniem jest utrzymanie dyscypliny i porządku oraz przestrzeganie zasad maskowania przed penetracją przeciwnika;

- maskowanie w rejonach mobilizacji; organizuje się je w celu ukrycia przed przeciwnikiem rzeczywistego składu i rozmieszczenia wojsk; polega ono na zachowaniu w tajemnicy przygotowań mobilizacyjnych i skrytym rozmieszczeniu wojsk oraz wykorzystaniu naturalnych właściwości maskujących obiektów;

- rozbudowę inżynieryjną rejonów prowadzenia mobilizacji; rozmieszczonych poza miejscami stałej dyslokacji. Rozpoczyna się ją tuż po sformowaniu jednostek, dla stanu osobowego wykonuje się szczeliny, a w miarę upływu czasu ukrycia dla uzbrojenia, sprzętu bojowego oraz środków materiałowych;

- obronę przeciwlotniczą, ma na celu samoobronę mobilizowanych wojsk przed uderzeniami z powietrza. Organizatorami obrony przeciwlotniczej są dowódcy wszystkich szczebli dowodzenia. Składa się na nią rozpoznanie przeciwnika powietrznego, alarmowanie wojsk, prowadzenie zorganizowanego ognia z broni strzeleckiej i pokładowej, maskowanie, przygotowanie schronów i ukryć przeciwlotniczych oraz likwidowanie skutków napadu powietrznego;

- zabezpieczenie przeciwchemiczne; organizuje się je w celu stworzenia wojskom warunków umożliwiających im wykonanie zadań po powstaniu skażeń terenu, obiektów. Obejmuje ono rozpoznanie, wykorzystanie indywidualnych i zbiorowych środków obrony, kontrolę napromieniowania i skażenia wojsk, zabiegi specjalne, odkażanie, dezynfekcję urządzeń, zabiegi sanitarne.

5) zabezpieczenie kontrwywiadowcze mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych (wojsk) jest organizowane przez służby specjalne, które mają za zadanie niedopuszczenie do penetracji przygotowań mobilizacyjnych i osłanianie procesu mobilizacyjnego w wojskach. Zabezpieczenie kontrwywiadowcze organizują siły zbrojne wszystkich państw, ponieważ tajemnica przygotowań mobilizacyjnych podlega szczególnej ochronie;

6) zabezpieczenie informatyczne mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych jest przedsięwzięciem bardzo kosztownym i pracochłonnym; wymaga także przygotowania odpowiednich kadr oraz oprogramowania głównych przedsięwzięć mobilizacyjnych.

Pytania uzupełniające

1. Podaj definicję „mobilizacja państwa", „system mobilizacyjny sił zbrojnych".
2. Co obejmuje pojęcie struktura systemu mobilizacyjnego sił zbrojnych?
3. Scharakteryzuj rodzaje, sposoby i warianty mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych.
4. Wymień kompetencje IC SG i MON w planowaniu mobilizacyjnym.
5. Co obejmuje kierowanie mobilizacyjne sił zbrojnych?
6. Scharakteryzuj rodzaje zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych.

Bibliografia

1. Instrukcja o mobilizacyjnym rozwinięciu Sił Zbrojnych RP, Sztab Gen. WP, Warszawa 1994, 0119/R.

2. Instrukcja o zabezpieczeniu mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych, Sztab Gen. WP, Warszawa 1994, pf 126/R.

3. Perspektywiczny model systemu obronnego RP - moduł mobilizacji, AON, Warszawa 1992., pf 83/S.

4. Perspektywiczny model systemu obronnego RP "KRAJ". Mobilizacja gospodarki narodowej na rzecz sił zbrojnych w systemie obronnym państwa, AON Warszawa 1994, S/2575.

5. Uwarunkowania wpływające na przygotowanie Sił Zbrojnych RP do mobilizacji, AON, Warszawa 1994, pf 238/S.

5. ORGANIZACJA URUCHAMIANIA MOBILIZACJI SIŁ ZBROJNYCH

Mobilizacyjne rozwinięcie wojsk [1] stanowi krótkotrwały proces podnoszenia ich gotowości bojowej i jest elementem elastycznego kształtowania gotowości obronnej państwa, stosownie do sytuacji polityczno-militarnej. Istniejący system mobilizacji sił zbrojnych charakteryzuje się sprawnością i elastycznością w uruchomieniu i przebiegu na wszystkich szczeblach dowodzenia wojskami oraz spójnością z założeniami ich operacyjnego wykorzystania.

Istota tego przedsięwzięcia polega na zorganizowanym i terminowym włączeniu do istniejących lub powstających od nowa struktur organizacyjnych (jednostek wojskowych), ustalonej liczby żołnierzy rezerwy, pojazdów samochodowych (maszyn) i innych urządzeń pobieranych z gospodarki narodowej. Biorą w tym udział, oprócz wojskowych organów dowodzenia i zarządzania, organy władzy i administracji państwowej oraz organy i instytucje państwowe, organy samorządów terytorialnych, podmioty gospodarcze i inne jednostki organizacyjne.

5.1. Alarmowanie, powiadamianie i powoływanie potrzeb mobilizacyjnych

Alarmować - to wzywać do działania, dawać znać o grożącym niebezpieczeństwie lub sytuacji wymagającej działania.

Alarmowanie - to natychmiastowe doprowadzenie do wojsk decyzji, dotyczących: osiągania wyższych stanów gotowości bojowej i mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych, obrony (osłony) wojsk przed uderzeniami z powietrza, morza i lądu, ochrony ich przed skażeniami i zakażeniami oraz wykonania innych pilnych zadań.

Powiadamiać - to dawać komu o czym znać, przekazywać wiadomość o czym, donosić, informować, zawiadamiać o terminie bez konieczności wywołania reakcji, działania.

Powoływać - to wezwać np. do wojska, pod broń, naznaczyć, wybrać kogo, przeznaczyć kogo do czego.

Powoływanie żołnierzy rezerwy, świadczeń osobistych i rzeczowych oznacza nakaz stawienia się w ustalonym terminie i w określonym miejscu w celu odbycia służby wojskowej (ćwiczeń wojskowych, wykonania prac, oddaniu do użytku nieruchomości i rzeczy), wydany przez właściwy organ wojskowy.

Powoływanie to odbywa się na podstawie kart powołania wystawionych i zaopatrzonych w pieczęć urzędową wojskowej komendy uzupełnień, właściwej ze względu na miejsce pobytu stałego lub pobytu czasowego trwającego ponad dwa miesiące osoby powołanej. Karta powołania jest dokumentem zobowiązującym osobę w niej wskazaną do stawienia się w określonym terminie i miejscu. Zamiast

[1] Przez wojska rozumie się instystucje MON i SG WP; dowództwa OW, ZO i ZT; oddziały, w tym OT; wojewódzkie (regionalne) sztaby wojskowe, wojskowe komendy uzupełnień; uczelnie wojskowe; jednostki badawczo-rozwojowe, ośrodki szkolenia; bazy i składnice wojskowe: szpitale, sanatoria i warsztaty oraz inne stacjonarne jednostki garnizonowe.

konkretnej daty i godziny może być użyty termin stawić się "NATYCHMIAST". Oznacza to, że osoba powołana jest obowiązana nie później niż w ciągu dwóch godzin od chwili otrzymania karty - udać się bezpośrednio do miejsca wymienionego w karcie powołania, wybierając drogę i środki komunikacji, które zapewniają przybycie do miejsca stawienia się w jak najkrótszym czasie.

Karta powołania jest dokumentem wydawanym ochotnikom, poborowym i żołnierzom rezerwy w celu powołania ich do czynnej służby wojskowej; ma charakter decyzji administracyjnej.

Innym dokumentem są wezwania do wykonania świadczeń na rzecz obrony. Wezwanie jest dokumentem wystawionym przez wójta lub burmistrza (prezydenta miasta) zobowiązującym posiadacza środków transportowych (maszyn) do niezwłocznego ich dostarczenia do celów obronnych w miejscu i czasie oraz według wymóg określonych w tym dokumencie i *decyzji w sprawie przeznaczenia do wykonania świadczeń na rzecz obrony.* W wezwaniu określa się cel wykonania świadczenia - wykonanie pilnych prac, udostępnienie sprzętu, kwater lub oddanie do używania posiadanego sprzętu (nazwa przedmiotu świadczeń oraz liczba sztuk). Wzywanym do wykonania świadczeń podaje się datę, godzinę, miejsce i rodzaj oraz nazwę jednostki organizacyjnej, na której rzecz świadczenie ma być wykonane.

W razie ogłoszenia mobilizacji lub wybuchu wojny, niezależnie od karty powołania oraz wezwania, rolę dokumentu powołania spełnia również karta mobilizacyjna określonego wzoru, którą mają żołnierze rezerwy, oraz decyzja w stosunku do wykonujących świadczenia.

Karta mobilizacyjna jest dokumentem potwierdzającym wyznaczenie żołnierza rezerwy na przydział mobilizacyjny do określonej jednostki wojskowej. Kartę mobilizacyjną określonego wzoru, już w czasie pokoju, wydają żołnierzom rezerwy wojskowi komendanci uzupełnień wraz z wyznaczeniem żołnierza na przydział mobilizacyjny.

Żołnierz rezerwy jest zobowiązany przechowywać kartę mobilizacyjną w książeczce (legitymacji) wojskowej i zabierać ją z sobą w razie wyjazdu z miejsca zamieszkania w granicach RP, choćby wyjazd był tylko chwilowy. Wydanie lub odebranie żołnierzowi rezerwy karty mobilizacyjnej wojskowy komendant uzupełnień potwierdza w wojskowym dokumencie osobistym żołnierza oraz w jego karcie ewidencyjnej i wtórniku karty.

W razie ogłoszenia mobilizacji, karta mobilizacyjna zobowiązuje żołnierza do stawienia się - bez odrębnego wezwania w jednostce wojskowej, do której żołnierz ma przydział mobilizacyjny, stosownie do treści pouczenia zawartego w tym dokumencie. Jednocześnie w czasie mobilizacji i wojny, uprawnia ona żołnierza rezerwy do bezpłatnego (bezbiletowego) przejazdu wszystkimi środkami komunikacji lądowej i rzecznej.

Obowiązują następujące wzory kart mobilizacyjnych:

- karta mobilizacyjna koloru białego - stanowi przydział mobilizacyjny żołnierza rezerwy do określonej jednostki wojskowej i jest dokumentem wydawanym w czasie pokoju, za pomocą którego następuje powołanie żołnierza rezerwy do czynnej służby wojskowej z natychmiastowym terminem stawiennictwa w razie ogłoszenia mobilizacji lub wybuchu wojny;

- karta mobilizacyjna koloru zielonego - jest dokumentem wydawanym w czasie pokoju żołnierzowi rezerwy, zaliczanemu do grupy rezerw osobowych przewidzianych do powołania do czynnej służby wojskowej w czasie wojny w pierwszej kolejności.

Karta mobilizacyjna stanowi awizo o powołaniu do czynnej służby wojskowej osoby mającej tę kartę. Zobowiązuje ona do natychmiastowego stawienia się do czynnej służby wojskowej bezpośred-

nio po uzyskaniu wiadomości o ogłoszeniu mobilizacji (obwieszczenia, komunikaty radiowe, telewizyjne, prasowe itp.) lub po otrzymaniu karty powołania do czynnej służby wojskowej.

Karta mobilizacyjna koloru zielonego spełnia rolę awiza dla jej posiadacza o przeznaczeniu go do uzupełnienia jednostek wojskowych dopiero w czasie wojny. W związku z tym, mimo ogłoszenia mobilizacji, nie przewiduje ona obowiązku natychmiastowego zgłoszenia się do czynnej służby wojskowej. Obowiązek stawienia się do czynnej służby wojskowej posiadacza takiej karty mobilizacyjnej, powstaje dopiero po otrzymaniu karty powołania lub specjalnego powiadomienia (podania do wiadomości) o konieczności zgłoszenia się do czynnej służby wojskowej posiadaczy tego rodzaju dokumentu.

Decyzja w sprawie przeznaczenia do wykonania świadczeń na rzecz obrony jest dokumentem informującym posiadacza środków transportowych (maszyn) o decyzji właściwego wójta lub burmistrza (prezydenta miasta) dotyczącej nałożenia obowiązku wydzielenia do celów obronnych określonych środków transportowych (maszyn) znajdujących się w dyspozycji posiadacza, a także zobowiązującym go do dostarczenia tych środków w miejscu i czasie oznaczonym w tym dokumencie - w razie ogłoszenia mobilizacji i wybuchu wojny - bez odrębnego wezwania; w innych zaś okolicznościach - po otrzymaniu wezwania do wykonania świadczenia na rzecz obrony.

Rolę dokumentu powołania spełniają również obwieszczenia ministra obrony narodowej oraz wojskowego komendanta uzupełnień (załącznik 11 i 12).

Obwieszczenie ministra obrony narodowej w związku z ogłoszeniem powszechnej mobilizacji jest przeznaczone do wezwania żołnierzy rezerwy, żołnierzy w czynnej służbie wojskowej oraz osób obowiązanych do świadczeń na rzecz obrony w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny do wykonania czynności określonych w obwieszczeniu.

Obwieszczenie wojskowego komendanta uzupełnień o wezwaniu w sprawie powszechnego obowiązku obrony jest przeznaczone do wezwania żołnierzy rezerwy i poborowych do stawienia się w miejscu i czasie określonym w obwieszczeniu.

W systemie powoływania żołnierzy rezerwy do czynnej służby wojskowej obowiązuje zasada, że za doręczenie dokumentów powołania adresatom odpowiadają organy wojskowe lub cywilne, którym wojskowe komendy uzupełnień przekazały te dokumenty do przechowania. Mogą to być:

1) wojskowi komendanci uzupełnień;

2) wójtowie lub burmistrzowie (prezydenci miast);

3) kierownicy urzędów rejonowych rządowej administracji ogólnej;

4) urzędy pocztowe.

Doręczenie kart powołania (wezwań) w określonych sytuacjach może również nastąpić przez:

- policję;

- dowódców jednostek wojskowych.

Organami wykonawczymi powołania żołnierzy rezerwy są zorganizowane wielopłaszczyznowe akcje. Akcja - to krótkotrwałe działanie grupy kurierów lub doręczycieli, których zadaniem jest dostarczenie adresatom dokumentów powołania. W jednostkach wojskowych, terenowych organach administracji wojskowej i rządowej zostały zorganizowane do doręczania dokumentów powołania akcje kurierskie.

Akcja kurierska - to działanie wydzielonych sił i środków zorganizowanych przez wojskowe komendy uzupełnień, jednostki wojskowe (zakłady społecznej służby zdrowia) oraz określone przez

wojewodę przy współudziale szefa wojewódzkiego sztabu wojskowego, wojewódzkiego komendanta policji i wojskowych komendantów uzupełnień, organy rządowej administracji ogólnej kierowników urzędów rejonowych, wójtów, burmistrzów (prezydentów miast), celem ich jest dostarczenie (doręczenie) dokumentów powołania określonym adresatom.

Kurier - to osoba cywilna lub żołnierz obowiązany do dostarczenia dokumentów powołania do wyznaczonych terenowych organów rządowej administracji ogólnej lub kierunkowych urzędów pocztowych (komendantom komisariatów policji) lub bezpośrednio żołnierzom rezerwy.

Powołanie uzupełnienia do jednostek wojskowych może odbywać się w trybie zwyczajnym lub natychmiastowego stawiennictwa:

1. Tryb zwyczajny polega na tym, że żołnierze rezerwy mają obowiązek stawienia się w jednostce w terminie ustalonym w dokumencie powołania. Stosowany jest głównie w czasie pokoju do powoływania żołnierzy rezerwy w celu odbycia w ramach ćwiczeń wojskowych przeszkolenia programowego, zgodnie z planami opracowanymi na szczeblu jednostka wojskowa - okręg wojskowy (RSZ). W karcie powołania wpisuje się datę i godzinę stawienia się na ćwiczenia oraz czas ich trwania; powinny one być ponadto wydane przez wojskowe komendy uzupełnień z takim wyprzedzeniem, aby doręczenie ich żołnierzowi rezerwy nastąpiło co najmniej jedną dobę przed terminem stawienia się w jednostce wojskowej. Dokumenty te są doręczane głównie za pośrednictwem urzędów pocztowych. W tym trybie powołuje się uzupełnienia do miejsc stałej dyslokacji (MSD).

2. Tryb natychmiastowego stawiennictwa polega na tym, że żołnierze rezerwy są obowiązani nie później niż w ciągu dwóch godzin od otrzymania karty powołania, udać się do miejsca stawiennictwa określonego w tym dokumencie.

Odnosząc to do środków transportowych i maszyn planowanych do pobrania z gospodarki narodowej, termin dostarczenia środka transportowego natychmiast oznacza, że posiadacz jest obowiązany dostarczyć go w miejscu i czasie określonym w wezwaniu lub decyzji o przeznaczeniu. Natychmiastowy alarmowy tryb stawiennictwa stosuje się głównie w warunkach mobilizacji i w czasie wojny, a także do odbycia ćwiczeń wojskowych przeprowadzanych w trybie natychmiastowego stawiennictwa. Taki tryb powołania może być stosowany podczas:

1) ćwiczeń mobilizacyjnych organizowanych zgodnie z planem opracowanym przez Sztab Generalny WP, mający na celu sprawdzenie gotowości mobilizacyjnej jednostek wojskowych;

2) udziału jednostek wojskowych:

a) w zwalczaniu klęsk żywiołowych, zagrożeń środowiska i usuwaniu ich skutków;

b) w innych akcjach na podstawie decyzji prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, podjętej na wniosek prezesa Rady Ministrów.

Powołanie (pobranie) uzupełnienia w tym trybie odbywa się w dwóch różnych przedziałach czasowych:

- do 18 godzin powołuje się (pobiera) uzupełnienie zasadnicze do jednostek rozwiniętych i terminach zakończenia mobilizacji M18, MRA oraz świadczenia osobiste i rzeczowe;

- w czasie od 24 do 168 godzin (1-7 dni) powołuje się (pobiera) uzupełnienie zasadnicze do pozostałych jednostek wojskowych.

Powołanie uzupełnienia do jednostek wojskowych może być przeznaczone i wydzielone do:

- mobilizacyjnego rzutu alarmowego (MRA);

- zasadniczego uzupełnienia potrzeb mobilizacyjnych jednostek wojskowych (UZ);

- grupy zabezpieczenia ukompletowania (GZU);
- nakładki;
- uzupełnienia jednostek wojskowych, które poniosły straty w czasie przegrupowania i wojny.

Szczególne znaczenie, zwłaszcza dla jednostek skadrowanych i nowo formowanych, ma szybkie powołanie i terminowe przybycie żołnierzy rezerwy wytypowanych do mobilizacyjnego rzutu alarmowego oraz realizacja świadczeń osobistych i rzeczowych.

Mobilizacyjny rzut alarmowy jest powoływany w celu wzmocnienia posiadanych sił i środków, (w jednostkach nowo formowanych stanowi siły zasadnicze) niezbędnych do rozwinięcia bazy mobilizacyjnej, przeprowadzenia ewakuacji (uruchomienia techniki bojowej) do rejonów alarmowych oraz wykonywania innych zadań związanych z mobilizacyjnym rozwinięciem jednostek wojskowych w ustalonych normach czasowych.

Dlatego tak ważny jest dobór żołnierzy rezerwy do składu MRA, uwzględniający dobór kwalifikowany o niezbędnych specjalnościach wojskowych, a także miejsce zamieszkania w bezpośrenim sąsiedztwie rozwijanej jednostki, ustabilizowany charakter zatrudnienia nie wymagający wyjazdów z miejscowości, w której zamieszkują.

Doboru żołnierzy rezerwy, stanowiący pozostałość uzupełnienia, dokonuje się według ogólnych zasad stosowanych podczas uzupełniania potrzeb mobilizacyjnych podoficerami i szeregowymi rezerwy.

5.2. Sposób uruchamiania i prowadzenia mobilizacji

W razie zagrożenia zewnętrznego państwa mobilizację stopniową zarządza lub powszechną ogłasza prezydent Rzeczypospolitej Polskiej.

Stosownie do rozwoju sytuacji polityczno-militarnej, rozwinięcie sił zbrojnych może odbywać się podczas narastania napięć międzynarodowych (powstawania sytuacji kryzysowej), niezwykle gwałtownego i krótkotrwającego wzrostu bezpośredniego zagrożenia, bezpieczeństwa państwa lub po zaskakującym wybuchu wojny. Odpowiednio zaś do powstałej sytuacji kryzysowej oraz stopnia i charakteru zagrożenia bezpieczeństwa państwa przewiduje się trzy warianty mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych:

1) mobilizacja może rozpocząć się i zakończyć dla większości jednostek wojskowych, a nawet całości sił zbrojnych przed wybuchem wojny (stopniowo - zestawami lub w trybie nakazowym albo jednocześnie przez mobilizację powszechną) - w najkorzystniejszych warunkach dla wojsk;

2) mobilizacja może rozpocząć się przed wybuchem wojny, w okresie narastającego zagrożenia bezpieczeństwa państwa, a zakończyć w toku jej trwania (stopniowo lub jako mobilizacja powszechna albo sposobem mieszanym). Jest to najbardziej prawdopodobny wariant we współczesnych warunkach, stosunkowo korzystny dla wojsk;

3) ponieważ wzrost napięcia w sytuacji polityczno-militarnej i wybuch wojny może nastąpić nagle, prowadzenie mobilizacji może odbywać się w czasie działań wojennych (mobilizacja powszechna), w najmniej korzystnych warunkach dla sił zbrojnych.

Zadanie (rozkaz, zarządzenie) dotyczące uruchomienia mobilizacji zostaje przekazane przez centralny ośrodek alarmowania (COA) Sztabu Generalnego WP do sztabów okręgów wojskowych i rodzajów sił zbrojnych i jednostek wojskowych, WSzW i WKU, a także ministerstw oraz urzędów cen-

tralnych, przez dyżurne służby operacyjne za pomocą technicznych środków łączności w ramach systemu alarmowego Sił Zbrojnych RP.

Ośrodki alarmowania - ze względu na ich znaczenie i podległość w systemie alarmowym sił zbrojnych - zostały zaszeregowane do trzech grup.

Do pierwszej grupy zalicza się środki alarmowane bezpośrednio przez centralny ośrodek alarmowania sił zbrojnych. Są to: instytucje MON i SG WP, dowództwa OW i RSZ, dowództwa korpusów OP i WL, dowództwa ogólnowojskowych ZT i oddziałów rakiet, wydzielonych WSzW oraz dowództwa ZJZ MON i komendy AON, WAT i ŻW.

Do drugiej grupy zalicza się ośrodki alarmowane przez grupę pierwszą. Są to: pozostałe instytucje MON i SG WP; dowództwa flotylli MW, ZT WL i OP, brygad rodzajów wojsk, oddziałów i pododdziałów podporządkowanych bezpośrednio dowództwom: OW, RSZ, KOP, KL oraz wchodzących w skład ogólnowojskowych ZT, centralnych i okręgowych składnic, pozostałych WSZW; komendy szkół i uczelni wojskowych, dowództwa jednostek zabezpieczenia i remontowych, szpitali i sanatoriów.

Do trzeciej grupy zalicza się ośrodki alarmowane przez grupę drugą.

W określonych sytuacjach mobilizacyjne rozwinięcie jednostek wojskowych może być nakazane pisemnym zarządzeniem szefa Sztabu Generalnego WP (dowódcy lub szefa sztabu OW i RSZ), względnie przekazane drogą osobistego postawienia zadań przez ww. osoby lub osoby przez nich upoważnione, lub w razie bezpośredniego ataku przeciwnika na garnizon przy braku łączności z przełożonym przez dowódców jednostek wojskowych.

Sygnały o mobilizacyjnym rozwinięciu mogą być przekazywane za pomocą ogólnie używanych tabel sygnałowych "BARBAKAN", "RYDWAN" i "ARKAN".

Tabela "BARBAKAN" jest przeznaczona do przekazywania sygnałów (zarządzeń, rozkazów) dotyczących uruchomienia systemu mobilizacyjnego (w systemie alarmowania) sił zbrojnych, takie samo zadanie spełnia tabela "ARKAN" w relacji wojskowe komendy uzupełnień - organa administracji rządowej i zakłady pracy; natomiast tabela "RYDWAN" służy do utajniania łączności wewnętrznej ogniw dowodzenia.

Wyższe stany gotowości bojowej, co jest równoznaczne z zarządzeniem wykonania czynności mobilizacyjnych, wprowadza się również zarządzeniami na piśmie, które zawczasu przygotowuje się i umieszcza w specjalnych kolorowych kopertach i przechowuje u dyżurnych służb operacyjnych (dyżurnych) SG WP oraz dowództw okręgów wojskowych) i RSZ, ZT, oddziałów i samodzielnych pododdziałów oraz RSzW i WKU.

Mobilizacyjnym rozwinięciem jednostek wojskowych kierują ich dowódcy, a zabezpieczeniem przebiegu mobilizacji w garnizonach dowódcy garnizonów. Dowódcy jednostek mobilizujących ponoszą odpowiedzialność za przygotowanie i przeprowadzenie mobilizacyjnego rozwinięcia powierzonych im jednostek wojskowych.

Do ich zadań w szczególności należą następujące:

- uruchomienie mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych oraz przedsięwzięć zabezpieczających ten proces;
- przekazywanie sygnałów i zarządzeń mobilizacyjnych określonym wykonawcom;
- sprawowanie nadzoru nad realizacją przedsięwzięć mobilizacyjnych, wprowadzanie niezbędnych korekt oraz udzielanie pomocy podległym dowódcom;

- analizowanie sytuacji i reagowanie na zakłócenia w przebiegu mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych;

- organizowanie przedsięwzięć zabezpieczenia bojowego mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych.

Dowódcy jednostek nowo formowanych (wydzielonych na zalążki) po przybyciu do jednostek włączają się w proces kierowania mobilizacyjnym rozwinięciem, a po przekazaniu im dowodzenia przez dowódcę jednostki mobilizującej bezpośrednio kierują zgodnie z harmonogramem mobilizacyjnym rozwinięciem jednostki.

Dowódcy garnizonów ponoszą odpowiedzialność za koordynację oraz zabezpieczenie realizacji przedsięwzięć (świadczeń, usług) na rzecz mobilizacyjnie rozwijanych jednostek wojskowych.

Do ich zadań w szczególności należą takie, jak:

- kierowanie służbą porządkowo-ochronną w garnizonie;

- zabezpieczenie bezkolizyjnego wyjścia jednostek z miejsc stałej dyslokacji;

- współpraca z terenowymi organami administracji wojskowej, rządowej i samorządowej w zakresie sprawnego dosyłania rezerw osobowych i środków transportowych do miejsc mobilizacji jednostek wojskowych;

- zabezpieczenie sprawnego pobierania sprzętu i materiałów przez jednostki wojskowe z magazynów garnizonowych;

- kierowanie realizacją usług świadczonych przez jednostki garnizonu na rzecz mobilizacyjnie rozwijanych jednostek wojskowych;

- organizowanie przyjęcia nadwyżek w stanie osobowym z poszczególnych jednostek wojskowych i kierowanie ich do miejsc ustalonych przez sztab OW (RSZ);

- organizowanie likwidacji zakłóceń w przebiegu mobilizacji na terenie garnizonu;

- opracowanie meldunków o przebiegu mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek garnizonu oraz jednostek wojskowych nie wchodzących w skład związków taktycznych;

- nadzorowanie przyjęcia obiektów wojskowych i pozostawionego mienia przez jednostki wojskowe po zakończeniu mobilizacji oraz ich ochronę.

Organami wykonawczymi dowódców w procesie mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych są zespoły kierowania mobilizacyjnym rozwinięciem jednostki (ZKMRJ) oraz zespoły kierowania zabezpieczeniem mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek garnizonu (ZKZMRJ). Na szczeblu garnizonu nie tworzy się dodatkowego ZKZMRJ, a obowiązki i zadania garnizonowe powinien realizować ZKMRJ, którego dowódca jest dowódcą garnizonu.

Zabezpieczenie mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych rozpoczyna się z chwilą zarządzenia i trwa do zakończenia mobilizacji. Zadanie do zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych może być przekazane w formie sygnału (rozkaz, zarządzenie) ze stabu okręgu wojskowego. Może ono być przekazane za pomocą technicznych środków w ramach systemu dowodzenia wojskami, pisemnie lub osobiście przez dowódcę (szefa sztabu) OW, upoważnioną osobę (oficera kierunkowego).

Po otrzymaniu zadania dotyczącego uruchomienia procesu zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych są realizowane następujące przedsięwzięcia przez:

1) regionalne sztaby wojskowe (RSzW):

a) ustalają wojskowe komendy uzupełnień (WKU) biorące udział w realizacji przedsięwzięć i przekazują im zadania;

b) przekazują informacje przewodniczącemu wojewódzkiego komitetu obrony;

c) przekazują kierownikom komórek urzędu wojewódzkiego, urzędu poczty sygnał dotyczący realizacji przez podległe im organy zadań (uruchomienie akcji kurierskiej, dowozu żołnierzy rezerwy itp.);

d) na specjalne zarządzenie szefa Sztabu Generalnego WP przekazują sygnał o wprowadzeniu całodobowych dyżurów w urzędach wojewódzkich;

2) wojskowe komendy uzupełnień (WKU):

a) przekazują do właściwych urzędów sygnał nakazujący uruchomienie akcji kurierskiej oraz dowóz żołnierzy rezerwy;

b) przekazują do wójtów lub burmistrzów (prezydentów miast), sygnał nakazujący uruchomienie świadczeń osobistych i rzeczowych;

c) na specjalne zarządzenie szefa Sztabu Generalnego WP przekazują sygnał o wprowadzeniu całodobowych dyżurów w urzędach gmin, deponują dokumenty powołania i obwieszczenia o mobilizacji w tych urzędach i w komisariatach policji albo przekazują dokumenty powołania dotyczące rozwijanych jednostek do urzędów pocztowych.

Zabezpieczeniem mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych kierują i ponoszą odpowiedzialność za stan przygotowania oraz realizację zadań w tym zakresie:

- na terenie województw - szefowie RSzW;
- na terenie administrowanym przez wojskowe komendy uzupełnień - wojskowi komendanci uzupełnień.

Do głównych zadań szefa RSzW należą następujące:

- uruchomienie stosownych przedsięwzięć w sztabie oraz podległych WKU;
- przekazywanie sygnałów i zarządzeń mobilizacyjnych określonym wykonawcom;
- sprawowanie nadzoru nad realizacją przedsięwzięć zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych, wprowadzenie niezbędnych korekt oraz udzielanie pomocy podległym WKU;
- analizowanie sytuacji na administrowanym terenie, zbieranie danych o przebiegu mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych i reagowanie na zakłócenia w tym procesie;
- organizowanie współdziałania terenowych organów rządowej administracji ogólnej, urzędów poczty, komend policji w realizacji zadań;
- wyprowadzenie i rozwinięcie wojewódzkiego sztabu wojskowego na zapasowym miejscu pracy;
- przekazywanie meldunków o przebiegu mobilizacyjnego rozwinięcia WSzW i podległych WKU oraz realizacji zadań zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych.

Do głównych zadań wojskowego komendanta uzupełnień należą następujące:

- przekazywanie sygnałów i zarządzeń mobilizacyjnych określonym wykonawcom;
- uruchomienie w urzędach gmin akcji kurierskich i dowozu żołnierzy rezerwy do jednostek wojskowych (miejsc mobilizacji);
- zorganizowanie powołania uzupełnienia dla jednostek wojskowych siłami małej akcji kurierskiej;
- uruchomienie świadczeń osobistych i rzeczowych dla jednostek wojskowych;
- analizowanie sytuacji na administrowanym terenie, zbieranie danych i przekazywanie meldunków o przebiegu mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych;
- organizowanie współdziałania z urzędami gmin, organami policji, urzędami poczty w realizacji zadań.

5.3. Sposoby powołania uzupełnienia oraz organizacja i zadania akcji doręczania dokumentów powołania

W systemie mobilizacyjnym Sił Zbrojnych RP istotną rolę odgrywa podsystem powołania (pobrania) rezerw z gospodarki narodowej.

Doręczanie dokumentów powołania żołnierzom rezerwy i posiadaczom środków transportowych (maszyn) realizuje się (rys. 5.1) przez wykorzystanie:

- akcji kurierskiej jednostki wojskowej (AK JW);
- małej akcji kurierskiej jednostki wojskowej (MAK JW);
- małej akcji kurierskiej wojskowej komendy uzupełnień (MAK WKU);
- akcji kurierskiej urzędów rejonowych rządowej administracji ogólnej i organów samorządowych (AK AT) [1];
- urzędów pocztowych (UP);
- awaryjnego systemu doręczania, traktowanego jako zastępczy sposób powołania (ASD);
- akcji kurierskiej policji (AKP).

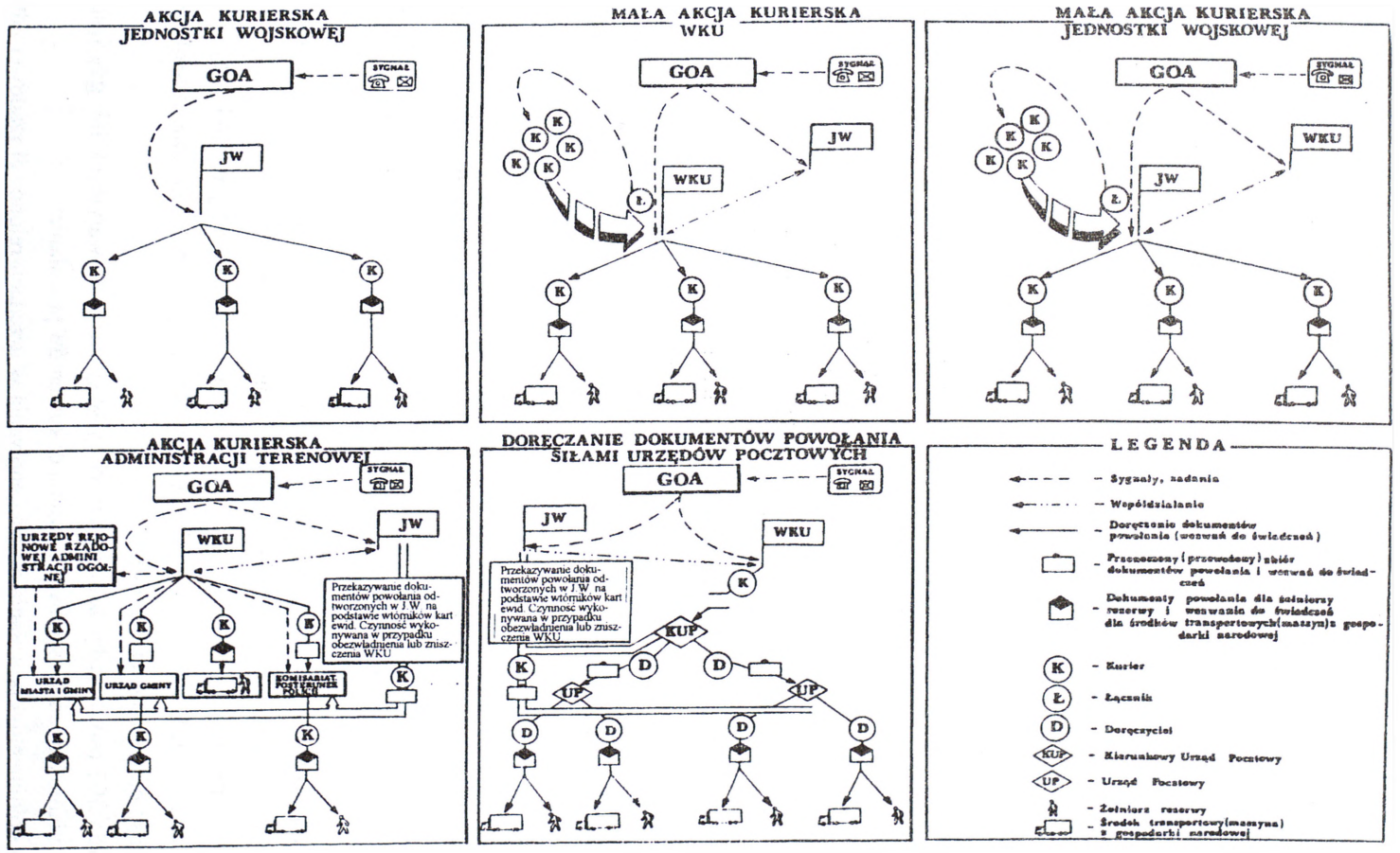
Poszczególne akcje charakteryzują się następująco:

1. Akcja kurierska jednostki wojskowej jest organizowana w zasadzie przez jednostki wojskowe o wysokich stanach osobowych, czyli jednostki rozwinięte i o niepełnych stanach.

Celem doręczania adresatom dokumentów powołania zdeponowanych przez WKU w jednostce wojskowej mobilizującej dowódcy tych jednostek są zobowiązani zorganizować i utrzymywać w stałej gotowości do działania akcję kurierską (AK JW) z żołnierzy służby czynnej i pracowników cywilnych jednostki oraz dowóz powoływanych żołnierzy do jednostki wojskowej lub miejsc mobilizacji. Kurierzy tej akcji, na zarządzenie (sygnał) wprowadzające stan wzmożonej gotowości bojowej lub pełnej gotowości bojowej bezpośrednio ze stałej gotowości bojowej, doręczają dokumenty powołania z natychmiastowym terminem stawiennictwa (w trybie alarmowym) żołnierzom rezerwy i posiadaczom środków transportowych (maszyn), uzupełnienia zasadniczego przeznaczonego do jednostek rozwiniętych oraz żołnierzom rezerwy i posiadaczom środków transportowych, będących w mobilizacyjnym rzucie alarmowym do jednostek o niepełnych stanach osobowych, skadrowanych i nowo formowanych.

Dokumentację dotyczącą powołania i dowozu żołnierzy rezerwy dla każdej jednostki mobilizowanej (karty powołania, wezwania do wykonania świadczenia, instrukcje, szkice tras i rejonów doręczeń, podział i przeznaczenie środków transportowych, wykazy numerów telefonów itp.) oraz wyposażenie kurierów przechowuje się w pomieszczeniu oficera dyżurnego jednostki mobilizującej odpowiedzialnej za uruchomienie akcji. Czas normatywny niezbędny do uruchomienia akcji kurierskiej jednostki wojskowej wynosi do 6 godzin, natomiast czas doręczania dokumentów powołania siłami tej akcji wynosi 12 godzin przyjmując, że jeden kurier powinien doręczać dokumenty powołania nie więcej niż 15 adresatom.

[1] AK AT - zastosowano skrót praktyczny w użyciu *Administracja terenowa.*

Rys. 5.1. Sposoby doręczania dokumentów powołania

Odtwarzanie dokumentów powołania wykorzystywanych w ramach ćwiczeń mobilizacyjnych powinno nastąpić w czasie do 24 godz. od chwili ich zakończenia.

2. Mała akcja kurierska jednostki wojskowej (MAK JW).

Gdy jednostka wojskowa nie ma wystarczających sił i środków do powołania mobilizacyjnego rzutu alarmowego lub wyłączenia części jednostki do doręczania dokumentów powołania, wówczas WKU wydzielająca uzupełnienie dla danej jednostki w porozumieniu z nią organizuje małą akcję kurierską jednostki wojskowej (MAK JW). Do składu tej akcji wyznacza się - w ramach świadczeń osobistych i rzeczowych - obywateli, zamieszkujących w pobliżu jednostki, dyspozycyjnych, łatwo osiągalnych dla organu odpowiedzialnego za uruchomienie tej akcji, oraz niezbędne środki transportowe.

Uruchomienie MAK JW następuje w stanie wzmożonej gotowości bojowej lub pełnej gotowości bojowej wprowadzonej bezpośrednio ze stałej gotowości bojowej i w zależności od ustaleń między jednostką wojskową a WKU powierza się je dowódcy tej jednostki lub wojskowemu komendantowi uzupełnień. W garnizonach niebędących siedzibą WKU tę akcję z reguły uruchamia i wykorzystuje dowódca jednostki wojskowej na podstawie planu opracowanego przez WKU. W każdej sytuacji dokumenty powołania przechowuje organ wojskowy (JW lub WKU) odpowiedzialny za uruchomienie MAK. W tym celu w jednostce (WKU) zawczasu deponuje się wezwania do wykonania świadczeń na rzecz obrony, które doręcza się obywatelom (kurierom) siłami jednostki wojskowej (WKU).

Mała akcja kurierska jest wykorzystywana do wzmocnienia akcji kurierskiej jednostek wojskowych przy powołaniu MRA do jednostek o niepełnych stanach, skadrowanych oraz nowo formowanych, a także do wzmocnienia powołania uzupełnienia zasadniczego do jednostek rozwiniętych. Normatywny czas niezbędny do uruchomienia MAK JW oraz doręczania dokumentów powołania jest identyczny z AK JW.

3. Mała akcja kurierska wojskowej komendy uzupełnień (MAK WKU).

Wszystkie wojskowe komendy uzupełnień organizują małą akcję kurierską (MAK WKU), głównie z przeznaczeniem zapewnienia powołania:

- uzupełnienia do WKU, a niekiedy i do WSzW (jeżeli siedzibą WSzW i WKU jest ta sama miejscowość);
- mobilizacyjnych rzutów alarmowych do jednostek wojskowych, które nie mają warunków doręczenia dokumentów powołania własnymi siłami i środkami lub MAK JW;
- pojedynczych żołnierzy rezerwy mających przydziały mobilizacyjne do jednostek wojskowych dyslokowanych poza granicami WKU, gdy nie zachodzi uzasadniona potrzeba uruchamiania akcji kurierskiej administracji terenowej (AK AT);
- niewielkiej (do 300 osób) liczby żołnierzy rezerwy w sytuacjach awaryjnych lub gdy jest niewskazane uruchamianie innych sposobów doręczania dokumentów powołania;
- dostarczenia dokumentów powołania do zdeponowania w urzędach rejonowej rządowej administracji ogólnej i samorządu terytorialnego lub komisariatach policji;
- dostarczenia dokumentów powołania do organów administracji terenowej w czasie mobilizacji.

Pozostałe ustalenia dotyczące MAK WKU są odpowiednie dla MAK JW, z tym że dotyczą WKU.

4. Akcja kurierska urzędów rejonowych rządowej administracji ogólnej i samorządu terytorialnego (AK AT).

Wojskowi komendanci uzupełnień przekazują karty powołania na podstawie zarządzenia szefa Sztabu Generalnego WP:

a) kierownikom urzędów rejonowych rządowej administracji ogólnej w celu niezwłocznego ich przekazania wójtom lub burmistrzom (prezydentom miast) do natychmiastowego doręczenia ich adresatom albo;

b) wójtom lub burmistrzom (prezydentom miast) w celu:

- natychmiastowego doręczenia ich adresatom lub

- czasowego przechowywania tych dokumentów i doręczenia ich adresatom na podstawie przekazanego, wspólnie ustalonego hasła;

c) dowódcom jednostek wojskowych w celu przechowywania i natychmiastowego doręczenia tych dokumentów adresatom na podstawie przekazanego sygnału.

Gdy brak warunków do przekazania wójtom lub burmistrzom (prezydentom miast) kart powołania w celu czasowego ich przechowywania, dokumenty te przekazuje się do przechowania komendantom komisariatów policji, określonym przez komendanta wojewódzkiego policji, na wniosek szefa wojewódzkiego sztabu wojskowego.

Wojskowy komendant uzupełnień przekazuje karty powołania w celu ich przechowania (potwierdzone odbiorem) w opieczętowanych kopertach, z podziałem na rejony i trasy doręczeń. Na kopercie wpisuje się nazwę organu, który przechowuje dokumenty, liczbę kart powołania umieszczonych wewnątrz koperty, czas i miejsce stawiennictwa żołnierzy rezerwy oraz ewentualnie numer jednostki wojskowej.

Doręczanie kart powołania do odbycia ćwiczeń wojskowych przeprowadzanych w trybie natychmiastowego stawiennictwa oraz do czynnej służby wojskowej w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny, a także wezwań do wykonania świadczeń na rzecz obrony może następować za pośrednictwem kurierów, w trybie akcji kurierskiej.

Założenia i schemat akcji kurierskiej dla terenu województwa opracowuje wojewoda przy współudziale szefa wojewódzkiego sztabu wojskowego, wojewódzkiego komendanta policji, wojskowych komendantów uzupełnień i kierowników urzędów rejonowych, wójtów, burmistrzów, prezydentów miast.

Plan akcji kurierskiej, uwzględniający założenia i schemat tej akcji dla terenu województwa, opracowują w uzgodnieniu z właściwym wojskowym komendantem uzupełnień:

- kierownik urzędu rejonowego w zakresie rejonów i tras doręczeń dokumentów lub dostarczenia pakietów tych dokumentów między tym organem a wójtami lub burmistrzami (prezydentami miast);

- wójt lub burmistrz (prezydent miasta) w zakresie rejonów i tras doręczeń dokumentów powołania lub dostarczania pakietów dokumentów do jednostek samorządowych lub bezpośredniego doręczania dokumentów powołania adresatom.

Plan akcji kurierskiej podlega uzgodnieniu z właściwym terenowym organem policji w zakresie zapewnienia ładu i porządku w czasie trwania akcji.

Plan akcji kurierskiej powinien zawierać:

- ustalenie rejonów i tras doręczeń dokumentów powołania w jednostkach samorządowych oraz tras przejazdu kurierów do urzędów rejonowych;

- potrzebne siły i środki;

- zasady przekazywania informacji o uruchomieniu akcji, jej przebiegu i wynikach;

- warianty działania o różnych porach roku i doby.

Kopie planu każdego organu przekazuje się odpowiednio wojewodzie i burmistrzowi urzędu rejonowego lub kierownikowi jednostki samorządowej realizującej zadania w ramach akcji kurierskiej.

Kierującym akcją kurierską jest stosownie kierownik urzędu rejonowego, wójt lub burmistrz (prezydent miasta) albo upoważniony przez nich pracownik urzędu. W akcji kurierskiej wyróżnia się: kurierów - wykonawców, kurierów - łączników i kurierów. Na kurierów (wykonawców i łączników) wyznacza się w pierwszej kolejności mężczyzn będących pracownikami urzędu rejonowego, którzy pełnią te funkcje w ramach wykonywanych obowiązków służbowych.

Aby zapewnić dostarczenie właściwemu wójtowi lub burmistrzowi (prezydentowi miasta) pakietów kart powołania, kierownik urzędu rejonowego występuje do właściwego wojskowego komendanta uzupełnień z wnioskiem o przeznaczenie osoby do funkcji kuriera - osób zamieszkałych najbliżej siedziby urzędu. Osoby te po ich wyznaczeniu są kurierami urzędu rejonowego i w wyjątkowych sytuacjach mogą pełnić funkcje wykonawców i łączników urzędu.

Zadaniem kurierów - łączników jest jak najszybsze wezwanie określonych osób do udziału w akcji kurierskiej oraz posiadaczy środków transportowych do ich udostępnienia na potrzeby akcji.

Do zadań kurierów - wykonawców w czasie akcji kurierskiej należą następujące:

- przekazywanie urzędom hasła do uruchomienia akcji doręczania kart powołania;
- wypełnianie i wydawanie dokumentów kurierom;
- przygotowywanie kart powołania do doręczania według rejonów i tras;
- wysyłanie kurierów i łączników;
- odnotowywanie przebiegu i wyników akcji;
- wykonywanie zadań zleconych przez kierującego akcją kurierską.

Do zadań kurierów należy doręczenie hasła lub pakietów kart powołania do wskazanego urzędu oraz dokumentów powołania lub wezwania do wykonania świadczeń na rzecz obrony kraju osobom, dla których zostały wystawione.

Szef wojewódzkiego sztabu wojskowego oraz wojskowi komendanci uzupełnień przekazują organom realizującym akcje kurierskie tabele sygnałowe określające hasła oraz zestaw przedsięwzięć do realizacji na rzecz powszechnego obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej.

Zarządzenie uruchomienia akcji kurierskiej następuje na podstawie określonego tabelą sygnałową hasła przekazanego środkami łączności przewodowej lub radiowej, potwierdzonego następnie pismem, lub bezpośrednio na podstawie pisma przekazanego przez kuriera.

Gdy uruchomienie akcji kurierskiej następuje przez kierownika urzędu rejonowego, powiadamia on o tym wojewodę i objęte tą akcją organy samorządu terytorialnego.

Gdy uruchomienie akcji kurierskiej następuje przez organ samorządu terytorialnego, powiadamia się o tym kierownika urzędu rejonowego oraz objęte akcją organy samorządu terytorialnego. Natomiast kierownik urzędu rejonowego powiadamia wojewodę. Kierujący akcją kurierską w gminie powiadamia o akcji także sołtysów w celu udzielenia kurierom niezbędnej pomocy w doręczeniu kart powołania.

Ponadto kierujący akcją kurierską, oprócz przekazania powiadomień, ma do spełnienia następujące zadania:

- zawiadomienie właściwego miejscowego terenowego organu policji o uruchomieniu akcji w celu zabezpieczenia porządku w czasie jej przebiegu;

- wydawanie dokumentów (skierowań do służby zastępczej, obwieszczeń MON i WKU, druków i pism dotyczących organizacji przebiegu akcji kurierskiej) i określonych w odrębnych przepisach kurierom - wykonawcom do wypełnienia;

- przyjmowanie informacji o przebiegu akcji i kierowanie nią na bieżąco.

Kurier w czasie akcji posługuje się legitymacją określonego wzoru. Może on również korzystać ze szkiców mapy oraz wyciągów ze spisów według potrzeb.

Po zakończeniu akcji kurier jest obowiązany zwrócić legitymację, potwierdzenie odbioru dokumentów oraz dokumenty nie doręczone - wykonawcy lub kierującemu akcją kurierską. O zakończeniu akcji kurierskiej kierujący nią powiadamia wojskowego komendanta uzupełnień oraz sporządza następujące dokumenty:

- rozliczenie doręczenia kart powołania;

- meldunek z przebiegu i wyników akcji kurierskiej;

- rozliczenie kosztów akcji kurierskiej.

Kopie tych dokumentów otrzymuje wojewoda, kierownik urzędu rejonowego i wojskowy komendant uzupełnień, przy czym rozliczenie doręczenia kart powołania, wojskowy komendant uzupełnień powinien otrzymać przed upływem 24 godzin od zarządzenia doręczenia kart powołania. Normy czasowe doręczania kart powołania w systemie akcji kurierskiej przekazują organom biorącym w nich udział właściwi miejscowo wojskowi komendanci uzupełnień.

Ponadto do zadań wojewody, oprócz wymienionych, należą:

- prowadzenie zbiorczej dokumentacji planów akcji kurierskiej;

- szkolenie i pomoc merytoryczna organom w zakładaniu i prowadzeniu dokumentacji;

- kontrola prawidłowości i aktualności dokumentacji w zakresie organizacji i przebiegu akcji kurierskich;

- opracowywanie do 31 stycznia każdego roku oceny przygotowania organów do realizacji zadań, z przekazaniem dokumentu departamentowi spraw obywatelskich MSW oraz Sztabowi Generalnemu WP.

Biorący udział w tej akcji doręczają dokumenty powołania żołnierzom rezerwy przewidzianym do uzupełnienia jednostek o niepełnych stanach osobowych, skadrowanych i nowo formowanych oraz w uzasadnionych sytuacjach, za zgodą szefa sztabu okręgu wojskowego - do niektórych jednostek rozwiniętych.

5. Doręczanie kart powołania przez urzędy pocztowe.

Urzędy pocztowe doręczają karty powołania w normalnym trybie stawiennictwa do odbycia ćwiczeń wojskowych, przeprowadzonych w trybie natychmiastowego stawiennictwa, oraz do służby wojskowej w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny w przypadkach przekazania ich przez wojskowego komendanta uzupełnień.

Dyrektorzy rejonowych urzędów pocztowych na wniosek szefów wojewódzkich sztabów wojskowych wyznaczają kierunkowe urzędy pocztowe, które przekazują karty powołania właściwym urzędom pocztowym ze względu na adres osoby, dla której są wystawione.

Karty powołania, otrzymane przez urząd pocztowy do godz. 8 danego dnia, powinny być doręczone adresatom w miejscu ich pobytu stałego lub pobytu czasowego, trwającego ponad dwa miesiące, ewentualnie zakładu pracy w tym samym dniu do godz. 15; otrzymane zaś po godz. 8 powinny być doręczone w godzianach popołudniowych - najpóźniej w ciągu 26 godzin od chwili ich odebrania.

Karty powołania powinny być doręczone w pierwszej kolejności przed innymi przesyłkami i potwierdzone odbiorem.

Urząd pocztowy jest obowiązany do rozliczenia się z wojskowym komendantem uzupełnień i doręczenia kart powołania najpóźniej w ciągu 4 godzin od czasu zakończenia akcji doręczania, z podaniem przyczyny niedoręczenia dokumentów i dokonaniem ich zwrotu.

Za nadanie karty powołania urząd pocztowy pobiera opłatę jak za poleconą przesyłkę pocztową ekspresową, potwierdzoną odbiorem. Należności za przekazane do doręczenia karty powołania realizuje właściwy miejscowo wojskowy komendant uzupełnień najpóźniej w terminie 14 dni od ich przekazania, na konto właściwego miejscowo kierunkowego urzędu pocztowego.

6. Awaryjny system doręczania dokumentów powołania.

Awaryjny system doręczania (ASD) dokumentów powołania organizują dowódcy garnizonów w porozumieniu z wojskowymi komendantami uzupełnień w celu zabezpieczenia powołania uzupełnienia z określonego rejonu gdy zawiodą podstawowe sposoby powołania, a zwłaszcza akcja kurierska oraz system poczty. Obszar doręczeń garnizonu dzieli się na strefy, w których organizują doręczanie dokumentów powołania wyznaczeni dowódcy jednostek wojskowych.

Do organizacji ASD wyznacza się przede wszystkim jednostki stacjonarne, a w następnej kolejności inne jednostki wojskowe o dłuższych terminach zakończenia mobilizacji, które dysponują odpowiednimi siłami i środkami do funkcjonowania ASD. Na kurierów ASD wykorzystuje się w zasadzie żołnierzy pełniących czynną służbę wojskową i pracowników wojska.

Decyzję o uruchomieniu ASD w garnizonie lub określonej strefie podejmuje szef wojewódzkiego sztabu wojskowego stosownie do zaistniałej sytuacji. Dokumenty powołania przewidziane do doręczania w systemie ASD dostarczają dowódcom garnizonów właściwe terytorialnie WKU.

Doręczenie dokumentów powołania za pośrednictwem ASD powtarza się wielokrotnie aż do skutku, przy czym w pierwszej kolejności zabezpiecza się powołanie uzupełnienia do jednostek wojsk operacyjnych i o najkrótszych terminach zakończenia mobilizacji.

7. Akcja kurierska policji (AKP).

Akcja kerierska policji (AKP) polega na wykonaniu części zadań realizowanych przez akcję kurierską urzędów rejonowych rządowej administracji ogólnej i samorządu terytorialnego. Siłami tej akcji powołuje się uzupełnienie zasadnicze do jednostek o niepełnych stanach osobowych, skadrowanych i nowoformowanych.

Postępowanie z obwieszczeniami w razie ogłoszenia mobilizacji

Wojskowi komendanci uzupełnień na podstawie zarządzenia szefa Sztabu Generalnego WP przekazują wójtom lub burmistrzom (prezydentom miast) pakiety z obwieszczeniami ministra obrony narodowej w związku z ogłoszeniem powszechnej mobilizacji. Pakiety z obwieszczeniami przekazuje się za pokwitowaniem i przechowuje w stanie nienaruszonym.

Wójt lub burmistrz (prezydent miasta) opracowuje plan rozplakatowania obwieszczeń, którego kopię przekazuje się właściwemu miejscowo kierownikowi urzędu rejonowego rządowej administracji ogólnej i wojskowemu komendantowi uzupełnień.

Plan rozplakatowania obwieszczeń powinien uwzględniać:

- liczbę obwieszczeń przewidzianych do pierwszego rozplakatowania;
- zapas interwencyjny do powtórnego rozplakatowania;

- najbardziej uczęszczane i widoczne miejsca do plakatowania;

- siły osobowe i środki potrzebne do wykonania zadania.

Rozplakatowanie obwieszczeń zarządza wojskowy komendant uzupełnień w chwili ogłoszenia powszechnej mobilizacji. O zarządzeniu rozplakatowania obwieszczeń szef wojewódzkiego sztabu wojskowego zawiadamia wojewodę.

W czasie wojny wojskowy komendant uzupełnień może przekazywać wójtowi lub burmistrzowi (prezydentowi miasta) własne obwieszczenia wzywające osoby do stawienia się w celu doręczenia im kart powołania do czynnej służby wojskowej. Rozplakatowanie obwieszczeń wojskowego komendanta uzupełnień następuje niezwłocznie po ich otrzymaniu, z uwzględnieniem planu rozplakatowania obwieszczeń.

Sposób powoł. uzup. Rodzaj JW		AKJW	MAK JW	MAK WKU	UP	AKAT	ASD	AKP
JW roz.		x	x		x	x		
JW ns	MRA	x	x	x				
	UZ			x	x	x	x	x
JW sk	MRA		x	x				
	UZ			x	x	x	x	x
JW nf	MRA	x	x	x			x	
	UZ			x	x	x	x	x

Rys. 5.2. Sposoby powołania uzupełnienia do JW

Mobilizacyjny rzut alarmowy (MRA) powołuje się do:

- jednostek o niepełnych stanach i skadrowanych - siłami własnymi jednostek, przy ewentualnym wzmocnieniu małą akcją kurierską uruchamianą przez jednostkę wojskową bądź WKU;

- jednostek nowo formowanych - siłami akcji kurierskiej, małej akcji kurierskiej jednostki wojskowej mobilizującej lub małej akcji kurierskiej WKU.

Uzupełnienie zasadnicze (UZ) powołuje się do:

- jednostek rozwiniętych - siłami własnymi jednostek, a w zasadniczych sytuacjach - przez wykorzystanie małej akcji kurierskiej uruchamianej przez jednostkę. Za zgodą szefa sztabu OW do powołania uzupełnienia do niektórych jednostek można wykorzystywać akcję kurierską urzędów rejonowych rządowej administracji ogólnej oraz samorządu terytorialnego;

- jednostek o niepełnych stanach, skadrowanych, nowo formowanych siłami akcji kurierskiej urzędów rejonowych rządowej administracji ogólnej oraz samorządu terytorialnego.

Pytania uzupełniające

1. Omów organizację uruchomienia mobilizacji w JW.
2. Jakie zadania realizuje służba dyżurna po uruchomieniu mobilizacji?
3. Rodzaje i organizacja akcji doręczania dokumentów powołania.

Bibliografia

1. Biuletyn Informacyjny nr 1 (159) z 1994.

2. Zbiór podstawowych definicji, skrótów nazw oraz znaków umownych stosowanych w pracach mobilizacyjno-uzupełnieniowych Sił Zbrojnych RP, sygn. Szt. Gen. 1148/83.

3. Instrukcja o mobilizacyjnym rozwinięciu jednostek wojskowych (związki taktyczne, samodzielne oddziały), sygn. Szt. Gen. 1417/94.

4. Instrukcja o zabezpieczeniu mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych przez terenowe organy administracji wojskowej (WSzW, WKU), sygn. Szt. Gen. 1419/94.

5. Wzory dokumentów do instrukcji o mobilizacyjnym rozwinięciu jednostek wojskowych (związki taktyczne, samodzielne oddziały), sygn. Szt. Gen. 1418/94.

6. Wzory dokumentów do instrukcji o zabezpieczeniu mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych przez terenowe organy administracji wojskowej (WSzW, WKU), sygn. Szt. Gen. 1420/94.

6. WŁAŚCIWOŚCI MOBILIZACYJNEGO ROZWINIĘCIA JEDNOSTEK WOJSK LOTNICZYCH I OBRONY POWIETRZNEJ

Ogólne zasady planowania, organizacji oraz przeprowadzenia mobilizacyjnego rozwinięcia Sił Zbrojnych RP i wojsk WO (RSZ) zostały określone w *Instrukcji o mobilizacyjnym rozwinięciu Sił Zbrojnych RP* [1].

Mobilizacyjne rozwinięcie jednostek wojsk lotniczych i obrony powietrznej wymaga szczególnie precyzyjnego planowania, wszechstronnego przygotowania oraz jak najlepszego wykorzystania sił i środków, zwłaszcza w warunkach, gdy będzie ono prowadzone jednocześnie z wykonywaniem określonych zadań bojowych. Specyfika tych wojsk polega na tym, że jednocześnie muszą one realizować zadania bojowe i zadania mobilizacyjne.

Związki taktyczne i oddziały wojsk lotniczych i obrony powietrznej (WLOP) - w odróżnieniu od innych rodzajów sił zbrojnych - mogą być związane walką już w pierwszych minutach konfliktu zbrojnego. Dlatego wymagania dotyczące ich gotowości mobilizacyjnej w okresie pokoju oraz osiągania pełnej gotowości, w tym wykonania zadań mobilizacyjnego rozwinięcia, są niewspółmiernie wyższe.

Z tych względów zasadnicze siły i środki wojsk obrony powietrznej są już w czasie pokoju rozwinięte i gotowe do natychmiastowego prowadzenia działań bojowych. Dotyczy to jednostek: radiotechnicznych, lotniczych i rakietowych. Siły i środki tych jednostek systematycznie pełnią dyżury bojowe oraz są przygotowane do ewentualnego odparcia naruszycieli granic państwowych i pierwszego zaskakującego uderzenia z powietrza.

Struktura organizacyjna tych jednostek w czasie pokoju, zwłaszcza pododdziałów bojowych pułków lotniczych, brygad rakietowych, batalionów radiotechnicznych, pułków rozpoznania i zakłóceń oraz na stanowiskach dowodzenia, zapewnia natychmiastowe przystąpienie ich do wykonania zadań bojowych, nawet bez uzupełnienia mobilizacyjnego tych pododdziałów.

Specyfika mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojsk lotniczych wynika głównie z przewidywanego czasu i warunków ich bojowego użycia. Jednostki rozwinięte wojsk lotniczych (LM) już w okresie pokoju pełnią częścią sił dyżury bojowe w systemie obrony powietrznej kraju. Zasadnicze siły wojsk lotniczych (LM, LMB i LR) mogą rozpocząć działania bojowe po 2-3 godzinach od wprowadzenia wzmożonej gotowości bojowej (WzGB) lub pełnej gotowości bojowej (PłGB). Wynika to z możliwości prowadzenia działań bojowych przez jednostki w trakcie ich mobilizacyjnego rozwijania.

W jednostkach wojsk lotniczych (np. pułkach lotniczych) występują pododdziały o różnym stopniu ukompletowania ludźmi i sprzętem - od rozwiniętych do skadrowanych. Pododdziały te mają oddzielne etaty, numery mobilizacyjne oraz różne terminy zakończenia mobilizacji. Ten ostatni czynnik powoduje, że pododdziały pułku lotniczego osiągają pełne mobilizacyjne rozwinięcie w różnym czasie.

---

[1] *Instrukcja o mobilizacyjnym rozwinięciu Sił Zbrojnych RP (Sztab Generalny WP, dowództwa OW i RSZ)* wraz ze wzorami dokumentów, sygn. Szt. Gen. 1415/94.

Do takich pododdziałów należą: batalion zaopatrzenia, batalion łączności i ubezpieczenia lotów, batalion radiotechniczny (tylko w plm) oraz baterie artylerii przeciwlotniczej.

Użycie lotnictwa w przewidywanym terminie i zgodnie z zakładanymi zadaniami musi poprzedzić spełnienie odpowiednich wymagań w procesie osiągania przez nie wyższych stanów gotowości bojowej (WSGB), w tym także mobilizacyjnego rozwinięcia. Dotyczy to zwłaszcza powołania uzupełnienia z gospodarki narodowej w celu sformowania rzutów naziemnego zabezpieczenia. Pierwszy rzut naziemnego zabezpieczenia jest ukompletowany w około 80 proc. siłami i środkami czasu "P", drugi rzut - około 35 procentach. Pozostałe uzupełnienie stanowią żołnierze rezerwy i sprzęt, powoływani (pobierani) z gospodarki narodowej - do pierwszego rzutu w ramach MRA, do drugiego rzutu - w ramach uzupełnienia zasadniczego.

W składzie organizacyjnym WLOP występują również jednostki wojskowe, które osiągają pełną zdolność do długotrwałych działań bojowych po uprzednim mobilizacyjnym rozwinięciu. Potrzeby mobilizacyjne występują głównie w pododdziałach ochrony, kwatermistrzostwa, transportowych i zaopatrzenia. Znacznego uzupełnienia mobilizacyjnego wymagają także jednostki zapasowe WLOP (100 proc. stanu zmiennego z rezerwy) oraz pododdziały artylerii przeciwlotniczej (90 proc. stanu osobowego to żołnierze rezerwy).

Jednostki WLOP oprócz mobilizacyjnego rozwinięcia mogą wykonywać również zadania związane z mobilizacyjnym rozwinięciem innych jednostek wojskowych (formowanych od nowa), dość często na rzecz innych rodzajów sił zbrojnych. Spełniają one wówczas w stosunku do tych jednostek funkcję jednostek mobilizacyjnych. Do wykonania tego ostatniego zadania dowódcy jednostek dysponują terenowym aparatem mobilizacyjnym [1], który stanowi organ pomocniczy.

Jednostki WLOP o strukturze zapewniającej natychmiastowe przejście do wykonywania zadań bojowych mają ograniczone możliwości wydzielenia sił i środków do realizacji zadań mobilizacyjnych. Żołnierze służby zasadniczej są w znacznej większości absolwentami wojskowych szkół i ośrodków szkolenia specjalistycznego. Pełnią oni stanowiska i funkcje związane z ciągłym zabezpieczaniem działalności lotnictwa, wojsk rakietowych, wojsk radiotechnicznych oraz stanowisk dowodzenia i w związku z tym w czasie osiągania kolejnych WSGB nie mogą być wykorzystywani w większym zakresie do realizacji przedsięwzięć mobilizacyjnych, zwłaszcza związanych z mobilizacyjnym rozwinięciem nakazanych jednostek mobilizowanych, do wzmocnienia elementów bazy mobilizacyjnej czy organizowania akcji kurierskiej jednostek wojskowych. Dlatego w ich mobilizacyjnym rozwinięciu będą zwykle uczestniczyć mobilizacyjne rzuty alarmowe (MRA) [2], a ponadto w szerokim zakresie wykorzystują one do tego celu świadczenia osobiste i rzeczowe. Pełne bowiem mobilizacyjne rozwinięcie tych jednostek musi następować z zachowaniem ich gotowości do natychmiastowego podjęcia działań bojowych.

Korzystanie z MRA oraz świadczeń osobistych i rzeczowych powinno zapewnić jednostkom WLOP możliwość i warunki wykonania zadań bojowych i związanych z osiąganiem kolejnych WSGB, a jednocześnie terminowe i całkowite wykonanie nakazanych zadań mobilizacyjnych. Stan liczebny MRA ustalają zawsze dowódcy jednostek WLOP w porozumieniu z właściwymi wojskowymi komendami uzupełnień (WKU).

---

[1] Terenowy aparat mobilizacyjny stanowią żołnierze zawodowi i pracownicy wojska, wchodzący w skład grup organizacyjno-mobilizacyjnych, oraz zajmujący stanowiska mobilizacyjne.

[2] Dotyczy jednostek wojskowych o niepełnych stanach osobowych, skadrowanych i nowo formowanych.

Mobilizacyjne rzuty alarmowe w jednostkach wojsk lotniczych wykorzystuje się nie tylko do zorganizowania elementów bazy mobilizacyjnej, ale również do pełnego uzupełnienia wydzielanych komend lotnisk zapasowych, a także pierwszych rzutów naziemnego zabezpieczenia (około 20 proc. tego rzutu stanowią żołnierze rezerwy). Stąd stan liczebny tego rzutu może przekroczyć w tych jednostkach powszechnie obowiązujące normy.

Doręczenie dokumentów powołania żołnierzom rezerwy MRA do jednostek o niepełnych stanach i skadrowanych, rozwijanych mobilizacyjnie podczas osiągania WSGB oraz pełniących jednocześnie zmniejszonymi siłami dyżury bojowe i pozostających w gotowości do wykonania zadań bojowych, albo do jednostek formowanych od nowa (pododdziały OPL), może odbywać się za pośrednictwem "małych akcji kurierskich" [1] (MAK). Mogą to być MAK - WKU lub MAK - JW. Te ostatnie organizuje macierzysta WKU i przekazuje do dyspozycji dowódcy jednostki mobilizującej. Pierwsze organizuje się w wypadku, gdy MRA jest powoływane z miejscowości będącej siedzibą WKU, a nie będącej jednocześnie miejscem stałej dyslokacji jednostki mobilizującej. Drugie zaś wtedy, gdy MRA powołuje się z miejscowości nie będącej siedzibą WKU oraz znajdującej się w pobliżu miejsca stałej dyslokacji jednostki mobilizującej. Po opracowaniu i przygotowaniu MAK - WKU przekazuje ten plan zainteresowanemu dowódcy jednostki mobilizującej i równolegle deponuje dokumenty powołania przygotowane dla tej jednostki. Sposób ten może być zastosowany w wypadku niedużej liczby kart powołania. Jeżeli natomiast trzeba doręczyć dużą liczbę kart powołania, WKU uruchamia - za zgodą szefa sztabu właściwego okręgu wojskowego - akcję kurierską terenowych organów administracji samorządowej (AKAT).

W tym samym trybie uruchamia się wykonanie świadczeń osobistych i rzeczowych oraz powołuje się uzupełnienie na stanowiska nieobsadzone (wacaty) w czasie pokoju.

MAK wykorzystuje się również w celu doręczenia dokumentów powołania żołnierzom rezerwy oraz nakazów dostarczenia środków transportowych i maszyn (statków powietrznych) ich posiadaczom w razie mobilizacyjnego rozwijania jednostek WLOP rozwiniętych, utrzymujących gotowość do wykonania zadań bojowych. Szef sztabu właściwego okręgu wojskowego, może, na wniosek dowódcy jednostki, wyrazić zgodę na powołanie uzupełnienia zasadniczego do niektórych tego typu jednostek za pośrednictwem akcji kurierskiej terenowych organów administracji samorządowej [2].

Uzupełnienie zasadnicze do pozostałych jednostek wojskowych WLOP powołuje się przy pomocy akcji kurierskiej, organizowanej przez urzędy terenowych organów administracji samorządowej stopnia podstawowego i uruchamianej na polecenie wojskowego komendanta uzupełnień lub szefa wojewódzkiego sztabu wojskowego.

Ponieważ wiele jednostek WLOP bazuje z dala od obszarów zurbanizowanych, powołanie zasadniczego uzupełnienia do tych jednostek planuje się w sposób zrejonizowany, to znaczy z najbliżej położonych większych miejscowości, nawet gdy znajdują się nieco dalej od miejsca stałej dyslokacji mobilizacyjnie rozwijających się jednostek WLOP.

Inną odrębnością niektórych jednostek WLOP (radiotechnicznych oraz rozpoznania i zakłóceń radioelektronicznych) jest rozmieszczenie ich pododdziałów w odległości od 50 do 500 km od miejsca stałej dyslokacji sztabu jednostki mobilizującej, niejednokrotnie w różnych okręgach wojskowych. W

[1] W zasadzie MRA do jednostek wojskowych o niepełnych stanach osobowych i skadrowanych powołuje się siłami tych jednostek, a do jednostek wojskowych nowo formowanych - siłami MAK organizowanej przez właściwą terytorialnie WKU.

[2] Z reguły rezerwy osobowe do jednostek rozwiniętych powołuje się siłami i środkami tych jednostek (AK-JW).

takich wypadkach dla każdego samodzielnie działającego pododdziału sztab jednostki mobilizującej zgłasza potrzeby mobilizacyjne do wojskowej komendy uzupełnień właściwej ze względu na miejsce działania pododdziału. Uzupełnienie potrzeb mobilizacyjnych tych pododdziałów WKU organizuje w sposób zrejonizowany w zasadzie z tej miejscowości, która jest jej siedzibą, a następnie kieruje żołnierzy rezerwy do miejsca działania pododdziału.

Powyższe uwarunkowania spowodowały decentralizację planowania, szkolenia oraz powoływania (pobierania) uzupełnienia z rezerwy i gospodarki narodowej w wojskach rakietowych, radiotechnicznych i WRE. Polega to na zwiększeniu obowiązków dowódców pododdziałów terenowych w zakresie:

- opracowywania dokumentów mobilizacyjnych;
- typowania i doboru żołnierzy rezerwy na przydziały mobilizacyjne;
- szkolenia żołnierzy rezerwy w czasie pokoju;
- utrzymywania ścisłych kontaktów z macierzystą WKU;
- kierowania przebiegiem mobilizacyjnego rozwinięcia pododdziału.

Właściwością mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojsk lotniczych jest uzupełnienie ich potrzeb przez pobieranie z gospodarki narodowej statków powietrznych (samolotów, śmigłowców), zsynchronizowane z powołaniem żołnierzy rezerwy stanowiących w czasie pokoju stany osobowe załóg bądź naziemną obsługę lotniczą.

Wykonanie tego zadania wymaga ścisłej współpracy dowódców jednostek WL z właściwymi komendami uzupełnień oraz jednostkami organizacyjnymi przekazującymi statki powietrzne. Współpraca ta powinna dotyczyć w szczególności nadawania przydziałów mobilizacyjnych żołnierzom rezerwy, stanowiącym załogi i obsługę naziemną, wyposażenia i dostosowania przekazywanych statków powietrznych do eksploatacji w wojsku, sposobów ich dostarczenia, przekazania i przyjęcia.

Do przedstawionych właściwości mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek WLOP powinien być dostosowany również system zabezpieczenia materiałowego mobilizacyjnego rozwinięcia oraz system finansowania.

Mimo że związki taktyczne i oddziały wojsk rakietowych oraz artylerii OPK są oddziałami gospodarczymi w stosunku do podległych im dywizjonów, to jednak w dywizjonach ogniowych i technicznych, wchodzących w skład ZT i oddziałów OPK, przechowuje się niezbędne zapasy wojenne i niezniżalne według należności czasu "W" do wyposażenia powoływanych rezerw osobowych i pododdziałów w razie ogłoszenia mobilizacji i wybuchu wojny.

Podobne ustalenia dotyczą batalionów radiotechnicznych oraz batalionów rozpoznania i zakłóceń radioelektronicznych, spełniających funkcję oddziałów gospodarczych w stosunku do podległych im pododdziałów (kompanii). Pododdziały te (kompanie) wchodzące w skład tych batalionów stanowią samodzielne pododdziały gospodarcze. W związku z tym przechowują u siebie także zapasy wojenne i niezniżalne stosownie do potrzeb mobilizacyjnych.

Związki taktyczne i oddziały WLOP, poza przedsięwzięciami mobilizacyjnymi realizowanymi powszechnie w ramach osiągania WSGB, wykonują dodatkowo następujące (specyficzne) czynności:

a) w stanie podwyższonej gotowości bojowej:

- osiągają gotowość do skierowania części sił (czołówki) pierwszych rzutów naziemnego zabezpieczenia na wyznaczone lotniska;

- wzmacniają siły i środki zabezpieczenia na lotniskach zapasowych (rozśrodkowania) przez wysłanie uzupełnienia komend lotnisk zapasowych (UKLZ);

- uzupełniają żołnierzami rezerwy oraz pojazdami samochodowymi i maszynami dowództwa oraz obsady stanowisk dowodzenia na szczeblu wojsk i korpusów oraz ich węzły łączności i jednostki zabezpieczenia;

b) w stanie wzmożonej gotowości bojowej:

- uzupełniają rzuty naziemnego zabezpieczenia oraz przygotowują ich pierwsze rzuty do przegrupowania na wyznaczone lotniska, a drugie rzuty - do zabezpieczenia działań bojowych z określonych lotnisk (stałych i zapasowych);

- rozwijają mobilizacyjnie i doprowadzają do pełnej gotowości bojowej pododdziały OPL osłaniające lotniska i stanowiska startowe rakiet oraz dywizjony ogniowe i techniczne wojsk OPK;

- rozwijają według etatów czasu wojennego pododdziały zabezpieczenia pułków lotniczych;

- pobierają - na zarządzenie szefa Sztabu Generalnego WP - i dostosowują do potrzeb eksploatacji w wojsku statki powietrzne (samoloty, śmigłowce) wraz z ich załogami i obsługami naziemnymi;

- formują od nowa eskadry śmigłowców łącznikowo-rozpoznawczych dla oddziałów lotnictwa wojsk lądowych;

- uzupełniają do pełnych stanów dywizjony i pododdziały stacji radiolokacyjnych o niepełnych stanach i skadrowane;

c) po zarządzeniu pełnej gotowości bojowej związki taktyczne i oddziały WLOP dokonują całkowitego mobilizacyjnego rozwinięcia wszystkich pozostałych jednostek według obowiązujących zasad i z uwzględnieniem wyżej przedstawionych specyficznych właściwości. Ponadto rozwijają wojenny system uzupełnienia WLOP w wyniku poniesionych strat oraz wykorzystują zgodnie z planem i przeznaczeniem stan zmienny jednostek szkolnych.

Podstawowym warunkiem pomyślnego wykonania tych zadań jest systematyczne i ciągłe doskonalenie gotowości mobilizacyjnej jednostek WLOP, celowe gromadzenie rezerw osobowych, okresowa rotacja rezerw, mających przydziały mobilizacyjne, oraz wnikliwe sprawdzenie w toku ćwiczeń mobilizacyjnych realności przyjętych założeń i rozwiązań mobilizacyjnych.

Pytania uzupełniające

1. Jakie akcje kurierskie wykorzystuje się w jednostkach WLOP do doręczania dokumentów powołania (wezwań do wykonania świadczeń) żołnierzom rezerwy i ich przeznaczenia?

2. Właściwości planowania uzupełnienia potrzeb mobilizacyjnych jednostek WLOP w zakresie stanu osobowego i środków transportowych.

Bibliografia

1. Biuletyn Informacyjny nr 2(157), MON, Warszawa 1989.

2. Instrukcja o mobilizacyjnym rozwinięciu jednostek wojskowych, sygn. Szt. Gen. 1417/94.

7. PRZEWIDYWANE ZAKŁÓCENIA I ICH WPŁYW NA PROCES MOBILIZACYJNEGO ROZWINIĘCIA SIŁ ZBROJNYCH (JEDNOSTEK WOJSKOWYCH)

7.1. Zagrożenia militarne Polski

Mobilizacyjne rozwijanie sił zbrojnych może nastąpić w czasie pokoju, a zakończenie w czasie wojny bądź równolegle z nagłym rozpoczęciem działań wojennych i przebiegać w warunkach oddziaływania przeciwnika.

Podejmowane zamierzenia w zakresie mobilizacyjnego rozwinięcia powinny uwzględniać przewidywane sytuacje, jakie mogą wystąpić w wojskach i na terenie kraju w warunkach różnorodnych zakłóceń, jak również możliwości i sposoby przeciwdziałania ich ujemnych skutkom.

Ocena prawdopodobnego rozwoju sytuacji polityczno-militarnej w latach dziewięćdziesiątych wskazuje na to, że Polska musi liczyć się z możliwością zagrożenia kilkoma rodzajami konfliktów wojennych.

Na pierwszym miejscu należy wymienić zagrożenia lokalnym, ograniczonym konfliktem wojennym, głównie na tle sprzeczności narodowościowych. Charakterystyczne dla takiego konfliktu będzie prowadzenie przez obie strony różnorodnych działań specjalnych; działania zbrojne mogą przebiegać ze zmiennym nasileniem, począwszy od dywersji, potyczek przygranicznych aż do agresji na dużą skalę.

Źródłem zagrożenia dla Polski może stać się umocnienie suwerenności na Litwie, Białorusi i Ukrainie, w warunkach nieliczenia się z sytuacją demograficzną i narastających przejawów ekspansywnego nacjonalizmu z dążeniami do rewizji granic włącznie. Nie należy w związku z tym wykluczyć, że państwa te wysuną roszczenia terytorialne wobec Suwalszczyzny, Białostoczczyzny oraz południowo-wschodniej Małopolski.

W następstwie wzrostu napięcia między Ukrainą a Polską, spowodowanego roszczeniami terytorialnymi Ukrainy, mogą zaostrzyć się wzajemne oskarżenia o pogwałcenie praw mniejszości narodowych. Strona ukraińska może podejmować działania terrorystyczne w celu zastraszenia ludności polskiej zamieszkującej obszary przyległe do granicy ukraińsko-polskiej. Aby zapewnić bezpieczeństwo i porządek w rejonach zagrożenia, stany konfliktu mogą się zdecydować na wzmocnienie ochrony granic jednostkami wojsk operacyjnych, a następnie - na rozwiązanie konfliktu w drodze militarnej.

Zagrożenie konfliktem zbrojnym ze strony naszego zachodniego sąsiada - Niemiec jest mało prawdopodobne (dopóki Niemcy są związane członkostwem w NATO oraz międzynarodowych europejskich organizacjach politycznych i gospodarczych). Niemniej wzrost znaczenia polityczno-gospodarczego Niemiec w zjednoczonej Europie może spowodować pojawienie się tendencji nacjonalistycznych oraz ewentualnych żądań rewindykacyjnych do rejonów: Pomorza, Górnego i Dolnego Śląska oraz Ziemi Lubuskiej i Opolskiej. W przyszłości może to się stać przyczyną napięć w stosunkach dwustronnych i mieć wpływ na bezpieczeństwo Polski.

Czechy i Słowacja nie stanowią obecnie dla Polski większego zagrożenia. Należy jednak liczyć się z tym, że Czechy i Słowacja (a zwłaszcza Czechy) w przyszłości mogą zacieśnić swoje stosunki z Niemcami i popierać je w ewentualnych sporach z Rzeczypospolitą Polską, chociażby za cenę uzyskania dogodniejszych warunków dostępu do Bałtyku lub za poparcie ewentualnych roszczeń terytorialnych.

Mało prawdopodobne, choć nie dające się zupełnie wykluczyć, jest zagrożenie wojną na dużą skalę. Wojna taka może angażować nie tylko potencjał militarny, lecz także cały naród. Może ona charakteryzować się znaczną przewagą przeciwnika oraz zbrojnym oddziaływaniem na całe terytorium kraju. Największe zagrożenie dla naszego bezpieczeństwa stanowi ewentualne zbliżenie lub sojusz polityczno-militarny Rosji lub któregokolwiek z suwerennych państw WNP z Niemcami, co spowodowałoby, iż Polska mogłaby stać się przedmiotem terytorialnego przetargu i rozbioru (podziału na strefy wpływów).

Pewnym zagrożeniem dla Polski wydaje się również pobyt wojsk rosyjskich w rejonie Kaliningradu. W wypadku konfliktu wewnętrznego w WNP, wojska te mogłyby być gwałtownie ściągane do kraju, w tym część z nich przez terytorium Polski. Doszłoby wówczas do nie kontrolowanego przemarszu przez nasze terytorium mas wojska, trudnego w dowodzeniu, a nawet zrewoltowanego. Nie można też wykluczyć wzajemnych starć zbrojnych pomiędzy poszczególnymi zgrupowaniami.

Polska - jako członek ONZ i KBWE, a w przyszłości struktur wspólnego bezpieczeństwa (NATO, euroatlantycki system bezpieczeństwa) - może brać udział w likwidacji konfliktów wojennych poza swoimi granicami, w ważnych dla całej wspólnoty rejonach. Obszar Polski może stać się wówczas obiektem wzmożonego oddziaływania terrorystycznego.

Główne zagrożenia dla bezpieczeństwa państwa to ewentualna destabilizacja sytuacji wewnętrznej w państwach sąsiednich, konflikty lokalne antagonizujące stosunki międzynarodowe oraz napięcia polityczno-ekonomiczne i militarne. Podstawowe symptomy zagrożenia bezpieczeństwa państwa, mogące mieć wpływ na proces mobilizacyjnego rozwijania naszych sił zbrojnych powodując jego zakłócenia, to:

1) przedsięwzięcia polityczno-ekonomiczne:

- nasilenie działalności propagandowej przeciwko Polsce;
- podsycanie niepokojów społecznych między innymi przez aktywizację mniejszości narodowych;
- skryte wspieranie działalności antypaństwowej i dążeń separatystycznych mniejszości narodowych w Polsce;
- częściowe lub daleko idące wprowadzanie ograniczeń w wymianie handlowej, zwłaszcza dotyczące surowców strategicznych; wstrzymanie dostaw uzbrojenia i sprzętu wojskowego itp.;

2) przedsięwzięcia militarne:

- aktywizacja działalności wywiadowczej i rozpoznawczej;
- przerzuty na teren Polski grup dywersyjnych;
- prowadzenie walki radioelektronicznej.

Rozważając oddziaływanie przeciwnika w okresie wzrostu napięcia sytuacji polityczno-militarnej i konfliktu zbrojnego w aspekcie oddziaływania na proces mobilizacyjnego rozwijania sił zbrojnych, należy liczyć się z eskalacją poczynań przeciwnika, zdążających do skutecznego obezwładnienia i zerwania niektórych ogniw lub całego łańcucha systemu mobilizacyjnego.

W okresie wzrostu napięcia przed wybuchem konfliktu zbrojnego przeciwnik uruchomi cały potencjał agresji propagandowej, wywiadowczej i sabotażowej włącznie z działaniami dywersyjnymi. Agresja propagandowa będzie uderzać głównie w podstawy ustrojowo-polityczne i ekonomiczne kraju, będzie zmierzać do naruszenia postaw moralnych społeczeństwa i jego więzi ze strukturami państwa oraz osłabienia siły obronnej kraju. Będzie ona więc osłabiać podstawowy potencjał mobilizacyjny, jakim jest potencjał ludzki i materiałowo-techniczny.

Wielowarstwowa działalność wywiadowcza i rozpoznawcza przeciwnika będzie zmierzać do ustalenia potencjału, możliwości mobilizacyjnych wojsk, organizacji uruchomienia i przebiegu mobilizacji, słabych ogniw systemu mobilizacyjnego, których obezwładnienie może zakłócać proces mobilizacyjny. Ponadto obiektem szczególnego zainteresowania przeciwnika będzie infrastruktura poszczególnych obszarów (rejonów) kraju, mająca zasadniczy wpływ na przebieg mobilizacji. Działalność grup sabotażowych i dywersyjnych może być skierowana głównie na zakłócenie funkcjonowania terenowych ogniw mobilizacyjnych, zwłaszcza systemu doręczania dokumentów powołania oraz punktów zbiórek i dowozu żołnierzy rezerwy. Nie wyklucza się możliwości bezpośredniego uderzenia na stanowiskach kierowania wojskowej i rządowej (samorządowej) administracji terenowej.

Szczególnego znaczenia - wobec takich poczynań przeciwnika - nabiera wybór skutecznych przedsięwzięć likwidujących lub ograniczających skutki oddziaływania propagandowego, przeciwdziałanie wszelkiej penetracji obiektów wojskowych, rejonów mobilizacji oraz obiektów o znaczeniu militarnym, ich ochrona i obrona.

Doświadczenia licznych ćwiczeń na szczeblu operacyjnym wskazują na to, że proces mobilizacyjnego rozwijania wojsk może rozwijać się stopniowo w miarę wzrostu napięcia w sytuacji polityczno-militarnej i stosownie do poczynań mobilizacyjnych przeciwnika, rozpocząć się w warunkach sytuacji kryzysowej oraz być kontynuowany w początkowym okresie działań wojennych przy aktywnym oddziaływaniu sił napadu powietrznego przeciwnika na terytorium kraju (okręgu wojskowego).

Stopień realizacji zadań mobilizacyjnych wojsk do chwili rozpoczęcia działań wojennych może być różny. W każdym wypadku konflikt zbrojny, zwłaszcza nagły i bezpośrednie uderzenia sił i środków napadu powietrznego na obszar kraju, w zasadniczy sposób zmieni warunki przebiegu mobilizacji.

Do sytuacji, jakie mogą dezorganizować proces mobilizacyjnego rozwijania wojsk, a powstałych w wyniku oddziaływania przeciwnika, należy zaliczyć w szczególności:

- powstanie na znacznych obszarach stref zniszczeń, skażeń i pożarów;
- sparaliżowanie działalności państwowego systemu administracyjnego i gospodarczego oraz uszczuplenie rezerw sprzętu i środków materiałowych przewidzianych dla sił zbrojnych;
- żywiołowe przemieszczanie się ludności, w tym również żołnierzy rezerwy, z dużych ośrodków miejskich i przemysłowych;
- przerwy w łączności i wynikającą stąd okresową utratę możliwości kierowania mobilizacyjnym rozwinięciem niektórych jednostek wojskowych;
- naruszenie systemu uzupełniania wojsk w wyniku zniszczenia składnic zaopatrujących, TOAW, jednostek organizacyjnych zabezpieczających mobilizacyjne rozwinięcie jednostek wojskowych;
- dezorganizacja komunikacji, w wyniku czego nastąpi opóźnienie lub przerwanie dowozu rezerw osobowych, dostarczanie środków transportowych do miejsc mobilizacji jednostek wojskowych.

Ponadto duże zagrożenie będzie stanowić oddziaływanie przeciwnika za pomocą klasycznych środków rażenia na zakłady przemysłu chemicznego, a także na obiekty energetyki jądrowej sąsiadów.

Skutki oddziaływania przeciwnika na proces mobilizacyjnego rozwijania wojsk zostaną zwielokrotnione w razie wykonania zmasowanych uderzeń lotniczych i broni precyzyjnej. Strefa zniszczeń na określonych obszarach znacznie utrudni lub wręcz uniemożliwi dopływ uzupełnienia z rezerwy do jednostek wojskowych.

Planowane rozśrodkowanie oraz żywiołowe przemieszczanie ludności może zakłócić dopływ uzupełnienia do jednostek wojskowych oraz naruszyć ewidencję wojskową osób podlegających obowiązkowi służby wojskowej. Zaistnieje konieczność odtwarzania obezwładnionych lub zniszczonych ogniw systemu mobilizacyjnego zwłaszcza RSzW i WKU. Zakłócony zostanie i znacznie utrudniony system uzupełnienia jednostek wojskowych w wyniku poniesionych strat w czasie mobilizacji i w początkowym okresie działań wojennych.

Nie sposób określić pełny rozmiar skutków oddziaływania przeciwnika na proces mobilizacyjnego rozwijania wojsk, zwłaszcza skutków zniszczeń i zakłóceń spowodowanych masowym użyciem ŚNP, trzeba natomiast w organizacji, planowaniu i przebiegu mobilizacji przewidywać, stosownie do zaistniałej sytuacji, uruchomienie przedsięwzięć ograniczających lub eliminujących skutki powstałych zakłóceń w planowym przebiegu mobilizacyjnego rozwijania wojsk (sił zbrojnych).

7.2. Zadania systemu obronnego państwa podejmowane w celu ograniczenia przewidywanych skutków oddziaływania przeciwnika

System obronny państwa obejmuje całokształt przygotowań obronnych państwa i społeczeństwa w celu zapewnienia zdolności do odparcia każdej agresji, zachowania odporności na skutki wojny, w tym na psychologiczne i dywersyjne oddziaływanie przeciwnika oraz przeciwstawienie się zagrożeniom w czasie pokoju (w okresie kryzysu). Jest on stale doskonalony odpowiednio do potencjalnego zagrożenia, a także możliwości państwa.

Oprócz podstawowego zadania, jakim jest przygotowanie i utrzymanie sił zbrojnych (podstawowego elementu systemu obronnego państwa) w odpowiednim stopniu gotowości bojowej, nie mniej ważna jest koordynacja zadań obronnych w poszczególnych dziedzinach oraz organizacja współdziałania w ramach całego systemu obronnego państwa w okresie pokoju, zagrożenia bezpieczeństwa oraz w czasie wojny.

Analiza zagrożenia zewnętrznego wskazuje na to, że do głównych problemów w dziedzinie gotowości bojowej i mobilizacyjnej sił zbrojnych (wojsk) - dziedzinie militarnej, należy zaliczyć:

- doskonalenie elementów, zapewniających utrzymanie na należytym poziomie StGB, jako podstawy do sprawnego osiągania WSGB (w tym mobilizacyjnego rozwinięcia) przez dowództwa i jednostki wojskowe, mające w okresie pokoju zróżnicowany stopień ukompletowania w stosunku do etatów wojennych (rozwinięcie, o niepełnych stanach, skadrowane);
- zapewnienie sprawnego i niezawodnego systemu alarmowania jednostek wojskowych i osiągania przez nie WSGB;

- doskonalenie kierowania procesem osiągania WSGB i mobilizacyjnym rozwinięciem jednostek wojskowych, głównie w początkowym okresie (w warunkach zakłóceń);

- usprawnienie organizacji zabezpieczenia procesu mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych i osiągania WSGB;

- zapewnienie dużej elastyczności (możliwości przeprowadzenia mobilizacji w różnych wariantach narastania zagrożenia bezpieczeństwa państwa i wybuchu wojny) i niezawodności (możliwości przeciwdziałania różnego rodzaju zakłóceniom) systemu mobilizacyjnego.

Celem przedsięwzięć podejmowanych w dziedzinie polityczno-społecznej jest uzyskanie aktywnego poparcia społeczeństwa dla przygotowań obronnych. Osiąga się to przez kształtowanie polityczno-obronnej świadomości obywateli, poczucia odpowiedzialności za losy państwa, jego bezpieczeństwo i integralność terytorialną.

Zadania w tej dziedzinie będą wykonywane we wszystkich ogniwach organizacyjnych państwa, przede wszystkim przez organy administracji rządowej i samorządowej, organizacje polityczne, społeczne, oświatowo-wychowawcze i kulturalne.

W dziedzinie administracyjno-gospodarczej celem będzie zaspokajanie potrzeb materialnych, związanych z prowadzeniem skutecznej obrony państwa oraz zapewnienie funkcjonowania gospodarki narodowej w czasie wojny. Istotnym zadaniem w tej dziedzinie jest utrzymanie sprawności infrastruktury kraju, głównie łączności i komunikacji. Zadania w tej dziedzinie będą wykonywane przez resorty gospodarcze.

Działalność w dziedzinie ochrony państwa ma na celu zapewnienie warunków do wykonania zadań obronnych przez organy władzy, administracji rządowej, samorządowej i podmioty gospodarcze oraz ochronę mienia, a także przestrzeganie ustalonego porządku prawnego podczas wojny.

Zadania w tej dziedzinie to: przeciwdziałanie zagrożeniom wewnętrznym, zapewnienie warunków do sprawnego przejścia państwa ze stanu pokojowego na wojenny, zapewnienie spokoju i porządku publicznego. Wykonywane one będą przez wszystkie jednostki organizacyjne państwa, przede wszystkim przez resort spraw wewnętrznych. We współdziałaniu z SZ zapewniają one przeciwdywersyjną obronę kraju, ochronę ważnych obiektów administracyjnych i gospodarczych, a także kierowanie przegrupowaniem wojsk i ewakuacją (migracją) ludności cywilnej oraz zakładów przemysłowych.

Celem obrony cywilnej jest ochrona ludności, zakładów pracy, urządzeń użyteczności publicznej i dóbr kultury, udzielanie pomocy poszkodowanym, zwalczanie klęsk żywiołowych i zagrożeń środowiska oraz usuwanie ich skutków, ewakuacja ludności objętych działaniami bojowymi, a także szkolenie ludności w zakresie samoobrony.

Zadania te będą wykonywane głównie przez siły OC, jednostki organizacyjne podległe ministrowi ochrony środowiska, zasobów naturalnych i leśnictwa oraz komendantowi głównemu straży pożarnych, przy współudziale placówek służby zdrowia i opieki społecznej.

Zadania w poszczególnych dziedzinach systemu obronnego należą do kompetencji właściwych organów rządowych i samorządowych oraz podmiotów gospodarczych. Dzięki temu działalność na rzecz obronności w okresie wzrostu napięcia międzynarodowego oraz zagrożenia bezpieczeństwa państwa nie wymaga czasochłonnych i skomplikowanych zmian organizacyjno-funkcjonalnych.

Obowiązek koordynacji zadań wykonywanych w różnych dziedzinach systemu obronnego oraz organizacji współdziałania między wszystkimi podmiotami, jakie w tym uczestniczą, spada na resort obrony narodowej - głównego organizatora i wykonawcę działań na rzecz obronności.

W zależności od rodzaju i charakteru przewidywanego konfliktu zbrojnego współdziałanie będzie organizowane na wszystkich szczeblach kierowania (państwo) i dowodzenia (SZ) lub tylko na bezpośrednio zaangażowanych do obrony określonej części obszaru Polski.

W dziedzinie militarnej niezwykle istotnym problemem w realizacji mobilizacyjnego rozwijania wojsk jest zdolność wszystkich ogniw dowodzenia do natychmiastowego reagowania w wypadku zakłóceń powstałych podczas mobilizacji, w tym samorzutnego uruchomienia mobilizacji i niezbędnych w tym zakresie przedsięwzięć w wypadku zaskakującego uderzenia i utraty łączności z przełożonym.

W celu zapewnienia ciągłości procesu mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych przewiduje się realizację wielu różnorodnych przedsięwzięć, zmierzających do maksymalnego usamodzielnienia dowódców jednostek w zakresie przeprowadzenia mobilizacji, w tym i powołania uzupełnień w dowolnej sytuacji kryzysowej. Dla zapewnienia tych warunków zorganizowano różne sposoby doręczania żołnierzom rezerwy dokumentów powołania (wezwań do świadczeń), z wykorzystaniem zarówno terenowych organów administracji wojskowej i samorządowej oraz urzędów pocztowych, jak i sił (środków) poszczególnych jednostek wojskowych (wielowariantowy system doręczania dokumentów powołania). Ważne znaczenie ma również zapewnienie ciągłości funkcjonowania TOAW przez możliwość ich odtwarzania w wypadku zniszczenia lub obezwładnienia (oficerskie grupy rezerwowe) oraz odtwarzania ewidencji osób podlegających obowiązkowi służby wojskowej i pojazdów samochodowych (maszyn) w wypadku ich zdezaktualizowania się lub zniszczenia wskutek działań przeciwnika. W systemie kierowania przebiegiem mobilizacji przewidziano szerokie wykorzystanie sieci łączności cywilnej (głównie resortów łączności, komunikacji oraz spraw wewnętrznych), a także łączności radiowej i środków ruchomych.

Ponadto - w ramach przeciwdziałania przewidywanym zakłóceniom - przewidziano między innymi:

- rozśrodkowanie części zadań mobilizacyjnych, przesuwając je do mniej obciążonych w tym zakresie jednostek i garnizonów;
- maksymalne zawężenie obszaru powoływania rezerw osobowych, w wyniku czego dowóz żołnierzy rezerwy będzie miał charakter lokalny - niezależny od zakłóceń komunikacyjnych (terytorialne zrejonizowane uzupełnienie potrzeb mobilizacyjnych);
- zgromadzenie zapasów wojennych w miejscach formowania jednostek.

Umożliwia to ich szybką ewakuację, a także rozśrodkowanie składów z zapasami mobilizacyjnymi.

7.3. Mobilizacyjne rozwinięcie jednostek wojskowych w warunkach zakłóceń

Mobilizacyjne rozwinięcie jednostek wojskowych (oraz zabezpieczenie tego rozwinięcia realizowane przez TOAW) może być prowadzone w warunkach zakłóceń spowodowanych różnymi formami oddziaływania przeciwnika zarówno przed wybuchem konfliktu zbrojnego, jak i w czasie jego trwania. W wyniku tych zakłóceń mogą wystąpić mniej lub bardziej gwałtownego zahamowania w procesie mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych oraz uzupełniania ich potrzeb mobilizacyjnych przez TOAW, w określonym stopniu dezorganizujące ich przebieg, wymagające realizacji (wykonania) stosownych przedsięwzięć przeciwdziałających.

Przygotowanie jednostek wojskowych (i TOAW) do wykonania zadań mobilizacyjnych w warunkach zakłóceń oraz prowadzenie w związku z tym niezbędnych przewidywań jest integralną częścią ogólnego planowania mobilizacyjnego[1].

Podejmowane w tych ogniwach organizacyjnych zamierzenia, związane z mobilizacyjnym rozwinięciem jednostek wojskowych (oraz jego zabezpieczeniem, realizowanym przez TOAW) powinny uwzględniać możliwe sytuacje, jakie mogą zaistnieć w wyniku oddziaływania przeciwnika oraz sposoby przeciwdziałania zaistniałym skutkom, gwarantujące zrealizowanie zadań, możliwie z jak najmniejszym opóźnieniem w czasie.

Na dowódcach jednostek wojskowych (mobilizujących) spoczywa odpowiedzialność za przygotowanie warunków do realizacji zadań mobilizacyjnych w warunkach zakłóceń. W razie występowania zakłóceń o większym zasięgu, trudnych do opanowania siłami jednostki mobilizującej, przeciwdziałanie organizuje nadrzędny organ dowodzenia.

Przewidywane zakłócenia w procesie mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk (jednostek wojskowych) oraz przeciwdziałanie ich skutkom w poszczególnych ogniwach wojskowych i cywilnych przedstawia schemat 7.1-7.4.

Pytania uzupełniające

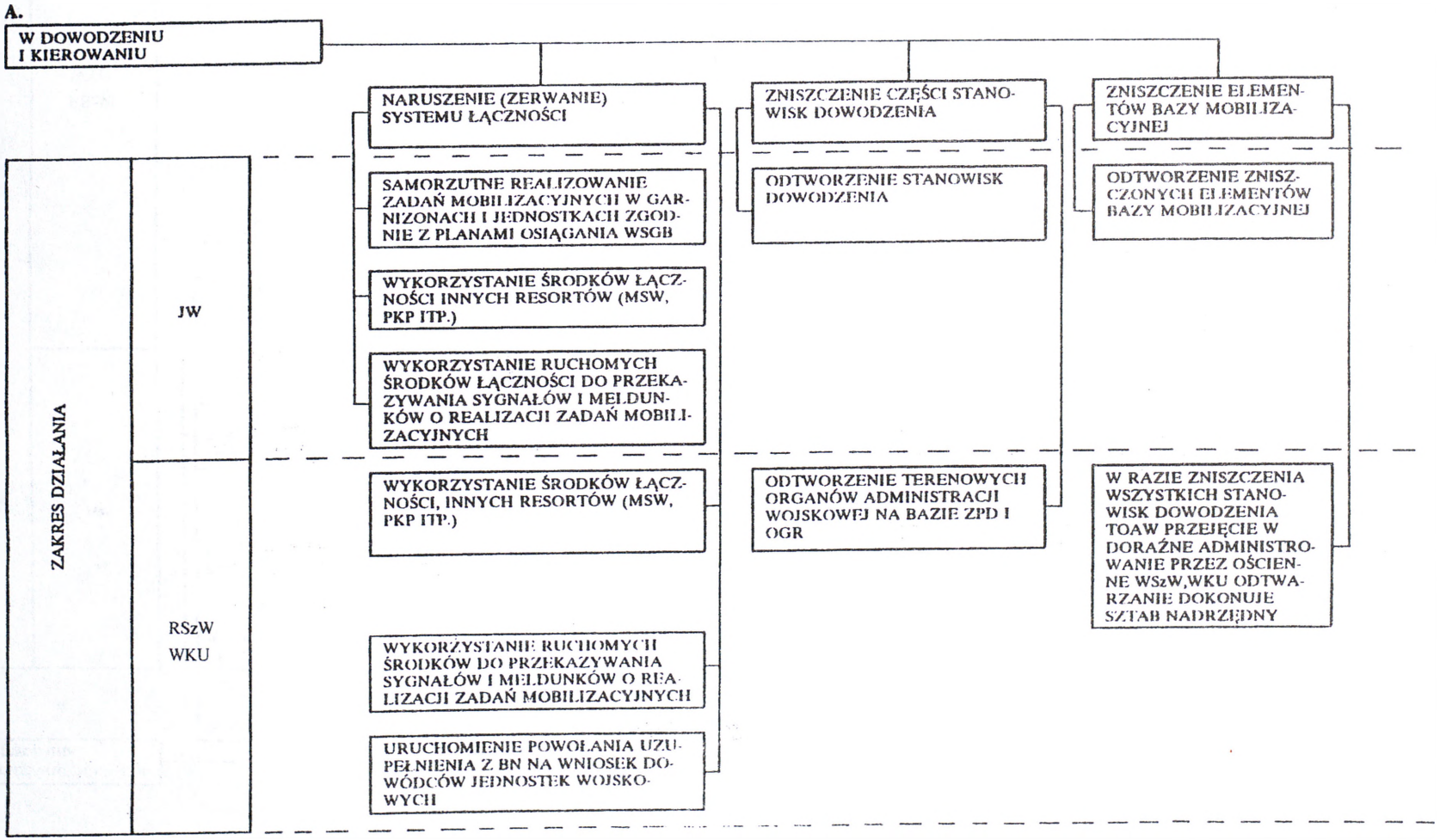
1. Jakie sytuacje mogą wystąpić w wyniku oddziaływania przeciwnika na terenie kraju i wpływa dezorganizująco na proces mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych (wojsk)?
2. Jakie zakłócenia mogą wystąpić w przebiegu mobilizacyjnego rozwinięcia jednostki wojskowej w wyniku oddziaływania przeciwnika i jakie należy podjąć przeciwdziałania ograniczające ich skutki?

Bibliografia

1. Instrukcja o mobilizacyjnym rozwinięciu Sił Zbrojnych RP, sygn. Szt. Gen. 1415/94.
2. Instrukcja o mobilizacyjnym rozwinięciu jednostek wojskowych, sygn. Szt. Gen. 1417/94.
3. Biuletyn Informacyjny nr 1(159), MON, Warszawa 1994.
4. Marciniak S., *Kierowanie mobilizacyjnym rozwinięciem jednostek wojskowych...*, ASG WP, Warszawa 1984.
5. Zeszyt Naukowy nr 3, AON, Warszawa 1994.

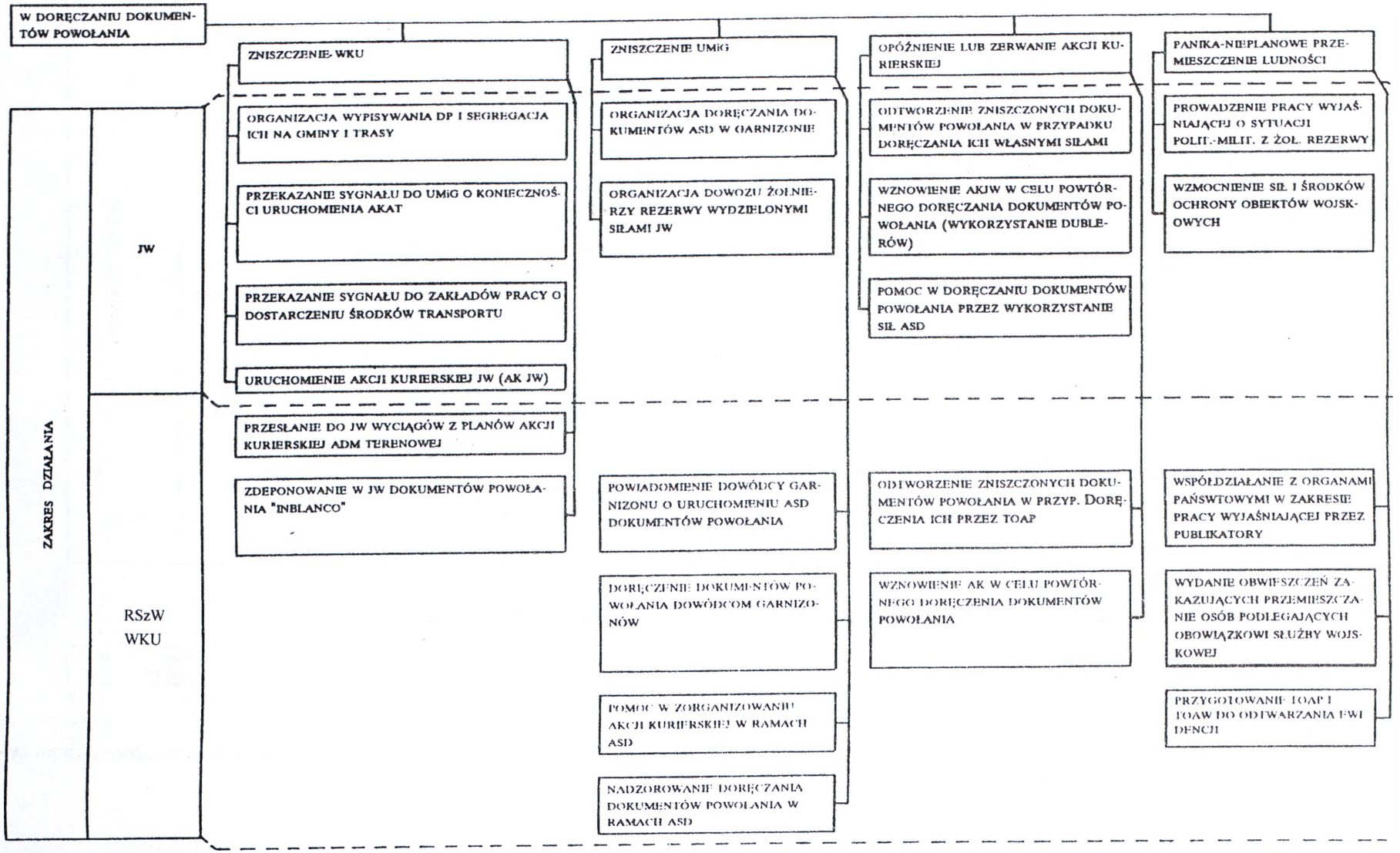
[1] W planie osiągania WSGB jednostki wojskowej ujmuje się: możliwości oddziaływania przeciwnika i jego wpływ na warunki mobilizacyjnego rozwinięcia oraz przewidywane zakłócenia w przebiegu mobilizacyjnego rozwinięcia jednostki oraz wnioski dotyczące przeciwdziałania ich skutkom.

SCHEMAT IDEOWY PRZEWIDYWANYCH ZAKŁÓCEŃ MOBILIZACYJNEGO ROZWINIĘCIA WOJSK ORAZ PRZECIWDZIAŁANIE ICH SKUTKOM W POSZCZEGÓLNYCH OGNIWACH WOJSKOWYCH I CYWILNYCH

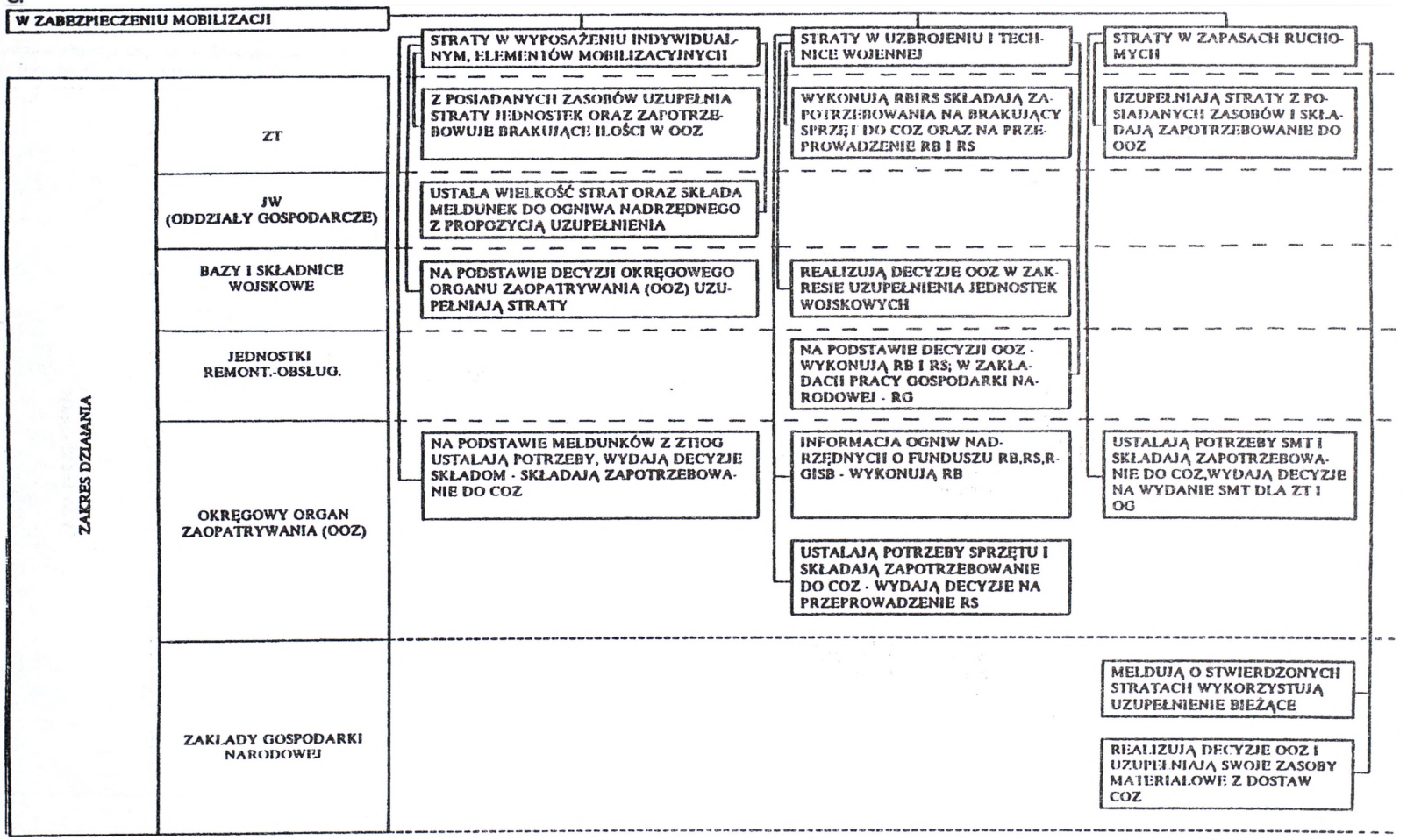

Schemat 7.2.

B.

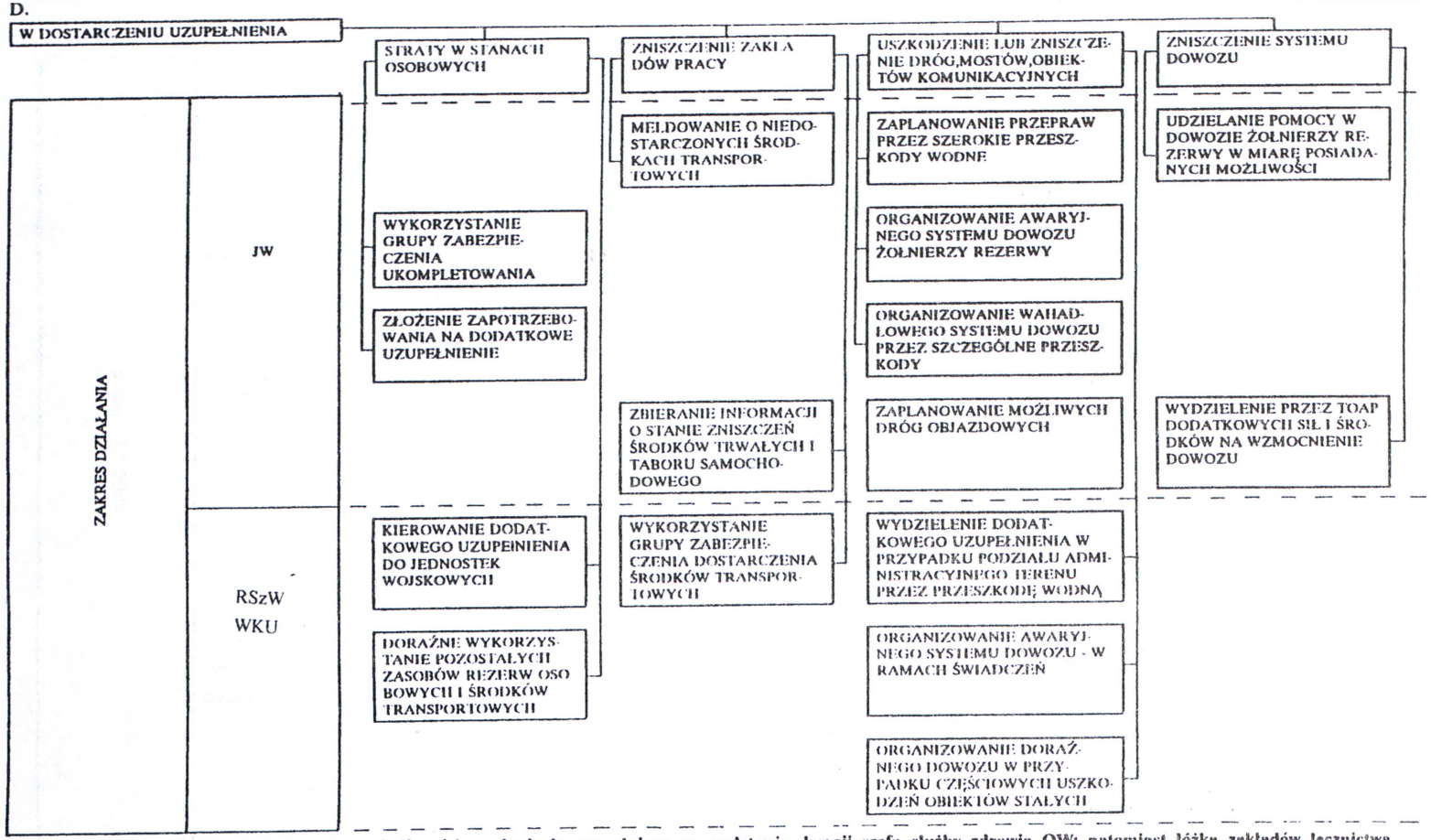

W DORĘCZANIU DOKUMENTÓW POWOŁANIA
ZNISZCZENIE WKU
ZNISZCZENIE UMiG
OPÓŹNIENIE LUB ZERWANIE AKCJI KURIERSKIEJ
PANIKA-NIEPLANOWE PRZEMIESZCZENIE LUDNOŚCI
ZAKRES DZIAŁANIA
JW
RSzW WKU
ORGANIZACJA WYPISYWANIA DP I SEGREGACJA ICH NA GMINY I TRASY
PRZEKAZANIE SYGNAŁU DO UMiG O KONIECZNOŚCI URUCHOMIENIA AKAT
PRZEKAZANIE SYGNAŁU DO ZAKŁADÓW PRACY O DOSTARCZENIU ŚRODKÓW TRANSPORTU
URUCHOMIENIE AKCJI KURIERSKIEJ JW (AK JW)
PRZESŁANIE DO JW WYCIĄGÓW Z PLANÓW AKCJI KURIERSKIEJ ADM TERENOWEJ
ZDEPONOWANIE W JW DOKUMENTÓW POWOŁANIA "INBLANCO"
ORGANIZACJA DORĘCZANIA DOKUMENTÓW ASD W GARNIZONIE
ORGANIZACJA DOWOZU ŻOŁNIERZY REZERWY WYDZIELONYMI SIŁAMI JW
POWIADOMIENIE DOWÓDCY GARNIZONU O URUCHOMIENIU ASD DOKUMENTÓW POWOŁANIA
DORĘCZENIE DOKUMENTÓW POWOŁANIA DOWÓDCOM GARNIZONÓW
POMOC W ZORGANIZOWANIU AKCJI KURIERSKIEJ W RAMACH ASD
NADZOROWANIE DORĘCZANIA DOKUMENTÓW POWOŁANIA W RAMACH ASD
ODTWORZENIE ZNISZCZONYCH DOKUMENTÓW POWOŁANIA W PRZYPADKU DORĘCZANIA ICH WŁASNYMI SIŁAMI
WZNOWIENIE AKJW W CELU POWTÓRNEGO DORĘCZANIA DOKUMENTÓW POWOŁANIA (WYKORZYSTANIE DUBLERÓW)
POMOC W DORĘCZANIU DOKUMENTÓW POWOŁANIA PRZEZ WYKORZYSTANIE SIŁ ASD
ODTWORZENIE ZNISZCZONYCH DOKUMENTÓW POWOŁANIA W PRZYP. DORĘCZENIA ICH PRZEZ TOAP
WZNOWIENIE AK W CELU POWTÓRNEGO DORĘCZENIA DOKUMENTÓW POWOŁANIA
PROWADZENIE PRACY WYJAŚNIAJĄCEJ O SYTUACJI POLIT.-MILIT. Z ŻOŁ. REZERWY
WZMOCNIENIE SIŁ I ŚRODKÓW OCHRONY OBIEKTÓW WOJSKOWYCH
WSPÓŁDZIAŁANIE Z ORGANAMI PAŃSTWOWYMI W ZAKRESIE PRACY WYJAŚNIAJĄCEJ PRZEZ PUBLIKATORY
WYDANIE OBWIESZCZEŃ ZAKAZUJĄCYCH PRZEMIESZCZANIE OSÓB PODLEGAJĄCYCH OBOWIĄZKOWI SŁUŻBY WOJSKOWEJ
PRZYGOTOWANIE TOAP I TOAW DO ODTWARZANIA EWIDENCJI

C.

W ZABEZPIECZENIU MOBILIZACJI
ZAKRES DZIAŁANIA
ZT
JW (ODDZIAŁY GOSPODARCZE)
BAZY I SKŁADNICE WOJSKOWE
JEDNOSTKI REMONT.-OBSŁUG.
OKRĘGOWY ORGAN ZAOPATRYWANIA (OOZ)
ZAKŁADY GOSPODARKI NARODOWEJ
STRATY W WYPOSAŻENIU INDYWIDUALNYM, ELEMENTÓW MOBILIZACYJNYCH
STRATY W UZBROJENIU I TECHNICE WOJENNEJ
STRATY W ZAPASACH RUCHOMYCH
Z POSIADANYCH ZASOBÓW UZUPEŁNIA STRATY JEDNOSTEK ORAZ ZAPOTRZEBOWUJE BRAKUJĄCĄ ILOŚCI W OOZ
WYKONUJĄ RBIRS SKŁADAJĄ ZAPOTRZEBOWANIA NA BRAKUJĄCY SPRZĘT DO COZ ORAZ NA PRZEPROWADZENIE RB I RS
UZUPEŁNIAJĄ STRATY Z POSIADANYCH ZASOBÓW I SKŁADAJĄ ZAPOTRZEBOWANIE DO OOZ
USTALA WIELKOŚĆ STRAT ORAZ SKŁADA MELDUNEK DO OGNIWA NADRZĘDNEGO Z PROPOZYCJĄ UZUPEŁNIENIA
NA PODSTAWIE DECYZJI OKRĘGOWEGO ORGANU ZAOPATRYWANIA (OOZ) UZUPEŁNIAJĄ STRATY
REALIZUJĄ DECYZJE OOZ W ZAKRESIE UZUPEŁNIENIA JEDNOSTEK WOJSKOWYCH
NA PODSTAWIE DECYZJI OOZ - WYKONUJĄ RB I RS; W ZAKŁADACH PRACY GOSPODARKI NARODOWEJ - RG
NA PODSTAWIE MELDUNKÓW Z ZTIOG USTALAJĄ POTRZEBY, WYDAJĄ DECYZJE SKŁADOM - SKŁADAJĄ ZAPOTRZEBOWANIE DO COZ
INFORMACJA OGNIW NADRZĘDNYCH O FUNDUSZU RB,RS,R-GISB - WYKONUJĄ RB
USTALAJĄ POTRZEBY SMT I SKŁADAJĄ ZAPOTRZEBOWANIE DO COZ,WYDAJĄ DECYZJE NA WYDANIE SMT DLA ZT I OG
USTALAJĄ POTRZEBY SPRZĘTU I SKŁADAJĄ ZAPOTRZEBOWANIE DO COZ - WYDAJĄ DECYZJE NA PRZEPROWADZENIE RS
MELDUJĄ O STWIERDZONYCH STRATACH WYKORZYSTUJĄ UZUPEŁNIENIE BIEŻĄCE
REALIZUJĄ DECYZJE OOZ I UZUPEŁNIAJĄ SWOJE ZASOBY MATERIAŁOWE Z DOSTAW COZ

Schemat 7.4

D.

UWAGA: Straty łóżek dla stacjonarnych szpitali wojskowych: będą uzupełniane na podstawie decyzji szefa służby zdrowia OW; natomiast łóżka zakładów lecznictwa społecznego służby zdrowia wydzielane na potrzeby sił zbrojnych będą uzupełniane na podstawie decyzji lekarza wojewódzkiego

8. PLANOWANIE, ORGANIZACJA I KIEROWANIE MOBILIZACYJNYM ROZWINIĘCIEM JEDNOSTEK WOJSKOWYCH

Skomplikowany charakter i szybki przebieg współczesnej mobilizacji, a także prowadzenie jej w złożonych sytuacjach operacyjnych i różnorodnych warunkach, zmusza do szczegółowego planowania w tym zakresie. Istotą planowania jest ustalenie zadań zapewniających szybkie i sprawne mobilizacyjne rozwinięcie wojsk i osiągnięcie przez nie w określonym terminie pełnej gotowości bojowej. W ramach planowania obowiązuje pełna centralizacja poczynań, wyrażająca się w odgórnym ustalaniu założeń mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych, które uwzględniając potrzeby operacyjne, określają organizację i sposoby prowadzenia mobilizacji oraz zabezpieczenia tego procesu. Dotyczy to zwłaszcza:

- kolejności mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk (jednostek wojskowych);
- terminów zakończenia mobilizacji i osiągnięcia pełnej gotowości bojowej;
- miejsc mobilizacji.

Zakres przedsięwzięć organizacyjnych i przygotowawczych do mobilizacyjnego rozwinięcia jest uzależniony przede wszystkim od szczebla dowodzenia, na którym są one realizowane. W systemie planowania mobilizacyjnego można wyróżnić trzy podstawowe szczeble dowodzenia:

- Sztabu Generalnego WP, który określa zasady teoretyczne, podstawowe założenia planistyczno-organizacyjne i zadania mobilizacyjne, dokonuje podziału jednostek czasu "W" na zestawy, opracowuje *Plan mobilizacyjny SZ RP* ("PM-95");
- sztabów okręgów wojskowych (OW) i rodzajów sił zbrojnych (RSZ), które dokonują rozwinięcia i wszechstronnego zabezpieczenia ustaleń Sztabu Generalnego WP, opracowują *Plan mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk*;
- związków taktycznych (ZT), oddziałów, dowództw garnizonów oraz WSzW (WKU), które w szczegółach planują realizację zadań mobilizacyjnych.

8.1. Planowanie i organizacja mobilizacyjnego rozwinięcia jednostki wojskowej

Działalność mobilizacyjna w jednostkach wojskowych jest podstawą funkcjonowania systemu mobilizacyjnego wojsk. Obejmuje ona trzy okresy: planowania i organizacji mobilizacyjnego rozwinięcia, utrzymywania stałej gotowości bojowej i mobilizacyjnej, rozwinięcia mobilizacyjnego jednostki wojskowej (schemat 8.1).

Każdy z wymienionych etapów ma swoją specyfikę - różni się zakresem zadań i natężeniem ich wykonywania. Wspólną cechą jest natomiast konieczność efektywnego kierowania realizacją zadań oraz racjonalne wykorzystanie kwalifikacji wszystkich osób.

Schemat 8.1

ZAKRES
DZIAŁALNOŚCI MOBILIZACYJNEJ W JEDNOSTKACH WOJSKOWYCH

OKRESY DZIAŁALNOŚCI			
Lp.	Planowanie i organizacja mobilizacyjnego rozwinięcia	Stała gotowość bojowa i mobilizacyjna	Rozwinięcie mobilizacyjne JW
1	Powołanie zespołu, opracowanie planu prac, postawienie zadań i kierowanie ich realizacją.	Sprawowanie nadzoru służbowego i kontroli nad działalnością mobilizacyjną.	Uruchomienie procesu mobilizacyjnego rozwinięcia JW.
2	Określenie głównych elementów organizacyjnych mobilizacyjnego rozwinięcia JW.	Stawianie zadań i rozliczanie z ich wykonania.	Kierowanie pracą elementów bazy mobilizacyjnej.
3	Ustalenie wielkości potrzeb mobilizacyjnych JW.	Organizacja szkolenia mobilizacyjnego kadry.	Analiza przebiegu mobilizacji i podejmowanie stosownych decyzji.
4	Zgromadzenie oraz podział sił i środków przeznaczonych do zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia JW.	Organizacja dni gotowości bojowej i mobilizacyjnej.	Utrzymywanie współpracy z instytucjami zabezpieczającymi mobilizacyjne rozwinięcie JW.
5	Nawiązanie współpracy z wszystkimi instytucjami biorącymi udział w zabezpieczeniu mobilizacji.	Utrzymywanie współpracy z instytucjami zabezpieczającymi mobilizacyjne rozwinięcie JW.	Składanie meldunków o przebiegu mobilizacyjnego rozwijania JW.
6	Opracowanie dokumentacji planistycznej i pomocniczej.	Inspirowanie kadry do doskonalenia organizacji mobilizacyjnego rozwinięcia JW.	Zapewnienie odpowiednich warunków bytowych żołnierzom rezerwy.
7	Zorganizowanie elemntów bazy mobilizacyjnej	Dokonywanie okresowych analiz stanu gotowości mobilizacyjnej JW.	Utrzymywanie dyscypliny i porządku wojskowego.
8	Sprawdzenie wykonanych dokumentów i przedsięwzięć organizacyjnych.	Utrzymanie w sprawności technicznej uzbrojenia i techniki.	Ochrona i obrona miejsca mobilizacji.
9	Wprowadzenie niezbędnych korekt i poprawek.	Okresowa rotacja zapasów materiałowych.	Wcielenie ustalonej liczby żołnierzy rezerwy, pobranie środków transportowych i maszyn.
10	Przeprowadzenie gry decyzyjnej	Szkolenie żołnierzy rezerwy.	Zapewnienie odpowiedniego wykorzystania wcielonych żołnierzy rezerwy.
11	Złożenie meldunku o zakończeniu planowania.	Organizowanie ćwiczeń z udziałem żołnierzy rezerwy.	Organizacyjne ujęcie nadwyżek pozostających po mobilizacyjnym rozwinięciu JW.
12		Utrzymanie w aktualności dokumentacji planistycznej i mobilizacyjnej.	Zabezpieczenie dokumentów mobilizacyjnych po zakończeniu mobilizacji.

Zakres przedsięwzięć składających się na przygotowanie do mobilizacyjnego rozwinięcia zależy przede wszystkim od charakteru oddziału (ZT), jego stopnia ukompletowania i wyposażenia w czasie pokoju w stosunku do etatu wojennego oraz przewidzianych dla nich zadań na czas wojny. Im bardziej jednostka jest skadrowana, tym bardziej rozszerza się zakres prac mobilizacyjnych. W oddziałach (ZT) rozwiniętych oraz o niepełnych stanach i tych, które nie mają dodatkowych zadań mobilizacyjnych zakres przedsięwzięć związanych z planowaniem mobilizacyjnym jest niewielki. Natomiast w pozostałych jednostkach, a szczególnie o dużych zadaniach mobilizacyjnych, planowanie mobilizacyjne obejmuje szeroki i różnorodny zakres przedsięwzięć planistycznych i organizacyjnych, związanych z mobilizacyjnym rozwinięciem pododdziałów (oddziałów) organicznych, jak i nowo formowanych jednostek.

Planowanie i organizacja mobilizacyjnego rozwinięcia związków taktycznych i oddziałów ma na celu przygotowanie zorganizowanego oraz terminowego ich przejścia ze struktur organizacyjnych i stanu liczebnego czasu pokojowego na wojenny.

Podstawę planowania i organizacji mobilizacyjnego rozwinięcia jednostki wojskowej stanowią:

- rozkaz dowódcy (zarządzenie szefa sztabu) okręgu wojskowego (RSZ);
- wytyczne przełożonych;
- wyciąg z zestawienia zadań mobilizacyjnych;
- etaty, tabele i normy należności;
- ustalenia dotyczące osiągania WSGB (planowanie i organizacja przedsięwzięć mobilizacyjnych w ZT i oddziałach jest integralną częścią planowania osiągania WSGB);
- wykaz załążków wydzielanych (otrzymywanych) przez jednostki mobilizujące i mobilizowane;
- wyciąg z planu przesunięć uzbrojenia i sprzętu technicznego użytku bieżącego (UB) - stanowiącego nadwyżkę w stosunku do potrzeb czasu wojennego;
- wnioski wynikające ze specyfiki garnizonu (charakter, położenie, znaczenie gospodarcze, polityczne, sytuacja demograficzna itp.);
- obowiązujące dokumenty normatywne (*Instrukcja o mobilizacyjnym rozwinięciu jednostek wojskowych*).

Planowanie mobilizacyjne w jednostce wojskowej jest prowadzone zgodnie z zarządzeniem wyższych przełożonych. Ma ono miejsce w wyniku zmiany zadań mobilizacyjnych (wyeliminowanie części zadań lub powierzenie zadań dodatkowych) względnie radykalnej zmiany warunków realizacji zadań (etaty, tabele należności, warunki wewnętrzne jednostki, rozmieszczenie rezerw osobowych, zmiana dyslokacji jednostki, miejsca mobilizacji, sytuacja kadrowa itp.). Wpływa to na wagę i złożoność dokonywanych zmian planistyczno-organizacyjnych, etatowych i materiałowo-technicznych.

Dowódca jednostki wojskowej kieruje wszystkimi pracami związanymi z planowaniem mobilizacyjnego rozwinięcia, utrzymaniem stałej gotowości oraz przeprowadzeniem mobilizacji. Jest to bardzo ważny etap w działalności dowódcy, a przebieg i efekty pracy świadczą o jego zdolnościach organizacyjnych oraz predyspozycjach w zakresie rozwiązywania złożonych zadań. W prowadzonych w tym zakresie działaniach dowódca musi brać bezpośredni udział, rozstrzygając osobiście wszystkie główne problemy, do których zalicza się:

- określenie podstawowych elementów koncepcji mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych (sposób wykonania zadań, terminy, przedsięwzięcia itp.);

- ustalenie wielkości potrzeb mobilizacyjnych jednostki wojskowej;

- nawiązanie współpracy z TOAW (WSzW, WKU);

- podział sił i środków przeznaczonych do zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia jednostki wojskowej;

- sprawdzenie wykonanych dokumentów i przedsięwzięć organizacyjnych;

- przeprowadzenie gry decyzyjnej, mającej na celu wstępną weryfikację przyjętych założeń;

- złożenie meldunku o zakończeniu planowania.

Realizując związane z tym zadania planistyczne, organizacyjne i kontrolne dowódcy dysponują etatowym i doraźnie przydzielonym aparatem wykonawczym (sztab ZT, oddziału, terenowy aparat mobilizacyjny).

Sztab ZT, który jest organem koordynacyjno-kontrolnym w zakresie planowania mobilizacyjnego (osiągania WSGB), planuje przede wszystkim przedsięwzięcia związane z zarządzaniem i kierowaniem procesem mobilizacyjnego rozwinięcia w podległych jednostkach wojskowych organicznych i innych, powierzonych ZT do zmobilizowania. Ponadto jest on organem wykonawczym w zakresie mobilizacyjnego rozwinięcia w stosunku do siebie z etatu pokojowego na etat czasu wojennego. Oddziały (samodzielne pododdziały) są organami wykonawczymi, które planują całokształt przedsięwzięć planistycznych (opracowanie koncepcji i dokumentacji planistycznej oraz ciągłe jej aktualizowanie, wprowadzanie korekt merytorycznych, stawianie zadań i rozliczanie wykonawców, dokonywanie kontroli i szkolenie kadry); organizacyjnych (opracowanie dokumentów organizacyjnych, wydzielenie sił i środków do wykonania określonych zadań, instruowanie i szkolenie osób funkcyjnych, utrzymywanie w stałej gotowości elementów bazy mobilizacyjnej); oraz zabezpieczających (utrzymywanie zapasów, obsługa i remont sprzętu, utrzymywanie obiektów garażowo-magazynowych itp.).

Zakres i nasilenie prac w poszczególnych płaszczyznach są różne i uzależnione od wielu czynników - głownie zewnętrznych.

Dowódca jednostki mobilizującej odpowiada za przygotowanie do powierzonych zadań mobilizacyjnych oraz sprawne i terminowe rozwinięcie podległej jednostki i jednostek powierzonych do rozwinięcia. Osobiście kieruje bezpośrednio podległymi mu osobami funkcyjnymi, stawiając im zadania i egzekwując ich wykonanie. Stwarza warunki zapewniające podwładnym odpowiednią samodzielność w pracy i umożliwiające wykonanie stawianych zadań. Do jego podstawowych zadań między innymi należą:

- określanie swoim zastępcom, szefom rodzajów wojsk i służb oraz dowódcom pododdziałów zadań, dotyczących planowania mobilizacyjnego rozwinięcia jednostki (jednostek mobilizowanych), oraz kierowanie w tym zakresie opracowaniem dokumentacji planistycznej;

- szkolenie kadry jednostki oraz dowódców jednostek mobilizowanych w zakresie organizacji mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych i wszechstronnego zabezpieczenia jego przebiegu;

- współpraca z właściwymi wojskowymi komendantami uzupełnień w zakresie zabezpieczenia potrzeb mobilizacyjnych (nadawania przydziałów, szkolenia rezerw, dyscypliny stawiennictwa);

- współpraca z organami rządowej administracji ogólnej i organami samorządu terytorialnego w zakresie doręczania dokumentów powołania żołnierzom rezerwy oraz wykorzystania świadczeń na potrzeby mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek;

- współpraca z dowództwem garnizonu w sprawach dotyczących regulacji ruchu w czasie wyprowadzania jednostek do rejonów alarmowych, udziału jednostki w systemie ASD, pobierania depozytów z magazynów garnizonowych, przekazywania obiektów, nadwyżek materiałowych i sprzętu po zakończeniu mobilizacji;

- kierowania działalnością terenowego aparatu mobilizacyjnego [1];

- organizowanie kontroli utrzymania gotowości do wykonania zadań mobilizacyjnych.

Dowódca osobiście kieruje planowaniem mobilizacyjnym, wykorzystując sztab i inne podległe mu organy dowodzenia. Jednocześnie ponosi pełną odpowiedzialność za pomyślne wykonanie zadań mobilizacyjnych.

Szef sztabu - główny organizator planowania, jest odpowiedzialny za terminowe przygotowanie dla dowódcy danych potrzebnych do wypracowania decyzji (koncepcji) mobilizacyjnego rozwinięcia jednostki, jej opracowanie i wprowadzenie w życie. Koordynuje działalność zastępców dowódcy oraz szefów rodzajów wojsk i służb. Informuje ich o warunkach mobilizacyjnego rozwinięcia oraz wydaje polecenia (wytyczne) w sprawie przygotowania danych do opracowania planu osiągania WSGB. Szef sztabu zgodnie z wytycznymi dowódcy, a nawet bez nich, organizuje pracę w zakresie planowania mobilizacyjnego. Ustala zakres pracy, określa w jakiej formie ująć wyniki planowania oraz jakie i w jakim czasie opracować dokumenty. Synchronizuje pracę wszystkich zaangażowanych w procesie planowania mobilizacyjnego komórek organizacyjnych dowództwa i sztabu.

Zastępcy dowódcy oraz szefowie rodzajów wojsk i służb są obowiązani przedstawiać szefowi sztabu niezbędne obliczenia i dane dotyczące sposobu wykonania postawionego zadania mobilizacyjnego oraz możliwości wykorzystania w tym zakresie posiadanych sił i środków.

Planowanie mobilizacyjne, obejmujące główną i decydującą część przedsięwzięć zapewniających przygotowanie jednostki wojskowej do mobilizacyjnego rozwinięcia, rozpoczyna się z chwilą otrzymania zadania mobilizacyjnego (*Wyciąg z zestawienia zadań mobilizacyjnych*), wyjaśnienia jego treści, wstępnej oceny czynników wpływających na proces mobilizacyjnego rozwinięcia jednostki (analiza zadania), ogłoszenia zamiaru dowódcy i sprecyzowaniu określonego działania dla oficerów sztabu (komórek organizacyjnych) - wytycznych dowódcy w zakresie przygotowania kalkulacji, meldunków i propozycji wykonania otrzymanego zadania oraz jego zabezpieczenia, a kończy opracowaniem planu osiągania WSGB. Jest to jednak zakończenie formalne, faktyczne planowanie trwa nadal, co jest powodowane koniecznością reagowania na zmieniające się sytuacje (warunki) i wyraża się ciągłym aktualizowaniem wcześniejszych ustaleń. Kolejność czynności dowódcy i sztabu jednostki wojskowej w zakresie planowania i organizacji mobilizacyjnego rozwinięcia przedstawia schemat 8.2.

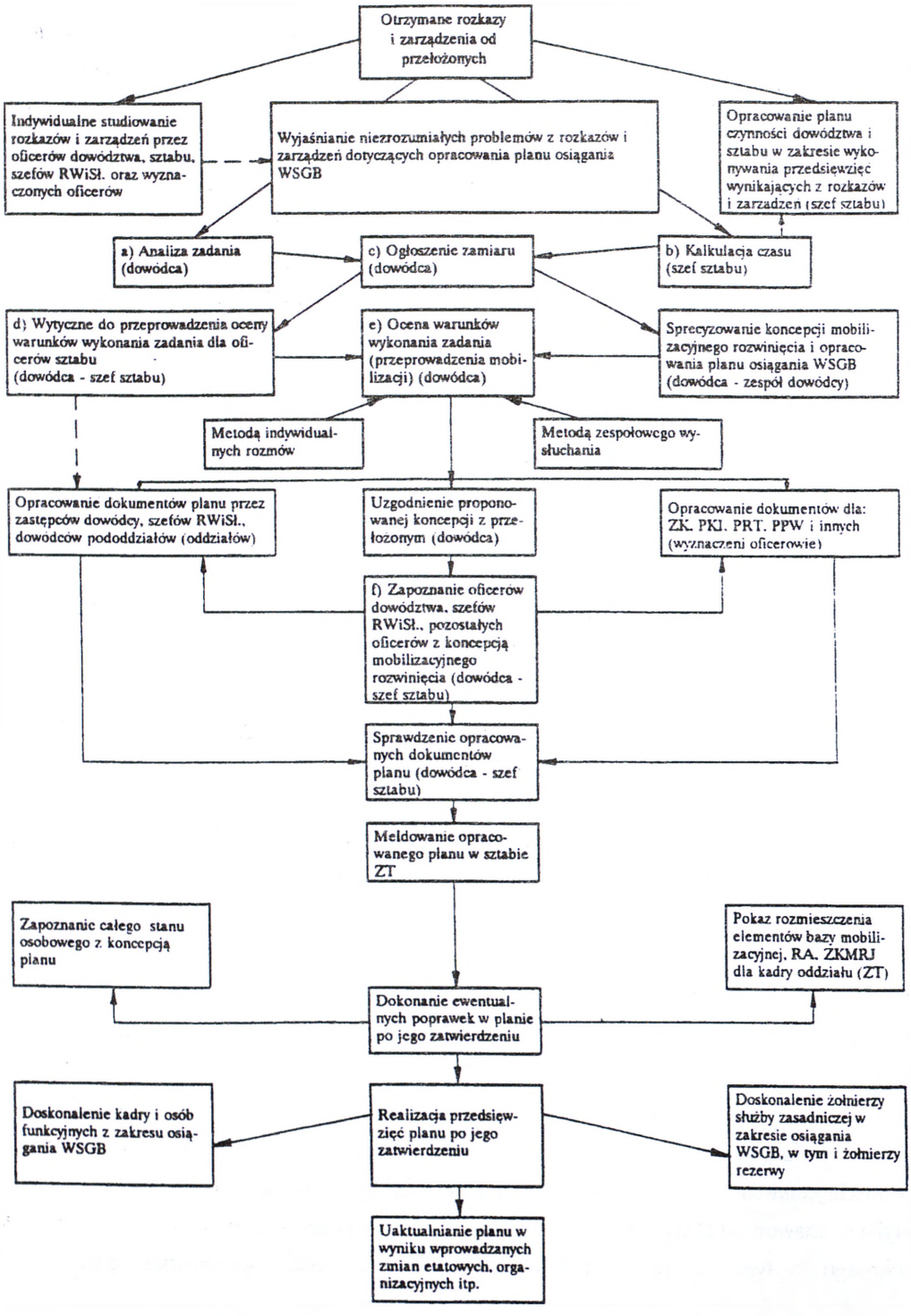
Analiza zadania mobilizacyjnego polega na pełnym jego zrozumieniu z ustaleniem ogólnych wniosków w zakresie wykorzystania posiadanych sił i środków oraz wpływu określonych czynników (warunków) na wykonanie tego zadania, jak również określeniem terminów realizacji najważniejszych związanych z nim przedsięwzięć. Wnioski z przeprowadzonej analizy zadania stanowią podstawę zamiaru (koncepcji) mobilizacyjnego rozwinięcia jednostki i wytycznych do planowania mobilizacyjnego w sztabie oddziału (ZT).

Drugim podstawowym elementem, od którego zależy powzięcie zamiaru, jest kalkulacja czasu: ogólnego i szczegółowego z tym, że przez czas ogólny należy rozumieć najważniejsze granice czasowe,

[1] Terenowy aparat mobilizacyjny jest przeznaczony do wykonywania zadań w planowaniu i organizacji procesu mobilizacyjnego rozwinięcia nowo formowanych jednostek oraz przygotowania ich do działania zgodnie z przeznaczeniem.

Schemat 8.2

IDEOWY SCHEMAT ORGANIZACJI PLANOWANIA MOBILIZACYJNEGO W JEDNOSTCE WOJSKOWEJ

które wyznaczają takie zadania, jak opracowanie planu osiągania WSGB (jego zatwierdzenie), wprowadzenie planu w życie (osiągnięcie gotowości mobilizacyjnej). Tę kalkulację (z określonym uogólnieniem) powinien osobiście przeprowadzić dowódca lub szef sztabu. Szczegółowe obliczenia dotyczące terminów realizacji poszczególnych przedsięwzięć planistycznych i organizacyjnych mogą być przeprowadzone w terminie późniejszym przez szefa sztabu (schemat 8.3).

Na podstawie wniosków z analizy zadania oraz kalkulacji czasu dowódca wypracowuje zamiar (wstępną koncepcję) mobilizacyjnego rozwinięcia, w którym powinien określić sposób realizacji otrzymanego zadania oraz wynikające z niego zasadnicze przedsięwzięcia mobilizacyjne.

Po sprecyzowaniu zamiaru możliwe jest zapoznanie sztabu jednostki wojskowej z treścią otrzymanego zadania, podaniem głównych elementów koncepcji mobilizacyjnego rozwinięcia jednostki oraz wytycznych dla sztabu i zarządzeń przygotowawczych dla dowódców oddziałów (pododdziałów).

Wydanie wytycznych dla sztabu (zastępców dowódcy, szefów rodzajów wojsk i służb, szefów komórek organizacyjnych) oraz zarządzeń przygotowawczych dla oddziałów (pododdziałów), to kolejne ważne elementy decyzyjnej działalności dowódcy i sztabu, wynikające przede wszystkim z analizy otrzymanego zadania mobilizacyjnego.

Po analizie zadania i wydaniu wytycznych dla sztabu, równolegle z zarządzeniami przygotowawczymi, a przed oceną warunków mobilizacyjnego rozwinięcia, szef sztabu z udziałem zainteresowanych szefów powinien dokonać wnikliwej i realnej kalkulacji czasu, biorąc pod uwagę ramy czasowe podane przez dowódcę i ujęte w wytycznych dla sztabu.

Kolejny etap pracy dowódcy i sztabu w zakresie planowania mobilizacyjnego to ocena warunków mobilizacyjnego rozwinięcia. Prowadzi ją dowódca (szef sztabu) równocześnie z przygotowanymi przez sztab obliczeniami, zestawieniami, kalkulacjami i innymi dokumentami w celu ustalenia możliwie wszystkich czynników, które mają wpływ na proces przygotowania i przeprowadzenia mobilizacji, wypracowania właściwych wniosków i ustalenia stosownych przedsięwzięć organizacyjnych zapewniających wykonanie otrzymanego zadania mobilizacyjnego. W czasie oceny warunków mobilizacyjnego rozwinięcia dowódca (szef sztabu) wysłuchuje meldunków swoich zastępców, szefów rodzajów wojsk i służb oraz innych komórek organizacyjnych (według potrzeb). Meldunki te powinny zawierać propozycje co do sposobu i możliwości wykonania otrzymanego zadania mobilizacyjnego w zakresie kompetencji poszczególnych osób funkcyjnych.

Treścią oceny warunków mobilizacyjnego rozwinięcia jednostki wojskowej powinny być następujące czynności:

- ustalenie potrzeb mobilizacyjnych w zakresie rezerw osobowych, środków transportowych i maszyn oraz środków materiałowych pobieranych z gospodarki narodowej;
- sprecyzowanie sposobu powołania (pobierania) i przyjęcia MRA oraz zasadniczego uzupełnienia w zakresie rezerw osobowych i środków transportowych (maszyn), a także wykorzystania świadczeń osobistych i rzeczowych;
- określenie wielkości sił i środków niezbędnych do rozwinięcia elementów bazy mobilizacyjnej oraz realizacji innych przedsięwzięć związanych z mobilizacyjnym rozwinięciem jednostki;
- określenie sposobu wyposażenia mobilizacyjnie rozwijanych jednostek w środki zabezpieczenia logistycznego;

ZATWIERDZAM .

Dowódca
Dnia .....199....

HARMONOGRAM

zasadniczych przedsięwzięć planistycznych związanych z osiągnięciem gotowości mobilizacyjnej

Lp.	Przedsięwzięcia	Odpowiedzialny za realizację	Wykonawca	Termin realizacji	Uwagi
1.	Analiza zadania	Dowódca	Dowódca		
2.	Kalkulacja czasu	Dowódca	Szef sztabu		
3.	Ogłoszenie zamiaru	Dowódca	Dowódca		
4.	Wytyczne do przeprowadzenia oceny warunków wykonania zadania dla oficerów sztabu	Dowódca	Szef sztabu		
5.	Ocena warunków wykonania zadania (przeprowadzenia mobilizacji)	Dowódca	Szef sztabu		
6.	Powołanie zespołu, opracowanie planu prac, postawienie zadań i kierowanie ich realizacją	Dowódca	Szef sztabu		
7.	Sprecyzowanie koncepcji mobilizacyjnego rozwinięcia i opracowania planu osiągania WSGB	Dowódca	Zespół dowódcy		
8.	Określenie głównych elementów organizacyjnych mobilizacyjnego rozwinięcia JW	Dowódca	Szef sztabu		
9.	Uzgodnienie proponowanej koncepcji z przełożonym	Dowódca	Dowódca		
10.	Opracowanie dokumentów planu	Szef sztabu	Zastępcy dowódcy, szefowie RW i Sł, dowódcy pododdziałów		
11.	Opracowanie dokumentów dla ZKMRJ, PKI,PRT,MRA,GE	Szef sztabu	Wyznaczeni oficerowie		
12.	Zapoznanie oficerów dowództwa, szefów RW i SŁ, pozostałych oficerów z koncepcją mobilizacyjnego rozwinięcia	Dowódca	Szef sztabu		
13.	Sprawdzenie opracowanych dokumentów planu	Dowódca	Szef Sztabu		
14.	Meldowanie opracowanego planu w sztabie ZT	Dowódca	Dowódca		
15.	Dokonanie ewentualnych poprawek w planie po jego zatwierdzeniu	Szef sztabu	Zastępcy dowódcy, szefowie RW i Sł, dowódcy pododdziałów		
16.	Zapoznanie całego stanu osobowego z koncepcją planu	Dowódca	Szef sztabu		
17.	Pokaz rozmieszczenia bazy mobilizacyjnej	Szef sztabu	Wyznaczeni oficerowie		
18.	Realizacja przedsięwzięć planu po jego zatwierdzeniu	Szef sztabu	Stan osobowy JW		

SZEF SZTABU **DOWÓDCA**

....

- ustalenie sposobu uruchomienia mobilizacji i organizacji kierowania mobilizacyjnym rozwinięciem jednostki wojskowej;

- sprecyzowanie przedsięwzięć związanych z prowadzeniem mobilizacji w warunkach zakłóceń;

- określenie przedsięwzięć zabezpieczenia bojowego mobilizacji;

- określenie sposobu przekazania ponadetatowego stanu osobowego i środków materiałowych pozostających po zakończeniu mobilizacyjnego rozwinięcia jednostki.

W wyniku przeprowadzonej oceny warunków mobilizacyjnego rozwinięcia dowódca precyzuje koncepcję mobilizacyjnego rozwinięcia oddziału (ZT), którą sztab opracowuje w formie graficznej na schemacie. Stanowi ona zasadniczy dokument planu osiągania WSGB oddziału (ZT).

Końcowym rezultatem realizacji przedsięwzięć planistycznych w przedstawionym schemacie działania dowódcy i sztabu powinny być konkretne ustalenia dotyczące sposobów wykonania otrzymanego zadania mobilizacyjnego, ujęte w określonych dokumentach mobilizacyjnych wchodzących w skład planu osiągania WSGB oddziału (ZT). Formę, układ i treść poszczególnych dokumentów planu osiągania WSGB zawierają: *Wzory dokumentów o gotowości bojowej wojsk*, cz. II, *Wzory dokumentów o mobilizacyjnym rozwinięciu jednostek wojskowych* oraz ustalenia dowódców OW (RSZ).

Niezależnie od dokumentów wchodzących w skład planu osiągania WSGB oddziału (ZT) opracowuje się plany działania poszczególnych komórek organizacyjnych, osób i zespołów funkcyjnych (ZKMRJ), dokumenty dla elementów bazy mobilizacyjnej, służb dyżurnych, a także inne dokumenty wynikające z faktycznych potrzeb jednostki (np. wkładka uaktualniająca). Są to dokumenty pomocnicze stanowiące uzupełnienie lub rozwinięcie dokumentów planistycznych. Po opracowaniu planu osiągania WSGB oddziału (ZT) i jego zatwierdzeniu zapoznaje się z nim cały stan osobowy jednostki wojskowej według kompetencji.

O wartości i realności planowania mobilizacyjnego, stanowiącego istotny element pracy dowódców i sztabów wszystkich szczebli dowodzenia, przesądza realizacja zaplanowanych przedsięwzięć. Stąd też główny wysiłek dowództw i sztabów powinien być skierowany na zapewnienie wysoce sprawnego i terminowego wykonania w praktyce zadań mobilizacyjnych przez właściwą organizację mobilizacyjnego rozwinięcia jednostki wojskowej (plan osiągania WSGB stanowi podstawę organizacji mobilizacyjnego rozwinięcia jednostki) oraz szkolenie i ćwiczenia mobilizacyjne.

Organizacja mobilizacyjnego rozwinięcia jednostki wojskowej obejmuje takie przedsięwzięcia, jak:

- organizację uruchomienia i kierowania mobilizacyjnym rozwinięciem jednostki (system służb dyżurnych, środki łączności, łącznicy, ZKMRJ);

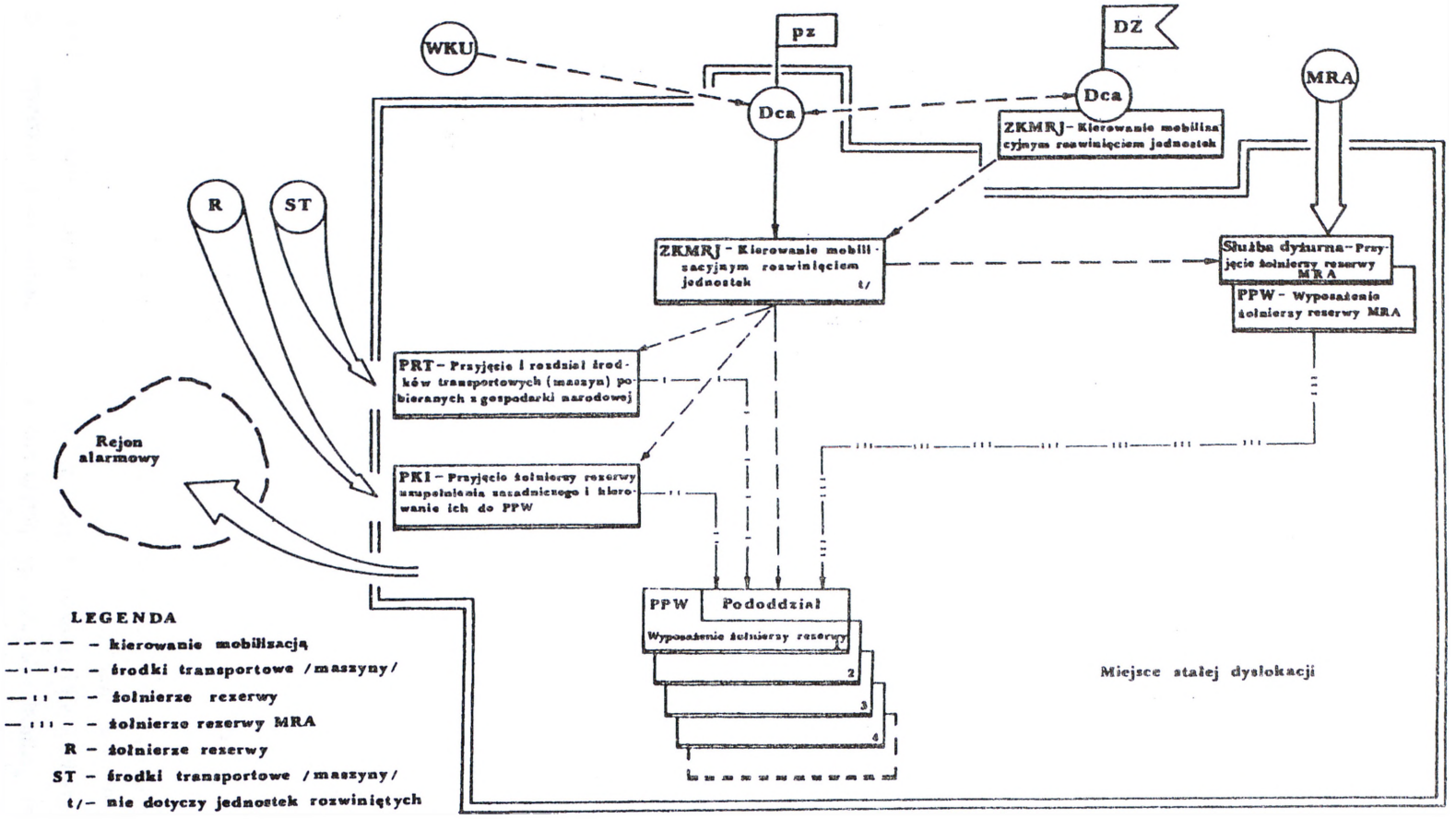
- organizację doręczania dokumentów powołania siłami jednostki (AK JW, MAK JW) oraz siłami WKU (MAK WKU), organów samorządu terytorialnego (AK AT), urzędów pocztowych (UP), policji (AKP);

- organizację przyjęcia uzupełnienia potrzeb mobilizacyjnych /elementy bazy mobilizacyjnej (PKI, PRT, PPW)/ - schemat 8.4;

- wydzielenie sił i środków do realizacji innych przedsięwzięć związanych z mobilizacyjnym rozwinięciem jednostki (ewakuacja sprzętu bojowego i zapasów (GE), przedsięwzięcia zabezpieczenia bojowego mobilizacji, uruchomienia ASD itp.;

- sposób wykorzystania doraźnych świadczeń osobistych i rzeczowych (nieruchomości i rzeczy ruchomych);

ORGANIZACJA MOBILIZACYJNEGO ROZWINIĘCIA JEDNOSTKI WOJSKOWEJ (ELEMENTY BAZY MOBILIZACYJNEJ)

- organizację żywienia, zakwaterowania i pomocy medycznej żołnierzy rezerwy;
- organizację szkolenia mobilizacyjnego w jednostce wojskowej.

Szkolenie mobilizacyjne jest integralną częścią składową szkolenia w siłach zbrojnych. Celem jego jest teoretyczne i praktyczne przygotowanie żołnierzy, w tym głównie kadry zawodowej, do sprawnego działania w procesie mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych, a w szczególności doskonalenia kadry w wykonywaniu praktycznych zadań mobilizacyjnych na zajmowanych stanowiskach służbowych.

8.2. Kierowanie mobilizacyjnym rozwinięciem jednostek wojskowych

Kierowanie mobilizacyjnym rozwinięciem jednostek wojskowych obejmuje zespół przedsięwzięć realizowanych w celu zapewnienia zorganizowanego, sprawnego i harmonijnego ich przejścia w ustalonych terminach ze struktury organizacyjnej i stanów liczebnych czasu pokojowego na wojenne. Rozpoczyna się ono z chwilą zarządzenia mobilizacji (otrzymania zadania, sygnału), a kończy po wykonaniu wszystkich czynności związanych z powołaniem rezerw osobowych i środków transportowych (maszyn) z gospodarki narodowej oraz włączeniu ich w struktury pododdziałów.

Proces kierowania mobilizacyjnym rozwinięciem jednostek wojskowych polega na ciągłym zbieraniu i studiowaniu danych o sytuacji z przebiegu mobilizacji w jednostkach wojskowych, korygowaniu ich działania stosownie do przyjętych rozwiązań, a przy radykalnych zmianach oczekiwanych stanów, na podejmowaniu nowych decyzji, stawianiu skorygowanych lub nowych zadań, utrzymywania ciągłego współdziałania między jednostkami wojskowymi a TOAW i organami samorządu terytorialnego, a także jednostkami organizacyjnymi gospodarki narodowej, realizującymi określone zadania lub świadczenia na rzecz mobilizacyjnie rozwijanych jednostek wojskowych, jak również na stałej kontroli przebiegu wykonania nakazanych zadań (przedsięwzięć).

Mobilizacyjnym rozwinięciem jednostek wojskowych kierują ich dowódcy. Do ich zadań należą następujące:

- uruchomienie mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych oraz przedsięwzięć zabezpieczających ten proces;
- przekazywanie sygnałów i zarządzeń mobilizacyjnych określonym wykonawcom;
- sprawowanie nadzoru nad realizacją przedsięwzięć mobilizacyjnych, wprowadzanie niezbędnych korekt oraz udzielanie pomocy podległym dowódcom;
- analizowanie sytuacji i reagowanie na zakłócenia w przebiegu mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych;
- organizowanie przedsięwzięć zabezpieczenia bojowego mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych;
- utrzymywanie łączności z wszystkimi elementami bazy mobilizacyjnej, TOAW, TORzAOiS, komendy garnizonu, policji;
- składanie meldunków o przebiegu mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych oraz jego zakończeniu.

W czasie mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek niezwykle ważną sprawą jest udzielanie pomocy dowódcom pododdziałów oraz zdecydowane reagowanie na wszystkie zakłócenia i nieprawidłowości.

Ich podłożem może być wadliwa organizacja procesu mobilizacyjnego rozwinięcia, niewłaściwy napływ uzupełnień lub inne zakłócenia spowodowane bezpośrednim oddziaływaniem sił i środków przeciwnika. W każdym wypadku dowódca nie może dopuścić do przerwania mobilizacji, niepełnego wykonania zadania lub opóźnienia terminu zakończenia formowania jednostek.

Konkretne przedsięwzięcia zapobiegające zakłóceniom muszą być uwzględnione już w planowaniu mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych. Mieszczą się w nich zarówno przedsięwzięcia organizacyjne, jak i kadrowe oraz materiałowe.

Organem wykonawczym dowódców w procesie mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych są zespoły kierowania mobilizacyjnym rozwinięciem jednostki (ZKMRJ). Do głównych zadań ZKMRJ należą takie, jak:

- zbieranie informacji o przebiegu mobilizacji;
- wypracowanie propozycji dotyczących przeciwdziałania wszelkim zakłóceniom;
- opracowywanie meldunków;
- współpraca z organami zabezpieczającymi mobilizacyjne rozwinięcie jednostek wojskowych (TOAW, TORzAOiS, dowódcą garnizonu, jednostkami organizacyjnymi gospodarki narodowej);
- przekazywanie decyzji dowódców zainteresowanym wykonawcom.

Skład i szczegółowe zadania ZKMRJ określają dowódcy jednostek mobilizujących (dotyczy to również pomieszczeń, wyposażenia i środków łączności).

Kierowanie przebiegiem realizacji przedsięwzięć mobilizacyjnych odbywa się na podstawie planów osiągania WSGB; ponadto dla potrzeb ZKMRJ opracowuje się:

- instrukcję ZKMRJ w układzie: ogólne zadania zespołu, skład zespołu, obowiązki poszczególnych osób funkcyjnych;
- harmonogram czynności realizowanych przez zespół w procesie mobilizacyjnego rozwinięcia;
- terminarz składania meldunków mobilizacyjnych wraz ze wzorami;
- zestawienie przebiegu uzupełnienia potrzeb mobilizacyjnych żołnierzami rezerwy i środkami transportowymi;
- dziennik realizacji zadań mobilizacyjnych;
- tabele sygnałowe;
- blankiety do przyjmowania i opracowywania meldunków oraz notatki osób funkcyjnych.

Podczas kierowania realizacją przedsięwzięć mobilizacyjnych należy zwracać uwagę na właściwą organizację ich wykonania, operatywne działanie i wykonanie zadań oraz przedsięwzięć w nakazanych terminach lub normach czasowych.

W razie otrzymania przez jednostkę mobilizującą w czasie trwania mobilizacji innych zadań, w wyniku których nastąpiłaby konieczność niezwłocznego opuszczenia przez nią garnizonu lub rejonu alarmowego i z tego względu dowódca tej jednostki pozbawiony byłby możliwości dalszego kierowania wykonaniem nakazanych zadań mobilizacyjnych w nakazanych jednostkach mobilizacyjnych - kierowanie dalszym procesem mobilizacyjnego ich rozwinięcia przejmują dowódcy jednostek mobilizowanych (lub - do czasu ich przybycia - oficerowie terenowego aparatu mobilizacyjnego, albo realizują to zadanie inni oficerowie, wyznaczeni przez dowódcę jednostki mobilizującej).

8.3. Obieg informacji (meldunków) w procesie mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych

Sprawne kierowanie mobilizacyjnym rozwinięciem jednostek wojskowych wymaga zorganizowania na ten okres stosownego dla potrzeb systemu obiegu informacji. W systemie obiegu informacji o mobilizacyjnym rozwinięciu wojsk są przekazywane informacje dyrektywne (sygnały, zarządzenia, rozkazy) z wyższych do bezpośrednio podległych ogniw dowodzenia i meldunki o stanie mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk, ZT i oddziałów (jednostek wojskowych) do nadrzędnych szczebli dowodzenia.

Sztab Generalny WP ustala dla sztabów OW (RSZ) zasady (wytyczne) dotyczące organizacji obiegu informacji o przebiegu mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk (jednostek wojskowych). Określają one terminy (tzn. częstotliwość) przekazywania informacji, a także sposoby opracowywania i przekazywania tego rodzaju meldunków.

Na podstawie wytycznych Sztabu Generalnego WP sztaby OW (RSZ) określają analogiczne zasady składania meldunków (przekazywania informacji) o procesie mobilizacyjnego rozwinięcia przez podległe im ZT (oddziały), podając wykaz jednostek, o których dane należy w sposób zwięzły przekazywać w oddzielnych pozycjach.

W podobny sposób postępują - po otrzymaniu wytycznych - ZT oraz wyznaczone ogniwa dowództw garnizonów lub WSzW, które zostały zobowiązane (na tym szczeblu organizacyjnym) do zbierania, opracowywania i przekazywania informacji o stanie mobilizacyjnego rozwinięcia określonych jednostek wojskowych.

Obieg informacji w procesie mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk rozpoczyna się z chwilą zarządzenia mobilizacji i kończy po jej zakończeniu.

Dane o stanie mobilizacyjnego rozwinięcia oddziałów, związków taktycznych i operacyjnych, rodzajów wojsk lub sił zbrojnych oraz o ich zabezpieczeniu w zakresie mobilizacyjnego rozwinięcia przez terenowe organa administracji wojskowej zbiera się (otrzymuje) z bezpośrednich źródeł [1] w następujący sposób:

- jednostki mobilizowane przekazują informacje (meldunki) o stanie rozwinięcia do zespołu kierowania (ZK) jednostki mobilizującej w terminach określonych przez dowódcę odpowiedzialnego za ich zmobilizowanie;

- jednostka mobilizująca, jeżeli wchodzi w skład organizacyjny ZT, podobną informację przekazuje do ZKMR tego związku, a w innym wypadku do wskazanego przez sztab OW (RSZ) ogniwa, którym może być określona jednostka wojskowa, dowództwo określonego garnizonu lub WSzW - 4 razy na dobę wg ustalonego wzoru [2];

- ZKMR ZT (dowództwa określonego ogniwa) przekazują informacje (meldunki) według tego samego wzoru do ZKM sztabu OW (RSZ) - 2 razy na dobę;

- ZKM sztabów OW (RSZ) przekazują informacje (meldunki) do Sztabu Generalnego WP według określonego wzoru [3] - raz na dobę;

---

[1] Bezpośrednimi źródłami danych są sztaby lub inne organa jednostek wojskowych, zobowiązane do składania meldunków w ustalonej treści i w określonym terminie.

[2] Wyd., sygn. Szt. Gen. 1418/94, s. 22-26.

[3] Wyd., sygn. Szt. Gen. 1416/94, s. 50-53.

- ZKZMR jednostek wojskowych WKU zbierają informacje z urzędów miejskich, miejsko-gminnych oraz i urzędów pocztowych (jeżeli uczestniczą one w akcji doręczania dokumentów powołania adresatom) i po ich opracowaniu przekazują do WSzW w formie meldunku - 4 razy na dobę;

- ZKZMR jednostek wojskowych WSzW zbierają informacje z podległych WKU, opracowują je, a następnie w zbiorczych meldunkach wg ustalonego wzoru [1] przekazują do sztabu OW - 2 razy na dobę.

W celu ścisłego, planowego i uregulowanego przepływu informacji o stanie mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk (jednostek wojskowych) przygotowuje się zawczasu odpowiednie plany - terminarze przekazywania meldunków. Określa się w nich kto, komu, w jaki sposób i w jakim czasie przekazuje informacje. Ponadto ustala się numery telefonów i organizuje przy nich ciągłe dyżury przyjmowania informacji.

Treść **meldunku okresowego** w wojskach powinna zawierać dane o ogólnym przebiegu mobilizacji w ZT i oddziałach, a także o stanie ich ukompletowania oraz o powziętych decyzjach i ewentualnych prośbach do przełożonego.

Treść tego samego meldunku w TOAW powinna obejmować stan ogólnego przebiegu zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych, informować o stopniu doręczalności dokumentów powołania adresatom, dowozie żołnierzy rezerwy do miejsc mobilizacji, a także zawierać treść powziętych decyzji w sprawie pełnego zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych oraz ewentualne prośby.

Układ meldunku został sformalizowany i na wszystkich szczeblach organizacyjnych sił zbrojnych jest analogiczny. Jego treść powinna być jednak dostosowana do potrzeb danego ogniwa dowodzenia.

W obiegu informacji istotną rolę odgrywa czynnik czasu. Zbieranie bowiem, opracowywanie i przekazywanie informacji jest stosunkowo czasochłonne. W rezultacie, w miarę upływu czasu, przekazywane informacje będą stawały się coraz mniej aktualne, ponieważ proces mobilizacji będzie się nieprzerwanie rozwijał. Różnice czasu (od chwili zebrania danych do ich otrzymania przez nadrzędny szczebel dowodzenia) będą kształtować się różnie w poszczególnych ogniwach dowodzenia i mogą wynosić w ZT i WSzW - 2-3 godziny, a na szczeblu Sztabu Generalnego WP - 9-12 godzin. W związku z tym studiując nadesłane meldunki o stanie mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych (z określonej godziny), należy uwzględnić różnicę czasu, jaka nastąpiła pomiędzy czasem nadawania meldunku a czasem, do którego odnoszą się przedstawione w nim dane.

Drugim rodzajem meldunków są **meldunki doraźne** o przebiegu mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych. Są one opracowywane i przekazywane do sztabów nadrzędnych w razie wystąpienia poważnych zakłóceń w procesie mobilizacyjnego rozwinięcia (jednostek wojskowych) lub zabezpieczenia ich rozwinięcia przez TOAW, wymagających powzięcia określonej decyzji przez dowódcę szczebla nadrzędnego lub jego interwencji. Układ meldunku doraźnego jest dowolny, dostosowany do rodzaju i zakresu informacji w nim zawartych.

W procesie mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk (jednostek wojskowych) istotną rolę spełnia właściwie zorganizowane współdziałanie pomiędzy wszystkimi angażowanymi do tego celu ogniwami dowodzenia.

W ramach tego współdziałania każda jednostka mobilizująca informuje WKU o stanie uzupełnienia potrzeb mobilizacyjnych żołnierzami rezerwy z poszczególnych gmin i miast. WKU zaś informuje

[1] Wyd., sygn. Szt. Gen. 1420/94, s. 29-33.

jednostki mobilizujące o stopniu doręczenia kart powołania oraz stawiennictwie żołnierzy rezerwy w miejskich i gminnych punktach zbiórki, a także o czasie ich wyjazdu do miejsc mobilizacji.

WSzW uzupełniające żołnierzami rezerwy i środkami transportowymi (maszynami) jednostki wojskowej, które dysłokują na obszarze innych województw, informują zainteresowane WSzW o stanie powołania żołnierzy rezerwy i pobrania środków transportowych (maszyn) do tych jednostek, a także o czasie ich wyjazdu z wojewódzkich punktów zbiórki do miejsc mobilizacji tych jednostek. W razie dużych zakłóceń w procesie mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych wchodzących w skład ZT WSzW współdziałające ze sztabami tych związków dokonują wymiany stosownych informacji.

Wymiana informacji między sztabami OW a sztabami RSZ może odbywać się w warunkach zaistnienia poważnych zakłóceń w procesie mobilizacyjnego rozwinięcia ZT, oddziałów im podległych. Wymiana ta będzie dotyczyć uzgodnienia przedsięwzięć mających na celu usunięcie skutków powstałych w wyniku zakłóceń.

Przedstawiony system obiegu informacji (meldunków) o stanie mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk (jednostek wojskowych) jest stosunkowo złożonym procesem i z tego względu wymaga odpowiedniego przygotowania osób, które będą w tym systemie spełniać określone funkcje. Dlatego też niezbędne jest systematyczne szkolenie osób z zespołów kierowania mobilizacją sił zbrojnych (wojsk) oraz mobilizacyjnym rozwinięciem jednostek wojskowych w spełnianiu funkcji i wykonywaniu określonych zadań w ramach tego systemu, a także kontrolowanie sprawności działania całego systemu.

Pytania uzupełniające

1. Jaki jest zakres działalności mobilizacyjnej w jednostkach wojskowych w okresie planowania i organizacji mobilizacyjnego rozwinięcia?
2. Jakie zasadnicze problemy stanowią treść oceny warunków mobilizacyjnego rozwinięcia jednostki wojskowej?
3. Co obejmuje organizacja powołania i przyjęcia uzupełnienia potrzeb mobilizacyjnych jednostki wojskowej?
4. Na czym polega kierowanie mobilizacyjnym rozwinięciem jednostki wojskowej?

Bibliografia

1. Instrukcja o mobilizacyjnym rozwinięciu jednostek wojskowych.
2. Górecki W., *Organizacja i treść planowania mobilizacyjnego w wojskach lotniczych i wojskach OPK*, ASG WP Warszawa 1985, skrypt, nr bibl. pf 2072.
3. Wojnarowski J., *Założenia systemu mobilizacyjnego SZ RP*, AON Warszawa 1994, skrypt bibl. pf 127/S.

9. ZABEZPIECZENIE MOBILIZACYJNEGO ROZWINIĘCIA JEDNOSTEK WOJSKOWYCH PRZEZ TERENOWE ORGANY ADMINISTRACJI WOJSKOWEJ ORAZ PLANOWANIE ORGANIZACJI WYKORZYSTANIA ŚWIADCZEŃ Z GOSPODARKI NARODOWEJ

Mobilizacyjne rozwinięcie jednostki wojskowej jest to zorganizowane przejście z etatu czasu pokojowego na wojenny (bądź formowanie od nowa), przy wykorzystaniu posiadanych sił i środków oraz wydzielonych rezerw osobowych, środków transportowych (maszyn), a także zapasów materiałowych z gospodarki narodowej. Obejmuje ono:

- uzupełnienie jednostki stanem osobowym, środkami transportowymi i maszynami;
- wyposażenie w należny sprzęt i środki materiałowe stosownie do norm należności czasu wojennego;
- wydzielenie (przyjęcie) zalążków;
- sformowanie jednostki (pododdziałów).

Sprawność i terminowość realizacji tych przedsięwzięć zależy od działalności planistyczno-organizacyjnej jednostki wojskowej oraz terenowych organów administracji wojskowej w zakresie realizacji zadań zabezpieczenia tego procesu na administrowanym terenie.

Zabezpieczenie mobilizacyjnego rozwinięcia jednostki wojskowej przez terenowe organy administracji wojskowej, to zespół przedsięwzięć realizowanych przez wojewódzkie sztaby wojskowe i wojskowe komendy uzupełnień we współdziałaniu z organami rządowej administracji ogólnej oraz organami samorządu terytorialnego (miast, gmin) i jednostkami organizacyjnymi gospodarki narodowej, mających na celu zaplanowanie uzupełnienia żołnierzami rezerwy, środkami transportowymi (maszynami), a w razie mobilizacji zapewnienie ich stawiennictwa (dostarczenia) w ustalonych terminach i miejscu oraz wykonanie innych zadań związanych z realizacją tego procesu.

Wynika z tego, że terenowe organy administracji wojskowej mają do wykonania dwa główne zadania:

- przygotowanie zasobów rezerw osobowych oraz środków transportowych i maszyn do uzupełnienia jednostek wojskowych;
- zorganizowanie i utrzymanie w gotowości do natychmiastowego działania systemu powołania żołnierzy rezerwy oraz pobrania środków transportowych i maszyn do uzupełnienia jednostek wojskowych.

Złożoność realizacji powyższych przedsięwzięć wymaga od terenowych organów administracji wojskowej ścisłego współdziałania z jednostkami wojskowymi, terenowymi organami rządowej administracji ogólnej, organami samorządu terytorialnego, jednostkami gospodarki narodowej w zakre-

sie zaplanowania oraz zapewnienia sprawności do działania niezależnie od warunków, w jakich zadania te będą realizowane.

9.1. Struktura organizacyjna terenowych organów administracji wojskowej

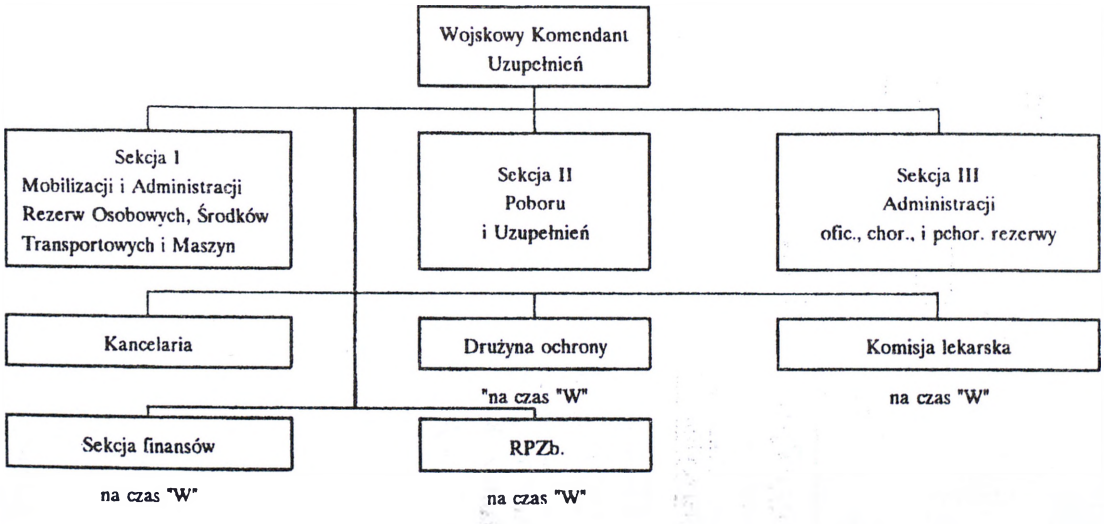
Terenowy organ administracji wojskowej to osoba wyznaczona w administracji wojskowej na stanowisko szefa wojewódzkiego sztabu wojskowego lub wojskowego komendanta uzupełnień.

Szef WSzW jest terenowym organem wykonawczym ministra obrony narodowej w sprawach operacyjno-obronnych i administracji wojskowej. Kieruje działalnością podległego sztabu i wojskowych komend uzupełnień w zakresie zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych, uzupełniania formacji obrony cywilnej i jednostek przewidzianych do militaryzacji oraz administrowania rezerwami osobowymi i środkami transportowymi (maszynami).

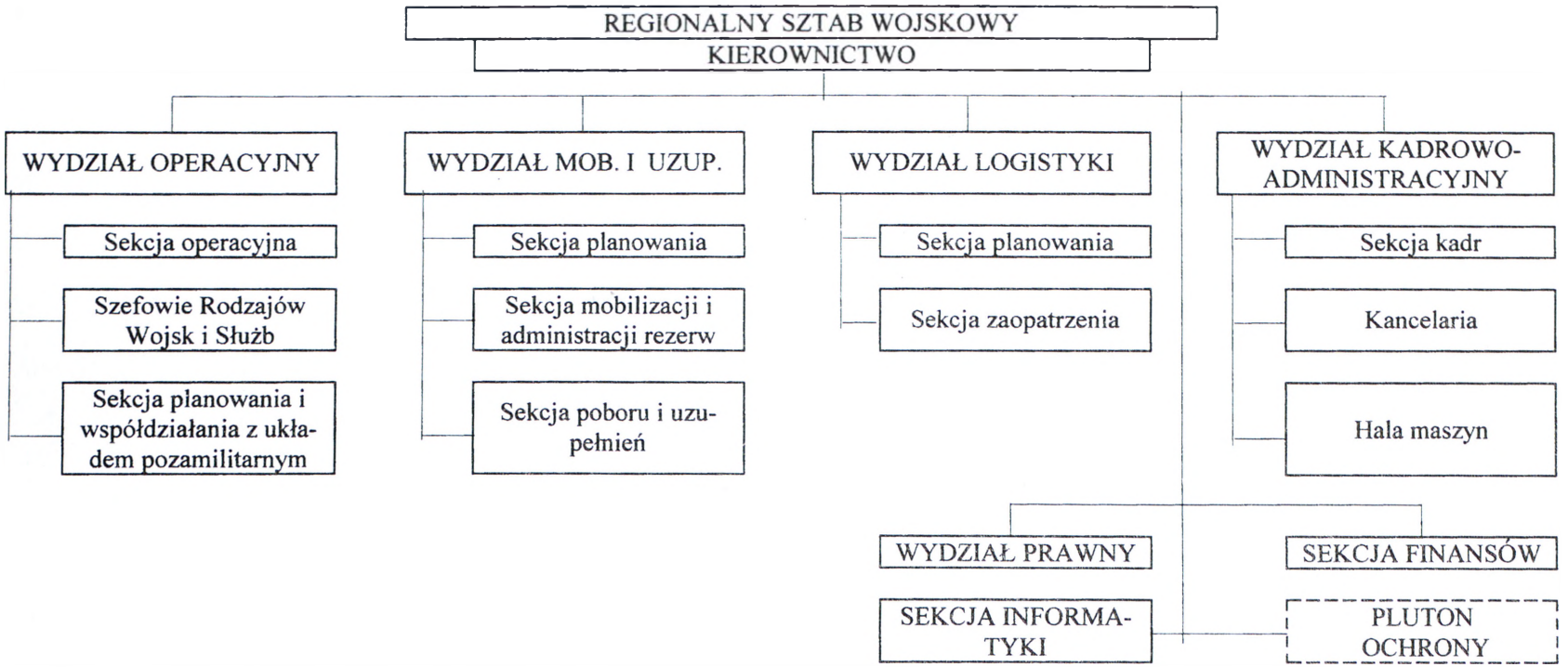
Wojskowy komendant uzupełnień jest terenowym organem administracji wojskowej podporządkowanym bezpośrednio szefowi RSzW. Stanowi on zasadnicze ogniwo zabezpieczające mobilizacyjne rozwinięcie jednostek wojskowych dyslokowanych na administrowanym terenie oraz innych jednostek nakazanych do uzupełnienia przez regionalny sztab wojskowy. Terytorialny zasięg działania wojskowych komend uzupełnień w ramach danego RSzW określony jest rozkazem ministra obrony narodowej.

Obecnie terytorium kraju jest podzielone na 16 RSzW, w tym funkcjonują 143 WKU.

STRUKTRURA ORGANIZACYJNA WKU

STRUKTURA ORGANIZACYJNA RSzW

Główne zadania RSzW to:

1. W sprawach operacyjno-obronnych - planowanie użycia podległych i przydzielanych sił do działań na obszarze regionu, przygotowanie obiektów do obrony i ich ochrona.

2. W sprawach mobilizacyjno-uzupełnieniowych - nadzór i współdziałanie z wykonawcami w zabezpieczeniu poboru, reklamacji i potrzeb mobilizacyjnych jednostek wojskowych, sił MSWiA, OC oraz jednostek militaryzowanych. Gromadzenie danych o stanie zasobów rezerw osobowych, środków transportu i maszyn na potrzeby obronne.

3. W sprawach współpracy z układem pozamilitarnym - współdziałanie w zabezpieczeniu akcji ratowniczych, utrzymania porządku, przygotowanie świadczeń na rzecz obrony oraz wykorzystanie obiektów w terenie.

4. W sprawach logistycznych - zbieranie danych o potencjale logistycznym w regionie w tym utrzymanie zapasów w rezerwach państwowych przez wyznaczane podmioty gospodarcze. Planowanie wykorzystania potencjału logistycznego do zabezpieczenia działań wojsk oraz tworzenie warunków do przyjęcia w podporządkowanie operacyjne garnizonowych organów zabezpieczenia na okres wojny.

5. W sprawach szkoleniowych - koordynacja działań w zakresie edukacji obronnej ludności regionu, nadzór nad szkoleniem operacyjno-obronnym podległych ogniw dowodzenia, udzielanie pomocy organom pozamilitarnym oraz współdziałanie w przygotowaniu ćwiczeń wojsk operacyjnych, sił obrony terytorialnej i ogniw pozamilitarnych.

6. W sprawach rekonwersji - prowadzenie poradnictwa zawodowego i pośrednictwa pracy dla żołnierzy przeniesionych do rezerwy na terenie administrowanym przez RSzW.

9.2. Sposoby i zakres realizacji zadań zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych oraz kompetencje i zadania uczestniczących w nich organów

W zakresie zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych TOAW realizują następujące zadania:

1) planistyczne i organizacyjne przygotowanie przedsięwzięć zabezpieczających mobilizacyjne rozwinięcie jednostek wojskowych na administrowanym terenie;

2) zapewnienie uzupełnienia zgłoszonych przez jednostki wojskowe potrzeb mobilizacyjnych w zakresie stanów osobowych oraz środków transportowych i maszyn;

3) wystawianie kart powołania i kart mobilizacyjnych, a także występowanie do wójtów lub burmistrzów (prezydentów miast) z wnioskami o nałożenie obowiązku świadczeń osobistych oraz etatowych i doraźnych świadczeń rzeczowych;

4) zapewnienie sprawnego i szybkiego dostarczenia kart powołania żołnierzom rezerwy oraz określonym osobom wezwań do wykonania świadczeń;

5) zorganizowanie sprawnie funkcjonującego systemu kierowania zabezpieczeniem mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych;

6) współdziałanie z terenowymi organami rządowej administracji ogólnej i organami samorządowymi miast (gmin) w zakresie organizacji powiadamiania o uruchomieniu przedsięwzięć na rzecz

mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych, organizacji powołania oraz dowozu żołnierzy rezerwy do miejsc mobilizacji jednostek wojskowych.

Sposób realizacji zadań zależy od zaistniałej sytuacji, w jakiej będą rozwijały się jednostki wojskowe. Dlatego też terenowe organy administracji wojskowej w określonych stanach gotowości bojowej realizują następujące główne zadania:

1. W stanie stałej gotowości bojowej:

- utrzymują stałą zdolność do wykonania powierzonych im zadań;

- planują uzupełnienie jednostek wojskowych stanem osobowym, środkami transportowymi i maszynami oraz powoływanie żołnierzy rezerwy i pobranie środków transportowych (maszyn) z gospodarki narodowej;

- realizują inne przedsięwzięcia, składające się na wykonanie zadań związanych z zabezpieczeniem mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych.

2. W stanie podwyższonej gotowości bojowej:

- deponują w urzędach terenowych organów rządowej administracji ogólnej i organów samorządowych miast (gmin), na polecenie Sztabu Generalnego WP - obwieszczenia o zarządzeniu mobilizacji oraz określone dokumenty powołania;

- doręczają za pośrednictwem urzędów pocztowych dokumenty powołania żołnierzom rezerwy oraz wezwania posiadaczom środków transportowych (maszyn), powoływanych i pobieranych do określonych przez Sztab Gen. WP jednostek wojskowych.

3. W stanie wzmożonej gotowości bojowej:

- przechodzą na strukturę organizacyjną czasu wojennego;

- rozwijają elementy kierowania zabezpieczeniem mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych;

- wysyłają grupy operacyjne na zapasowe miejsca pracy lub zapasowe punkty dowodzenia;

- uruchamiają zaplanowane zawczasu akcje kurierskie na rzecz jednostek wojskowych;

- organizują powołanie żołnierzy rezerwy oraz pobranie środków transportowych i maszyn z gospodarki narodowej do jednostek wojskowych rozwijanych w tym stanie;

- realizują inne przedsięwzięcia przygotowawcze zapewniające sprawne wykonanie zadań zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych w czasie osiągania gotowości bojowej.

4. W pełnej gotowości bojowej:

- nakazują powołanie żołnierzy rezerwy oraz pobranie środków transportowych i maszyn z gospodarki narodowej do jednostek wojskowych rozwijanych w tym stanie;

- śledzą przebieg akcji doręczania dokumentów powołania i dowozu żołnierzy rezerwy;

- podejmują stosowne działania w razie wystąpienia zakłóceń w realizacji zadań.

W wypadku zarządzenia stanu pełnej gotowości bojowej ze stanu stałej lub podwyższonej gotowości bojowej, realizują wszystkie zadania przewidywane do wykonania w pominiętych stanach.

W celu realizacji przedsięwzięć zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych szef wojewódzkiego sztabu wojskowego:

1) wydaje stosowne wytyczne podległym WKU;

2) planuje i nadzoruje zabezpieczenie uzupełnienia jednostek wojskowych stanem osobowym, środkami transportowymi i maszynami z GN oraz nowych formowań;

3) nadzoruje realizację prac mobilizacyjnych w jednostkach organizacyjnych administracji państwowej i gospodarki narodowej;

4) współdziała z:

a) wydziałem spraw obywatelskich urzędu wojewódzkiego w zakresie organizacji powiadamiania i uruchamiania przedsięwzięć na rzecz mobilizacji oraz organizacji akcji kurierskiej i przewozu żołnierzy rezerwy z gminnych (miejskich) punktów zbiórek do określonych miejsc (rejonów) mobilizacji. Zgłasza wnioski i postulaty w tych sprawach;

b) dowódcami garnizonów w zakresie organizacji i działania awaryjnego systemu doręczania dokumentów powołania;

c) wydziałem komunikacji urzędu wojewódzkiego w sprawach gospodarki środkami transportowymi (maszynami) oraz ich przygotowania przez posiadaczy na uzupełnienie jednostek wojskowych;

d) komendą wojewódzką policji w zakresie zabezpieczenia ładu i porządku w czasie trwania mobilizacji (akcji kurierskiej, przewozu żołnierzy rezerwy);

e) właściwymi urzędami poczty polskiej i urzędami telekomunikacji polskiej SA w zakresie planowania, organizacji i uruchamiania na obszarze województwa akcji doręczania dokumentów powołania przez urzędy pocztowe oraz wydzielania i wykorzystania łączy telekomunikacyjnych, jak również realizacji kredytów finansowych na opłaty wyżej wymienionych przedsięwzięć;

5) niezależnie od powyższych współpracuje z:

a) urzędem wojewódzkim w zakresie spraw związanych z organizacją i wykorzystaniem transportu na cele obronne;

b) właściwymi przedsiębiorstwami obrotu produktami naftowymi w sprawach utrzymania i wykorzystania rezerw paliw;

c) jednostkami organizacyjnymi Aeroklubu Polskiego i instytucjami przekazującymi samoloty (śmigłowce) lub jednostki taboru pływającego dla sił zbrojnych w czasie mobilizacji;

6) kieruje zabezpieczeniem mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych stacjonujących lub formowanych na obszarze województwa oraz innych nakazanych do uzupełnienia;

7) przygotowuje i szkoli zespół kierowania zabezpieczeniem mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych ZKZMRJW oraz wydzielanej grupy operacyjnej na ZPD do wykonywania zadań w czasie mobilizacji;

8) zbiera i analizuje informacje o przebiegu mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych na obszarze województwa, a w razie powstałych zakłóceń podejmuje przedsięwzięcia, mające na celu ich likwidację lub łagodzące powstałe skutki;

9) składa meldunki o przebiegu mobilizacji do właściwego sztabu OW, zgodnie z obowiązującymi terminami lub w wypadku zaistniałej konieczności;

10) prowadzi statystykę i analizę wykorzystania rezerw osobowych, środków transportowych i maszyn znajdujących się w gospodarce narodowej;

11) uruchamia przedsięwzięcia organizacyjne na potrzeby uzupełniania wojsk i określonych jednostek przewidzianych do militaryzacji;

12) koordynuje prace związane z planowaniem przez WKU świadczeń osobistych i rzeczowych na potrzeby jednostek wojskowych oraz jednostek podległych ministrowi spraw wewnętrznych;

13) sprawuje nadzór i kontrolę nad realizacją przez podległe WKU zadań związanych z postępowaniem reklamacyjnym;

14) kieruje przedsięwzięciami związanymi z planowaniem i rozwinięciem systemu uzupełniania wojsk w wyniku ponoszonych strat w czasie mobilizacji i wojny;

15) informuje przewodniczącego wojewódzkiego komitetu obrony i komendanta wojewódzkiego policji o nakazie uruchomienia i realizacji przedsięwzięć związanych z mobilizacyjnym rozwinięciem jednostek wojskowych;

16) kieruje planowaniem osiągania wyższych stanów gotowości bojowej i mobilizacyjnym rozwinięciem sztabu oraz podległych WKU do etatów czasu "W" i zapewnienia ciągłości ich działania;

17) organizuje szkolenie wewnętrzne kadry RSzW i planuje oraz nadzoruje szkolenie w WKU.

Wojskowy komendant uzupełnień jest głównym wykonawcą przedsięwzięć zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych. W tym zakresie realizuje następujące zadania:

1) planuje przedsięwzięcia i realizację zadań w zabezpieczeniu uzupełniania jednostek wojskowych rezerwami osobowymi oraz środkami transportowymi i maszynami;

2) nadaje w porozumieniu z dowódcami jednostek wojskowych przydziały mobilizacyjne żołnierzom rezerwy;

3) sprawuje nadzór nad przechowaniem bonów paliwowych i prawidłowością ich rozdysponowania;

4) wystawia karty powołania żołnierzom rezerwy do czynnej służby wojskowej;

5) występuje do terenowych organów samorządowych z wnioskami o nałożenie obowiązków świadczeń rzeczowych niezbędnych do realizacji uzupełniania jednostek wojskowych środkami transportowymi i maszynami;

6) powołuje w ramach "nakładki" żołnierzy rezerwy w miejsce niewyszkolonych żołnierzy młodego rocznika;

7) prognozuje i planuje gromadzenie wyszkolonych rezerw osobowych do uzupełnienia jednostek wojskowych;

8) nadaje (akceptuje) przydziały organizacyjno-mobilizacyjne do jednostek przewidzianych do militaryzacji;

9) prowadzi postępowanie reklamacyjne stosownie do obowiązujących uprawnień;

10) organizuje przy współudziale organów samorządu terytorialnego miast (gmin) kontrolę stanu technicznego środków transportowych (maszyn) u posiadaczy wydzielających je do uzupełnienia jednostek wojskowych;

11) prowadzi ewidencję i bilans zasobów rezerw osobowych oraz środków transportowych (maszyn), a także ich wykorzystania do uzupełnienia jednostek wojskowych;

12) występuje do organów samorządu terytorialnego miast (gmin) z wnioskami o świadczenia osobiste i rzeczowe;

13) przekazuje zainteresowanym organom, instytucjom i zakładom pracy realizującym zadania na rzecz mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych sygnały o zarządzeniu wykonania przedsięwzięć mobilizacyjnych;

14) realizuje przedsięwzięcia związane z uzupełnianiem wojsk w wyniku ponoszonych strat w czasie mobilizacji i działań wojennych;

15) powołuje w porozumieniu z zainteresowanymi dowódcami jednostek wojskowych żołnierzy rezerwy do odbycia ćwiczeń wojskowych;

16) kieruje zabezpieczeniem mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych;

17) zbiera informacje o przebiegu mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych, reaguje na powstające zakłócenia i eliminuje ich skutki oraz składa meldunki do RSzW zgodnie z obowiązującymi zasadami;

18) organizuje i prowadzi szkolenie mobilizacyjne ze stanem osobowym WKU.

W swej działalności współdziała z:

a) organami rządowej administracji ogólnej i samorządu terytorialnego miast (gmin) w zakresie organizacji powiadamiania o uruchomieniu przedsięwzięć na rzecz mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych, organizacji akcji kurierskiej oraz przewozu żołnierzy rezerwy z gminnych (miejskich) punktów zbiórek do rejonów mobilizacyjnego rozwinięcia;

b) policją w zakresie przedsięwzięć zapewniających ład i porządek w czasie trwania mobilizacji (działania akcji kurierskiej, dowozu żołnierzy itp.);

c) pocztą polską w zakresie organizacji i uruchamiania akcji natychmiastowego doręczania dokumentów powołania żołnierzom rezerwy i wezwań do świadczeń nakazujących dostarczenie środków transportowych (maszyn);

d) urzędami telekomunikacji w organizacji powiadamiania o natychmiastowym stawieniu się w jednostce żołnierzy rezerwy, mających telefony w miejscu stałego zamieszkania;

e) kierownictwami zakładów pracy w powiadamianiu żołnierzy rezerwy przebywających w miejscu pracy o zarządzeniu mobilizacji oraz wydzieleniu środków transportowych (maszyn) do uzupełnienia jednostek wojskowych, jak również potrzebie wydzielenia świadczeń osobistych i rzeczowych;

f) dowódcami garnizonów w zakresie przygotowania organizacji i działania ASD.

W zabezpieczeniu mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych nie można pominąć zadań wykonywanych przez terenowe organy rządowej administracji ogólnej oraz samorządu terytorialnego gmin (miast).

Wojewoda, jako przewodniczący wojewódzkiego komitetu obrony, kieruje sprawami związanymi z obronnością w województwie, zwracając szczególną uwagę na zadania związane z zabezpieczeniem potrzeb sił zbrojnych.

W zakresie zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych wykonuje on następujące zadania:

1) zabezpiecza potrzeby związane z rozwinięciem jednostek wojskowych;

2) zapewnia wykonanie zadań wynikających z wojewódzkiego programu mobilizacji gospodarki oraz świadczeń na potrzeby obronne państwa;

3) koordynuje wykonanie zadań obronnych w administrowanych układach organizacyjno-funkcjonalnych oraz organizuje kontrolę w tym zakresie;

4) sprawuje nadzór nad organami samorządu terytorialnego w zakresie realizacji zadań obronnych zleconych tym organom;

5) zapewnia współdziałanie jednostek organizacyjnych działających na terenie województwa w zakresie zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych.

Organy samorządu terytorialnego odgrywają istotną rolę w zabezpieczeniu mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych. Do najważniejszych zadań można zaliczyć:

1) zabezpieczenie potrzeb jednostek wojskowych w zakresie określonym przez wojskowego komendanta uzupełnień lub szefa WSzW;

2) przechowywanie kart powołania do czynnej służby wojskowej żołnierzy rezerwy powoływanych w trybie natychmiastowego stawiennictwa;

3) organizowanie akcji kurierskiej w celu doręczenia żołnierzom rezerwy dokumentów powołania do czynnej służby wojskowej, powoływanych w trybie natychmiastowego stawiennictwa;

4) organizowanie gminnych (miejskich) punktów zbiórek żołnierzy rezerwy oraz ich dowozu do rejonów mobilizacji jednostek wojskowych określonych przez wojskowego komendanta uzupełnień;

5) rozplakatowanie obwieszczeń o powołaniu osób do czynnej służby wojskowej w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny;

6) nakładanie obowiązku świadczeń osobistych i rzeczowych przewidzianych do realizacji na rzecz mobilizacyjnie rozwijanych jednostek wojskowych;

7) organizowanie szkolenia osób funkcyjnych wyznaczonych do realizacji przedsięwzięć zabezpieczających mobilizacyjne rozwinięcie jednostek wojskowych.

9.3. Planowanie i organizacja zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych

Planowanie i organizacja zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych przez terenowe organy administracji wojskowej ma na celu zapewnienie zorganizowanej, sprawnej i terminowej realizacji zadań na rzecz jednostek wojskowych w czasie ich mobilizacyjnego rozwinięcia.

Podstawę planowania stanowią:

1) rozkaz (zarządzenie) przełożonego;

2) wyciąg z zestawienia zadań mobilizacyjnych;

3) wytyczne przełożonych;

4) złożone przez jednostki wojskowe zapotrzebowania na uzupełnienia potrzeb mobilizacyjnych:

- podoficerami i szeregowymi rezerwy;

- pojazdami samochodowymi i maszynami z gospodarki narodowej;

- wykazem stanowisk oficerskich i chorążych, na które nadaje się przydziały mobilizacyjne oficerom, chorążym i podoficerom rezerwy;

5) opracowany bilans zasobów rezerw osobowych, środków transportowych i maszyn na uzupełnienie jednostek wojskowych;

6) opracowane zestawienie potrzeb w zakresie świadczeń osobistych i rzeczowych pobieranych z gospodarki narodowej na rzecz jednostek wojskowych;

7) ustalenia, uzgodnione z kierownikami urzędów rządowej administracji ogólnej, wójtami lub burmistrzami (prezydentami miast) oraz kierownikami urzędów pocztowych i komendantami policji, dotyczące: organizacji i doręczania dokumentów powołania, przewozu żołnierzy rezerwy do miejsc

mobilizacji oraz udziału tych organów w przekazywaniu sygnałów dotyczących realizacji określonych przedsięwzięć mobilizacyjnych, w tym deponowaniu dokumentów powołania;

8) ustalenia dotyczące osiągania wyższych stanów gotowości bojowej.

W planowaniu tym uwzględnia się:

- zadania w zakresie zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych i terminy ich realizacji;

- stan rezerw osobowych oraz środków transportowych (maszyn) na administrowanym obszarze;

- stopień zagrożenia administrowanego obszaru i przewidywane zakłócenia, jakie mogą w związku z tym wystąpić w realizacji zadań.

Zasadnicze przedsięwzięcia planistyczne ujmuje się w planie osiągania wyższych stanów gotowości bojowej i zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych, który opracowuje zarówno szef wojewódzkiego sztabu wojskowego, jak i wojskowy komendant uzupełnień.

Uzupełnieniem dokumentacji planistycznej są plany działania poszczególnych osób funkcyjnych, zespołów i elementów tworzonych doraźnie (Rejonowego Punktu Zbiórki, grupy operacyjnej, oficerskiej grupy rezerwowej, ewidencyjno-sprawozdawcze dotyczące uzupełniania jednostek wojskowych, meldunek - koncepcja mobilizacyjnego rozwinięcia RSzW (WKU) oraz zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych (załącznik 13).

9.4. Uzupełnianie jednostek wojskowych stanem osobowym oraz środkami transportowymi (maszynami) pobieranymi z gospodarki narodowej

W celu uzupełnienia jednostek wojskowych stanem osobowym oraz środkami transportowymi (maszynami) w czasie ich mobilizacyjnego rozwinięcia muszą być nagromadzone zasoby rezerw osobowych oraz przygotowane zasoby środków transportowych i maszyn znajdujących się w gospodarce narodowej. Sprawność i terminowość uzupełnienia zapewniają różne sposoby powoływania żołnierzy rezerwy do jednostek wojskowych oraz doręczania wezwań w celu dostarczenia środków transportowych i maszyn.

9.4.1. Zasady ogólne

W uzupełnianiu jednostek wojskowych stanem osobowym oraz środkami transportowymi (maszynami) obowiązują następujące zasady: terytorialności, rejonizacji, wysokiej jakości, kompleksowości i terminowości uzupełnienia.

Terytorialność uzupełnienia potrzeb mobilizacyjnych polega na przeznaczaniu do jednostek wojskowych żołnierzy rezerwy oraz pobieraniu środków transportowych (maszyn) z terenu tego województwa, gdzie stacjonują uzupełniane jednostki wojskowe. Ścisłe przestrzeganie tej zasady nie może powodować obniżenia jakości, jak i terminowości uzupełniania. Dlatego też, w określonych warunkach stosuje się uzupełnienie eksterytorialne. Polega ono na przeznaczaniu żołnierzy rezerwy oraz środków transportowych (maszyn) do uzupełniania jednostek wojskowych z obszaru innych województw. Decyzję w tym zakresie podejmują szefowie sztabów okręgów wojskowych wówczas, gdy

macierzysty wojewódzki sztab wojskowy nie jest w stanie ich uzupełnić z powodu braku w zasobach odpowiednich rezerw osobowych i środków transportowych (maszyn).

Gdy macierzysta WKU nie może w pełni uzupełnić potrzeb mobilizacyjnych danej jednostki, powiadamia o tym RSzW, który wyznacza inną (lub inne) WKU do uzupełnienia tych potrzeb.

Rejonizacja uzupełniania polega na przeznaczaniu do jednostek wojskowych żołnierzy rezerwy z jak najmniejszej liczby gmin i miast oraz pojazdów samochodowych (maszyn) od jak najmniejszej liczby posiadaczy z rejonów najdogodniej usytuowanych względem miejsc mobilizacyjnego rozwijania jednostek wojskowych z obszaru administrowanego przez macierzystą (wyznaczoną) wojskową komendę uzupełnień. W uzasadnionych i korzystnych dla jednostek wojskowych sytuacjach rejonizacja może obejmować uzupełnienia z obszaru innych, sąsiednich WKU. Ustalenia rejonizacji uzupełnienia jednostek, wchodzących w skład poszczególnych rodzajów sił zbrojnych, dokonują sztaby okręgów wojskowych, we współdziałaniu ze sztabami zainteresowanych rodzajów sił zbrojnych.

Wysoka jakość uzupełniania jednostek wojskowych to nadawanie przydziałów mobilizacyjnych żołnierzom rezerwy, zgodnie z ich wyszkoleniem wojskowym lub posiadanymi kwalifikacjami; przeznaczanie na przydziały mobilizacyjne żołnierzy rezerwy o najwyższych predyspozycjach zapewniających przydatność do spełnienia obowiązków na określonych stanowiskach (funkcjach), tj.: najmłodszych wiekiem, posiadających odpowiednie kwalifikacje wojskowe (zawodowe), wykazujących się wymaganą sprawnością fizyczną i psychiczną oraz mających wysokie walory moralno-etyczne.

Wysoką jakość uzupełniania jednostek wojskowych środkami transportowymi (maszynami) zapewnia się przez przeznaczanie ich w najlepszym stanie technicznym oraz z dużych dobrze zorganizowanych zakładów pracy.

Warunkiem utrzymania wysokiej jakości żołnierzy rezerwy mających przydziały mobilizacyjne jest ich systematyczne szkolenie w ramach ćwiczeń wojskowych oraz dokonywanie planowej rotacji w miarę narastania rezerw osobowych. W razie stwierdzenia przez dowódców jednostek wojskowych nieprzydatności żołnierzy rezerwy na wyznaczone stanowiska (funkcję) występują oni do właściwej WKU z wnioskiem o ich rotację.

W celu zachowania wysokiej jakości uzupełniania potrzeb mobilizacyjnych żołnierzami rezerwy należy dążyć do tego aby przydziały mobilizacyjne mieli podoficerowie i szeregowi rezerwy w wieku do 35 lat, a w specjalnościach deficytowych, w uzasadnionych wypadkach, do 40 lat życia.

Kompleksowość uzupełniania jednostek wojskowych polega na:

1) nagromadzeniu na obszarze administrowanym przez macierzystą WKU - niezbędnej liczby specjalistów zapewniających pełne uzupełnienie jednostek wojskowych;

2) zsynchronizowaniu pobierania środków transportowych (maszyn) z gospodarki narodowej z powołaniem żołnierzy rezerwy - kierowców (operatorów) z tych samych zakładów pracy, które wydzielają te środki;

3) uzupełnianiu w miarę możliwości całych pododdziałów żołnierzami rezerwy z określonych miejscowości.

Terminowość uzupełniania jednostek wojskowych zapewnia się przez ścisłą rejonizację, właściwie zaplanowanie i zorganizowanie niezawodnego systemu doręczania dokumentów powołania oraz wezwań do wykonania świadczeń, terminowy dowóz uzupełnienia do miejsc mobilizacji i dostarczanie

środków transportowych (maszyn), oraz sprawne ich włączanie w wojenną strukturę organizacyjną jednostek wojskowych.

9.4.2. Charakterystyka i gromadzenie rezerw osobowych

Rezerwami osobowymi administruje minister obrony narodowej, wojskowymi organami wykonawczymi są dowódcy okręgów wojskowych oraz szefowie wojewódzkich sztabów wojskowych. Bezpośrednimi wykonawcami zadań w tym zakresie są wojskowi komendanci uzupełnień.

Wojewódzkie sztaby wojskowe i wojskowe komendy uzupełnień mają (gromadzą) w swojej dyspozycji zasoby rezerw osobowych oficerów i chorążych rezerw oraz podchorążych rezerwy ze złożonym egzaminem na oficera, a także podoficerów i szeregowych rezerwy.

Zasoby rezerw osobowych ze względu na przeznaczenie dzielą się na:

1) rezerwy sił zbrojnych, a w tym:

a) wykorzystywane do uzupełnienia potrzeb mobilizacyjnych;

b) wydzielone do uzupełnienia sił zbrojnych w czasie wojny;

2) rezerwy wykorzystywane na potrzeby gospodarki narodowej, jednostek zmilitaryzowanych oraz formacji OC;

3) nie ujęte organizacyjnie w systemie obrony.

Zasoby rezerw osobowych ze względu na wiek dzielą się na dwie kategorie:

I kategoria obejmuje: mężczyzn - oficerów, chorążych, podchorążych, podoficerów i szeregowych w wieku do 40 lat; kobiety - będące oficerami i chorążymi w wieku do 40 lat, a będące podchorążymi, podoficerami i szeregowymi w wieku do 35 lat;

II kategoria obejmuje: mężczyzn - oficerów i chorążych rezerwy w wieku do 60 lat, a podchorążych, podoficerów i szeregowych do 50 lat życia; kobiety - będące oficerami i chorążymi oraz stanowiące personel medyczny do 50 lat życia, a będące podchorążymi, podoficerami i szeregowymi w wieku do 40 lat życia.

Pod względem wyszkolenia zasoby rezerw osobowych można podzielić na wyszkolone: zalicza się do nich oficerów, chorążych i podchorążych oraz podoficerów i szeregowych rezerwy, którzy odbyli zasadniczą służbę wojskową w ciągu co najmniej 12 miesięcy; oraz zasoby niewyszkolone, które stanowią szeregowi przeniesieni do rezerwy bez odbycia zasadniczej służby wojskowej w wymaganym wymiarze.

Gromadzenie rezerw osobowych ma na celu zapewnienie terytorialnego uzupełniania jednostek wojskowych; wymaga to planowego przygotowania i nagromadzenia przez poszczególne wojskowe komendy uzupełnień, stanów osobowych oficerów, chorążych, podchorążych, podoficerów i szeregowych. W procesie gromadzenia rezerw stosuje się różne metody ich przygotowania na potrzeby mobilizacyjne. Do powszechnie stosowanych zalicza się następujące:

- odbycie zasadniczej (nadterminowej) służby wojskowej;
- odbycie służby wojskowej (studentów) absolwentów szkół wyższych;
- ćwiczenia wojskowe żołnierzy rezerwy;
- zawodową służbę wojskową.

W tym celu realizuje się odpowiednie przedsięwzięcia związane z planowaniem uzupełnienia szkół podchorążych rezerwy, przeznaczaniem absolwentów wyższych uczelni na przeszkolenie wojskowe, jak też w zakresie pokojowego uzupełniania sił zbrojnych, zapewniające wyszkolenie poborowych powoływanych do zasadniczej służby wojskowej oraz przekwalifikowania żołnierzy rezerwy w ramach ćwiczeń wojskowych.

Sztaby okręgów wojskowych w rozdzielnikach na szkolenie poborowych w ramach zasadniczej służby wojskowej uwzględniają potrzeby terenowych organów administracji wojskowej w zakresie terytorialnego gromadzenia rezerw osobowych. Wojewódzkie sztaby wojskowe i wojskowe komendy uzupełnień planują i zapewniają realizację zadań związanych z terytorialnym gromadzeniem rezerw osobowych na potrzeby mobilizacyjne wszystkich jednostek wojskowych mobilizacyjnie rozwijanych na administrowanym terenie.

Jednostki wojskowe są odpowiedzialne za szkolenie żołnierzy zasadniczej służby wojskowej w specjalnościach określonych przez wojskowe komendy uzupełnień oraz żołnierzy rezerwy przeznaczonych do uzupełnienia własnych potrzeb mobilizacyjnych, jednostek przez siebie mobilizowanych oraz innych określonych przez sztaby OW (RSZ).

9.4.3. Uzupełnianie jednostek wojskowych oficerami, chorążymi i podchorążymi rezerwy

Planując uzupełnienie jednostek wojskowych żołnierzami rezerwy należy ustalić wielkości i jakości potrzeb, sprecyzować kolejność oraz sposób ich uzupełniania (nadania przydziałów mobilizacyjnych, organizację powołania i dowozu oraz przyjęcie żołnierzy rezerwy w jednostce wojskowej). Bierze się również pod uwagę charakter i przeznaczenie jednostek, sposoby osiągania przez nie wyższych stanów gotowości bojowej oraz terminy zakończenia mobilizacji. Należy przestrzegać następującej kolejności uzupełniania:

1) jednostki wojsk operacyjnych;

2) jednostki wojsk lotniczych i obrony powietrznej;

3) pozostałe jednostki wojskowe;

4) jednostki przewidziane do militaryzacji.

Potrzeby mobilizacyjne w zakresie oficerów, chorążych i podchorążych rezerwy ustala się na podstawie:

- etatu czasu wojennego (pokojowo-wojennego i pokojowego) jednostki;

- stanu ewidencyjnego żołnierzy zawodowej (okresowej) służby wojskowej oraz przydzielonych jednostce na zalążki.

W potrzebach mobilizacyjnych ujmuje się stanowiska oficerskie i chorążych występujące w etacie czasu "P" i nie obsadzone żołnierzami zawodowej (okresowej) służby wojskowej lub podchorążymi odbywającymi praktykę w jednostce oraz ustaloną liczbę żołnierzy rezerwy stanowiących grupę zabezpieczenia ukompletowania.

Potrzeby mobilizacyjne jednostki wojskowej to potrzeby etatowe i ponadetatowe. Potrzeby etatowe stanowią różnicę pomiędzy stanem etatu wojennego a stanem ewidencyjnym powiększonym lub pomniejszonym o zalążki. Potrzeby ponadetatowe to grupa zabezpieczenia ukompletowania. Jej wielkość nie powinna przekraczać 30 proc. etatowych potrzeb mobilizacyjnych. Dla personelu latającego

statków powietrznych pobieranych z gospodarki narodowej wskaźnik ten należy planować do 50 proc., a dla stanowisk oficerskich i chorążych o specjalnościach wojskowych korpusu medycznego - do około 10 procent.

Każdy oficer, chorąży i podchorąży rezerwy przewidziany do pełnienia czynnej służby wojskowej w czasie mobilizacji i wojny otrzymuje przydział mobilizacyjny, który określa jego funkcję oraz miejsce służby (nr jednostki wojskowej oraz miejsce jej mobilizowania). Przydział mobilizacyjny do jednostki wojskowej nadaje wojskowy komendant uzupełnień, a dowódca jednostki - na określone stanowisko służbowe oraz do grupy zabezpieczenia ukompletowania.

Górna granica wieku żołnierzy rezerwy nie powinna przekraczać:

- dowódcy plutonu - 37 lat;
- dowódcy kompanii - 40 lat;
- oficera w sztabach oddziałów i ZT - 50 lat;
- dla innych stanowisk - 50 lat.

Podstawę do nadania przydziałów mobilizacyjnych przez WKU stanowi *Wykaz stanowisk oficerskich i chorążych, na które nadaje się przydziały mobilizacyjne oficerom, chorążym i podchorążym rezerwy,* przesłany przez każdą jednostkę mobilizującą z administrowanego terenu oraz przez nadrzędny WSzW lub oddział kadr okręgu wojskowego.

Oficerom, chorążym i podchorążym rezerwy, którym nadano przydziały mobilizacyjne, wojskowy komendant uzupełnień wydaje karty mobilizacyjne oraz wystawia karty powołania.

9.4.4. Uzupełnianie jednostek wojskowych podoficerami i szeregowymi rezerwy

Potrzeby mobilizacyjne w zakresie podoficerów i szeregowych rezerwy stanowią potrzeby etatowe i ponadetatowe. Etatowe potrzeby mobilizacyjne stanowią różnicę między etatem czasu wojennego a stanem ewidencyjnym z uwzględnieniem wydzielanych i otrzymywanych załążków. W jednostkach nowo formowanych jest to różnica między etatem czasu wojennego a liczbą żołnierzy otrzymywanych na załążki. Ponadetatowe potrzeby mobilizacyjne to grupa zabezpieczenia ukompletowania i nakładka. Grupa zabezpieczenia ukompletowania nie powinna przekraczać 30 procent etatowych potrzeb mobilizacyjnych.

Po ustaleniu potrzeb mobilizacyjnych jednostka mobilizująca opracowuje w dwóch egzemplarzach *Zapotrzebowanie na uzupełnienie jednostek wojskowych podoficerami i szeregowymi rezerwy* (część I) oddzielnie za każdą jednostkę mobilizującą i mobilizowaną. W zapotrzebowaniu uwzględnia sposób powołania, wielkość i skład mobilizacyjnego rzutu alarmowego oraz grupy zabezpieczenia ukompletowania. Zapotrzebowanie to jednostki przesyłają do macierzystych WKU.

Wojskowa komenda uzupełnień rozpatruje możliwości uzupełnienia potrzeb mobilizacyjnych jednostek wojskowych z uwzględnieniem określonych priorytetów oraz kryteriów doboru żołnierzy pod względem wieku, wyszkolenia wojskowego lub wykonywanych zawodów. Po przygotowaniu propozycji powiadamia dowódców jednostek wojskowych o terminach typowania żołnierzy rezerwy do uzupełniania jednostek oraz uzgadnia terminy wezwania żołnierzy rezerwy w celu nadania im przydziałów mobilizacyjnych.

Przydziały mobilizacyjne wojskowy komendant uzupełnień nadaje w miejscu stałej dyslokacji jednostki wojskowej; w wyjątkowych sytuacjach może nadawać w siedzibie WKU, z udziałem przedstawicieli zainteresowanych jednostek wojskowych. Przydziały mobilizacyjne podoficerom i szeregowym rezerwy nadaje się nie wcześniej niż po upływie 6 miesięcy od dnia zwolnienia z zasadniczej służby wojskowej. Żołnierzom zwolnionym do rezerwy wiosną przydział mobilizacyjny nadaje się jesienią, a zwolnionym jesienią - wiosną następnego roku.

Żołnierzom wchodzącym w skład GZU nadaje się przydział mobilizacyjny do pododdziałów lub jednostki wojskowej z określeniem stanowiska (funkcji), na jakie mogą być przeznaczeni.

Po nadaniu przydziałów mobilizacyjnych wojskowa komenda uzupełnień wydaje za pokwitowaniem karty mobilizacyjne. Przy wydawaniu kart mobilizacyjnych zapoznaje się żołnierzy rezerwy z ich obowiązkami i uprawnieniami wynikającymi z nadania przydziałów mobilizacyjnych. Na każdego żołnierza rezerwy, któremu nadano przydział mobilizacyjny, wojskowa komenda uzupełnień wystawia kartę powołania do czynnej służby wojskowej.

Po nadaniu przydziałów mobilizacyjnych oraz otrzymaniu wtórników kart ewidencyjnych z wojskowej komendy uzupełnień dowódca jednostki wojskowej sporządza za jednostkę mobilizującą i mobilizowane *Meldunek o uzupełnieniu potrzeb mobilizacyjnych podoficerami i szeregowymi rezerwy.*

9.4.5. Uzupełnianie potrzeb mobilizacyjnych środkami transportowymi i maszynami

Z zasobów środków transportowych i maszyn znajdujących się w gospodarce narodowej w pierwszej kolejności przeznacza się do uzupełnienia potrzeb mobilizacyjnych jednostek wojskowych w ramach tzw. *etatowych świadczeń rzeczowych.* Dowódcy jednostek wojskowych ustalają w porozumieniu z wojskowymi komendantami uzupełnień przydatność środka transportowego (maszyny) do potrzeb eksploatacji w wojsku. Dobór środków można przeprowadzać w WKU (na podstawie ewidencji) lub bezpośrednio w gminie. Podczas doboru bierze się pod uwagę spełnienie wymogów wynikających ze sprawności technicznej sprzętu, tabeli należności i planowanego wykorzystania tego sprzętu w jednostce wojskowej. Należy również uwzględniać rejonizację i kompleksowość uzupełnienia poszczególnych jednostek wojskowych oraz czasowe i techniczne możliwości wykonania prac dostosowawczych.

Liczba oraz rodzaje środków transportowych (maszyn) planowanych do uzupełnienia jednostek wojskowych wynika z ich potrzeb na okres wojny. W czasie mobilizacyjnego rozwijania jednostek wojskowych potrzeby mobilizacyjne w zakresie środków transportowych i maszyn dzielą się na etatowe i ponadetatowe. Etatowe potrzeby mobilizacyjne stanowią różnicę między należnościami etatu czasu wojennego a stanem ewidencyjnym, powiększoną o liczbę środków znajdujących się w naprawie poza jednostką lub oczekujących na spisanie z ewidencji, oraz powiększoną lub pomniejszoną o liczbę egzemplarzy sprzętu wydzielanego lub otrzymywanego w ramach przesunięć między jednostkami wojskowymi. Ponadetatowe potrzeby mobilizacyjne to określona liczba sprzętu niezbędna do zapewnienia pełnego i właściwego uzupełnienia jednostek wojskowych. Zalicza się do nich grupę zabezpieczenia dostarczenia.

Dowódcy jednostek wojskowych sporządzają za jednostkę mobilizującą i każdą jednostkę mobilizowaną oddzielne zapotrzebowanie na uzupełnienie potrzeb mobilizacyjnych pojazdami samochodo-

wymi i maszynami z gospodarki narodowej. Zapotrzebowanie wykonane w dwóch egzemplarzach przesyłają do właściwej wojskowej komendy uzupełnień lub innej ustalonej przez wojewódzki sztab wojskowy.

Wojskowy komendant uzupełnień powinien mieć aktualne dane o środkach transportowych i maszynach znajdujące się na obszarze podległym WKU. Dane te otrzymuje od wojewódzkiego urzędu statystycznego. Organy samorządu terytorialnego oraz organy rządowej administracji ogólnej na podstawie prowadzonej ewidencji udostępniają wojskowym komendantom uzupełnień zestawienie danych dotyczących liczby, rodzajów środków oraz nazwę i adres posiadacza.

Planowanie uzupełnienia WKU rozpoczyna od analizy zgłoszonych potrzeb i posiadanych zasobów. Następnie przygotowuje propozycje dla wójtów lub burmistrzów (prezydentów miast) dotyczące nałożenia obowiązku świadczeń w zakresie pojazdów samochodowych i maszyn. W przygotowanych propozycjach przestrzega priorytetów dotyczących uzupełniania poszczególnych jednostek wojskowych. Do MRA wydziela pojazdy i maszyny od posiadaczy, którzy gwarantują ich dostarczenie w ustalonych normach czasowych. Bierze pod uwagę możliwości uzupełniania określonej jednostki wojskowej od możliwie najmniejszej liczby posiadaczy. Przestrzega pobierania nie więcej niż 70 procent zasobów od poszczególnych posiadaczy, wykorzystuje w pierwszej kolejności właściwe rodzaje pojazdów samochodowych i maszyn określonych w złożonych przez dowódców jednostek wojskowych zapotrzebowaniach.

W toku przygotowania propozycji uzupełniania jednostek wojskowych w pierwszej kolejności zabezpiecza etatowe potrzeby mobilizacyjne, a następnie ponadetatowe oraz pojazdy przeznaczone do doraźnego wykorzystania przez jednostki wojskowe. Podczas przygotowania propozycji powinno się przestrzegać następujących ustaleń:

1) w pierwszej kolejności wykorzystywać pojazdy samochodowe i maszyny z dużych dobrze zorganizowanych przedsiębiorstw transportowych, przeznaczając je do:

a) jednostek wojsk operacyjnych o krótkim czasie osiągania gotowości bojowej, jednostek rozpoznania i WRE, jednostek dowodzenia szczebla operacyjnego;

b) MRA;

c) jednostek rozwiniętych nie wymienionych wyżej;

d) pozostałych jednostek;

2) w dalszej kolejności należy wykorzystywać zasoby, znajdujące się w dużych dobrze zorganizowanych przedsiębiorstwach niepaństwowych, a następnie - pozostałych podmiotów gospodarczych.

Po analizie zgłoszonych potrzeb wojskowy komendant uzupełnień występuje do wójtów lub burmistrzów (prezydentów miast) z pisemnym wnioskiem o nałożenie obowiązku świadczenia w wymienionym zakresie. Obowiązek świadczenia na posiadacza środków transportowych i maszyn nakłada w formie decyzji, organ administracji samorządowej. Po otrzymaniu kopii decyzji i wypełnieniu zapotrzebowań danymi, otrzymanymi z urzędów gmin (miast), pierwszy egzemplarz zapotrzebowania WKU odsyła do właściwej jednostki wojskowej.

W razie niepełnego uzupełnienia jednostek przez macierzystą WKU, sporządza ona wyciąg z zapotrzebowania na brakujące środki i przesyła do właściwego RSzW, który po ustaleniu możliwości uzupełnienia wyznacza inną WKU z zadaniem uzupełnienia tych jednostek.

Aby zapewnić pełne ukompletowanie jednostek wojskowych, wojskowy komendant uzupełnień planuje w zakresie środków transportowych i maszyn do 30 procent więcej w stosunku do zgłoszonych potrzeb mobilizacyjnych (etatowych potrzeb mobilizacyjnych) w zasadniczych rodzajach tych środków. W czasie mobilizacji miejsce ich dostarczenia powinno zapewniać dogodność dla odpowiedniego kierowania tych środków do uzupełnianych jednostek. Środki te mogą znajdować się u posiadaczy w gotowości do dostarczenia ich do jednostki wojskowej. Decyzję o dostarczeniu do jednostek wojskowych środków wchodzących w skład GZU, podejmuje wojskowy komendant uzupełnień na wniosek zainteresowanych dowódców jednostek wojskowych.

Na pojazdy samochodowe i maszyny pobierane z GN do uzupełnienia potrzeb mobilizacyjnych, zgodnie z decyzją właściwego wójta lub burmistrza (prezydenta miasta), wystawia się wezwanie do wykonania obowiązku świadczenia na rzecz obrony. Wezwania te wystawia się oddzielnie na każdą uzupełnianą przez posiadacza jednostkę wojskową, stosownie do wydanych decyzji i przechowuje w gminie: w stałej aktualności, posegregowane, stosownie do planowanego sposobu doręczenia.

Na wniosek wojskowego komendanta uzupełnień wezwania mogą być pobrane przez WKU i w niej przechowywane lub przekazane za pokwitowaniem jednostkom wojskowym. W razie przekazania jednostkom wojskowym, odpowiadają one za ich doręczenie. W wypadku mobilizacji i wojny, wojskowy komendant uzupełnień może przekazać posiadaczom ustalony sygnał nakazujący dostarczenie środków do określonych jednostek wojskowych. Należy pamiętać, o tym że decyzja wójta lub burmistrza (prezydenta miasta) zobowiązuje posiadaczy w razie mobilizacji lub wojny do dostarczenia nakazanego środka w miejscu i czasie oznaczonym w tym dokumencie. Sygnał przekazany posiadaczom przez WKU jest równoznaczny z otrzymaniem wezwania.

9.4.6. Dostosowanie pojazdów samochodowych i maszyn do potrzeb eksploatacji w wojsku

Pojazdy samochodowe i maszyny przeznaczone do uzupełnienia potrzeb mobilizacyjnych jednostek wojskowych podlegają wyposażeniu i dostosowaniu do potrzeb eksploatacji w wojsku. Zakres prac określają dowódcy mobilizowanych jednostek. Wojskowi komendanci uzupełnień w porozumieniu z dowódcami jednostek uzgadniają z posiadaczami możliwości dostosowania; gdy posiadacz nie gwarantuje wykonania prac dostosowawczych, obowiązek ten spoczywa na dowódcach uzupełnianych jednostek wojskowych.

RSzW może zawrzeć umowę z podmiotami gospodarczymi do odpłatnego wykonania prac dostosowawczych i wyposażania środków transportowych i maszyn.

Podmioty gospodarcze przed przekazaniem środków są zobowiązane do wyposażenia ich w przedmioty niezbędne do ich utrzymania i użytkowania zgodnie z ukompletowaniem fabrycznym oraz materiały pędne w ilościach określonych pojemnością zbiorników.

Podczas pobierania pojazdów bez wymaganej ilości paliwa, uzupełnia się je z własnych zapasów lub określonych stacji CPN, na podstawie specjalnych bonów CPN.

Dostosowanie pojazdów samochodowych i maszyn wykonywanych w jednostkach wojskowych, realizuje się przez zaplanowanie i rozwinięcie stanowiska dostosowania i wyposażenia w ramach PRT, wydzielając do tego odpowiednie siły i środki.

9.5. Kierowanie zabezpieczeniem mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych

9.5.1. Zadania terenowych organów administracji wojskowej w zakresie kierowania zabezpieczeniem mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych

Kierowanie zabezpieczeniem mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych obejmuje zespół przedsięwzięć realizowanych w celu zapewnienia zorganizowanego, sprawnego i terminowego ich przejścia ze struktury organizacyjnej i stanów liczebnych czasu pokojowego na wojenne.

Na terenie województwa zabezpieczeniem tym kieruje szef wojewódzkiego sztabu wojskowego, a na terenie administrowanym przez WKU - wojskowy komendant uzupełnień.

Kierowanie rozpoczyna się w chwili zarządzenia i trwa do zakończenia mobilizacji; realizuje się je z dotychczasowego miejsca pracy (DMP). W stanie pełnej gotowości bojowej RSzW utrzymując na ZPD grupę operacyjną. Wojskowe komendy uzupełnień we wszystkich stanach gotowości bojowej, kierują z dotychczasowych miejsc pracy, utrzymując na zapasowym punkcie dowodzenia grupę operacyjną.

Organem wykonawczym szefa regionalnego sztabu wojskowego w kierowaniu jest zespół kierowania zabezpieczeniem mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych (ZKZMRJW). Na szczeblu WKU zabezpieczeniem kieruje osobiście wojskowy komendant uzupełnień.

Do głównych zadań szefa wojewódzkiego sztabu wojskowego w zakresie kierowania należą następujące:

- uruchomienie stosownych przedsięwzięć w sztabie oraz podległych WKU;
- przekazywanie sygnałów i zarządzeń mobilizacyjnych określonych wykonawcom;
- sprawowanie nadzoru nad realizacją przedsięwzięć zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych, udzielanie pomocy podległym WKU;
- analizowanie sytuacji na administrowanym terenie, zbieranie danych o przebiegu mobilizacyjnego rozwinięcia, reagowanie na zakłócenia tego procesu;
- organizowanie i utrzymywanie współdziałania z terenowymi organami rządowej administracji ogólnej, urzędami poczty, komendami policji w zakresie realizacji zadań;
- rozwinięcie wojewódzkiego sztabu wojskowego oraz przygotowanie grupy operacyjnej do pracy na zapasowym punkcie dowodzenia;
- przekazywanie meldunków o przebiegu mobilizacyjnego rozwinięcia RSzW, podległych WKU oraz realizacji zadań zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych.

Wojskowy komendant uzupełnień realizuje następujące główne zadania:

- przekazuje sygnały i zarządzenia mobilizacyjne określonym wykonawcom;
- uruchamia w urzędach gmin akcję kurierską oraz dowóz żołnierzy rezerwy do miejsc mobilizacji;
- organizuje powołanie uzupełnienia siłami małych akcji kurierskich;
- uruchamia wykonanie świadczeń osobistych i rzeczowych dla jednostek wojskowych;
- przygotowuje grupę operacyjną do pracy na zapasowym punkcie dowodzenia;

- analizuje sytuację na administrowanym terenie, zbiera dane i przekazuje meldunki o przebiegu zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych;

- organizuje i utrzymuje współdziałanie z urzędami gmin, posterunkami (komendami) policji oraz urzędami poczt w zakresie realizacji zadań.

9.5.2. Zachowanie ciągłości działania WSzW (WKU)

Ciągłość pracy terenowych organów administracji wojskowej w stałej gotowości bojowej zapewniają przede wszystkim służby dyżurne. One bowiem przyjmują sygnały (rozkazy, zarządzenia) o wprowadzeniu wyższych stanów gotowości bojowej, przekazują wykonawcom i realizują określone przedsięwzięcia.

Zachowanie ciągłości działania TOAW będzie odgrywało ważną rolę w zabezpieczeniu mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych. Osiąga się to przez przygotowanie grup operacyjnych ze składu RSzW (WKU) do rozmieszczenia na zapasowych punktach dowodzenia (zapasowych miejscach pracy), przygotowanie oficerskich grup rezerwowych do uzupełnienia odtwarzanych, zniszczonych lub obezwładnionych RSzW (WKU).

Grupy operacyjne wydziela się ze składu osobowego RSzW (WKU) i skierowuje na ZPD według decyzji tych organów. Przeznaczeniem grup operacyjnych jest przejęcie funkcji kierowania zabezpieczeniem mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych w razie zniszczenia RSzW (WKU). Wyposaża się je w zapasową dokumentację oraz zabezpiecza w niezbędny sprzęt i środki łączności, a także w zakresie bytowym.

Zniszczone lub obezwładnione wojewódzkie sztaby wojskowe i wojskowe komendy uzupełnień odtworza się opierając się na grupach operacyjnych i wydzielonych składach oficerskich grup rezerwowych. W skład oficerskich grup rezerwowych wchodzą żołnierze rezerwy mający stosowne kwalifikacje nabyte w czynnej służbie wojskowej, a zwłaszcza byli pracownicy organów administracji wojskowej.

Gdy nastąpią jednoczesne zniszczenia RSzW (WKU) w dotychczasowym miejscu pracy oraz grupy operacyjnej na zapasowym punkcie dowodzenia, zadania zniszczonego RSzW (WKU) może przejąć - na określony czas - sąsiednia (WKU), stosownie do decyzji szefa sztabu okręgu wojskowego.

O ciągłości działania TOAW decyduje również posiadanie przez nie aktualnej ewidencji wojskowej oraz zdolności do jej odtworzenia. W razie zniszczenia prowadzonej w WKU ewidencji wojskowej lub jej dezaktualizacji szef RSzW w uzgodnieniu z wojewodą, na wniosek wojskowego komendanta uzupełnień, zarządza odtworzenie ewidencji osób podległych obowiązkowi czynnej służby wojskowej oraz środków transportowych na obszarze administrowanym przez WKU lub obszarze województwa.

Odtwarzanie ewidencji osób polega na wyłączeniu skróconych kart ewidencyjnych z książeczek wojskowych tych osób i przekazaniu ich do wojskowej komendy uzupełnień. Czynności te wykonują urzędy gmin przy współudziale przedstawicieli wojskowych komend uzupełnień. Odtworzenie ewidencji środków transportowych dokonuje się przez uzyskanie aktualnych wykazów posiadanego sprzętu w jednostkach organizacyjnych gospodarki narodowej oraz z wydziałów komunikacji urzędów gmin.

9.5.3. Powoływanie uzupełnienia do jednostek wojskowych

W procesie zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych szczególne miejsce zajmuje organizacja powołania uzupełnienia do jednostek wojskowych. Od należycie funkcjonującego systemu powołania zależy w dużej mierze czas i sprawności przybycia (dostarczenia) uzupełnienia do jednostki. Powołanie uzupełnienia może odbywać się w trybie zwyczajnym lub natychmiastowego stawiennictwa.

W systemie mobilizacji SZ dokumenty powołania uzupełnienia doręcza się siłami jednostek wojskowych, przez wykorzystanie świadczeń osobistych, za pomocą urzędów pocztowych oraz akcją policji. Wyróżnia się następujące sposoby powołania uzupełnienia:

- akcja kurierska jednostki wojskowej (AKJW);
- mała akcja kurierska organizowana przez WKU, uruchamiana przez jednostkę wojskową lub WKU (MAKJW, MAK WKU);
- akcja kurierska urzędów rejonowych rządowej administracji ogólnej i samorządu terytorialnego (AK AT);
- przez urzędy pocztowe (UP);
- awaryjny system doręczania (ASD);
- akcja kurierska policji (AKP).

Wojskowe komendy uzupełnień współuczestniczą w organizowaniu lub działaniu wszystkich wymienionych akcji, z wyjątkiem akcji kurierskiej jednostki wojskowej, do której wojskowy komendant uzupełnień dostarcza tylko karty powołania.

9.6. Planowanie świadczeń na rzecz jednostek wojskowych oraz ich wykorzystanie w czasie mobilizacyjnego rozwinięcia

W ramach świadczeń wykonywanych na rzecz obrony szczególne, pierwszoplanowe miejsce zajmują świadczenia wykonywane dla sił zbrojnych. Obejmują one świadczenia osobiste i rzeczowe wykonywane w czasie pokoju oraz w razie ogłoszenia mobilizacji w czasie wojny.

9.6.1. Świadczenia osobiste i rzeczowe w czasie pokoju

Świadczenia osobiste wykonywane w czasie pokoju polegają na wykonaniu różnego rodzaju prac doraźnych na rzecz przygotowania obrony państwa; mogą obejmować również obowiązek użycia posiadanych narzędzi prostych. Osoby wykonujące świadczenie polegające na doręczeniu dokumentów powołania do czynnej służby wojskowej oraz wezwań do wykonania świadczeń, tzw. "kurierzy", mają obowiązek użycia posiadanych środków transportowych. Obowiązek świadczeń osobistych może być nałożony na osoby, które ukończyły szesnaście, a nie przekroczyły sześćdziesiątego roku życia. Prace wykonywane w ramach tego obowiązku powinny odpowiadać stanowi zdrowia oraz w miarę możliwości kwalifikacjom zawodowym osoby wykonującej świadczenie.

Obowiązek świadczeń osobistych może być nałożony w związku z ćwiczeniami wojskowymi oraz w celu dostarczenia i obsługi przedmiotu świadczeń rzeczowych. W stosunku do kurierów obowiązek ten może być nałożony tylko w celu sprawdzenia gotowości mobilizacyjnej sił zbrojnych.

Czas wykonania świadczenia nie może przekroczyć jednorazowo 12 godzin, a w stosunku do kurierów oraz osób dostarczających i obsługujących przedmioty świadczeń rzeczowych - 48 godzin. Nałożenie tego obowiązku nie może przekroczyć w ciągu roku trzech razy. Do czasu wykonania świadczenia wlicza się czas dojazdu do miejsca jego wykonania oraz powrotu do miejsca stałego pobytu, nie więcej jednak niż łącznie 2 godziny. Gdy świadczenie jest wykonywane dłużej niż 12 godzin, do czasu jego wykonania wlicza się również czas przeznaczony na wypoczynek, nie więcej jednak niż 8 godzin.

Świadczenie rzeczowe w czasie pokoju polega na dodaniu do używania posiadanych nieruchomości i rzeczy ruchomych na cele przygotowania obrony państwa. Obowiązek ten może być nałożony na urzędy, instytucje państwowe, podmioty gospodarcze i inne jednostki organizacyjne. Świadczenia te mogą być wykonywane na rzecz sił zbrojnych jako etatowe i doraźne.

Etatowe świadczenia rzeczowe przeznacza się do uzupełnienia potrzeb wynikających z wojennych struktur sił zbrojnych, doraźne świadczenie rzeczowe przeznacza się do używania przez jednostki sił zbrojnych, nie podlega włączeniu w skład ich struktur organizacyjnych. W okresie pokoju czas wykonania świadczenia rzeczowego nie może przekroczyć jednorazowo w razie jego pobrania w celu sprawdzenia gotowości mobilizacyjnej sił zbrojnych - 48 godzin, a pobrane w związku z ćwiczeniami wojskowymi - 7 dni. Nałożenie obowiązku może nastąpić najwyżej trzy razy w roku, a w wymiarze 7 dni - w związku z ćwiczeniami wojskowymi - tylko jeden raz w roku. Do czasu wykonania świadczenia wlicza się czas niezbędny do dostarczenia przedmiotu świadczenia do wskazanego miejsca oraz powrotu do miejsca postoju (przechowywania), ale nie więcej niż łącznie dwie godziny.

9.6.2. Świadczenia osobiste i rzeczowe w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny

Świadczenie osobiste wykonywane w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny polega na wykonaniu różnego rodzaju prac doraźnych. Może zobowiązywać do użycia posiadanych narzędzi prostych. Czas wykonania tego świadczenia nie może przekroczyć jednorazowo 7 dni.

Świadczenie rzeczowe wykonywane w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny polega na oddaniu posiadanych nieruchomości i rzeczy ruchomych do używania przez siły zbrojne. Przedmioty świadczeń rzeczowych podlegają zwrotowi po ustaniu potrzeby ich używania.

Oprócz wymienionych świadczeń, terenowe organy administracji rządowej, instytucje państwowe, organy samorządu terytorialnego oraz podmioty gospodarcze i inne jednostki organizacyjne mogą być zobowiązane do odpłatnego wykonania zadań mobilizacyjnych na rzecz ził zbrojnych. Świadczenie to traktowane jest jako szczególne.

9.6.3. Wykorzystanie świadczeń przez jednostki wojskowe w czasie ich mobilizacyjnego rozwinięcia

Jedną z form zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych jest korzystanie ze świadczeń. W celu uzupełnienia jednostek wojskowych środkami transportowymi i maszynami pobieranymi z gospodarki narodowej, a także zapewnienia jednostkom wojskowym pomocy w zapoczątkowaniu i kontynuowaniu mobilizacyjnego rozwinięcia planuje się wykorzystanie świadczeń osobistych i rzeczowych.

Świadczenia osobiste w czasie mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych będą wykorzystywane (załącznik 14) do następujących przedsięwzięć:

1) rozwinięcia akcji kurierskiej, obejmującej doręczenie kart powołania żołnierzom rzezerwy oraz wezwań do wykonania świadczeń na rzecz obrony;

2) obsługi przedmiotów świadczeń rzeczowych;

3) zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych, a w tym:

a) obsady elementów bazy mobilizacyjnej;

b) ewakuacji zapasów materiałowo-technicznych;

c) innych prac (ochronno-porządkowe, zabezpieczenie medyczne, rozkonserwowanie sprzętu, strzyżenie osób itp.).

Świadczenia rzeczowe etatowe, to:

1) pojazdy samochodowe, tabor kolejowy, statki powietrzne, tabor pływający, maszyny ziemne przeznaczone do uzupełnienia potrzeb mobilizacyjnych sił zbrojnych;

2) inny sprzęt, materiały i urządzenia.

W zakresie świadczeń rzeczowych doraźnych, to:

1) środki transportowe i maszyny wykorzystywane w procesie mobilizacji;

2) teren, pomieszczenia i obiekty;

3) pojazdy samochodowe do dowozu ŻR;

4) sprzęt, materiały i urządzenia, a w tym:

a) sprzęt służby zdrowia;

b) wyposażenie stacji obsługi i warsztaty;

c) materiały pędne, smary oraz inne artykuły.

Do świadczeń szczególnych należą przede wszystkim pomieszczenia, urządzenia i ludzie przygotowujący dostosowanie środków transportowych i maszyn do potrzeb eksploatacji w wojsku oraz dowóz żołnierzy rezerwy do miejsc mobilizacji.

Rodzaj, zakres i sposób realizacji świadczeń osobistych i rzeczowych ustalają dowódcy jednostek wojskowych. Podstawą do ich ustalenia są:

1) w zakresie etatowych świadczeń rzeczowych - potrzeby mobilizacyjne dotyczące środków transportowych i maszyn;

2) w zakresie świadczeń osobistych i doraźnych świadczeń rzeczowych - zadania planowane do realizacji w czasie osiągania wyższych stanów gotowości bojowej, czas ich wykonania oraz niezbędne do tego siły i środki.

Potrzeby w zakresie świadczeń dowódcy jednostek wojskowych składają do wojskowego komendanta uzupełnień właściwego do miejsca stacjonowania jednostki wojskowej. Wojskowy komendant uzupełnień składa zbiorczy wniosek, za wszystkie zabezpieczane jednostki wojskowe do wójtów lub burmistrzów (prezydentów miast), właściwych ze względu na terytorium WKU. Wójtowie, burmistrzowie (prezydenci miast) nakładają obowiązek świadczeń osobistych oraz przeznaczają nieruchomości i rzeczy ruchome na cele świadczeń rzeczowych stosownie do złożonych wniosków w formie decyzji. W organach samorządu terytorialnego przygotowuje się wezwania do wykonania świadczenia, które mogą być przechowywane we wspomnianych urzędach, w WKU lub w jednostce wojskowej. Decyzję w tej sprawie podejmują dowódcy jednostek wojskowych.

Wezwanie do wykonania świadczeń mogą być doręczane przez urzędy pocztowe, akcją kurierską jednostki wojskowej, małymi akcjami kurierskimi JW i WKU, akcją kurierską administracji państwowej.

Uruchomienie świadczeń następuje w określonym stanie gotowości bojowej w sposób ustalony pomiędzy dowódcą jednostki wojskowej i wojskowym komendantem uzupełnień.

9.6.4. Planowanie świadczeń

Wójt lub burmistrz (prezydent miasta) opracowuje do 31 grudnia danego roku *Roczny plan świadczeń osobistych i doraźnych świadczeń rzeczowych,* które mają być wykonane w następnym roku kalendarzowym oraz osobny *Plan świadczeń osobistych oraz etatowych i doraźnych świadczeń rzeczowych przewidzianych do wykonania w razie ogłoszenia mobilizacji lub wybuchu wojny.*

Podstawę do opracowania *Rocznego planu świadczeń ...* stanowią wnioski o nałożenie obowiązku świadczeń osobistych oraz przeznaczeniu nieruchomości lub rzeczy ruchomych na cele doraźnych świadczeń rzeczowych, złożone przez wojskowych komendantów uzupełnień w związku z ćwiczeniami wojskowymi, oraz właściwych organów OC w związku z ćwiczeniami w OC oraz ćwiczeniami praktycznymi w zakresie powszechnej samoobrony. W planie tym uwzględnia się również wnioski kierowników urzędów rejonowych rządowej administracji ogólnej o przeznaczeniu nieruchomości na cele świadczeń rzeczowych w związku z używaniem ich w czasie poboru.

Podstawę do opracowania *Planu świadczeń osobistych oraz etatowych i doraźnych świadczeń rzeczowych przewidzianych do wykonania w czasie mobilizacji lub wybuchu wojny,* stanowią wnioski:

1) w wojskowych komendantów uzupełnień w odniesieniu do świadczeń wykonywanych na rzecz jednostek organizacyjnych SZ lub jednostek organizacyjnych wchodzących w tym czasie, na podstawie odrębnych przepisów, w skład SZ;

2) organów obrony cywilnej w odniesieniu do świadczeń wykonywanych na rzecz obrony cywilnej;

3) właściwych kierowników państwowych jednostek organizacyjnych wykonujących zadania na potrzeby obrony państwa w odniesieniu do świadczeń na rzecz tych jednostek;

4) kierowników urzędów rejonowych w odniesieniu do świadczeń wykonywanych w związku ze zorganizowaniem doręczania i doręczaniem kart powołania do pełnienia czynnej służby wojskowej oraz wezwań do wykonania świadczeń osobistych lub rzeczowych.

W planach tych wójt lub burmistrz (prezydent miasta) ujmuje własne potrzeby świadczeń osobistych i rzeczowych, związane z wykonaniem zadań tak jak kierownicy urzędów rejonowych.

Wnioski dotyczące świadczeń powinny zawierać:

1) w zakresie świadczeń osobistych:

a) określenie jednostki organizacyjnej, na rzecz której świadczenie ma być wykonywane;

b) liczbę osób ze wskazaniem ich kwalifikacji ogólnych i dane o potrzebie posiadania przez te osoby określonych prostych narzędzi;

c) termin i miejsce stawienia się do wykonania świadczenia;

d) rodzaj i zakres prac przewidywanych do wykonania;

e) czas trwania świadczenia;

2) w zakresie świadczeń rzeczowych:

a) określenie jednostki organizacyjnej, na rzecz której świadczenie ma być wykonywane;

b) liczbę, rodzaj nieruchomości lub rzeczy ruchomych;

c) termin i miejsce, w którym posiadacz jest obowiązany oddać do używania przedmiot świadczenia;

d) przeznaczenie i okres, w jakim będą używane przedmioty świadczenia.

We wnioskach tych mogą być zawarte również propozycje dotyczące nałożenia świadczeń osobistych na obywateli w określonych miejscowościach oraz świadczeń rzeczowych na określonych posiadaczy i obowiązku świadczeń osobistych w celu dostarczenia i obsługi przedmiotów świadczeń rzeczowych.

Wojskowy komendant uzupełnień otrzymuje od wojewódzkiego urzędu statystycznego nieodpłatnie informacje i dane prowadzone w tych urzędach o rzeczach ruchomych z działu transportu i łączności.

Terenowe organy rządowej administracji ogólnej oraz wójtowie lub burmistrzowie (prezydenci miast) informują wojskowych komendantów uzupełnień oraz właściwe organy obrony cywilnej o nieruchomościach i rzeczach ruchomych, które mogą być przedmiotem świadczeń.

Informacje te powinny zawierać:

- nazwę (dane) posiadacza i adres jego siedziby;
- liczbę lub ilość, rodzaj, przeznaczenie nieruchomości albo rzeczy ruchomych;
- dane charakteryzujące właściwości rzeczy ruchomych lub nieruchomych.

Informacje te są wykorzystywane podczas sporządzania wniosków dotyczących nałożenia świadczeń.

Plan świadczeń osobistych oraz etatowych i doraźnych świadczeń rzeczowych, przewidzianych do wykonania w razie ogłoszenia mobilizacji lub wybuchu wojny, podlega stałej aktualizacji.

9.6.5. Nakładanie obowiązku świadczeń osobistych i ich wykonywanie

Obowiązki wykonania świadczenia osobistego w czasie pokoju nakłada wójt lub burmistrz (prezydent miasta) na wniosek wojskowego komendanta uzupełnień lub właściwego organu obrony cywilnej. W zakresie świadczenia osobistego wykonywanego w czasie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny wójt lub burmistrz (prezydent miasta) nakłada obowiązek świadczenia na wniosek wojskowego komendanta uzupełnień, organów obrony cywilnej, kierowników państwowych jednostek

organizacyjnych wykonujących zadania na potrzeby obrony państwa oraz kierowników urzędów rejonowych. W pierwszej kolejności realizuje się wnioski o nałożeniu obowiązku świadczenia, które mają być wykonane w razie ogłoszenia mobilizacji lub wybuchu wojny.

Decyzję o nałożeniu obowiązku wykonania świadczenia osobistego, w czasie pokoju doręcza się osobie zobowiązanej i wnioskodawcy na piśmie wraz z uzasadnieniem, na 14 dni przed terminem stawienia się do wykonania świadczenia. Od decyzji zarówno osobie zobowiązanej, jak i wnioskodawcy przysługuje odwołanie do wojewody w terminie 7 dni od dnia doręczenia decyzji. Decyzja może być zmieniona przez wojewodę z urzędu, gdy została wydana z naruszeniem przepisów prawa. Osoba, na którą jest nałożony obowiązek świadczenia na podstawie ostatecznej decyzji, jest obowiązana stawić się do wykonania w terminie i miejscu w niej wskazanym.

Osoby przeznaczone do funkcji kuriera, mają prawo odwołać się od decyzji wójta lub burmistrza (prezydenta miasta) w terminie 14 dni od dnia doręczenia decyzji. Kurier, wobec którego wydano ostateczną decyzję, może być na wniosek wojskowego komendanta uzupełnień wzywany przez wójta lub burmistrza (prezydenta miasta) do wykonania świadczenia polegającego na doręczeniu dokumentów powołania i wezwań do wykonania świadczeń. Wezwanie może zobowiązywać do jego wykonania w trybie natychmiastowego stawiennictwa w miejscu wskazanym w wezwaniu.

W stosunku do osób przeznaczonych do wykonania świadczenia osobistego w razie ogłoszenia mobilizacji lub wybuchu wojny nadaje się rygor natychmiastowej wykonalności w chwili zaistnienia takiej okoliczności: osoby te w czasie pokoju mogą być wzywane do wykonania świadczenia w związku ze sprawdzeniem gotowości mobilizacyjnej sił zbrojnych. W miejsce wykorzystanych wezwań burmistrz lub wójt wystawia nowe wezwania na te same osoby. Wezwania do wykonania świadczeń osobistych w czasie mobilizacji lub wojny wystawia się w czasie pokoju. Osoby podlegające obowiązkowi świadczenia mogą być w każdym czasie powołane do jego wykonania.

Wezwania do wykonania świadczenia osobistego na wniosek wojskowego komendanta uzupełnień, mogą być przekazane dowódcom jednostek wojskowych, na rzecz których są one wykonywane. Obowiązek doręczenia wezwania spoczywa wówczas na dowódcach jednostek wojskowych.

Wezwanie do wykonania świadczenia osobistego, polegające na obsłudze i dostarczeniu przedmiotów świadczeń rzeczowych - na wniosek posiadacza - może być jemu dostarczone do przechowania. Wówczas obowiązek dostarczenia wezwań spoczywa na posiadaczu.

Gdy osoba, na którą nałożono obowiązek świadczenia osobistego, jest obłożnie chora i nie może stawić się do jego wykonania w terminie określonym w decyzji lub wezwaniu, zawiadamia o tym osobiście (lub przez inne osoby) wójta lub burmistrza, który powiadamia wojskowego komendanta uzupełnień lub organ OC albo kierownika państwowej jednostki organizacyjnej, na rzecz której świadczenie miało być wykonywane.

Natomiast gdy zaistnieją okoliczności uchylenia decyzji o przeznaczeniu osób do funkcji "kuriera" oraz nałożenia obowiązku świadczenia osobistego wykonywanego w razie mobilizacji lub wybuchu wojny, w miejsce osób, wobec których uchylono decyzję o nałożeniu świadczenia - nakłada się taki obowiązek na inne osoby oraz wystawia dla nich wezwania.

Obowiązkowi świadczeń osobistych nie podlegają:

- żołnierze pełniący czynną służbę wojskową oraz osoby, którym doręczono kartę powołania, a termin stawienia się do służby koliduje z terminem wykonania świadczenia;

- poborowi pełniący (odbywający) służbę w obronie cywilnej lub służbę zastępczą;

- osoby wybrane do Sejmu i Senatu RP lub organów samorządu terytorialnego na czas trwania kadencji;

- osoby zaliczone do I lub II grupy inwalidów oraz uznane za trwale niezdolne do prowadzenia gospodarstwa rolnego;

- funkcjonariusze policji; UOP, SG, SW, PSP oraz pracownicy SOK, straży przemysłowej i straży pocztowej, sędziowie i prokuratorzy;

- kobiety w ciąży i w czasie urlopu macierzyńskiego oraz osoby sprawujące opiekę nad dziećmi do lat ośmiu;

- osoby sprawujące opiekę nad dziećmi od lat ośmiu do szesnastu lub osobami wspólnie zamieszkałymi, zaliczonymi do I grupy inwalidów albo obłożnie chorymi, jeżeli opieki tej nie można powierzyć innym osobom;

- osoby zatrudnione na stanowiskach kierowników publicznych zakładów opieki zdrowotnej oraz na stanowiskach w opiece społecznej i placówkach opiekuńczo-wychowawczych.

9.6.6. Przeznaczenie nieruchomości i rzeczy ruchomych na cele świadczeń rzeczowych oraz ich wykonanie

Przedmiotem świadczeń rzeczowych nie mogą być tereny, pomieszczenia, środki transportowe, maszyny i inny sprzęt znajdujący się w następujących instytucjach:

a) jednostkach organizacyjnych służących bezpośrednio działalności Sejmu i Senatu RP, Kancelarii Prezydenta RP, Urzędu Rady Ministrów, ministerstw i urzędów wojewódzkich oraz banków i przedsiębiorstw, wobec których prezes Narodowego Banku Polskiego pełni funkcję organu założycielskiego;

b) jednostkach organizacyjnych podległych ministrom: obrony narodowej, spraw wewnętrznych i sprawiedliwości oraz przedsiębiorstwach, wobec których pełnią funkcję organu założycielskiego;

c) przedstawicielstwach dyplomatycznych i urzędach konsularnych państw obcych oraz innych przedstawicielstwach i instytucjach zrównanych z nimi w zakresie przywilejów i immunitetów na mocy ustaw, umów lub powszechnie ustalonych zwyczajów międzynarodowych, jak również członków tych przedstawicielstw, urzędów i instytucji oraz członków ich rodzin, a także innych osób zrównanych z nimi w zakresie przywilejów i immunitetów, jeżeli nie mają obywatelstwa polskiego.

Przedmiotem świadczeń rzeczowych nie mogą być również:

a) biblioteki, muzea i archiwa oraz obiekty zabytkowe, jak również przedmioty dóbr kultury oraz pomieszczenia przeznaczone do ich przechowywania;

b) zbiory naukowe i artystyczne mające charakter publiczny;

c) świątynie, domy modlitwy oraz pomieszczenia kościołów i innych związków wyznaniowych o uregulowanej sytuacji prawnej wraz ze znajdującymi się w nich przedmiotami do wykonywania kultu religijnego;

d) przedmioty wyłączone spod egzekucji, stosownie do przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji;

e) parki narodowe i rezerwaty przyrody;

f) przedszkola, domy dziecka, zakłady opiekuńczo-wychowawcze oraz szkoły specjalne i internaty tych szkół;

g) pojazdy samochodowe używane wyłącznie do przewozu wewnątrz zakładu, po przedstawieniu przez posiadacza odpowiednich dokumentów.

Przed wydaniem decyzji o przeznaczeniu nieruchomości lub rzeczy ruchomych na cele świadczeń wójt lub burmistrz (prezydent miasta), stosownie do zgłoszonych wniosków oraz własnych potrzeb, może dokonywać oględzin tych przedmiotów. W oględzinach mogą uczestniczyć upoważnieni przez wójta lub burmistrza przedstawiciele wnioskodawców.

Na podstawie zgłoszonych wniosków, potrzeb i oględzin wójt lub burmistrz wydaje decyzje o przeznaczeniu nieruchomości lub rzeczy ruchomych na cele świadczeń. W miarę możliwości obowiązkiem świadczeń rzeczowych powinni być równomiernie obciążeni wszyscy posiadacze zamieszkujący lub mający siedzibę na obszarze działania gminy. Nie dotyczy to jednak przeznaczania rzeczy ruchomych na cele etatowych świadczeń rzeczowych na rzecz sił zbrojnych.

Nakładając obowiązek świadczeń rzeczowych, wójt lub burmistrz zawsze w pierwszej kolejności realizuje wnioski wojskowych komendantów uzupełnień, dotyczące etatowych świadczeń rzeczowych dla sił zbrojnych zarówno pod względem ilościowym, jak i jakościowym. Ujęte w planach przedmioty świadczeń powinny być stale aktualizowane.

Decyzję o przeznaczeniu przedmiotu na cele świadczeń doręcza się posiadaczowi oraz wnioskodawcy na piśmie wraz z uzasadnieniem. Od decyzji tej zarówno posiadaczowi, jak i wnioskodawcy przysługuje odwołanie do wojewody w terminie czternastu dni od dnia jej doręczenia. W razie wydania decyzji z naruszeniem przepisów prawa zostaje ona zmieniona przez wojewodę z urzędu. Decyzje mogą dotyczyć poszczególnych przedmiotów świadczeń rzeczowych albo ich rodzajów.

Na wniosek wojskowego komendanta uzupełnień lub właściwego organu OC posiadacz wobec którego wydano ostateczną decyzję może być wzywany przez wójta lub burmistrza do wykonania świadczenia. Wezwanie doręcza się na 14 dni przed terminem jego wykonania. Posiadacz przedmiotu świadczenia powinien oddać do używania przedmiot świadczenia w terminie i miejscu wskazanym w wezwaniu. Gdy wykonanie świadczenia następuje w celu sprawdzenia gotowości mobilizacyjnej SZ, wezwaniu nadaje się rygor natychmiastowej wykonalności w terminie w nim określonym.

W razie ogłoszenia mobilizacji lub wybuchu wojny posiadacz wobec którego wydano ostateczną decyzję o przeznaczeniu nieruchomości lub rzeczy ruchomych na cele świadczeń jest obowiązany wykonać świadczenie mimo niedotrzymania w tej sprawie wezwania wydanego przez wójta lub burmistrza (prezydenta miasta).

Wezwania do wykonania świadczeń rzeczowych są wystawiane w czasie pokoju. Przechowywanie wezwań do wykonania świadczeń rzeczowych, a także ich doręczanie są realizowane według tych samych zasad obowiązujących w wykonaniu świadczeń osobistych (Wezwanie nr ... do wykonania świadczenia na rzecz obrony).

Posiadacz przedmiotu świadczenia jest obowiązany oddać go do używania w stanie przydatnym do użycia wraz z dotyczącymi dokumentami. Biorący przedmiot świadczenia jest obowiązany używać go w sposób odpowiadający jego właściwościom i przeznaczeniu. Odpowiedzialny jest za jego utratę lub uszkodzenie oraz szkody powstałe w wyniku używania go w sposób sprzeczny z jego właściwościami lub przeznaczeniem.

Za używanie przedmiotu świadczenia rzeczowego jego posiadaczowi ryczałt w wysokości odpowiadającej szkodzie poniesionej wskutek jego dostarczenia oraz stawce jego amortyzacji. Wysokość stawek ryczałtu ulega corocznie rewaloryzacji, stosownie do wskaźnika wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych w roku poprzedzającym, ogłoszonego przez prezesa Głównego Urzędu Statystycznego.

Ryczałt ten wypłaca jednostka organizacyjna, na rzecz której zostało wykonane świadczenie.

Pytania uzupełniające

1. Jakie są zadania WKU w zakresie zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych?
2. Co stanowi podstawę planowania zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych przez WKU oraz w jakim dokumencie ujmuje się zasadnicze przedsięwzięcia planistyczne?
3. Omówić uzupełnienie jednostek wojskowych podoficerami i szeregowymi rezerwy?
4. Przedstawić uzupełnienie jednostek wojskowych środkami transportowymi i maszynami. Rola wojskowego komendanta uzupełnień?
5. Co to są grupy operacyjne WSzW (WKU)?
6. Omówić wykorzystanie świadczeń w mobilizacyjnym rozwinięciu jednostki wojskowej?
7. Przedstawić, z czego wynikają potrzeby świadczeń osobistych i rzeczowych w czasie mobilizacyjnego rozwijania jednostek wojskowych. Na czym polega planowanie świadczeń?

Bibliografia

1. Instrukcja o mobilizacyjnym rozwinięciu jednostek wojskowych, Szt.Gen. 1417/94, nr bibl. pf124/R.
2. Instrukcja o zabezpieczeniu mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych przez terenowe organy administracji wojskowej, Szt.Gen. 1419/94, nr bibl. pf126/R.
3. Wzory dokumentów do instrukcji o zabezpieczeniu mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych przez terenowe organy administracji wojskowej, Szt.Gen. 1420/94, nr bibl. pf127/R.
4. Ustawa z 21 listopada 1967r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczpospolitej Polskiej (DzU nr 4 z 1992r., poz. 16).
5. Rozporządzenie Rady Ministrów z 6 września 1993r. w sprawie świadczeń na rzecz obrony (DzU nr 85 z 1993r., poz.397).

10. ZABEZPIECZENIE LOGISTYCZNE ZWIĄZKU TAKTYCZNEGO (ODDZIAŁU) W CZASIE MOBILIZACYJNEGO ROZWINIĘCIA

Zabezpieczenie logistyczne związku taktycznego (oddziału) w czasie mobilizacyjnego rozwinięcia obejmuje wiele wzajemnie uzupełniających się czynności. Do najważniejszych przedsięwzięć w tym zakresie należą następujące:

- wyposażenie w uzbrojenie, sprzęt wojskowy, środki bojowe i materiałowe należne jednostkom wojskowym według etatów, tabel i norm należności do ich struktury organizacyjnej czasu "W";
- dostosowanie do potrzeb wojska transportu samochodowego i maszyn (pojazdów mechanicznych) powoływanych z gospodarki narodowej;
- uzupełnianie i odtwarzanie paliw płynnych do pełnych zapasów wojennych;
- pomoc medyczna powoływanym żołnierzom rezerwy oraz ich wyposażenie, zakwaterowanie i żywienie.

W zależności od stopnia ukompletowania ZT (oddziału) stanem osobowym do etatu "W", miejsca i sposobu ich mobilizacyjnego rozwinięcia, zakres przedsięwzięć zabezpieczenia logistycznego tego procesu będzie różny. W czasie mobilizacji najwięcej zadań przypadnie przede wszystkim jednostkom wojskowym nowo formowanym oraz tym jednostkom, które będą:

- osiągać pełną gotowość bojową z pominięciem stanów pośrednich;
- prowadzić mobilizację w rejonach alarmowych (z dala od miejsc stałej dyslokacji);
- podczas zakłóceń mobilizacji spowodowanych oddziaływaniem potencjalnego przeciwnika.

10.1. Planowanie zabezpieczenia logistycznego mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych

W okresie pokoju zabezpieczenie logistyczne procesu mobilizacyjnego rozwinięcia ZT (oddziału) powinno być tak zaplanowane i zorganizowane, aby w chwili ogłoszenia mobilizacji mogło ono zapewnić terminowe i bezkolizyjne wyposażenie oddziałów (pododdziałów), powołanie w ustalonym terminie rezerw osobowych i pojazdów mechanicznych, a jednocześnie być odporne na zakłócenia.

Podstawę do planowania zabezpieczenia logistycznego ZT (oddziału) na czas mobilizacyjnego rozwinięcia stanowią następujące dokumenty:

- wyciąg z zestawienia zadań mobilizacyjnych, określający czas zakończenia mobilizacji i osiągnięcia pełnej gotowości bojowej, miejsca przeprowadzenia mobilizacyjnego rozwinięcia, do jakiego zestawu dana jednostka wojskowa jest zaliczona oraz inne dane;
- etaty ZT (oddziału) czasu "P" i "W" oraz przydzielonych oddziałów (pododdziałów) na zaopatrzenie gospodarcze;
- tabele należności do etatów;

- normy - rozdzielniki sprzętu i wyposażenia tabelarycznego do etatów;

- wyciągi z norm należności sprzętu dla typowych komórek organizacyjnych (np. drużyna, pluton, załoga, itp.) oraz zestawy należności sprzętu, środków bojowych i materiałowych dla indywidualnych i zbiorowych użytkowników w poszczególnych działach zaopatrzenia;

- zestawienia określające wielkość i skład zbiorowych jednostek kalkulacyjnych (np.: jo, jn, rdz, kpl);

- rozkaz dowódcy danego okręgu wojskowego (równorzędnego) o gotowości bojowej wojsk;

- wytyczne w sprawie zabezpieczenia logistycznego mobilizacji wydane przez sztab OW (równorzędnego);

- wykazy zalążków (wydzielanych i otrzymywanych) przez ZT (oddział);

- plan przydziałów gospodarczych oddziałów (pododdziałów) ZT (oddziału);

- wyciąg z planu przydziałów gospodarczych jednostek wojskowych nie wchodzących w skład ZT (oddziału) i przydzielonych na zaopatrzenie gospodarcze;

- zlecenie-asygnaty na pobranie z magazynów innych jednostek wojskowych (składnic, baz) sprzętu wojskowego, technicznych środków bojowych i materiałowych przewidzianych do zabezpieczenia mobilizacyjnego związku taktycznego (oddziału) w czasie mobilizacyjnego rozwinięcia oraz przyjęcia wyposażenia indywidualnego przybywających zalążków;

- zlecenia-asygnaty (lub inne dokumenty) na przekazanie w czasie mobilizacji sprzętu wojskowego, środków bojowych i materiałowych innym jednostkom, w tym szczególnie wyposażenia indywidualnego żołnierzy odchodzących na zalążki;

- wyciąg z planu przerzutów etatowego sprzętu wojskowego użytku bieżącego, stanowiącego nadwyżkę w stosunku do potrzeb czasu wojennego - dotyczy tylko ZT;

- meldunek z macierzystego WKU o pokryciu potrzeb mobilizacyjnych pojazdami samochodowymi i maszynami powoływanymi z GN;

- upoważnienia, asygnaty, zlecenia itp. na pobranie zaopatrzenia z GN;

- ewidencja sprzętu wojskowego, środków bojowych i materiałowych użytku bieżącego, zapasów wojennych.

Do zasadniczych przedsięwzięć planowania zabezpieczenia logistycznego ZT (oddziału) podczas mobilizacyjnego rozwinięcia należą:

- wypracowanie koncepcji mobilizacyjnego rozwinięcia ZT (oddziału); koncepcja ta powinna zawierać takie dane, jak: główne zadania, wnioski z oceny stanu zabezpieczenia, sposób realizacji zadań, sposób postępowania z obiektami i urządzeniami oraz mieniem pozostawionym w garnizonie po wyjściu jednostki;

- ustalenie i zgromadzenie mobilizacyjnych potrzeb uzbrojenia, sprzętu wojskowego, środków bojowych i materiałowych;

- dokonanie podziału nagromadzonych zapasów wojennych oraz ustalenie sił i środków do ich podjęcia;

- określenie sposobu ewakuacji z magazynów stałych nagromadzonych zapasów wojennych;

- ustalenie sposobu wykorzystania MRA oraz świadczeń rzeczowych i osobistych w początkowym okresie mobilizacji;

- opracowanie i stałe uaktualnianie dokumentacji zabezpieczenia logistycznego mobilizacyjnego rozwinięcia jednostki wojskowej.

Na podstawie tych dokumentów normatywnych i przyjętych zasad planowania zabezpieczenia logistycznego mobilizacji w ZT (oddziale) opracowuje się zasadnicze dokumenty zabezpieczenia logistycznego. Oto one:

1. **Koncepcja zabezpieczenia logistycznego** mobilizacyjnego rozwinięcia jednostki wojskowej.

2. **Plan ewakuacji zapasów materiałowych z magazynów stałych** wykonuje się w 2 egzemplarzach: egz. nr 1 do planu OWSGB, egz. nr 2 do dokumentacji szefa logistyki. Koordynatorem całokształtu zagadnień związanych z planem jest szef sztabu jednostki, który przy współpracy z szefem logistyki i szefami rodzajów wojsk i służb opracowują ten dokument, uwzględniając w nim ewakuację sprzętu wojskowego i środków bojowych oraz materiałowych do zabezpieczenia potrzeb mobilizacji, przegrupowanie oraz bieżące zaopatrywanie w czasie mobilizacji (z wyjątkiem MPS). Cykl ewakuacji rozpisuje się na kolejne kursy.

3. **Plan przydziałów gospodarczych jednostki wojskowej** opracowuje się w 3 egzemplarzach: egz. nr 1 i 2 ujmuje się w planie OWSGB, natomiast egz. nr 3 - w planie szefa logistyki. W planie tym ujmuje się liczbę pracowników cywilnych powołanych w ramach świadczeń rzeczowych i osobistych przewidzianych do użycia w czasie mobilizacji w danym oddziale gospodarczym oraz liczbę żołnierzy rezerwy powołanych w ramach grupy zabezpieczenia ukompletowania sumarycznie za daną jednostkę.

4. **Plan pobierania sprzętu i materiałów przechowywanych poza jednostką mobilizującą**. Dokument ten opracowuje szef logistyki oddziału gospodarczego w 3 egzemplarzach: egz. nr 1 i 2 tego planu przechowuje się z dokumentacją OWSGB, natomiast egz. nr 3 - z planem szefa logistyki.

5. **Zestawienie zaopatrywanych stanów osobowych czasu "P" i "W" dla oddziału gospodarczego** - wykonuje się w 3 egzemplarzach: egz. nr 1 i 2 tego zestawienia przechowuje się z planem OWSGB, natomiast egz. nr 3 - z planem szefa logistyki.

Do dodatkowych dokumentów planistyczno-organizacyjnych opracowanych przez szefa logistyki oddziału gospodarczego należą:

- plan wydawania sprzętu wojskowego i materiałów w czasie mobilizacji z magazynów;
- książka ewidencji okresowego zwalniania sprzętu i materiałów z magazynów;
- rejestr dowodów obrotów materiałowych;
- księga należności i zabezpieczenia materiałowych potrzeb mobilizacyjnych w każdym dziale zaopatrzenia.

10.2. Wyposażanie jednostek wojskowych w uzbrojenie, sprzęt wojskowy i zaopatrzenie w czasie mobilizacji

Przedsięwzięcia zabezpieczenia logistycznego w czasie mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych realizuje się w chwili otrzymania sygnału wprowadzającego wyższe stany gotowości bojowej lub na specjalne zarządzenie szefa Sztabu Generalnego WP. Związek taktyczny (oddział) w czasie mobilizacji może być rozwijany do etatu wojennego w MSD lub wyznaczonych rejonach alarmowych (RA). W wypadku mobilizacji w RA opracowuje się dla każdej jednostki wojskowej **plan ewakuacji**, kierując się z reguły następującymi ustaleniami:

- ewakuacji podlegają zapasy uzbrojenia, sprzętu wojskowego, środków bojowych i materiałowych z wyjątkiem indywidualnego wyposażenia wydzielanego dla żołnierzy powoływanych w ramach MRA;

- ewakuacji podlega sprzęt użytku bieżącego (UB) oraz zapasy wojenne przeznaczone do wyposażenia jednostek mobilizowanych, jak również materiały niezbędne do zaspokojenia bieżących potrzeb mobilizacji (np. żywność);

- ewakuację zapasów w pododdziałach organizują dowódcy tych pododdziałów, a znajdujące się zapasy wojenne w magazynach ZT (oddziału) - szefowie zaopatrywania (sekcji) lub osoby wyznaczone przez dowódcę ZT (oddziału).

ZT (oddział) przechowujący sprzęt wojskowy i zaopatrzenie poza własnymi magazynami pobiera w czasie mobilizacji w terminach uzgodnionych z zainteresowanymi jednostkami wojskowymi, na podstawie bezterminowych asygnat, wystawionych przez organ zaopatrywania szczebla nadrzędnego lub na podstawie upoważnienia w razie odbioru depozytów.

Gdy ZT (oddział) ma asygnaty bezterminowe (rozdzielniki, czekowe zapotrzebowania, talony) upoważniające do pobrania np. paliw płynnych, artykułów tytoniowych, delikatesowych oraz leków z organów zaopatrujących lub placówek GN, wówczas odbioru tych środków zaopatrzenia dokonuje jednostka wojskowa własnymi siłami i środkami.

W czasie powoływania do jednostki wojskowej żołnierzy rezerwy wydaje się im indywidualne wyposażenie w pododdziałowych punktach wyposażenia (PPW). Punkty te rozwija się korzystając z wielobranżowych magazynów pododdziałów albo w przygotowanych w tym celu pomieszczeniach koszarowych, a podczas mobilizacji prowadzonej w rejonach alarmowych - w namiotach. Za sprawne i terminowe wydanie z magazynów wyposażenia należnego oddziałom (pododdziałom) jest odpowiedzialny szef zaopatrywania (sekcji), żołnierzom rezerwy natomiast - dowódcy formowanych pododdziałów.

10.3. Przyjmowanie pojazdów mechanicznych i maszyn z gospodarki narodowej

Właściwym przyjęciem, rozdziałem i wyposażeniem pojazdów mechanicznych i maszyn z GN zajmuje się bezpośrednio szef eksploatacji (sekcji), organizując w tym celu w czasie mobilizacji punkt rozdziału transportu (PRT). W zależności od miejsca mobilizacji jednostki wojskowej, może on być rozwijany w wytypowanym przedsiębiorstwie państwowym lub sprywatyzowanym, rejonie alarmowym, a także w miejscu stałej dyslokacji. W punkcie tym, po przyjęciu i sprawdzeniu stanu technicznego pojazdów mechanicznych, przystosowuje się je do potrzeb eksploatacji w wojsku przez wykonanie następujących czynności:

- zamalowanie znaków, emblematów i napisów firmowych oraz oznakowanie wojskowymi numerami rejestracyjnymi (ewidencyjnymi);

- zamontowanie ławek na samochodach przeznaczonych do przewozu ludzi;

- zainstalowanie znaków ostrzegawczych w zależności od przeznaczenia pojazdu według wskazań dowódcy oddziału gospodarczego, np. do przewozu paliw płynnych, gazów;

- zamocowanie uchwytów na broń, stojaków, sprzętu inżynieryjno-saperskiego oraz koszy na kanistry;

- maskowanie świateł;

- uzupełnianie indywidualnego wyposażenia pojazdu;

- wykonanie innych drobnych prac określonych przez dowódcę jednostki wojskowej.

Pojazdy samochodowe i maszyny niesprawne technicznie, odsyła się do macierzystych zakładów pracy, przedsiębiorstw, powołując w to miejsce pojazdy z grupy zabezpieczenia dostarczenia. W razie stwierdzenia w pojazdach mechanicznych braku MPS do pełnej jednostki napełnienia, przed skierowaniem ich do formowanych pododdziałów uzupełnia się paliwo w zbiornikach tych pojazdów z zapasów użytku bieżącego oddziału gospodarczego.

10.4. Zabezpieczenie medyczne w czasie mobilizacyjnego rozwinięcia jednostki wojskowej

Zabezpieczenie medyczne wcielanym żołnierzom rezerwy jest udzielane w chwili ich przybycia na punkt kontrolno-informacyjny (PKI) oddziału gospodarczego. Organizuje je szef służby zdrowia (lekarz oddziału). Polega ono przede wszystkim na wykonaniu następujących czynności:

- przeprowadzeniu przeglądów lekarskich u powołanych żołnierzy rezerwy;

- sprawdzeniu aktualnych badań na nosicielstwo u żołnierzy przewidzianych do prac z żywnością;

- wyposażeniu żołnierzy w opatrunki osobiste;

- udzielaniu pomocy ambulatoryjnej;

- kierowaniu wymagających leczenia do wskazanych szpitali społecznej lub wojskowej służby zdrowia. W razie stwierdzenia u powoływanego żołnierza rezerwy trwałej niezdolności do służby wojskowej, odsyła się go do macierzystej WKU, powołując w to miejsce żołnierza o tej samej specjalności wojskowej z grupy zabezpieczenia ukompletowania.

10.5. Żywienie żołnierzy w czasie mobilizacyjnego rozwinięcia jednostki wojskowej

Żywienie żołnierzy w okresie mobilizacyjnego rozwinięcia jednostki wojskowej organizuje się zgodnie z ustaleniami zawartymi w *Przepisach o gospodarce żywnościowej i organizacji żywienia w czasie wojny*, kierując się ponadto następującymi zasadami:

1) w czasie pierwszej doby mobilizacji wykorzystuje się zasadniczą należność żywnościową "S", którą wydaje się:

- żołnierzom rezerwy powołanym w ramach MRA - w sposób ustalony przez dowódcę oddziału gospodarczego, a pozostałym - centralnie w jednostce wojskowej lub pododdziałach, z chwilą ich przybycia;

- kadrze zawodowej i żołnierzom służby zasadniczej w pododdziałach, w sposób ustalony przez dowódcę OG. Żołnierze rezerwy przewidziani jako grupa zabezpieczenia ukompletowania, są żywieni na tych samych zasadach jak żołnierze powołani w ramach uzupełnienia zasadniczego;

2) niezależnie od wydania należności żywnościowej "S" **w pierwszym dniu mobilizacji** wydaje się gorący posiłek oraz kawę z produktów zapasu bieżącego. Zwiększone zużycie artykułów żywnościowych z racji tzw. **podwójnego żywienia** w czasie mobilizacji oraz z powodu niepodzielności konserw wg przysługującego wymiaru należności - **podlega rozchodowi;**

3) żywienie w następnych dniach mobilizacji organizuje się, korzystając z zapasów żywności użytku bieżącego;

4) w czasie mobilizacji nie wykorzystuje się żywności zgromadzonej w zapasach wojennych.

Ponadto w czasie mobilizacyjnego rozwinięcia, jednostki wojskowe są zobowiązane do:

- bezpłatnego żywienia, zgodnie z przepisami o stosowaniu należności żywnościowych, skoszarowaną kadrę zawodową oraz pracowników cywilnych wykonujących zadania mobilizacyjne;
- złożenia do zakładów piekarskich i mięsnych dodatkowych zamówień na dostawy pieczywa, mięsa i jego przetworów na zwiększone stany żywionych.

Pytania uzupełniające

1. Wymienić przedsięwzięcia wchodzące w zakres zabezpieczenia logistycznego procesu mobilizacyjnego rozwinięcia ZT (oddziału).
2. Co stanowi podstawę planowania potrzeb zabezpieczenia logistycznego na szczeblu oddziału gospodarczego (OG)?
3. W czym wyraża się istota *Koncepcji zabezpieczenia logistycznego* mobilizacyjnego rozwinięcia jednostki wojskowej?
4. Omówić zasady wyposażenia i żywienia żołnierzy rezerwy w czasie mobilizacji.

Bibliografia

1. Instrukcja o mobilizacyjnym rozwinięciu Sił Zbrojnych RP, sygn. Szt.Gen. 1415/94.
2. Instrukcja o mobilizacyjnym rozwinięciu jednostek wojskowych, sygn. Szt.Gen. 1417/94.

11. ORGANIZACJA SZKOLENIA DOWÓDZTW I WOJSK Z GOTOWOŚCI BOJOWEJ I MOBILIZACYJNEJ (GBiM)

Szkolenie z gotowości bojowej i mobilizacyjnej jest integralną częścią składową szkolenia w siłach zbrojnych, rozumiane jako działalność dydaktyczno-wychowawcza; ma ono na celu doskonalenie fachowe kadry zawodowej, żołnierzy zasadniczej służby wojskowej, żołnierzy rezerwy, systematyczne ich informowanie o nowych zdobyczach techniki wojennej, rozwoju myśli wojskowej, a także aktualizowanie wiedzy zawodowej.

Celem szkolenia z zakresu gotowości bojowej i mobilizacyjnej jest teoretyczne i praktyczne przygotowanie kadry i żołnierzy zasadniczej służby wojskowej do realizacji zadań ujętych w planach osiągania wyższych stanów gotowości bojowej oraz do realizacji zadań związanych z mobilizacyjnym rozwijaniem jednostek wojskowych i doskonaleniu ich w sprawnym osiąganiu WSGB.

Gotowość bojowa jednostki, wojsk i sił zbrojnych oraz ich utrzymanie w tak mocno zróżnicowanym pokojowym ukompletowaniu jest sprawą trudną, a zarazem konieczną. Zatem szkolenie wojsk w utrzymaniu i osiąganiu gotowości bojowej osiągnie właściwą wartość i przydatność wyłącznie wtedy, gdy przejawi się ono w określonych umiejętnościach praktycznych i teoretycznych organizatorów tego szkolenia, ale i szkolonych. Stąd wynika cel prowadzenia w wojskach "dnia gotowości bojowej i mobilizacyjnej", który:

- po pierwsze - ma być sprawdzianem założeń koncepcji utrzymania stałej gotowości bojowej i osiągania jej wyższych stanów, w różnych zaistniałych sytuacjach;
- po drugie - doskonalenie umiejętności dowódców, sztabów oraz osób funkcyjnych, w tym pracowników cywilnych wojska w wykonaniu nałożonych na nich obowiązków w procesie osiągania WSGB.

11.1. Ogólne zasady organizacji szkolenia z gotowości bojowej i mobilizacyjnej

Omawiając problematykę szkolenia przypomnijmy obowiązujące niektóre definicje:

GOTOWOŚĆ BOJOWA - to kategoria charakteryzująca stan ilościowy i jakościowy wojsk, który pozwala na zorganizowane i szybkie ich przejście ze stanu pokojowego na wojenny oraz wykonanie postawionych im zadań bojowych.

GOTOWOŚĆ MOBILIZACYJNA - to zdolność jednostek do mobilizacyjnego rozwinięcia - posiadanie w pełni opracowanej dokumentacji oraz zapewnienie potrzeb stanu osobowego, sprzętu i środków materiałowych.

TERMIN ZAKOŃCZENIA MOBILIZACJI - to ustalony w wyciągu z zestawienia zadań mobilizacyjnych czas, w którym jednostka ma zakończyć wszystkie czynności związane z przeprowadzeniem jej mobilizacyjnego rozwinięcia.

Szkolenie z gotowości bojowej i mobilizacyjnej normują następujące dokumenty:

1. Instrukcja gotowości bojowej, sygn. Szt. Gen. 1399/92 i 1400/92.

2. Programy szkolenia, sygn. Szt. Gen. 53/86 i 665/86.

3. Instrukcja - zasady organizacji i prowadzenia działalności metodyczno-szkoleniowej w Siłach Zbrojnych RP.

4. Zarządzenie szefa Sztabu Generalnego WP nr 024/mob. z 23.10.90.

Z unormowań tych wynika, że szkolenie z gotowości bojowej i mobilizacyjnej należy realizować w następujących formach:

- szkolenie dla żołnierzy nowo wcielonych w pierwszym tygodniu szkolenia podstawowego w wymiarze 7 godzin. W szkoleniu tym przysposabia się żołnierzy nowo wcielonych do wykonywania obowiązków w czasie osiągania WSGB oraz najprostszych czynności w składzie drużyny;

- szkolenie w dniu gotowości bojowej i mobilizacyjnej w wymiarze 28 godzin, tj. nie mniej niż raz w kwartale (4 x 7 godzin).

Szkolenie w tym dniu jest szkoleniem wiodącym, prowadzonym jednocześnie i równolegle w całej jednostce wg jednolitego planu.

11.1.1. Przeznaczenie dnia gotowości bojowej i mobilizacyjnej

Dzień gotowości bojowej i mobilizacyjnej przeznacza się na:

- prowadzenie zajęć grupowych;
- prowadzenie gier decyzyjnych;
- praktyczne ćwiczenia;
- doskonalenie wybranych czynności;
- wdrażanie umiejętności w oddziałach i pododdziałach z zakresu utrzymania stałej i osiągania wyższych stanów gotowości bojowej.

Osiąga się to realizując tematy szkoleniowe, wynikające z obecnej sytuacji dyslokacyjnej i warunków oddziału oraz potrzeb szkoleniowych uznanych przez dowódcę za niezbędne do doskonalenia. Dobór tematów, zwłaszcza formy i metody szkolenia z gotowości bojowej i mobilizacyjnej wynikają z przyjętego systemu szkolenia i zakładanych celów szkoleniowych.

Dzień gotowości bojowej i mobilizacyjnej prowadzi się jednocześnie we wszystkich ogniwach organizacyjnych jednostek wojskowych. Nie można też wyłączyć w tym dniu ze szkolenia kadry sztabu jednostki, ze względu na udział w nadzorze nad jej przebiegiem. Taki nadzór powinien być prowadzony w bardzo ograniczonym zakresie.

11.1.2. Zadania dowództw w zakresie szkolenia z gotowości bojowej i mobilizacyjnej

Za wyszkolenie jednostki i jej gotowość do realizacji zadań wynikających z planu osiągania WSGB odpowiada dowódca, a w poszczególnych ogniwach służbowych - ich dowódcy i szefowie.

Do głównych zadań dowództw wszystkich szczebli należy zaliczyć:

1) doskonalenie sztabów i wojsk w zakresie znajomości zadań alarmowych i mobilizacyjnych realizowanych w poszczególnych stanach gotowości bojowej;

2) pełne opanowanie treści dokumentów decyzyjno-normatywnych przez wszystkie osoby funkcyjne oraz zadań, obowiązków alarmowych i mobilizacyjnych przez cały stan osobowy;

3) przygotowanie i zapewnienie warunków do sprawnego funkcjonowania systemu alarmowego, wzorowego pełnienia służb operacyjnych i dyżurnych;

4) należytego działania dowództw, sztabów, pododdziałów oraz zespołów, grup i osób funkcyjnych w procesie wykonywania zadań alarmowych i mobilizacyjnych;

5) praktyczne sprawdzenie realności przyjętych koncepcji utrzymania stałej i osiągania WSGB lub planów działania.

W jaki sposób można realizować te zadania?

1. Przez osobiste organizowanie i prowadzenie szkolenia.

2. Koordynację w planowaniu zamierzeń szkoleniowych na poszczególnych szczeblach dowodzenia.

3. Przez nadzór służbowy w planowaniu i realizacji zamierzeń szkoleniowych podwładnych.

4. Przeznaczenie niezbędnego czasu na praktyczne rozwijanie elementów bazy mobilizacyjnej.

5. Przez nadanie szkoleniu właściwej rangi, wykraczając zakresem poza ramy sprawdzenia czasu przybycia do miejsc pracy.

6. Pełną znajomość ustaleń dyrektywnych i instrukcyjnych, w tym szczególnie norm czasowych osiągania WSGB.

7. Przez doskonalenie w sprawnym opuszczaniu MSD i ewakuacji sprzętu do RA.

8. Przestrzeganie wymogów dokumentacyjno-ewidencyjnych dotyczących dokumentowania dnia gotowości bojowej i mobilizacyjnej.

11.2. Planowanie szkolenia z gotowości bojowej i mobilizacyjnej na szczeblu oddziału i pododdziału

W grudniu opracowuje się plan szkolenia oddziału na przyszły rok. Ujmuje się w nim zasadnicze zamierzenia z zakresu gotowości bojowej i mobilizacyjnej (rozdział I cz. III *Planu zamierzeń szkoleniowych i innych zasadniczych przedsięwzięć oddziału na rok ...).* Ustala się tam między innymi dni gotowości bojowej i mobilizacyjnej na cały rok bez określania tematyki tych dni. Tematykę szkolenia w dniach gotowości bojowej i mobilizacyjnej opracowuje się w *Rocznym planie dni gotowości bojowej i mobilizacyjnej.*

Na szczeblu oddziału w ramach realizacji decyzji dowódcy na kolejny miesiąc szkolenia problematykę GBiM oraz terminy instruktażu ujmuje się w *Planie zasadniczych przedsięwzięć* oddziału (równorzędnego) na dany miesiąc. W planie tym ujmuje się między innymi zamierzenia z gotowości bojowej i mobilizacyjnej szczebla nadrzędnego, w którym dany oddział uczestniczy, zamierzenia własne oraz zasadnicze zamierzenia szczebla podległego.

Oddzielnym dokumentem obowiązującym w oddziale jest *Plan szkolenia oddziału z gotowości bojowej i mobilizacyjnej.*

Na szczeblu kompanii (baterii) opracowuje się *Kalendarzowy plan szkolenia*, w którym ujmuje się szkolenie w dniu GBiM. Podstawą do planowania szkolenia z GBiM na szczeblu pododdziału są informacje uzyskane podczas wypracowania decyzji do szkolenia na kolejny miesiąc, dotyczące ter-

minu dnia GBiM oraz instruktażu, treści i zamierzeń przełożonego z gotowości bojowej, w których uczestniczy kompania lub wybrane osoby funkcyjne, a także zadań do realizacji w dniu GBiM.

Mając te informacje, dowódca kompanii odzwierciedla je w planie, a pozostający w jego dyspozycji czas wypełnia własnymi zamierzeniami, wypływającymi z zadania otrzymanego od przełożonego, z treści zadań alarmowych i mobilizacyjnych oraz stopnia przygotowania pododdziału do realizacji tych zadań.

Po wpisaniu tematów, w odpowiedniej rubryce planu określa się rodzaj sprzętu i środki materiałowo-technicznego zabezpieczenia dnia GBiM oraz wpisuje dane liczebne.

W ramach kontroli stałej gotowości bojowej jednostki planowanie szkolenia podlega kontroli.

11.3. Koncepcja przygotowania i przebiegu dni gotowości bojowej i mobilizacyjnej

Dzień gotowości bojowej i mobilizacyjnej należy każdorazowo organizować na szczeblu oddziału (załączniki: 15 do 18).

Organizacja tego dnia powinna ujmować następujące stałe zamierzenia:

1) praktyczne przegrupowanie wybranych pododdziałów (nie więcej niż 1/3) - w zależności od posiadanych limitów - pieszo lub z pełnym sprzętem - do rejonu alarmowego po planowanych drogach lub też do rejonów zbiórki - ze sprzętem;

2) praktyczne rozwinięcie wybranych elementów bazy mobilizacyjnej i doskonalenie ich funkcjonowania (w jednym z zakładanych wariantów);

3) doskonalenie systemu alarmowania i działania POPiS;

4) doskonalenie jednego (dwóch) elementów zabezpieczenia bojowego.

Szkolenie w dniu gotowości bojowej i mobilizacyjnej musi być poprzedzone przygotowaniem się do zajęć organizatora tego dnia do najniższego szczebla włącznie.

Właściwe przygotowanie szkolenia przebiega w dwóch zasadniczych etapach:

A. Etap przygotowawczy - realizuje organizator szkolenia z kilkudniowym wyprzedzeniem terminu dnia GBiM. W etapie tym powinno nastąpić pogłębienie znajomości i ustaleń dyrektywnych, instrukcyjnych oraz uszczegółowienie zamierzeń szkoleniowych dla pododdziałów.

Istotą osobistego przygotowania się organizatora powinny być:

- analiza terminu dnia GBiM w świetle terminów pozostałych zasadniczych przedsięwzięć (zamierzeń) szkoleniowych oddziału, ZT;
- ocena przygotowania stanu osobowego oddziału do realizacji zadań wynikających z planu osiągnia WSGB;
- analiza niedociągnięć stwierdzonych podczas kontroli i nadzoru służbowego;
- przyjęta koncepcja organizacyjna i materiałowo-techniczne zabezpieczenie szkolenia.

B. Etap organizacyjno-szkoleniowy - przeznaczony na instruktaże do organizacji i prowadzenia szkolenia. W całokształcie problemów szkoleniowych dowódca udziela wytycznych dla zastępców oraz SRWiS co do szkolenia w dniu GBiM. Może też wysłuchać propozycji szefa sztabu dotyczących:

- celu szkolenia w dniu GBiM;

- zadań szkoleniowych dla pododdziałów, kadry zawodowej i oddziału;

- sił i środków oraz sposobu ewentualnego przegrupowania do RA;

- terminu zatwierdzenia planu szkolenia w dniu GBiM.

Udzielając instruktażu dla oficerów nadzoru służbowego, dowódca (szef sztabu) powinien podać następujące dane:

- kto uczestniczy w jakim pododdziale (podział organizacyjny);

- czas i zakres realizowanych zadań;

- zakres udzielonej pomocy dla dowódców pododdziałów w organizacji i prowadzeniu zajęć;

- miejsce i czas pobytu dowódcy oddziału;

- miejsce i czas oraz sposób referowania uwag i spostrzeżeń z prowadzenia nadzoru.

W oddziałach, w których występuje szczebel batalionu (dywizjonu) organizuje się instruktaż na ogólnie stosowanych zasadach w szkoleniu.

Na podstawie otrzymanego instruktażu na szczeblu pododdziału opracowuje się plan - konspekt do szkolenia w dniu GBiM. Na jego podstawie dowódca pododdziału udziela instrukcji dla podwładnych prowadzących zajęcia. Dowódcy plutonów (drużyn, działonów) opracowują karty pracy do szkolenia wyznaczonych zagadnień.

Planowana treść tematów i zagadnień szkoleniowych w pododdziałach powinna uwzględniać przede wszystkim praktyczne zadania wykonywane w czasie alarmu i osiągania WSGB. W tym celu na każdy dzień szkolenia należy ujmować następujące problemy (zagadnienia);

1) doskonalenie w sprawnym opuszczaniu miejsca zakwaterowania pododdziału po ogłoszeniu alarmu;

2) wykonywanie czynności przygotowujących sprzęt uzbrojenia i techniczny do wyprowadzenia z miejsc garażowania i bezkolizyjnego opuszczania rejonu koszar;

3) przygotowanie zapasów do ewakuacji, ładowanie sprzętu i ewakuacji zapasów materiałowych;

4) rozwijanie elementów bazy mobilizacyjnej w nakazanym rejonie i czasie, połączone z doskonaleniem jej funkcjonowania;

5) przegrupowanie do rejonu alarmowego po drogach marszu, zajmowanie rejonu.

Koncepcja organizacyjna dnia GBiM musi obejmować szkolenie kadry i pododdziałów.

W szkoleniu kadry - stosownie do zakładanego celu szkolenia oraz liczebności szkolonych, podział organizacyjny może obejmować następujące grupy szkoleniowe:

1) grupę dowództwa i sztabu;

2) grupę SRWiS;

3) grupę kadry pododdziałów:

- dowódców kompanii (równorzędni);

- dowódców plutonów (równorzędni);

- szefów pododdziałów;

4) grupę magazynierów;

5) grupę kadry pełniącej służbę:

- operacyjną i dyżurną jednostki;

- dyżurną w PWB.

W zależności od potrzeb szkolenie może być też organizowane w poszczególnych pionach funkcyjnych, np.:

- służb kwatermistrzowskich;
- służb technicznych;
- OPL, artylerii.

Można też organizować inne grupy, np. łączone.

W szkoleniu żołnierzy służby zasadniczej należy uwzględniać:

1) szkolenie indywidualne żołnierzy wg specjalności;

2) szkolenie zgrywające działanie załóg, grup załadowczych, obsady elementów bazy mobilizacyjnej itp.:

3) szkolenie zgrywające działanie oddziałów i pododdziałów w zakresie realizacji planu osiągania WSGB.

11.3.1. Prowadzenie szkolenia w dniu gotowości bojowej i mobilizacyjnej

Podstawą do prowadzenia szkolenia w dniu GBiM w cyklu rocznym jest *Plan zasadniczych zamierzeń w dniu gotowości bojowej i mobilizacyjnej;* plany - konspekty do zajęć na szczeblu pododdziału, a także karty pracy do szkolenia zagadnień w poszczególnych punktach nauczania oraz wytyczne otrzymane na instruktażu. Praktyczna realizacja zamierzeń szkoleniowych nie powinna naruszać ustalonego porządku dnia dla oddziału. Wyjątkiem jednak mogą być pododdziały ćwiczące praktyczne przegrupowanie do rejonu alarmowego.

Dowódcy tych pododdziałów mogą rozpoczynać szkolenie przed pobudką (za zgodą dcy oddziału) z takim wyliczeniem, by możliwe było dojście do rejonu alarmowego i realizacja w nim szkoleniowych zamierzeń. Należy pamiętać o tym, że nie należy łączyć prowadzenia szkolenia z ogłaszaniem alarmu dla oddziału i prowadzenia wewnętrznej kontroli gotowości bojowej.

Dzień gotowości bojowej i mobilizacyjnej obejmuje również - zwłaszcza na szczeblu oddziału - tak istotne zagadnienia, jak aktualizacja dokumentów alarmowych i mobilizacyjnych. Celem tego zamierzenia jest dostosowanie rozwiązań przyjętych w *Planie osiągania WSGB* oddziału do nowych warunków powstałych na tle zmian organizacyjnych, strukturalnych, etatowo-personalnych i innych zmian mających charakter stały. Polega to na:

1) dokonaniu poprawek w *Planie osiągania WSGB oddziału* odpowiednio do zaistniałych zmian;

2) sprawdzeniu, porównaniu i aktualizacji dokumentacji alarmowej i mobilizacyjnej szefów rodzajów wojsk i służb, sztabów batalionów i pozostałych pododdziałów;

3) aktualizacji instrukcji:

- służb dyżurnych oddziału;
- służb wewnętrznych pododdziałów;
- bazy mobilizacyjnej;
- dokumentacji łączników, kurierów;

4) porównaniu książek obsady etatowej z kartami ewidencyjnymi żołnierzy rezerwy.

11.4. Ewidencja szkolenia z gotowości bojowej i mobilizacyjnej

Prawidłowo zaplanowane i zrealizowane szkolenie z GBiM powinno być także prawidłowo zaewidencjonowane, gdyż tylko taka dokumentacja stanowi podstawę do rozliczenia odpowiednich dowódców za proces szkolenia i stanowi także - w razie kontroli podstawę do oceny.

W ramach kontroli StGB na szczeblu oddziału sprawdza się:

1) czy w rocznym planie zamierzeń ujęto przedsięwzięcia z gotowości bojowej, w tym raz na kwartał *Dni gotowości bojowej i mobilizacyjnej;*

2) czy jest oddzielny plan - dokument na każdy dzień szkolenia z gotowości bojowej i mobilizacyjnej;

3) plany szkoleń dodatkowych - wynikające z konkretnej potrzeby związanej z zaistnieniem nowej sytuacji odbiegającej od ustaleń zawartych w planie osiągania WSGB danej jednostki.

Szkolenie dodatkowe z gotowości bojowej i mobilizacyjnej może zaistnieć w wyniku takich sytuacji jak, np.:

- wyjazd części jednostki na szkolenie poligonowe poza MSD;
- przyjazd do miejsc czasowego pobytu (nowe warunki, nowy rejon zbiórki, sposób powrotu do garnizonu), połączenie pododdziałów i środków bojowych z MSD;
- zwolnienie żołnierzy do rezerwy;
- reorganizacja i zmiany dyslokacyjne wewnątrz jednostki;
- istotne zmiany w *Planie osiągania WSGB* jednostki;
- szkolenie uzupełniające, np. zalecenia pokontrolne;
- szkolenie z innych ważnych powodów wg decyzji dowódcy jednostki, np. obniżony poziom wykonawstwa zadań GB;

4) plan szkolenia doskonalającego kadry z zakresu GBiM;

5) dzienniki lekcyjne szkolenia kadry, wpisane tematy i obecność;

6) konspekty prowadzenia zajęć.

a) w batalionie (dywizjonie) - plan zasadniczych przedsięwzięć bp na .... r. z wpisanymi zamierzeniami z zakresu GBiM;

b) w kompanii (baterii) - kalendarzowy plan szkolenia ... kp na ... r. - z rozpisanym dniem GBiM wraz z materiałowo-technicznym zabezpieczeniem szkolenia (rubryka); dzienniki lekcyjne; plany - konspekty zajęć prowadzonych przez dowódcę (karty pracy, konspekty dowódców plutonów nie podlegają kontroli).

Zasady ewidencjonowania szkolenia w dziennikach lekcyjnych są takie same jak z pozostałych przedmiotów. Całość dokumentacji szkoleniowej powinna być przechowywana w oddziale (pododdziale) przez jeden rok, tzn. - dokumentacja bieżącego roku kalendarzowego i w razie potrzeby - dokumentacja roku poprzedniego.

Pytania uzupełniające

1. Jakie jest przeznaczenie i cel prowadzenia dnia gotowości bojowej i mobilizacyjnej w oddziale?
2. Scharakteryzuj główne zadania dowództw z zakresu szkolenia z gotowości bojowej i mobilizacyjnej i sposób ich realizacji.

3. Co stanowi podstawę planowania *Dnia gotowości bojowej i mobilizacyjnej na szczeblu: oddział - pododdział* i jakie opracowuje się dokumenty?

4. Przedstaw koncepcję organizacyjną dnia gotowości bojowej i mobilizacyjnej. Scharakteryzuj sytuacje, w jakich może zaistnieć potrzeba szkolenia dodatkowego z GBiM.

Bibliografia

1. Instrukcja gotowości bojowej, sygn. Szt. Gen. 1399/92 i 1400/92.
2. Programy szkolenia, sygn. Szt. Gen. 53/86 i 665/86.
3. Instrukcja - zasady organizacji i prowadzenia działalności metodyczno-szkoleniowej w Siłach Zbrojnych RP.
4. Zarządzenie Szefa Sztabu Generalnego WP nr 024/Mob. z 23.10.1990.
5. Poradnik SOW.
6. Myśl Wojskowa 1/88.
7. Materiały z kursu metodycznego Zarządu I Sztabu Generalnego WP.

12. ORGANIZACJA SZKOLENIA ŻOŁNIERZY REZERWY NA POTRZEBY MOBILIZACYJNE SIŁ ZBROJNYCH

Jednym z głównych celów funkcjonowania sił zbrojnych w okresie pokoju jest przygotowanie podoficerów i szeregowych na potrzeby mobilizacji sił zbrojnych oraz ich uzupełniania w czasie wojny w wyniku ponoszonych strat.

Jeśli siły zbrojne w czasie pokoju będą liczyć nie więcej niż 250 tys. żołnierzy, a w wypadku wojny znacznie ponad milion, co stanowi ponad czterokrotny wzrost liczebny oznaczać to będzie potrzebę uzupełnienia w czasie mobilizacji większości jednostek wojskowych w 20-80 proc. żołnierzami rezerwy; wiele jednostek bojowych, logistycznych i innych będzie formowanych od nowa.

Problem ten należy dostrzegać nie tylko z punktu widzenia ilościowego, ale także jakościowego przygotowania niezbędnej liczby rezerw podoficerów i szeregowych.

Punkt widzenia ilościowego dotyczy niezbędnej liczby żołnierzy rezerwy do uzupełnienia sił zbrojnych w czasie mobilizacji i wojny, natomiast jakościowy - przygotowania tych żołnierzy, zgodnie z wymogami współczesnej wojny, oraz utrzymania w pełnej zdolności bojowej, tak aby wiedza, doświadczenie, nawyki wojskowe nie pozostawały tyle w stosunku do poziomu współczesnych wymogów.

12.1. Istota i cel przygotowania rezerw osobowych na potrzeby sił zbrojnych

Istotą mobilizacyjnego rozwinięcia sił zbrojnych jest planowe i zorganizowane zwiększenie ich stanu pokojowego, stosownie do potrzeb oraz według założonej liczby na czas wojny. Istota mobilizacji wynika z modelu organizacyjno-strukturalnego sił zbrojnych obowiązującego w czasie pokoju, który charakteryzuje się m.in.:

- dużym zróżnicowaniem jednostek wojskowych pod względem ukompletowania: od jednostek ukompletowanych w ponad 90 proc. jednostki o niepełnych stanach, skadrowane do jednostek nowo formowanych;
- występowaniem znacznej (przeważającej) liczby jednostek nowo formowanych oraz w wysokim stopniu skadrowania;
- istnieniem dużych potrzeb mobilizacyjnych sił zbrojnych w zakresie stanów osobowych i innych.

Trudny do przewidzenia rozwój wydarzeń powoduje konieczność utrzymywania gotowości mobilizacyjnej, która jest pojmowana jako stan przygotowania dowódców, sztabów i wojsk do zorganizowanego i sprawnego przejścia ze struktury czasu pokojowego na wojenną, w określonym miejscu i czasie z wykorzystaniem **rezerw osobowych,** środków transportowych i maszyn oraz zapasów materiałowych zgromadzonych w wojsku i gospodarce narodowej.

Gotowość mobilizacyjna w jednostkach wojskowych jest utrzymywana m.in. przez:

- właściwe zaplanowanie wykonania zadań mobilizacyjnych oraz kompleksowe ich zabezpieczenie;
- systematyczne przygotowywanie oraz racjonalne wykorzystanie do celów obronnych rezerw osobowych;
- zapewnienie stałej dyspozycyjności żołnierzy rezerwy przeznaczonych na potrzeby mobilizacyjne i wojenne sił zbrojnych, organizowanie ich dowozu i dostarczenia do miejsc mobilizacji oraz sprawne włączenie do struktury organizacyjnej jednostek wojskowych w obowiązującym czasie.

Przeprowadzenie mobilizacji sił zbrojnych możliwe jest tylko w warunkach utworzenia w okresie pokoju potrzebnych rezerw osobowych zapewniających uzupełnienie konkretnych jednostek wojskowych. Właściwe przygotowanie i zorganizowanie rezerw osobowych polega na tym, że każdy żołnierz rezerwy przeznaczony do rezerwy osobowej sił zbrojnych ma lub jest planowany na przydział mobilizacyjny, określający jego miejsce w ogólnym systemie zaspokajania potrzeb wojsk w czasie mobilizacji i wojny.

Tworzenie potrzebnych rezerw osobowych to nie kończący się proces, polegający na:

- przygotowaniu żołnierzy w określonych specjalnościach, nadaniu im przydziałów mobilizacyjnych oraz utrzymaniu nawyków i predyspozycji na stanowisko (funkcje) przewidziane dla żołnierzy rezerwy w stanie wojennym;
- określeniu wielkości potrzeb mobilizacyjnych jednostek wojskowych dyslokowanych na terenie administrowanym przez wojewódzki sztab wojskowy (WSzW) i wojskową komendę uzupełnień (WKU);
- założeniu ewidencji poborowych roczników podstawowych stojących po raz pierwszy przed rejonową komisją poborową (RKP);
- określeniu liczby, rodzaju i rozmieszczenia jednostek wojskowych uzupełnianych żołnierzami rezerwy, ich struktury organizacyjnej i przeznaczenia na czas wojny;
- wykorzystaniu możliwości jednostek wojskowych czasu pokoju w zakresie szkolenia żołnierzy służby zasadniczej oraz żołnierzy rezerwy w poszczególnych specjalnościach wojskowych;
- utrzymaniu w ewidencji stanu według wymaganych struktur zasobów podoficerów i szeregowych rezerwy;
- określeniu możliwości tworzenia potrzebnych rezerw oraz realizacji zadań związanych z przygotowaniem podoficerów i szeregowych rezerwy na potrzeby mobilizacyjne jednostek wojskowych, objętych zmianami organizacyjnymi lub dyslokacyjnymi.

Do podstawowych źródeł pozyskiwania podoficerów i szeregowych rezerwy należy zaliczyć:

- odbywanie przez poborowych zasadniczej służby wojskowej;
- szkolenie żołnierzy zasadniczej służby wojskowej w deficytowych specjalnościach wojskowych kosztem limitu żołnierzy rezerwy;
- szkolenie żołnierzy w końcowym okresie odbywania zasadniczej służby wojskowej w drugiej (deficytowej) specjalności wojskowej;
- odbywanie przez żołnierzy rezerwy ćwiczeń wojskowych, w tym głównie doskonalących, a także związanych z przekwalifikowaniem do innych specjalności wojskowych (deficytowych na danym terenie);
- żołnierzy mających wyuczony zawód cywilny po krótkim przeszkoleniu.

Szkolenie żołnierzy w ramach zasadniczej służby wojskowej jest głównym źródłem tworzenia rezerw osobowych do planowanego wykorzystania mobilizacyjnego. Zadania z tym związane należą zwłaszcza do jednostek rozwiniętych i o niepełnych stanach osobowych.

Zwiększone skadrowanie sił zbrojnych zmniejszyło możliwości wyszkolenia odpowiedniej liczby żołnierzy w ramach zasadniczej służby wojskowej, natomiast znacznie zwiększają się potrzeby w zakresie rezerw wyszkolonych. Zmusiło to do poszukiwania nowych sposobów szkolenia w deficytowych specjalnościach. Takim dodatkowym sposobem tworzenia rezerw podoficerów i szeregowych w deficytowych specjalnościach, głównie dla jednostek nowo formowanych, a także jednostek skadrowanych i o niepełnych stanach, jest szkolenie żołnierzy zasadniczej służby wojskowej kosztem limitu żołnierzy rezerwy.

Poborowi wytypowani do tego szkolenia, w myśl obowiązujących ustaleń, w początkowym okresie służby szkolą się w specjalnościach deficytowych określonych przez sztaby okręgów wojskowych, a w drugim okresie (w końcowej części) są kierowani do pełnienia służby w jednostkach wojskowych, w których - w miarę możliwości - mogliby pogłębiać umiejętności specjalistyczne nabyte w początkowym (pierwszym) okresie służby. Ten sposób jest stosowany w ograniczonym zakresie, ponieważ na jednego żołnierza służby zasadniczej należy wydzielić limit czterech żołnierzy rezerwy w przeliczeniu na trzymiesięczny okres szkolenia. Oznacza to, że zamiast szkolenia jednego poborowego w ciągu roku, można byłoby w tym czasie przekwalifikować 12 żołnierzy rezerwy w okresach 30-dniowych.

Tę formę tworzenia rezerw osobowych na potrzeby mobilizacyjne jednostek wojskowych z powodzeniem zastępuje się szkoleniem żołnierzy zasadniczej służby wojskowej w drugiej (deficytowej) specjalności wojskowej w końcowym okresie odbywania tej służby.

Kandydatów do przeszkolenia w drugiej specjalności wojskowej typuje się spośród żołnierzy mających pokrewne (zastępcze) specjalności (z uwzględnieniem funkcji) oraz specjalności, w których występują nadwyżki wyszkolonych rezerw w stosunku do terytorialnych potrzeb mobilizacyjnych. Kandydaci powinni mieć predyspozycje do opanowania wiedzy i umiejętności z zakresu drugiej specjalności wojskowej; czas szkolenia zaś należy wykorzystać wyłącznie do nauczenia praktycznych czynności, związanych z eksploatacją i obsługiwaniem sprzętu technicznego oraz zapoznania z zasadami działania na polu walki. W dokumentacji ewidencyjnej żołnierzy wpisuje się obie specjalności wojskowe.

Uzupełniającą formą tworzenia rezerw osobowych, pozwalającą w stosunkowo krótkim okresie przygotować podoficerów i szeregowych rezerwy na potrzeby mobilizacyjne, jest ich przekwalifikowanie podczas ćwiczeń wojskowych, tj.: szkolenie w innych deficytowych specjalnościach wojskowych.

Ten sposób jest stosowany wówczas, gdy aktualne stany osobowe nie zapewniają uzupełnienia potrzeb mobilizacyjnych, zwłaszcza jednostek wojskowych objętych zmianami organizacyjnymi i dyslokacyjnymi, których czas osiągania gotowości mobilizacyjnej jest krótki, uniemożliwiający tworzenie rezerw podczas zawodowej i zasadniczej (długoterminowej) służby wojskowej.

Kandydatów do przekwalifikowania typuje się głównie spośród podoficerów i szeregowych rezerwy, mających zbliżoną (pokrewną) specjalność wojskową lub zawód cywilny. Należy zatem typować żołnierzy zdolnych do opanowania w krótkim czasie (do 30 dni) wiedzy i umiejętności w drugiej spe-

cjalności wojskowej, stale zamieszkujących w miejscowościach korzystnie usytuowanych w stosunku do jednostki wojskowej, o ustabilizowanym zatrudnieniu, młodych wiekiem, a więc spełniających wymagania związane z przydziałem mobilizacyjnym.

Kolejnym, lecz bardzo ograniczonym w liczbie potrzeb, źródłem rezerw osobowych będą żołnierze, których wyuczony zawód cywilny, odpowiada specjalności wojskowej, np. technik samochodowy, piekarz, technik żywienia, kierowca. Żołnierzy dobieranych według kryterium wyuczonego zawodu cywilnego szkoli się w jednostkach wojskowych prawie wyłącznie w posługiwaniu się sprzętem specjalistycznym i uzbrojeniem oraz wykonywaniu zadań, wynikających z przewidywanego dla nich stanowiska (funkcji).

Osoby, które odbyły czynną służbę wojskową (zawodową, zasadniczą, przeszkolenie wojskowe) oraz osoby przeniesione do rezerwy bez odbycia zasadniczej służby wojskowej, lecz podlegające obowiązkowi służby wojskowej, stają się żołnierzami rezerwy. W celu właściwego administrowania dokonano podziału podoficerów i szeregowych rezerwy ze względu na wyszkolenie, wiek oraz przeznaczenie (załączniki 19 i 20).

Do wyszkolonych zalicza się podoficerów i szeregowych rezerwy, którzy odbyli zasadniczą służbę wojskową lub przeszkolenie wojskowe (zajęcia wojskowe), albo pełnili zawodową służbę wojskową, oraz te osoby, które zostały zwolnione z odbywania zasadniczej służby wojskowej albo zostały zwolnione lub wyszkolone ze służby wojskowej pełnionej w charakterze kandydatów na żołnierzy zawodowych, po upływie nie mniej niż 12 miesięcy odbywania tych służb. Ponadto za wyszkolonych uważa się żołnierzy rezerwy po przeszkoleniu na ćwiczeniach wojskowych, których łączny czas wynosił 90 dni dla tych, którzy nie odbyli zasadniczej służby wojskowej, oraz 30 dni dla tych, którzy odbywali zasadniczą służbę wojskową w niepełnym wymiarze, lub w obronie cywilnej bądź odbywali zastępczą służbę poborowych.

Niewyszkolonymi żołnierzami rezerwy są osoby, które nie odbywały służby wojskowej, oraz:

1) odbywały służbę wojskową (zasadniczą lub kandydacką) przez okres krótszy niż 12 miesięcy;

2) zostały zwolnione z przeszkolenia wojskowego przed jego odbyciem;

3) odbyły zasadniczą służbę wojskową lub szkolenie poborowych w obronie cywilnej albo zostały zwolnione z tej służby lub szkolenia przed jej odbyciem;

4) pełniły służbę w formacjach uzbrojonych, nie wchodzących w skład sił zbrojnych, lub zostały zwolnione z tej służby przed jej odbyciem;

5) odbyły służbę zastępczą lub zostały z niej zwolnione przed jej odbyciem.

Ze względu na wiek wyróżniono dwie kategorie:

I kategoria - mężczyźni podoficerowie i szeregowi rezerwy w wieku do 40 lat oraz kobiety do 35 lat życia;

II kategoria - mężczyźni podoficerowie i szeregowi rezerwy w przedziale wieku od 41 do 50 lat, kobiety od 36 do 40 lat życia.

Ze względu na przeznaczenie wyróżniono:

a) rezerwy sił zbrojnych wydzielone na:

- uzupełnienie jednostek wojskowych w czasie ich mobilizacyjnego rozwinięcia, przeznaczone na etatowe potrzeby mobilizacyjne lub ponadetatowe potrzeby mobilizacyjne (grupa zabezpieczenia ukompletowania GZU, nakładka);

- uzupełnienie jednostek wojskowych w czasie wojny w razie ponoszonych przez nie strat;

- dodatkowe formowania.

Na te potrzeby przeznacza się głównie żołnierzy rezerwy I kategorii, wyszkolonych oraz niewyszkolonych, którym nadano specjalność wojskową na podstawie zawodu cywilnego przydatnego w wojsku;

b) rezerwy wydzielone na potrzeby gospodarki narodowej, militaryzacji obrony cywilnej kraju:

- wydzielone rezerwy kwalifikowanej siły roboczej do zabezpieczenia funkcjonowania administracji i gospodarki wojennej w państwie (reklamowani);

- rezerwy wydzielone do jednostek przewidzianych do militaryzacji (jednostek zmilitaryzowanych);

- rezerwy wydzielone do formacji obrony cywilnej.

Do zasobów tych zalicza się żołnierzy rezerwy, wyszkolonych i niewyszkolonych, I i II kategorii, nie ujętych organizacyjnie w systemie obrony.

12.2. Planowanie przygotowania rezerw osobowych na potrzeby sił zbrojnych

Tworzenie rezerw podoficerów i szeregowych na potrzeby mobilizacyjne jest to ogół przedsięwzięć planistycznych i organizacyjnych realizowanych przez dowództwa i sztaby (instytucje) określonych szczebli dowodzenia oraz terenowe organy administracji wojskowej, zapewniających przygotowanie odpowiedniej liczby tych żołnierzy wyszkolonych w specjalnościach wojskowych niezbędnych do uzupełnienia potrzeb mobilizacyjnych i potrzeb wojennych sił zbrojnych.

Jest ono realizowane terytorialnie. Planowanie terytorialnego tworzenia rezerw osobowych wiąże się bezpośrednio z planowaniem uzupełniania potrzeb mobilizacyjnych, które wynikają z liczby, rodzaju oraz charakteru jednostek wojskowych mobilizacyjnie rozwijanych na terenie administrowanym przez wojewódzki sztab wojskowy.

Organami planującymi gromadzenie odpowiednio wyszkolonych rezerw osobowych na potrzeby mobilizacyjne jednostek wojskowych stacjonujących lub przewidzianych do formowania na administrowanym terenie oraz innych jednostek nakazanych do uzupełnienia realizują sztaby okręgów wojskowych we współdziałaniu ze sztabami rodzajów sił zbrojnych, sztabem Zgrupowania Jednostek Zabezpieczenia MON, Straży Granicznej i Nadwiślańskich Jednostek Wojskowych MSW, wojewódzkie sztaby wojskowe i wojskowe komendy uzupełnień. Natomiast organami planującymi terytorialne gromadzenie rezerw podoficerów i szeregowych na administrowanym terenie są wojewódzkie sztaby wojskowe i wojskowe komendy uzupełnień. Szkolenie żołnierzy zasadniczej służby wojskowej i żołnierzy rezerwy wynikające z opracowanych planów organizują i prowadzą jednostki wojskowe określone przez sztab okręgu wojskowego (RSZ).

Terytorialne tworzenie rezerw podoficerów i szeregowych na potrzeby mobilizacyjne, z uwzględnieniem planowanych zmian organizacyjnych i dyslokacyjnych mobilizacyjnie rozwijanych jednostek wojskowych realizuje się przez:

- zsynchronizowanie uzupełniania jednostek wojskowych poborowymi z terytorialnymi potrzebami mobilizacyjnymi w określonych specjalnościach wojskowych;

- właściwy dobór i efektywne szkolenie w deficytowych specjalnościach wojskowych poborowych powołanych do zasadniczej służby wojskowej kosztem limitu żołnierzy rezerwy;

- planowe szkolenie żołnierzy rezerwy na kursach przeszkolenia i przekwalifikowania na potrzeby mobilizacyjne.

Organy mobilizacyjno-uzupełnieniowe mają obowiązek synchronizacji zadań pokojowego uzupełnienia jednostek wojskowych i planowania szkolenia rezerw osobowych z aktualnymi i perspektywicznymi potrzebami mobilizacyjnymi.

Wojewódzkie sztaby wojskowe i wojskowe komendy uzupełnień ściśle współdziałają z jednostkami wojskowymi mobilizującymi, dyslokowanymi na administrowanym terenie. Współdziałanie to dotyczy w szczególności:

a) doboru żołnierzy rezerwy na przydziały mobilizacyjne stosownie do charakteru i przeznaczenia jednostek wojskowych;

b) weryfikacji i rotacji żołnierzy rezerwy mających przydziały mobilizacyjne;

c) przeszkalania (przekwalifikowania) - w ramach posiadanych przez jednostkę możliwości - niektórych żołnierzy rezerwy, zwłaszcza w deficytowych specjalnościach wojskowych, dla poprawy terytorialności, rejonizacji i jakości uzupełniania danej jednostki;

d) doboru poborowych z określonych rejonów (miejscowości) do szkolenia w ramach zasadniczej służby wojskowej w specjalnościach wojskowych odpowiadających aktualnym i perspektywicznym potrzebom mobilizacyjnym.

Sztaby okręgów wojskowych - odpowiedzialne za planowanie i realizację zadań związanych z terytorialnym tworzeniem rezerw podoficerów i szeregowych do uzupełnienia podległych i innych nakazanych jednostek wojskowych mobilizacyjnie rozwijanych na administrowanym terenie, swoje zadania realizują przez:

a) prowadzenie bilansu stanów osobowych podoficerów i szeregowych rezerwy oraz ich wykorzystania na potrzeby mobilizacyjne, a także określają możliwości dodatkowych formowań;

b) dokonywanie analiz kształtowania się potrzeb mobilizacyjnych i możliwości ich uzupełniania podoficerami i szeregowymi rezerwy z uwzględnieniem planowanych zmian organizacyjnych i dyslokacyjnych jednostek wojskowych na obszarze okręgu wojskowego;

c) określenie zadań jednostek wojskowych oraz WSzW i WKU dotyczących przygotowania podoficerów i szeregowych rezerwy do zabezpieczenia aktualnych i perspektywicznych potrzeb mobilizacyjnych;

d) wyznaczanie jednostek wojskowych do szkolenia żołnierzy rezerwy w ramach przekwalifikowania do innych deficytowych specjalności wojskowych;

e) planowanie pokojowego uzupełniania jednostek wojskowych, powiadamianie jednostek wojskowych oraz WSzW i WKU o zmianach w kształtowaniu się potrzeb mobilizacyjnych oraz sprawowanie nadzoru nad realizacją zadań dotyczących terytorialnego gromadzenia rezerw podoficerów i szeregowych na administrowanym terenie.

Wojewódzkie sztaby wojskowe i wojskowe komendy uzupełnień planują i zapewniają realizację zadań dotyczących terytorialnego tworzenia rezerw podoficerów i szeregowych na potrzeby mobilizacyjne jednostek wojskowych MON, Straży Granicznej, Nadwiślańskich Jednostek Wojskowych

MSW i innych nakazanych, mobilizacyjnie rozwijanych na administrowanym terenie. Ponadto WSzW pełnią funkcje koordynacyjne w stosunku do podległych WKU.

WSzW i WKU zadania realizują przez:

a) prowadzenie bilansu zasobów podoficerów i szeregowych rezerwy oraz ich wykorzystania na potrzeby mobilizacyjne, a także możliwości dodatkowych formowań jednostek wojskowych (pododdziałów) po zakończeniu mobilizacji;

b) dokonywanie analiz kształtowania się potrzeb mobilizacyjnych i możliwości ich uzupełniania podoficerami i szeregowymi rezerwy z uwzględnieniem planowanych zmian organizacyjnych i dyslokacyjnych jednostek wojskowych na administrowanym terenie;

c) wypracowywanie - we współdziałaniu z jednostkami wojskowymi - skutecznych sposobów wykonywania zadań dotyczących terytorialnego tworzenia rezerw podoficerów i szeregowych, uwzględniających synchronizację pokojowego uzupełniania wojsk i szkolenia rezerw osobowych z aktualnymi i perspektywicznymi potrzebami mobilizacyjnymi;

d) typowanie żołnierzy rezerwy na kursy przeszkalania i przekwalifikowania oraz przeznaczanie poborowych do szkolenia w deficytowych specjalnościach wojskowych kosztem limitu żołnierzy rezerwy, jak też powoływanie ich do jednostek wojskowych określonych przez sztab okręgu wojskowego.

Jednostki wojskowe - realizują szkolenie żołnierzy zasadniczej służby wojskowej w specjalnościach określonych przez WKU oraz żołnierzy rezerwy przeznaczonych do uzupełnienia własnych potrzeb mobilizacyjnych i jednostek przez siebie mobilizowanych, a także innych jednostek określonych przez sztab OW (RSZ).

Zadania realizują przez:

a) sprawdzenie przydatności żołnierzy rezerwy przy typowaniu i utrzymywanych na przydziałach mobilizacyjnych pod względem wyszkolenia, stanu zdrowia, wieku i możliwości powołania w obowiązujących normach czasowych;

b) występowanie do WKU w sprawach dotyczących rotacji żołnierzy rezerwy na przydziałach mobilizacyjnych oraz w zakresie przygotowania podoficerów i szeregowych rezerwy wynikających ze zmian organizacyjnych i dyslokacyjnych;

c) realizację określonych przez sztab OW (RSZ) zadań szkoleniowych związanych z terytorialnym tworzeniem rezerw podoficerów i szeregowych na potrzeby mobilizacyjne innych jednostek wojskowych.

Dokumentami związanymi z planowaniem terytorialnego tworzenia rezerw podoficerów i szeregowych na potrzeby mobilizacyjne są następujące:

1. Plan terytorialnego gromadzenia podoficerów i szeregowych rezerwy, który jest podstawowym dokumentem obrazującym stan zasobów podoficerów i szeregowych rezerwy, opracowywanym przez WKU, RSzW i OW na 5 lat.

2. Harmonogram przygotowania podoficerów i szeregowych rezerwy do zabezpieczenia uzupełnienia jednostek wojskowych objętych zmianami organizacyjnymi i dyslokacyjnymi, opracowywanymi na 5 lat przez OW (RSZ) i WSzW.

3. Ramowy plan przygotowania podoficerów i szeregowych rezerwy w deficytowych specjalnościach wojskowych - opracowywany na 5 lat przez sztaby OW i RSZ oraz RSzW.

Na przestrzeni kilku ostatnich lat podejmowano przedsięwzięcia doskonalące system gromadzenia i wykorzystania rezerw osobowych. Porównując i dostosowując zasady podziału rezerw osobowych do armii innych państw dąży się do takiego rozwiązania, które zapewni kompatybilność przyjętych założeń z rozwiązaniami stosowanymi w armiach państw NATO, z którymi Wojsko Polskie zamierza się zintegrować.

Nowelizacja podziału rezerw osobowych wynika również z potrzeb wojsk w związku z prowadzonymi na przestrzeni ostatnich lat zmianami strukturalnymi i organizacyjnymi sił zbrojnych.

Przyjęcie następującego podziału rezerw osobowych pozwoli na dokładne rozróżnienie poszczególnych grup, wyróżniających się ze względu na przeznaczenie, wiek, możliwość wykorzystania przez siły zbrojne, wielkość grupy (załącznik 22):

- rezerwa czynna;
- rezerwa bierna;
- rezerwa nieefektywna.

Rezerwę czynną stanowiliby żołnierze rezerwy najmłodsi wiekiem i najlepiej wyszkoleni. Rezerwa ta byłaby wykorzystywana na zaspokojenie:

- etatowych potrzeb mobilizacyjnych jednostek wojskowych;
- ponadetatowych potrzeb mobilizacyjnych;
- potrzeb wojennych (część tych rezerw wykorzystana może być jako pierwszy rzut stanu zmiennego ośrodków zapasowych, przewidzianych na uzupełnienie jednostek wojskowych, które poniosły straty w początkowym okresie wojny - w czasie pierwszych 10 dni trwania działań bojowych).

W skład rezerwy czynnej wchodziłaby:

- rezerwa alarmowa (załącznik 23 - 28) do której wydzielałoby się żołnierzy rezerwy posiadających przydziały mobilizacyjne do jednostek wojskowych. Byliby to z reguły żołnierze przeniesieni do rezerwy z czynnej służby wojskowej (ZSW) nadterminowa, stała, kontraktowa, SPR, ćwiczenia wojskowe itp. bezpośrednio po jej zakończeniu. W składzie rezerwy alarmowej wyodrębnić można rezerwę wyselekcjonowaną, do której zaliczono by dowódców, specjalistów wojskowych obsługujących technikę decydującą o gotowości bojowej jednostki oraz rezerwistów wymagających systematycznych treningów;
- rezerwa kwalifikowana to zasoby, które stanowiłyby bazę rezerw osobowych przeznaczonych do dokonywania w czasie pokoju okresowych rotacji na przydziałach mobilizacyjnych oraz pierwszy rzut stanu zmiennego ośrodków zapasowych i uzupełniania wojsk w wyniku poniesionych strat w początkowym okresie wojny.

Żołnierze rezerwy przeznaczeni do rezerwy czynnej powinni odpowiadać ściśle określonym wymogom, do których między innymi należy zaliczyć:

- posiadanie wysokich kwalifikacji i pozytywną ocenę dowódcy jednostki wojskowej uzyskaną w trakcie pełnienia czynnej służby wojskowej;
- krótki czas od przeniesienia do rezerwy po zwolnieniu z czynnej służby wojskowej;
- zamieszkiwanie na terenie lub w promieniu do 150 km od miejsca stacjonowania mobilizowanej jednostki wojskowej.

Przewiduje się, że żołnierz rezerwy może przebywać na przydziale mobilizacyjnym w zależności od posiadanej specjalności wojskowej oraz funkcji jaką zajmuje przez okres wynoszący:

- dla oficera, chorążego, podchorążego do 15-18 lat;
- dla podoficera lub specjalisty wojskowego do 10-12 lat;
- dla szeregowego do 8-10 lat.

Proponuje się również obniżyć granicę wieku, do której żołnierz rezerwy zobowiązany byłby odbywać ćwiczenia wojskowe:

- dla oficera, chorążego, podchorążego do 45-50 lat;
- dla podoficera lub specjalisty wojskowego do 35 lat;
- dla szeregowego do 32 lat.

Zakłada się również, że żołnierz rezerwy otrzymywałby przydział mobilizacyjny początkowo na zabezpieczenie etatowych potrzeb mobilizacyjnych przez okres ok. 7 lat, następnie przeznaczany byłby do grupy zabezpieczenia ukompletowania lub na nakładkę do 3 lat oraz do pierwszego rzutu stanu zmiennego ośrodków zapasowych, przewidzianego na uzupełnienie jednostek wojskowych, które poniosły straty w początkowym okresie wojny.

Rezerwa bierna to żołnierze rezerwy posiadający pełne kwalifikacje do powołania do służby wojskowej w razie ogłoszenia mobilizacji lub wybuchu wojny lecz w danym okresie nie ma dla nich zadań w strukturach organizacyjnych sił zbrojnych lub też zakwalifikowani zostali do II kategorii wiekowej (tzn. powyżej 40 lat, aż do osiągnięcia górnej granicy wieku określonej ustawowo). W skład grupy wchodziliby żołnierze rezerwy przeznaczeni do:

- reklamowania (zabezpieczenia w czasie wojny potrzeb kadrowych administracji rządowej, ogniw samorządu terytorialnego i podmiotów gospodarczych);
- nadania przydziałów organizacyjno-mobilizacyjnych (potrzeby jednostek zmilitaryzowanych, jednostek organizacyjnych OC);
- nadania decyzji o nałożeniu świadczenia osobistego;
- dodatkowych formowań i uzupełnienia wojennego.

Rezerwa nieefektywna obejmowałaby pozostałych żołnierzy rezerwy, którzy ze względu na wiek, stan zdrowia, brak wyszkolenia lub z innych przyczyn nie zostali zakwalifikowani do jednej z wymienionych grup rezerw osobowych. Nie nastąpiłoby jednak całkowite odstąpienie od uzupełnienia sił zbrojnych tą grupą rezerw osobowych. Po wyeliminowaniu niektórych przyczyn (np. poprawa zdrowia, zdobycie kwalifikacji pożądanych przez siły zbrojne itp.) żołnierze ci mogą w razie potrzeby zostać wykorzystani na potrzeby wojenne.

12.3. Nadawanie przydziałów żołnierzom rezerwy na potrzeby mobilizacyjne jednostek wojskowych

Stopień rozwinięcia poszczególnych jednostek w okresie pokoju pozostanie bardzo zróżnicowany; różnice te występują głównie w ukompletowaniu stanem osobowym, a także sprzętem.

Różnice zarówno w stanie osobowym, jak i w sprzęcie występujące między etatem czasu wojennego a stanem ewidencyjnym (tabelą należności) z uwzględnieniem wydzielanych i otrzymywanych zalążków, są określone jako potrzeby mobilizacyjne - rozumiane jako ściśle określona liczba rezerw osobowych, niezbędnych do zapewnienia uzupełnienia sił zbrojnych w czasie mobilizacyjnego rozwijania wojsk.

Podoficerów i szeregowych rezerwy, mających odpowiednie wyszkolenie wojskowe bądź wyuczony (wykonywany) zawód cywilny, zgodnie z którym nadano im specjalność wojskową przydatną w wojsku, wymagany stan zdrowia i wartość psychiczną, uważa się za wyszkolonych i przygotowanych do nadania im przydziałów mobilizacyjnych na określone stanowiska.

Przydział mobilizacyjny - to imienne, wynikające z potrzeb mobilizacyjnych, wyznaczenie żołnierza do jednostki wojskowej na stanowisko służbowe (funkcję) określone etatem czasu wojennego, zgodnie z posiadaną specjalnością wojskową lub kwalifikacjami zawodowymi oraz innymi predyspozycjami wymaganymi do pełnienia obowiązków na tym stanowisku (funkcji).

Przydział mobilizacyjny żołnierzom rezerwy nadaje się w celu uzupełnienia potrzeb mobilizacyjnych, które wynikają z następujących danych:

1) struktury organizacyjnej jednostek wojskowych czasu "W";

2) nowych zadań (zmian) mobilizacyjnych;

3) zmian organizacyjnych i dyslokacyjnych jednostki wojskowej.

Rotacji planowej na przydziałach mobilizacyjnych żołnierzy rezerwy dokonuje się w razie:

- osiągnięcia przez żołnierza górnej granicy wieku, w rozwiniętych jednostkach wojsk operacyjnych utrzymuje się na przydziałach mobilizacyjnych podoficerów i szeregowych rezerwy w wieku do 35 lat; w specjalnościach deficytowych zaś, w uzasadnionych wypadkach do 40 lat życia.

Aby zapewnić terytorialność i rejonizację uzupełnienia jednostek wojskowych, można utrzymywać na przydziałach mobilizacyjnych podoficerów i szeregowych rezerwy na stanowiskach usługowych (w warsztatach, piekarniach, pralniach, składach itp.) w pododdziałach ochrony oraz stanowiących załogi statków powietrznych i jednostek taboru pływającego - w wieku do 50 lat życia;

- zbyt długiego czasu utrzymywania żołnierza na przydziale, który jest ograniczony górną granicą ich wieku na określonym stanowisku, z tym że podoficerów i szeregowych rezerwy jednostek wojsk operacyjnych nie dłużej niż przez 10-15 lat.

Rotacji nieplanowej żołnierzy rezerwy dokonuje się w wypadku:

- wymeldowania się (zmiany miejsca zamieszkania) żołnierza z terenu administrowanego przez wojskową komendę uzupełnień;

- wyjazdu za granicę na pobyt stały;

- wyjazdu za granicę na pobyt czasowy trwający ponad 2 miesiące;

- utraty (zmiany) obywatelstwa;

- zgonu żołnierza rezerwy;

- skazania na karę pozbawienia wolności na okres powyżej trzech miesięcy, a w odniesieniu do kierowców pojazdów silnikowych odebrania pozwolenia na prowadzenie tych pojazdów (uprawnień);

- stwierdzenia nieprzydatności do zajmowania określonego stanowiska (funkcji);

- utraty wymaganego stanu zdrowia.

Przydziały mobilizacyjne podoficerów i szeregowych rezerwy unieważnia się w wypadkach określonych nieplanową rotacją, a ponadto:

- w razie zwolnienia od obowiązku służby wojskowej;

- powołania do zawodowej lub okresowej służby wojskowej;

- określenia stanowisk w etacie jednostki wojskowej;

- objęcia żołnierza reklamacją:

- stwierdzenia nieprzydatności żołnierza rezerwy do pełnienia określonej funkcji;

- uznania żołnierza za niezdolnego do pełnienia czynnej służby wojskowej.

Przy typowaniu żołnierzy rezerwy na przydziały mobilizacyjne do poszczególnych jednostek wojskowych należy brać pod uwagę głównie charakter i przeznaczenie tych jednostek, sposób osiągania przez nie wyższych stanów gotowości bojowej, termin zakończenia mobilizacji, a także przestrzegać następującej kolejności (priorytetów) w ich uzupełnianiu:

1) jednostki wojsk operacyjnych (liniowe, zabezpieczenia tyłowego i technicznego);

2) jednostki wojsk lotniczych i obrony powietrznej;

3) pozostałe jednostki wojskowe;

4) jednostki przewidziane do militaryzacji.

W ramach uzupełnienia potrzeb mobilizacyjnych jednostek wojskowych żołnierzami rezerwy uwzględnia się następujące zasady: terytorialności, rejonizacji, kompleksowości, jakości i terminowości uzupełnienia.

Terytorialność uzupełnienia jednostek wojskowych polega na przeznaczeniu do jednostek wojskowych żołnierzy rezerwy zamieszkałych na terenie danego województwa, gdzie stacjonuje uzupełniana jednostka. W określonych sytuacjach dla zapewnienia właściwej rejonizacji, jakości i terminowości uzupełnienia może być stosowane uzupełnienie eksterytorialne (uzupełnienie potrzeb mobilizacyjnych z innych województw).

Rejonizacja uzupełnienia polega na przeznaczeniu do jednostek wojskowych żołnierzy rezerwy z jak najmniejszej liczby gmin, miast, dzielnic oraz z rejonów najdogodniej usytuowanych względem miejsc mobilizacyjnego rozwijania jednostek wojskowych, z obszaru administrowanego przez macierzystą (wyznaczoną) wojskową komendę uzupełnień. W uzasadnionych wypadkach, korzystniejszych dla jednostek, rejonizacja może obejmować uzupełnienie z obszaru innych, sąsiednich WKU.

Kompleksowość uzupełnienia jednostek wojskowych polega na:

- nagromadzeniu na obszarze administrowanym przez macierzystą WKU niezbędnej liczby specjalistów, zapewniającej pełne uzupełnienie jednostek wojskowych;

- zsynchronizowaniu środków transportowych (maszyn) pobieranych z gospodarki narodowej i powołaniem żołnierzy rezerwy - kierowców (operatorów) z tych samych podmiotów gospodarczych, które wydzielają te środki;

- uzupełnianiu pododdziałów żołnierzami rezerwy powoływanymi w miarę możliwości z tych samych miejscowości.

Wysoką jakość uzupełnienia jednostek wojskowych osiąga się przez:

- zachowanie zgodności nadanych przydziałów mobilizacyjnych żołnierzom rezerwy z ich wyszkoleniem wojskowym lub posiadanymi kwalifikacjami;

- przeznaczanie na przydziały mobilizacyjne żołnierzy rezerwy o największych predyspozycjach, zapewniających przydatność do spełniania obowiązków na określonych stanowiskach (funkcjach), tj. najmłodszych wiekiem o odpowiednich kwalifikacjach wojskowych (zawodowych), wykazujących się wymaganą sprawnością fizyczną i psychiczną oraz mających wysokie walory moralno-etyczne;

- systematyczne szkolenie żołnierzy mających przydziały mobilizacyjne oraz dokonywanie rotacji w miarę narastania zasobów rezerw osobowych.

Terminowość uzupełnienia jednostek wojskowych zapewnia się poprzez ścisłą rejonizację, właściwe zaplanowanie i zorganizowanie niezawodnego systemu doręczania dokumentów powołania (wezwań do świadczeń), terminowy dowóz uzupełnienia do miejsc mobilizacji oraz sprawne jego włączenie w wojenną strukturę organizacyjną jednostek wojskowych, a także kształtowanie wysokiej dyscypliny stawiennictwa.

Uzupełnienie stanem osobowym potrzeb mobilizacyjnych jednostek wojskowych wynikających ze struktury organizacyjnej czasu wojennego, zadań mobilizacyjnych, zmian organizacyjnych i dyslokacyjnych oraz planowej rotacji żołnierzy rezerwy na przydziałach mobilizacyjnych inicjują jednostki wojskowe we współdziałaniu z macierzystymi WKU.

W razie nieplanowej rotacji żołnierzy rezerwy na przydziałach mobilizacyjnych, wynikających głównie ze zmian ewidencyjnych, uzupełnienie inspirują wojskowe komendy uzupełnień.

Uaktualnienia zapotrzebowań na podoficerów i szeregowych rezerwy dokonują jednostki wojskowe, przesyłając do właściwych WKU wykazy zmian lub nowe zapotrzebowania. Przy dezaktualizacji powyżej 20 proc. - niezwłocznie z chwilą zaistnienia tych zmian, natomiast przy mniejszych zmianach aktualizacji dokonuje się dwa razy w roku: w kwietniu i październiku.

Przy typowaniu na przydziały mobilizacyjne w pierwszej kolejności bierze się pod uwagę tych żołnierzy rezerwy, którzy w ostatnim okresie odbyli zasadniczą służbę wojskową oraz najmłodszych wiekiem. Przydział mobilizacyjny nadaje się im w zasadzie nie wcześniej niż po upływie 6 miesięcy od dnia zwolnienia z tej służby, tzn. żołnierzom zwalnianym do rezerwy wiosną nadaje się przydziały jesienią tego samego roku, natomiast zwalnianym jesienią - wiosną następnego roku. Okres między zwolnieniem żołnierzy z wojska, a nadaniem przydziałów mobilizacyjnych jest niezbędny do podjęcia pracy o charakterze stałym zamieszkanie i urządzenie się, jest to niezmiernie istotne dla trwałości pozostawania na przydziale i możliwości powołania w czasie mobilizacji.

Nadanie przydziału mobilizacyjnego żołnierzowi rezerwy następuje po sprawdzeniu przez dowódcę jednostki wojskowej jego przydatności do pełnienia obowiązków na określonym stanowisku w strukturze wojennej jednostki. Podstawowe oceny przydatności podoficera czy szeregowego do pełnienia obowiązków na przewidzianym dla niego na czas wojny stanowisku stanowi karta ewidencyjna oraz sprawdzian przeprowadzony w formie indywidualnej rozmowy, dotyczącej przebiegu służby, wyszkolenia i wykształcenia, umiejętności, zainteresowań itp., a także - jeżeli to możliwe - sprawdzian przy sprzęcie.

W ramach rotacji planowej (wiosna, jesień) przydziały mobilizacyjne żołnierzom rezerwy nadaje wojskowa komenda uzupełnień w zasadzie w miejscu stałej dyslokacji jednostki wojskowej. W razie rotacji nieplanowej można (w niektórych przypadkach) nadawać żołnierzom rezerwy przydziały mobilizacyjne w WKU, każdorazowo jednak w uzgodnieniu z dowódcą i z udziałem przedstawicieli zainteresowanej jednostki wojskowej.

12.4. Planowanie ćwiczeń wojskowych oraz wybrane plany szkolenia żołnierzy rezerwy mających przydziały mobilizacyjne

Żołnierze rezerwy, którym nadano przydziały mobilizacyjne są traktowani jako wyszkoleni i nie zachodzi potrzeba szkolenia ich od podstaw. Utrzymanie i doskonalenie nabytych umiejętności oraz

przekwalifikowanie do innych specjalności wojskowych tych żołnierzy, a także szkolenie żołnierzy rezerwy niewyszkolonych realizuje się w ramach ćwiczeń wojskowych (załącznik 21). Doskonalenie żołnierzy rezerwy, mających przydziały mobilizacyjne, planują i organizują dowódcy jednostek wojskowych - mobilizujących.

Szkolenie rezerw osobowych stanowi integralną część działalności szkoleniowej wojsk, stąd też planowanie tego szkolenia jest ściśle zsynchronizowane z ogólnym planem szkolenia bojowego oddziału (ZT); wszystkie przedsięwzięcia związane ze szkoleniem żołnierzy rezerwy ujmuje się w planach szkolenia wojsk (związków taktycznych, oddziałów).

Obowiązek planowania powoływania na ćwiczenia wojskowe żołnierzy rezerwy mających przydziały mobilizacyjne (UZ, GZU) i wydzielonych na "nakładkę" należy do dowódców jednostek wojskowych, a żołnierzy rezerwy nie mających takich przydziałów - do komendantów WKU. W stosunku do jednostek wojskowych formowanych od nowa, obowiązek planowania powołania na ćwiczenia wojskowe i szkolenia żołnierzy rezerwy, mających przydziały mobilizacyjne - należy do dowódców jednostek mobilizujących.

Planowanie powoływania żołnierzy rezerwy na ćwiczenia wojskowe do jednostek wojskowych obejmuje planowanie w cyklu pięcioletnim i rocznym:

1) planowanie w cyklu pięcioletnim - polegające na określeniu głównych zamierzeń związanych z przygotowaniem rezerw osobowych na potrzeby mobilizacyjne i wojenne oraz ustaleniu - stosownie do wymagań gotowości bojowej i mobilizacyjnej częstotliwości i zakresu prowadzenia ćwiczeń mobilizacyjnych w poszczególnych jednostkach wojskowych;

2) planowanie w cyklu rocznym - polegające na ustaleniu - w powiązaniu z zamierzeniami planowania pięcioletniego oraz bieżącymi zadaniami szkoleniowymi wojsk i potrzebami mobilizacyjnymi - sposobu i czasu realizacji przedsięwzięć związanych z powoływaniem żołnierzy rezerwy na ćwiczenia wojskowe.

Podstawę do planowania ćwiczeń wojskowych stanowią przydzielone limity osobowe i eksploatacyjne - materiałowe oraz ustalenia właściwych organów dowodzenia. W zakresie planowania ćwiczeń wojskowych żołnierzy rezerwy sporządza się i prowadzi następujące dokumenty:

1. Ramowy plan szkolenia rezerw osobowych, który opracowuje się na wszystkich szczeblach dowodzenia od oddziału przez związek taktyczny, okręg wojskowy, RSZ, DZJZ MON do Sztabu Generalnego WP, w celu skoordynowania i skutecznego kierowania przedsięwzięciami związanymi z cyklicznością mobilizacyjnego rozwijania jednostek wojskowych i ich zgrywania w ramach ćwiczeń taktycznych lub specjalistycznych.

W pięcioletnim planie szkolenia rezerw osobowych ujmuje się krótkotrwałe ćwiczenia wojskowe z udziałem żołnierzy rezerwy na szczeblu pododdziałów oraz w ćwiczeniach pułkowych i dywizyjnych (dowódczo-sztabowych, szkieletowych i z oznaczonymi wojskami), w ćwiczeniach taktyczno-specjalnych, a także szkolenie doskonalące kadry rezerwy.

Podstawę do opracowania ramowego planu szkolenia rezerw osobowych stanowią:

a) ustalenia zawarte w wytycznych dla danej jednostki wojskowej (ZT, oddziału), cykliczność i zakres szkolenia rezerw osobowych w poszczególnych latach;

b) zadania dotyczące szkolenia rezerw osobowych i prowadzenia ćwiczeń mobilizacyjnych wynikające z ustaleń dyrektywnych oraz rozkazów i zarządzeń przełożonych;

c) własne zamierzenia mobilizacyjno-szkoleniowe i kontrolne;

d) zamierzenia zgłoszone przez szefów zainteresowanych instytucji centralnych MON oraz dowódców (szefów) rodzajów wojsk i służb sprawujących nadzór specjalistyczny.

2. Zapotrzebowanie - rozdzielnik na limit szkolenia żołnierzy rezerwy oraz limit środków transportowych przewidzianych do pobrania z gospodarki narodowej w danym roku jest drugim zasadniczym dokumentem planistycznym opracowywanym na szczeblach oddział - okręg wojskowy (RSZ, SZJZ MON). Sporządza się go w celu ustalenia dla potrzeb planistycznych wielkości tego limitu oraz racjonalnego jego podziału na poszczególne zamierzenia w każdym roku kalendarzowym.

Limit szkolenia żołnierzy rezerwy przewidzianych do powołania w ramach ćwiczeń mobilizacyjnych i mobilizacyjno-taktycznych, organizowanych z powołaniem uzupełnienia w trybie alarmowym planują i wydzielają:

- Zarząd Mobilizacji Uzupełnień Sztabu Generalnego WP - na ćwiczenia prowadzone przez Sztab Generalny WP i instytucje centralne MON;

- dowództwa okręgów wojskowych i rodzajów sił zbrojnych oraz dowództwo Zgrupowania Jednostek Zabezpieczenia MON i właściwy organ MSW - na ćwiczenia prowadzone przez te szczeble dowodzenia.

Sztab Generalny WP zbiera wszystkie zapotrzebowania, dokonuje kalkulacji (zsumowania) i występuje do Komisji Planowania Urzędu Rady Ministrów o przydzielenie limitu - środków finansowych. Po otrzymaniu limitu staje się jego centralnym dysponentem, planującym podział i wykorzystanie w siłach zbrojnych. Tak się dzieje w razie zmniejszenia lub nie przydzielenia środków finansowych na to przedsięwzięcie.

Limit szkolenia nie jest wyrażany w liczbach bezwzględnych, ponieważ różny jest czas trwania ćwiczeń wojskowych, na które powołuje się rezerwistów. Stąd też wyraża się go w przeliczeniu na trzymiesięczny okres szkolenia, tj. czas, na jaki można powołać żołnierzy rezerwy na ćwiczenia wojskowe w danym roku kalendarzowym. A więc z limitu wynoszącego tysiąc żołnierzy rezerwy można powołać na trzymięsięczny okres - tysiąc rezerwistów, lub przy odpowiednio zmniejszonym wymiarze czasu trwania ćwiczeń większą liczbę, np. na 30 dni - trzy tysiące.

3. Plan powołania żołnierzy rezerwy na ćwiczenia wojskowe jest dokumentem ujmującym przedsięwzięcia, związane z powoływaniem żołnierzy rezerwy na ćwiczenia wojskowe wynikające z ramowego planu szkolenia rezerw osobowych i planu szkolenia wojsk oraz z innych zamierzeń organizacyjnych realizowanych przez jednostki wojskowe w ciągu roku.

Plan powołania żołnierzy rezerwy na ćwiczenia wojskowe do jednostki wojskowej opracowuje się równolegle z planowaniem szkolenia na rok następny i składa do okręgu wojskowego z takim wyprzedzeniem, aby zachować ustawowy (trzymiesięczny) okres powiadamiania zakładu pracy o zamiarze powołania, wyprzedzający termin powołania żołnierza rezerwy na ćwiczenia wojskowe.

Podstawę do jego opracowania stanowią:

- przydzielony limit szkolenia żołnierzy rezerwy oraz wytyczne określające zasady jego wykorzystania;

- zadania związane z powoływaniem żołnierzy rezerwy na ćwiczenia wojskowe nakazane do realizacji przez przełożonych lub wynikające z dokumentów planu szkolenia wojsk szczebla nadrzędnego;

- własne przedsięwzięcia wynikające z założeń mobilizacyjnych i szkoleniowych, w tym głównie ramowego planu szkolenia rezerw osobowych;

- ustalenia dotyczące częstotliwości przeszkalania żołnierzy rezerwy i czasów trwania ćwiczeń wojskowych, wynikające z wytycznych Sztabu Generalnego WP w sprawie przygotowania rezerw osobowych.

Po zatwierdzeniu przez właściwych przełożonych planów powołania żołnierzy rezerwy na ćwiczenia wojskowe, jeden egzemplarz planu zwraca się odpowiednim jednostkom wojskowym.

Po otrzymaniu z nadrzędnego szczebla egzemplarza planu zatwierdzonego przez przełożonych jednostka wojska jest obowiązana:

1) sporządzić i przesłać do właściwych WKU - wyciągi z planu powołania żołnierzy rezerwy na ćwiczenia wojskowe, jak również bieżąco informować je o wszystkich zmianach związanych z aktualizacją przesłanych im wyciągów z tych planów;

2) przesłać każdorazowo do WKU, nie później niż na 30 dni przed rozpoczęciem ćwiczeń, zapotrzebowanie na powołanie żołnierzy rezerwy do odbycia ćwiczeń wojskowych.

Zgłaszających się żołnierzy rezerwy do odbycia ćwiczeń wojskowych przyjmuje się w jednostce na podstawie kart powołania i otrzymanych z WKU list żołnierzy rezerwy powołanych na ćwiczenia wojskowe, po uprzednim sprawdzeniu tożsamości poszczególnych osób. List tych nie sporządza się na żołnierzy rezerwy powoływanych do odbycia jednodniowych ćwiczeń wojskowych oraz powoływanych w trybie alarmowym.

Jednostki wojskowe są odpowiedzialne za wykonanie zadań własnych przewidzianych dla nich na polu walki, dlatego też czują się odpowiedzialne za wyszkolenie żołnierzy, mających etaty wojenne.

Szkolenie to stanowi integralną część działalności szkoleniowej dowództw, sztabów i wojsk, a jego celem jest przygotowanie żołnierzy rezerwy do pełnienia obowiązków na stanowiskach (funkcjach) przewidzianych dla nich w wojennej obsadzie etatowej jednostek wojskowych oraz zgranie pododdziałów i oddziałów w zespołowym wykonywaniu typowych zadań taktyczno-ogniowych i specjalistycznych.

Najskuteczniejszym sposobem osiągania celów szkoleniowych jest kompleksowe szkolenie w składzie etatowych pododdziałów szczebla kompanii - batalionu (równorzędnych) uzupełnianych żołnierzami rezerwy.

Zakres, formy, terminy oraz cele i tematykę szkoleniową ćwiczeń wojskowych z żołnierzami rezerwy określają dowódcy jednostek wojskowych, uwzględniając zadania określone przez szczebel nadrzędny, przydzielone limity i faktyczne potrzeby w tym zakresie oraz obowiązujące programy szkolenia.

Szkolenie rezerw osobowych prowadzi się w ramach ćwiczeń wojskowych, które w zależności od czasu trwania dzielą się na następujące rodzaje:

1) jednodniowe ćwiczenia wojskowe trwające:

- do 6 godzin - odbywane w czasie lub dniu wolnym od pracy;

- od 6- do 12 godzin - odbywane w dniu wolnym od pracy;

- do 24 godzin - rozpoczynające się w czasie wolnym od pracy w dniu poprzedzającym dzień wolny od pracy lub odbywane w dniach wolnych od pracy;

2) krótkotrwałe ćwiczenia wojskowe - trwające od 2 do 30 dni kalendarzowych;

3) długotrwałe ćwiczenia wojskowe - trwające od 31 do 90 dni kalendarzowych.

Celem ćwiczeń wojskowych żołnierzy rezerwy:

1) jednodniowych - jest nadanie im przydziałów mobilizacyjnych, zapoznanie z zadaniami wynikającymi z tych przydziałów oraz przeprowadzenie niektórych treningów specjalistycznych i strzelań z broni indywidualnej, a ponadto żołnierzy zajmujących stanowiska dowódców (szefów) - poinformowanie o istotnych zmianach organizacyjnych, sposobach osiągania wyższych stanów gotowości bojowej i nowych rodzajach uzbrojenia i sprzętu;

2) krótkotrwałych - doskonalenie w wykonywaniu zadań na stanowiskach (funkcjach) wynikających z nadanego przydziału mobilizacyjnego oraz zgrywanie pododdziałów, oddziałów i związków taktycznych w działaniach bojowych na współczesnym polu walki;

3) długotrwałych - doskonalenie i podwyższanie kwalifikacji oficerów, chorążych, podchorążych rezerwy i kandydatów na chorążych w ramach kursów doskonalenia i przekwalifikowania.

Żołnierze rezerwy niewyszkoleni odbywają ćwiczenia wojskowe krótkotrwałe lub długotrwałe. Żołnierze rezerwy wyszkoleni, z wyjątkiem kandydatów na podoficerów, chorążych lub oficerów i posiadaczy kart mobilizacyjnych, odbywają ćwiczenia jednodniowe i krótkotrwałe.

Krótkotrwałe ćwiczenia wojskowe prowadzi się nie częściej niż raz na 5 lat dla jednostek wojskowych (pododdziałów) formowanych przez bazy i ośrodki materiałowo-techniczne, ośrodki przechowywania sprzętu, a także jednostek tyłowych i technicznych oraz 1-2 razy w ciągu 5 lat dla pozostałych jednostek wojskowych (pododdziałów):

- w garnizonach - do 7 lub do 14 dni;
- na poligonach - do 14 lub do 21 dni.

Czas 7 lub 14 dni szkolenia w garnizonach zależy od charakteru jednostki (pododdziału), do której żołnierze rezerwy mają przydziały mobilizacyjne. Dla pododdziału o charakterze usługowym wystarczy 7 dni, a dla ogólnowojskowego lub rodzaju wojska - do 14 dni. Jeżeli szkolenie odbywa się na poligonie (do 21 dni), to w końcowym jego okresie pododdział może być włączony do ćwiczeń wyższego szczebla, np. brygady lub dywizji. Zajęcia programowe wynoszą 9-10 godzin dziennie.

Krótkotrwałe ćwiczenia wojskowe realizuje się głównie w okresie jesienno-zimowym (styczeń, luty, marzec, czerwiec, listopad, grudzień), natomiast jednodniowe ćwiczenia wojskowe w ciągu całego roku z wyjątkiem lipca i sierpnia.

Długotrwałe ćwiczenia wojskowe są organizowane w wymiarze 31-90 dni, głównie z żołnierzami rezerwy, będacymi kandydatami na podoficerów, chorążych lub oficerów; w innym zakresie - z podoficerami i szeregowymi rezerwy - tylko w wyjątkowych sytuacjach.

Niezależnie od tych ustaleń podoficerów i szeregowych rezerwy - specjalistów, mających przydziały mobilizacyjne i wymagających systematycznych treningów, można powoływać w ograniczonym zakresie według decyzji dowódców jednostek - jednak nie częściej niż 2-3 razy w ciągu 5 lat, w wymiarze 2-5 dni - do macierzystych jednostek wojskowych lub jednostek bazowych określonych przez sztaby okręgów wojskowych (RSZ), z wyjątkiem lat, w których planuje się ich udział w ćwiczeniach krótkotrwałych.

Cele ćwiczeń wojskowych żołnierzy rezerwy realizuje się w ramach szkolenia bojowego, którego najważniejszymi przedmiotami są: szkolenie taktyczne (taktyczno-specjalistyczne) oraz szkolenie ogniowe. Doskonalenie wiedzy i umiejętności z pozostałych przedmiotów szkolenia realizuje się pod-

czas ćwiczeń kompanijnych i batalionowych (równorzędnych). W czasie ćwiczeń wojskowych doskonali się przede wszystkim umiejętności żołnierzy rezerwy w wykonaniu zadań pozostawionych pododdziałom, oddziałom i związkom taktycznym, zgodnie z ich planowanym operacyjnym wykorzystaniem.

Ewidencję szkolenia żołnierzy rezerwy prowadzi się według ogólnie obowiązujących zasad; sprawozdania zaś opracowuje się i przesyła w ramach obowiązującego systemu sprawozdawczości.

Pytania uzupełniające

1. Na czym polega przygotowanie rezerw osobowych na potrzeby mobilizacyjne i wojenne sił zbrojnych?
2. Omów planowanie przygotowania żołnierzy rezerwy.
3. Jaki jest mechanizm nadawania przydziałów mobilizacyjnych żołnierzom rezerwy?
4. Scharakteryzuj ćwiczenia wojskowe żołnierzy rezerwy.

Bibliografia

1. Instrukcja o mobilizacyjnym rozwinięciu jednostek wojskowych (związki taktyczne, samodzielne oddziały), sygn. Szt. Gen. 1417/94.

2. Instrukcja o zabezpieczeniu mobilizacyjnego rozwinięcia jednostek wojskowych przez terenowe organy administracji wojskowej (WSzW, WKU). sygn. Szt. Gen. 1419/94.

3. Zbiór przepisów dotyczących powoływania żołnierzy rezerwy na ćwiczenia wojskowe oraz zasad ich szkolenia, sygn. Szt. Gen. 1172/84.

4. Wytyczne w sprawie terytorialnego gromadzenia podoficerów i szeregowych rezerwy na potrzeby mobilizacyjne sił zbrojnych, sygn. Szt. Gen. 1300/87.

5. Wytyczne w sprawie przygotowania rezerw osobowych na potrzeby mobilizacyjne sił zbrojnych oraz ich szkolenia w ramach ćwiczeń wojskowych, sygn. Szt. Gen. 1385/90.

6. Ustawa z 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (DzU z 1992 r., nr 4, poz. 16).

7. Rozporządzenie MON z 20 maja 1992 r. w sprawie odbywania ćwiczeń wojskowych przez żołnierzy rezerwy (DzU, nr 45, poz. 202).

13. ZAŁOŻENIA I ORGANIZACJA WOJENNEGO SYSTEMU UZUPEŁNIANIA SIŁ ZBROJNYCH (WOJSK)

Nieuchronnym następstwem wojen są straty, które ponoszą społeczeństwa, w tym ich siły zbrojne. Każdy kraj uczestniczący w konflikcie zbrojnym zmierza do odniesienia zwycięstwa nad przeciwnikiem. Cel ten osiąga się jedynie przez zdecydowane rozbicie sił zbrojnych przeciwnika, toteż wojny powodują straty w stanie osobowym i sprzęcie walczących wojsk, nazywane stratami bojowymi.

Straty w stanie osobowym powstałe w wyniku działań bojowych przeciwnika nazywa się stratami ludzkimi - bojowymi. Wielkość oraz rozłożenie w czasie i przestrzeni tych strat zależy od wielu czynników, w tym od rodzaju działań, stopnia natężenia walk, liczebności wojsk, ich wyposażenia materiałowo-technicznego (w tym w środki ochrony), siły ognia środków rażenia, miejsca w ugrupowaniu bojowym, wyszkolenia wojsk czy wreszcie sprawności dowodzenia, możliwości wojskowej służby zdrowia itd.

Straty bojowe dotyczące ludzi dzielą się na: **bezpowrotne** (zabici i zaginieni, przy czym straty bezpowrotne obejmujące zaginionych, wziętych do niewoli czy internowanych określa się jako straty warunkowe) oraz **sanitarne** obejmujące rannych oraz porażonych i chorych żołnierzy, których uszkodzenie ciała lub choroba powstały na skutek udziału w działaniach bojowych, powodując niezdolność do walki na czas nie krótszy niż jedna doba. Przyjmuje się, że straty sanitarne stanowią około 2/3 ogólnej liczby strat.

Oddzielną grupę stanowią chorzy na choroby somatyczne oraz z urazami powstałymi bez związku z walką, określane jako straty sanitarne niebojowe.

W historii ludzkości od czasów starożytnych do współczesnych, w ponad 14 600 wojnach przelało krew i poniosło śmierć ponad 3640 mln ludzi, z tego znaczną większość stanowili żołnierze walczących wojsk. Smutną prawidłowością jest to, że w miarę zwiększania się liczebności wojsk oraz rozwoju ilościowego i jakościowego środków walki w kolejnych wojnach i konfliktach zbrojnych zwiększały się straty w stanie osobowym spowodowane działaniami bojowymi nieprzyjaciela, głównie użyciem przez niego środków rażenia, które w wojnach światowych XX wieku sięgały już milionów ofiar.

13.1. Prognozowane straty wojsk operacyjnych w działaniach bojowych

Podstawową przesłanką budowy systemu uzupełniania wojsk w czasie wojny są prognozowane straty w stanie osobowym wojsk w wyniku działań bojowych. Prognozowanie strat to przewidywanie ich wielkości w przyszłych działaniach wojennych.

Jest ono zagadnieniem ogromnie złożonym, gdyż wymaga uwzględnienia wielu czynników, często trudnych do precyzyjnego określenia. Sądzi się, że przy tak wielu niewiadomych, prognozowanie strat wojsk powinno odnosić się w mniejszym stopniu do charakteru oraz kierunków działań, w większym zaś do czasu ich prowadzenia (np. pierwsze dwa tygodnie wojny, pierwszy miesiąc wojny).

Uwzględniając obecny stan ilościowy i jakościowy środków rażenia będących u potencjalnych przeciwników, jak też warunki prowadzenia współczesnych operacji i liczby użytych sił, zakłada się następujące średnie dobowe straty wojsk w stanie osobowym (w procentach) w różnych rodzajach (okresach) działań (tabela 13.1).

Kalkulacje strat przyjęto dla dwóch tygodni wojny jako najtrudniejszego pod względem funkcjonowania systemu uzupełniania (strategiczne rozwinięcie sił zbrojnych, uruchomienie systemu, weryfikacja faktycznych strat wojsk oraz potrzeb uzupełnieniowych). W dalszym okresie działania wojenne mogą być kontynuowane bądź zaczną wygasać na skutek działania różnych czynników [1].

Za podstawową jednostkę kalkulacyjną w zakresie określania przewidywanych strat wojsk operacyjnych (korpusu, OW), a także wojsk lądowych w całości przyjęto dywizję zmechanizowaną. Z przyjętych, prognozowanych strat wynika, że dywizja może prowadzić działania bojowe przez 5 dni walk (straty 25-35 proc) do czasu zachowania 70 proc. ukompletowania stanem osobowym.

Doświadczenia drugiej wojny światowej oraz wnioski z ćwiczeń wskazują na to, ze zakładany potencjał dywizji utrzymuje się do chwili zachowania 70 proc. ukompletowania stanem osobowym w stosunku do etatu. Poniżej tego wskaźnika dywizji należy odpowiednio ograniczyć zadania bojowe (szerokość pasa działania, głębokość zadań, czas działania). Możliwości czasowe pozwalające dywizji zachować wspomniany potencjał wynoszą 5-6 dób i dla takiego okresu można prognozować straty dywizji [2]. Na podobnych zasadach prognozuje się straty dla brygad ogólnowojskowych.

Sumując średnie straty dobowe ZT i samodzielnych jednostek określa się średnie straty dobowe korpusu. Podczas dwóch tygodni operacji obronnej straty mogą sięgać 28-35 proc. stanu etatowego.

W odniesieniu do wojsk korpusu (ZO) prognozowane dla nich średnie straty dobowe są znacznie niższe w porównaniu ze ZT z dwóch względów:

- część sił korpusu (ZO) będzie wykonywała zadania obronne na pomocniczym kierunku;

- w składzie korpusu (ZO) występuje znaczna liczba samodzielnych jednostek o różnym charakterze (zabezpieczenia dowodzenia, inżynieryjne, artyleryjskie, obrony przeciwlotniczej, logistyki itp.), rozmieszczonych na różnej głębokości ugrupowania. Wystąpią w nich zróżnicowane straty. Dla tej grupy jednostek przyjęto średnie straty dobowe w wysokości 1,5-2 proc. stanu etatowego. Sumując straty korpusu (ZO) oraz wojsk poszczególnych OW straty wojsk lądowych wyniosą około 17-25 proc. stanu osobowego (za okres dwóch tygodni), w tym w odniesieniu do wojsk operacyjnych 28-35 proc. zaś wojsk OT - 7-21 procent.

Straty tego rzędu oznaczają, że po dwóch tygodniach wojny ukompletowanie wojsk operacyjnych stanem osobowym wyniesie 65-72 proc., wojsk OT zaś - 79-93 procent. Przy takim stanie ukompletowania niezbędne będzie zasilenie uzupełnieniami wojsk operacyjnych w celu zwiększenia ich

---

[1] Założenia systemu bezpieczeństwa zbiorowego w Europie pozwalają sądzić, że po zatrzymaniu sił przeciwnika, które rozpoczęły agresję, zostanie on zmuszony środkami pokojowymi do jej zaprzestania. Zatem konflikty zbrojne powinny mieć raczej charakter krótkotrwały, a działania bojowe będą prowadzone środkami konwencjonalnymi. Na takich przewidywaniach oparto prognozowanie strat w naszych siłach zbrojnych.

[2] Znajdując się 3 doby w pierwszym rzucie korpusu na głównym wysiłku obrony poniesie ona straty w wysokości 3 x (6-8) = 18 - 24% oraz do 3 dób w drugim rzucie: 3 x (3-5) = 9-15%. Ogółem straty w okresie 6 dób mogą sięgać 27-39%, w stosunku do stanu etatowego. Broniąc się na pomocniczym kierunku w okresie 6 dób, może ponieść straty w granicach: 6x (4-6) = 24-36%. Znajdując się 3 doby w odwodzie: 3 x (3-5) = 9-15% oraz przewidując dla niej udział w przeciwuderzeniu - w ciągu 2 dób (straty w tym czasie mogą wynieść 16-20 %) ogółem w ciągu 5 dni walki straty mogą wynieść 25-35%.

Tabela 13.1

ZESTAWIENIE PROGNOZOWANYCH STRAT WOJSK LĄDOWYCH

Rodzaj działań		Wysokość prognozowanych strat dobowych (w %)					
		związek taktyczny	samodzielne jedn. ZO	za związek operacyjny	jednostki wojsk OT	za wojska OW	wojska lądowe
Obrona	w pierwszym rzucie na głównym wysiłku	6 - 8	1,5 - 2	2 - 2,5	0,5 - 1,5	2 - 2,5	1,2 - 1,8
	w pierwszym rzucie na pomocniczym kierunku	4 - 6					
	w drugim rzucie (odwodzie)	3 - 5				1,5 - 2	
działania zaczepne (kontratak, przeciwuderzenie)		8 - 10	2 - 3	3 - 5			
przegrupowanie		0,5 - 1	0,5 - 1				
wielkość strat w ciągu dwóch tygodni działań wojennych				28-35 (do 42%)	7 - 21	21-28 / 28-35	17 - 25

Prognozowanie straty wojsk rodzajów sił zbrojnych (WLOP) przyjmuje się tak jak dla samodzielnych jednostek związku operacyjnego (ZO)

potencjału bojowego, wojsk OT zaś będzie wymagać uzupełnienia w ograniczonym zakresie, tzn. stanowisk newralgicznych dla utrzymania wspomnianego potencjału.

Zakres prognozowanych strat nie pozwoli na pełne uzupełnienie wojsk w kalkulacyjnym czasie dwóch tygodni wojny, gdyż wymagałoby to nadmiernej rozbudowy systemu. Badania wskazują na możliwość uzupełnienia w tym czasie połowy przewidywanych strat, co pozwoli wojskom operacyjnym zachować ukompletowanie stanem osobowym w wysokości 82-86 proc. stanu etatowego, wojskom OT zaś - powyżej 86 procent.

Związki taktyczne i jednostki bojowe związku operacyjnego będą wymagać uzupełnienia w wysokości niezbędnej do zachowania ustalonego potencjału bojowego: w obronie w pierwszym rzucie na głównym wysiłku około 75-80 proc. stanu etatowego, na kierunku pomocniczym lub w drugim rzucie - 70-75 proc.; w działaniach zaczepnych (kontratak, przeciwuderzenie) - 80-85 procent.

To założenie stanowi punkt wyjścia dla określenia pojemności systemu uzupełnienia w początkowym okresie wojny. Przez pojemność systemu rozumie się jego zdolność dysponowania taką liczbą uzupełnień, która pozwoli pokryć w wojskach operacyjnych nie mniej niż połowę prognozowanych strat w początkowym okresie wojny, najtrudniejszym z punktu widzenia zadań uzupełnieniowych. Stosownie do przyjętych założeń powinna ona wynosić nie mniej niż 45 tys. - 56 tys. żołnierzy (stanowi to równowartość 14-18 proc. stanu wojsk operacyjnych, a zarazem 3-4 proc. stanu wojsk lądowych). Pojemność systemu określa liczbę oraz wydajność źródeł uzupełnienia i rzutuje na ich strukturę organizacyjną.

13.2. System uzupełniania wojsk po poniesieniu strat w czasie działań wojennych

Uzupełnianie wojsk po poniesieniu przez nie strat osobowych odbywa się w ramach specjalnie przygotowanego systemu, który obejmuje wewnętrznie skoordynowany układ elementów organizacyjnych tworzących jego strukturę, a także zasady regulujące ich funkcjonowanie w zakresie wykonania zadań związanych z uzupełnianiem wojsk oraz wydzielone rezerwy osobowe i środki materiałowe zapewniające ciągłość jego działania w czasie wojny (załącznik 29).

System uzupełniania wojsk po poniesionych stratach w czasie wojny jest już przygotowywany w czasie pokoju. W ramach tego systemu realizuje się wiele przedsięwzięć organizacyjno-mobilizacyjnych, do których można zaliczyć następujące:

- przygotowanie (gromadzenie) niezbędnych zasobów wyszkolonych rezerw osobowych (głównie kategorii II) z przeznaczeniem do uzupełniania wojsk po poniesieniu strat w czasie działań wojennych;
- planowanie wykorzystania zgromadzonych zasobów rezerw osobowych na potrzeby uzupełnieniowe (określenie dziennych limitów wg SW i grup osobowych dla poszczególnych WKU);
- przygotowanie bazy zapewniającej rozwinięcie i funkcjonowanie struktur organizacyjnych systemu w czasie wojny;
- gromadzenie sił i środków na potrzeby materiałowo-technicznego zabezpieczenia dosyłanych uzupełnień do wojsk operacyjnych.

W czasie wojny zadaniem systemu jest zapewnienie dopływu wyszkolonych rezerw osobowych do wojsk w celu utrzymania w związkach taktycznych i oddziałach właściwego składu osobowego, stanowiącego jeden ze składników potencjału bojowego wojsk. Cel ten osiąga się przez:

- powoływanie żołnierzy rezerwy do czynnej służby wojskowej w czasie wojny (zgodnie z ustalonymi limitami);
- systematyczne kierowanie do wojsk grup uzupełnienia na podstawie zgłoszonych zapotrzebowań przez dowódców danego szczebla dowodzenia;
- przyjęcie i rozdział uzupełnień w związkach operacyjnych i taktycznych;
- uzupełnianie podstawowych stanowisk w oddziałach i samodzielnych pododdziałach oraz okresowe uzupełnianie pozostałych specjalności, aby zapewnić ukompletowanie niezbędne do prowadzenia aktywnych działań bojowych;
- w miarę potrzeby szkolenie żołnierzy rezerwy niewyszkolonych, planowanych na dalsze uzupełnianie wojsk i nowe formowania.

Stosownie do realizowanych zadań uzupełnieniowych jest dostosowana struktura organizacyjna systemu uzupełniania wojsk w czasie wojny. Obejmuje ona następujące elementy:

- rejonowe punkty zbiórki (RPZb), występujące w wojennej strukturze wojskowych komend uzupełnień (WKU);
- ośrodki zapasowe, stanowiące główne ogniwo systemu (organ wykonawczy sztabu OW);
- pododdziały zapasowe brygad, dywizji, korpusów;
- pododdziały uzupełnienia formowane w ośrodkach szkolenia specjalistów;
- brygadowe oraz dywizyjne punkty rozdzielcze - organ wykonawczy sztabu ZT (wchodzą w skład pododdziałów zapasowych tych szczebli dowodzenia);
- pododdziały uzupełnienia kadrowego pozostające w dyspozycji organów kadrowych OW i szczebla centralnego;
- oficerskie grupy rezerwowe taktycznych i operacyjnych ogniw dowodzenia, a także terenowych organów administracji wojskowej;
- nieetatowe pododdziały uzupełnienia kadrowego, tworzone w uczelniach wojskowych.

13.3. Zadania oraz zasady funkcjonowania elementów systemu uzupełniania [1]

Rejonowe punkty zbiórki będące organami wykonawczymi WKU przyjmują i gromadzą żołnierzy rezerwy powołanych do czynnej służby wojskowej, przeznaczonych do uzupełnienia wojsk, oraz kierują ich do właściwych źródeł uzupełnienia (ośrodków zapasowych, ośrodków szkolenia specjalistów).

W sytuacji, gdy jest konieczne natychmiastowe uzupełnienie jednostek, RPZb przekazują uzupełnienie bezpośrednio jednostkom, jeżeli mają one możliwość wyekwipowania żołnierzy rezerwy we własnym zakresie.

[1] Schemat struktury funkcjonalnej systemu uzupełniania wojsk lądowych przedstawia załącznik 18.

Ośrodki zapasowe - organ wykonawczy sztabu OW w zakresie kierowania uzupełnień do jednostek okręgu oraz główny element w systemie uzupełniania. Do zadań ośrodków zapasowych należą: przyjmowanie grup uzupełnienia dosyłanych z RPZb, wyposażenie ich oraz uzbrojenie; przyjmowanie żołnierzy pododdziałów uzupełnienia formowanych w ośrodkach szkolenia specjalistów w celu dalszego rozesłania ich do jednostek; szkolenie doskonalące żołnierzy rezerwy; kierowanie do jednostek okręgu uzupełnień o określonym składzie oraz w ustalonych terminach; w miarę kierowania uzupełnień do jednostek, sukcesywne odtwarzanie swojego stanu zmiennego (pojemność ośrodka wynosi około 2000 żołnierzy stanu zmiennego, w tym 240 oficerów i chorążych).

Stosownie do składu wojsk, w okręgach wojskowych rozwija się 5-7 ośrodków zapasowych. Ogółem w 24 ośrodkach zapasowych znajdzie się około 48 tys. żołnierzy stanu zmiennego planowanych do uzupełnienia wojsk, co stanowi równowartość około 7 proc. stanu wojsk lądowych (operacyjnych i OT).

Pododdziały uzupełnienia formowane w ośrodkach szkolenia specjalistów są wspomagającym źródłem uzupełniania specjalistami rodzajów wojsk i służb, głównie w tzw. deficytowych specjalnościach. Kierują one uzupełnienie do jednostek za pośrednictwem ośrodków zapasowych. Po odesłaniu stanu zmiennego, odtwarzają go oraz kontynuują szkolenie rezerw.

Uwzględniając liczbę ośrodków szkolenia specjalistów (19) funkcjonujących w czasie wojny, istnieje możliwość skierowania do uzupełnienia wojsk jednorazowo około 3800 specjalistów, co w przybliżeniu stanowi równowartość dwóch ośrodków zapasowych.

Pododdziały zapasowe związków taktycznych i operacyjnych stanowią dyspozycyjne źródło uzupełniania, przeznaczone do doraźnego (awaryjnego) obsadzenia w jednostkach stanowisk i funkcji ważnych z punktu widzenia zachowania potencjału bojowego. Siłami tych pododdziałów wykonuje się zadania uzupełnieniowe w bardzo wąskim zakresie, ograniczonym do najniezbędniejszych potrzeb, do czasu dosłania do nich uzupełnienia ze źródeł rozmieszczonych w głębi (ośrodków zapasowych), tj. przez okres od półtorej do dwóch dób.

Pododdziały zapasowe przeznacza się następująco:

- kompanię zapasową brygady (stan zmienny około 150 żołnierzy, w tym 30 oficerów i chorążych) - do uzupełnienia pododdziałów wchodzących w skład brygady;

- kompanię zapasową dywizji [1] - na potrzeby uzupełnienia samodzielnych jednostek dywizji (bez uwzględniania brygad, które mają własne źródła uzupełniania);

- bataliony zapasowe korpusu (1-3 w poszczególnych okręgach wojskowych po około 330 żołnierzy, w tym 50 oficerów i chorążych, zależnie od składu wojsk) - do uzupełnienia samodzielnych jednostek korpusu, w poszczególnych wypadkach - również dywizji).

Wymienione pododdziały zapasowe występują w wojennej strukturze związków operacyjnych i taktycznych, dzięki sukcesywnemu odtwarzaniu stanu osobowego umożliwiają zachowanie ciągłości uzupełniania; o ich wykorzystaniu decyduje szef sztabu ZT (ZO).

Ogólna liczba żołnierzy stanu zmiennego w tych pododdziałach wyniesie około 12 tys., co stanowi równowartość około 5 proc. stanu etatowego wojsk operacyjnych.

---

[1] Docelowym rozwiązaniem będzie wprowadzenie do wojennej struktury organizacyjnej dywizji - batalionu zapasowego (stan zmienny około 230 żołnierzy, w tym 30 oficerów i chorążych).

- bataliony zapasowe WLOP, funkcjonujące na szczeblu korpusów (KOP, KL) oraz związków taktycznych, w liczbie 16 oraz bataliony zapasowe MW podporządkowane dowództwu MW (na czas działań bojowych mogą być podporządkowane dowódcom flotylli) - na potrzeby uzupełnienia jednostek wojskowych tych rodzajów sił zbrojnych.

Wymienione pododdziały zapasowe stanowią dyspozycyjne źródło uzupełniania jednostek rodzajów sił zbrojnych oraz są jednocześnie zasadniczym źródłem ich uzupełniania (wykonują zadania uzupełnieniowe, tak jak ośrodki zapasowe OW).

Dywizyjny (brygadowy) punkt rozdzielczy jest organem wykonawczym sztabu dywizji (brygady) w zakresie przyjmowania uzupełnień dosyłanych do dywizji (brygady) z ośrodków zapasowych oraz dalszego ich rozdziału do samodzielnych jednostek, wchodzących w skład dywizji (pododdziałów brygady). Funkcjonuje on w składzie pododdziału zapasowego.

Kompanię uzupełnienia kadrowego OW (RSZ) przeznacza się do uzupełnienia stanowisk w dowództwach i sztabach od pułku wzwyż. Do jej składu włącza się głównie kadrę zawodową, nie wykorzystaną w ramach przydziałów mobilizacyjnych i częściowo oficerów rezerwy, mających kwalifikacje do zajmowania wyższych stanowisk służbowych w sztabach pułków i brygad (stan kompanii - 120 oficerów).

Kompanię uzupełnienia kadrowego będącą w dyspozycji **organów kadrowych szczebla centralnego** wykorzystuje się do uzupełniania stanowisk służbowych w dowództwach i sztabach od szczebla brygady wzwyż. Do jej składu włącza się studentów ostatniego roku studiów AON, kadrę zawodową bez przydziałów mobilizacyjnych, kadrę uczelni wojskowych, częściowo także oficerów rezerwy przygotowanych do zajmowania stanowisk na tych szczeblach dowodzenia (stan kompanii - 150 oficerów).

Oficerskie grupy rezerwowe taktycznych i operacyjnych ogniw dowodzenia organizuje się i szkoli w wyższych szkołach oficerskich (spośród kadry tych uczelni). Grupy te wykorzystuje się do zespołowego odtwarzania obezwładnionych dowództw i sztabów brygad rodzajów wojsk (4 grupy), dywizji (2 grupy) i korpusu (1 grupa).

Oficerskie grupy rezerwowe TOAW organizują i szkolą szefowie (komendanci) tych organów do wzmocnienia grup operacyjnych, funkcjonujących w zapasowych punktach pracy, w razie obezwładnienia tych organów w stałych miejscach dyslokacji. Do składu grup przeznacza się głównie byłych żołnierzy zawodowych, w przeszłości pełniących służbę w TOAW.

Nieetatowe pododdziały uzupełnienia kadrowego tworzy się w akademiach wojskowych i WSO z absolwentów ostatniego roku szkolenia oraz kursów doskonalenia organizowanych w tych uczelniach. Wykorzystuje się ich do odtworzenia pododdziałów uzupełnienia kadrowego okręgów wojskowych lub szczebla centralnego albo skierowuje bezpośrednio do jednostek wojskowych do obsadzenia stanowisk służbowych.

Ogółem w składzie źródeł uzupełnienia kadrowego znajduje się następująca liczba rezerw oficerskich:

- w dyspozycyjnych źródłach uzupełnienia - około 2300;
- w ośrodkach zapasowych wojsk lądowych - 6000;
- w pięciu kompaniach uzupełnienia kadrowego DK i OW - 630;
- w składzie sześciu OGR dywizji i brygad - 90.

Ogółem około 9000 oficerów i chorążych.

Związki taktyczne i oddziały uzupełnia się bieżąco przez sukcesywne dosyłanie żołnierzy o odpowiednich SW do obsadzenia stanowisk, w których wystąpiły braki na skutek powstałych strat. Uzupełnienie bieżące odbywa się następująco:

- doraźnie (awaryjnie) do obsadzenia określonych stanowisk i funkcji siłami dyspozycyjnych źródeł uzupełniania. Ze względu na niewielką liczbę uzupełnień przekazywanych jednostkom, tę formę uzupełnienia stosuje się bezpośrednio w toku działań, jeśli pozwala na to sytuacja taktyczna;

- w sposób umożliwiający obsadzenie w oddziałach większości stanowisk i funkcji, w których występują braki w celu zwiększenia ukompletowania stanem osobowym i zachowania potencjału bojowego oddziałów. W tym wypadku kieruje się do jednostek uzupełnienia z głównych źródeł uzupełniania, tj. ośrodków zapasowych.

Do ZT kieruje się pododdziałów uzupełnienia, a do oddziałów i samodzielnych pododdziałów - grupy uzupełnienia wydzielane z ośrodków zapasowych. Najczęściej dosyła się je za pośrednictwem dywizyjnych brygadowych punktów rozdzielczych (pododdziałów zapasowych tego szczebla dowodzenia) oraz pododdziałów zapasowych korpusu.

W uzasadnionych sytuacjach uzupełnienia kieruje się bezpośrednio do oddziałów, jeśli zapewnia to korzystniejsze warunki przekazania im uzupełnień (bliskość źródeł uzupełnienia, krótszy czas dosłania uzupełnień). Taki sposób działania obowiązuje również w odniesieniu do jednostek rodzajów sił zbrojnych i wojsk obrony terytorialnej.

Z zestawienia pojemności wymienionych źródeł uzupełnienia wojsk stanem osobowym wynika, że mogą one uzupełnić w początkowym okresie wojny zakładane potrzeby wojsk, potrzeby te prognozowane w liczbie 45 tys. - 56 tys. żołnierzy; założona pojemność źródeł uzupełnienia wynosi natomiast ogółem około 64 tys. żołnierzy.

Należy zatem sądzić, że przy założonych zasadach uzupełniania wojsk, system uzupełniania powinien sprostać potrzebom, tym bardziej że można zwiększyć możliwości systemu (jego wydajność) przez odtworzenie stanu zmiennego niektórych źródeł uzupełnienia.

13.4. Uzupełnianie wojsk w toku prowadzonych działań bojowych

Związki taktyczne mogą prowadzić walkę obronną mając zmniejszone składy osobowe. Ukompletowanie ZT pierwszego rzutu operacyjnego organizujących obronę na kierunku głównego wysiłku nie powinno być mniejsze niż 75 proc. stanu etatowego, organizujących zaś obronę na kierunkach pomocniczych lub w drugim rzucie (odwodzie) - powinno wynosić co najmniej 70 procent. Wskaźniki te odnoszą się do określonych etapów walki obronnej, z wyjątkiem przeciwuderzenia, dla którego powinny być znacznie wyższe. Jeśli chodzi o uzupełnianie wojsk, oznacza to, że broniące się ZT mogą w toku operacji otrzymywać mniejszą liczbę uzupełnień bez obniżenia ich zdolności do stawiania oporu przeciwnikowi.

W czasie bitwy obronnej o utrzymanie taktycznej strefy obrony główny wysiłek uzupełniania skupia się najpierw na ZT i odwodach powstrzymujących natarcie przeciwnika na głównych kierunkach uderzeń, a następnie na jednostkach planowanych do wykonania przeciwuderzenia siłami okręgu wojskowego (korpusu). Siłom przewidzianym do przeciwuderzenia, zapewnia się możliwie największe

ukompletowanie składem osobowym; nie powinno ono być niższe niż około 80 proc. stanu etatowego. W dużej mierze odbywa się to kosztem pozostałych jednostek, które w tym czasie uzupełnia się odpowiednio do możliwości, z uwzględnieniem ich miejsca w ugrupowaniu operacyjnym oraz wykonywanych zadań.

W działaniach obronnych uzupełnianie wojsk może odbywać się bez wyprowadzania ich z walki. W okresach mniejszego natężenia działań bojowych można wykorzystać ograniczoną widoczność oraz maskujące właściwości terenu i uzupełniać ZT pierwszego rzutu, docierając z uzupełnieniami nawet do drugich rzutów oddziałów znajdujących się w bezpośredniej styczności z przeciwnikiem. W pierwszej kolejności wykorzystuje się ośrodki zapasowe rozmieszczone najbliżej broniących się wojsk, aby wykorzystać ich zasoby uzupełnień, zanim utracą zdolność do realizacji zadań uzupełnieniowych w razie włamania się przeciwnika w ugrupowanie obronne.

Jednym z ważniejszych zadań w operacji obronnej jest uzupełnianie ZT i odwodów specjalnych przewidzianych do wykonania przeciwuderzenia. Zadania uzupełnieniowe realizuje się głównie w okresie organizacji przeciwuderzenia. W tym czasie zapewnia się również pełne odtworzenie stanu zmiennego pododdziałów zapasowych brygad i dywizji uczestniczących w przeciwuderzeniu, a także korpusu, jeśli przewiduje się jego udział w przeciwuderzeniu. Pododdziały zapasowe ZT przegrupowuje się na kierunkach głównego uderzenia tych związków bezpośrednio za oddziałami pierwszego rzutu, aby jak najbardziej zbliżyć do nich uzupełnienia.

W sztabach okręgów wojskowych do realizacji zadań wynikających z funkcji kierowania na czas wojny przygotowuje się zespół kierowania uzupełnianiem wojsk. Obowiązkiem zespołu jest znajomość strat wojsk OW oraz ukompletowania jednostek składem osobowym, aktualnych możliwości źródeł uzupełniania oraz rozmieszczenia zasobów rezerw osobowych na obszarze OW.

Do zadań zespołu kierowania uzupełnieniem należą następujące przedsięwzięcia:

- opracowywanie i przedstawianie szefowi sztabu OW propozycji dotyczących głównego wysiłku uzupełniania wojsk na danym etapie operacji obronnej, kolejności ich uzupełniania, a także rozdziału uzupełnień;

- przekazywanie podległym organom wykonawczym (komendanta ośrodków zapasowych, szefom WSzW), decyzji szefa sztabu OW dotyczących uzupełniania wojsk oraz wykorzystania zasobów rezerw osobowych do odtworzenia stanu zmiennego źródeł uzupełniania, a także sprawowania nadzoru nad realizacją tych zadań;

- kierowanie bieżącą realizacją zadań uzupełnieniowych.

Sztaby związków taktycznych kierują bieżącą realizacją zadań uzupełnieniowych. Zadania te polegają na doraźnym uzupełnianiu podległych jednostek (pododdziałów brygady) rezerwami utrzymywanymi w pododdziale zapasowym, odtwarzaniu stanu zmiennego tego pododdziału, rozdziale uzupełnień dosyłanych z głębi kraju (z ośrodków zapasowych), a także zgłaszaniu nadrzędnemu organowi dowodzenia potrzeb uzupełnieniowych. Bezpośrednio działalnością tą kieruje szef sztabu ZT. Jego organem wykonawczym są: dowódca pododdziału zapasowego oraz komendant punktu rozdzielczego.

W wypadku wydzielenia z okręgu wojskowego korpusu do wykonania zadań poza strefą odpowiedzialności okręgu kierowanie uzupełnieniem podległych wojsk przejmuje sztab korpusu. Jego rola sprowadza się głównie do zgłaszania sztabowi OW potrzeb uzupełnieniowych i decydowania o wykorzystaniu doraźnych uzupełnień - batalionów zapasowych. Na szczeblu korpusu bowiem nie wystę-

puje punkt rozdzielczy, który przyjmowałby i rozdzielał uzupełnienia dosyłane do korpusu. Są one kierowane bezpośrednio do ZT; jeśli zaś są przeznaczone dla samodzielnych jednostek korpusu - do pododdziałów zapasowych korpusu, w których rozdziela się je do właściwych jednostek. Sztab korpusu już w czasie zgłaszania zapotrzebowań do sztabu OW dokonuje podziału uzupełnień, określając liczbę i skład pododdziałów (grup) uzupełnienia dla samodzielnych jednostek. W razie potrzeby sztab korpusu może skorygować te ustalenia.

Zakładając, że podczas działań w strategicznej strefie obrony będą malały możliwości systemu uzupełniania, głównie z powodu kurczenia się zasobów rezerw osobowych po opanowaniu przez przeciwnika części terytorium, a także obezwładnienia niektórych stacjonarnych elementów systemu - przewiduje się odtwarzanie obezwładnionych ośrodków zapasowych lub organizowanie ich w nowych miejscach, w których znajdują się zasoby rezerw osobowych oraz są warunki do szkolenia rezerw; sięganie po zasoby rezerw, które dotychczas nie były wykorzystywane (głównie ze względu na wiek oraz brak przeszkolenia); jak również przyspieszanie rotacji stanu zmiennego w pozostałych ośrodkach zapasowych. Sytuację tę należy traktować jako przejściową - do czasu poprawy ogólnego położenia wojsk.

W celu umożliwienia planowego, zgodnie z aktualnymi potrzebami uzupełnienia wojsk, poszczególne szczeble dowodzenia muszą dysponować na bieżąco niezbędnymi danymi o rzeczywistym stanie pododdziałów, oddziałów i związków taktycznych (związku operacyjnego) określającymi ich zdolność bojową.

W czasie działań bojowych sztaby gromadzą i analizują informacje o stratach wojsk oraz okresowo zgłaszają nadrzędnemu organowi dowodzenia zapotrzebowania na dosłanie uzupełnień. W codziennych meldunkach przekazują informacje o stratach oraz ukompletowaniu wojsk stanem osobowym, a w sprawozdaniach operacyjnych sporządzanych okresowo po wykonaniu określonych zadań - zestawienie strat i potrzeb w zakresie uzupełnienia wojsk (w formie załącznika do sprawozdania).

Meldunki i sprawozdania o stratach bojowych powinny zapewnić powzięcie decyzji co do czasu, kolejności, sposobu i rozmiarów uzupełnienia podległych wojsk.

Warunkiem sprawnego kierowania uzupełnieniem wojsk jest posiadanie na poszczególnych szczeblach dowodzenia pełnej dokumentacji, dotyczącej stanu ukompletowania wojsk (poniesionych stratach), organizacji uzupełnienia wojsk w wyniku poniesionych strat w czasie działań bojowych (plan uzupełniania) oraz ewidencji i sprawozdawczości. Wykaz podstawowych dokumentów planistycznych i roboczych sporządzanych i prowadzonych w oddziale uzupełnień i organizacji wojsk sztabu związku operacyjnego zawiera załącznik 31.

Pytania uzupełniające

1. Jakie elementy organizacyjne tworzą system uzupełniania wojsk po poniesionych stratach w czasie działań bojowych?

2. W jaki sposób realizuje się doraźnie uzupełnianie wojsk stanem osobowym w czasie działań bojowych?

3. Na czym polega zapewnienie ciągłości funkcjonowania systemu uzupełniania wojsk w czasie wojny?

Bibliografia

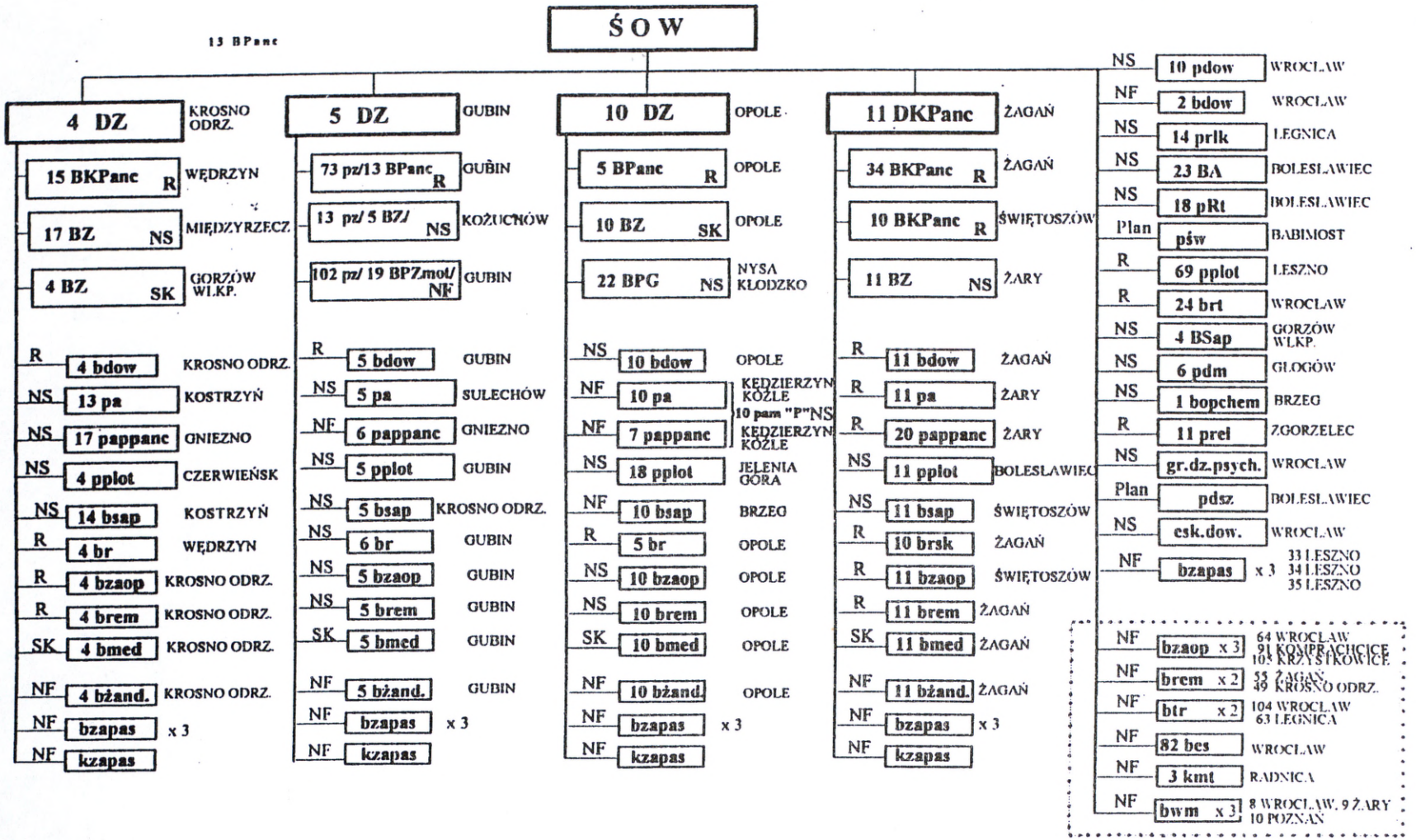
1. Biuletyn Informacyjny nr 1 (159), nr bibl. 0113/R.

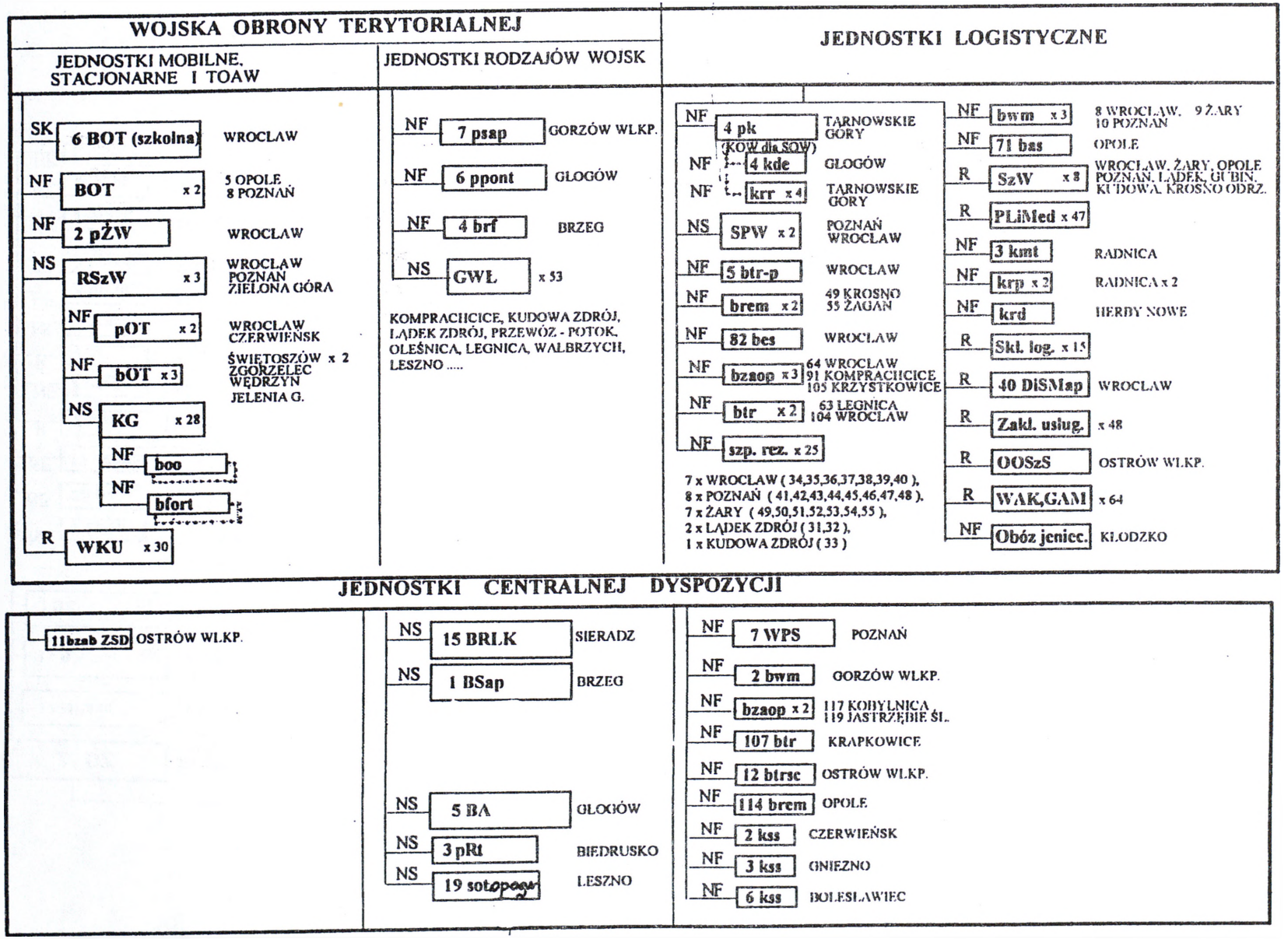
2. Górecki W., *Znowelizowany system uzupełniania SZ RP stanem osobowym w czasie wojny*, AON, Warszawa 1993, skrypt, nr bibl. pf 161/S.

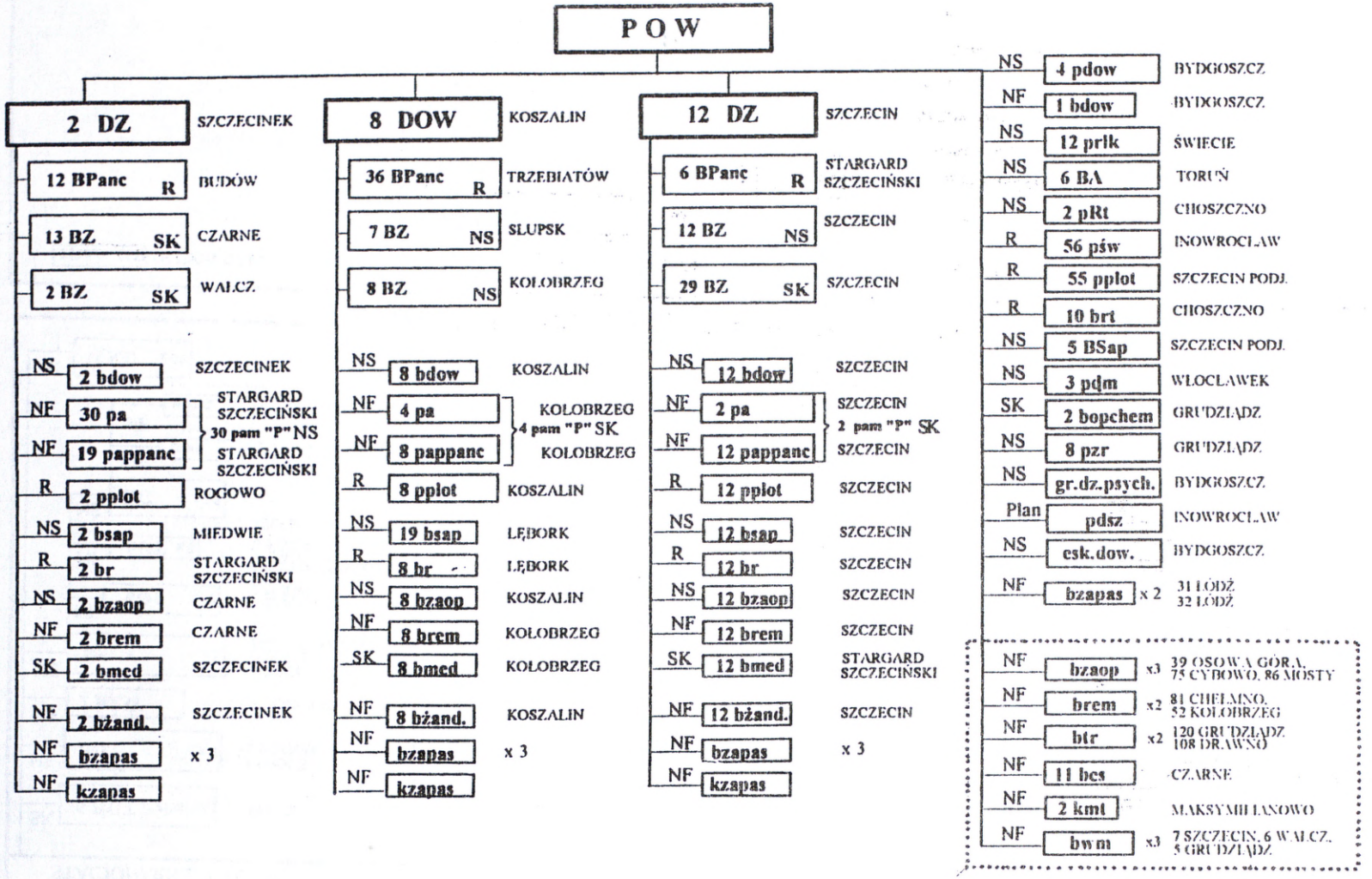
3. Górecki W., *Doskonalenie systemu uzupełniania SZ stanem osobowym w czasie wojny*, AON, Warszawa 1993, praca doktorska, nr bibl. pf 125/S.

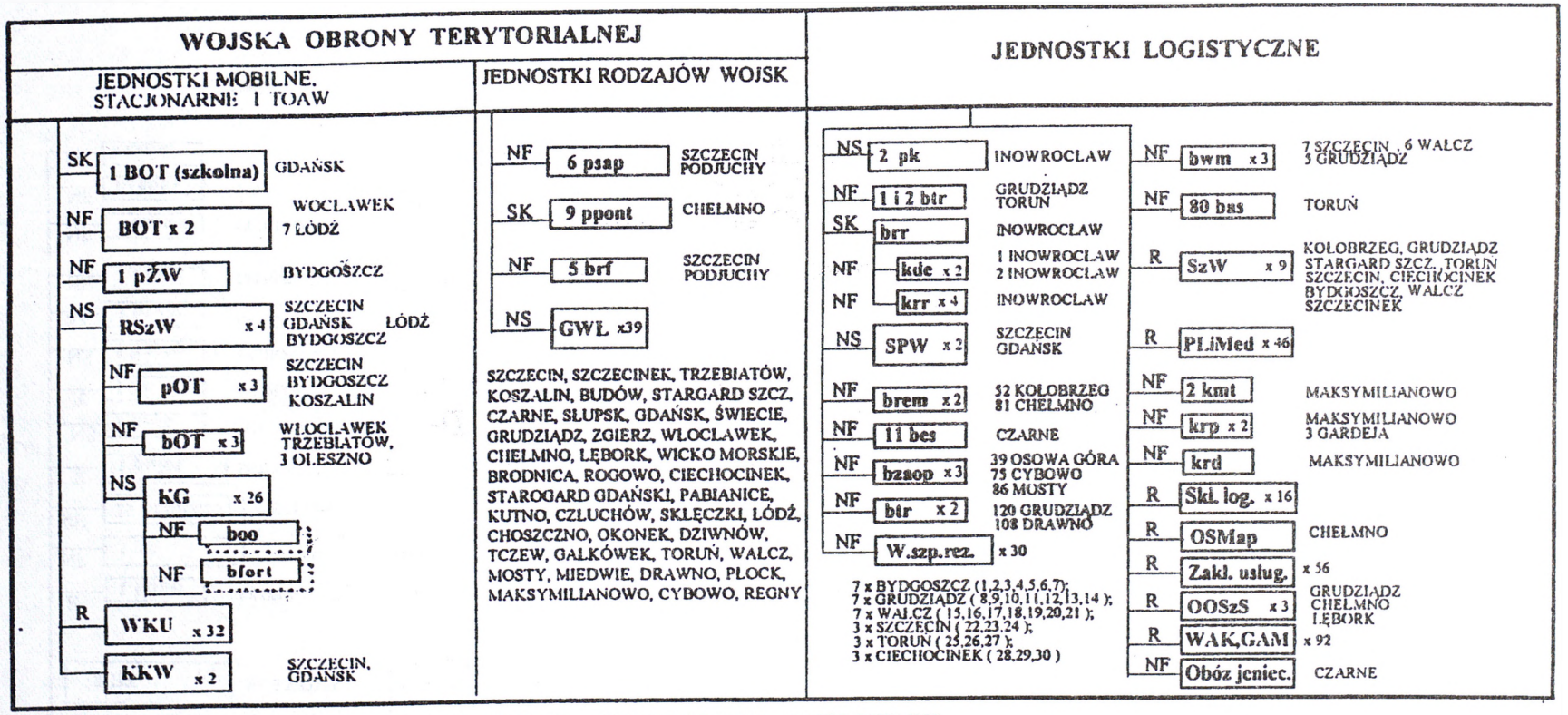
Załącznik 1

SKŁAD BOJOWY WOJSK LĄDOWYCH ŚLĄSKIEGO OKRĘGU WOJSKOWEGO

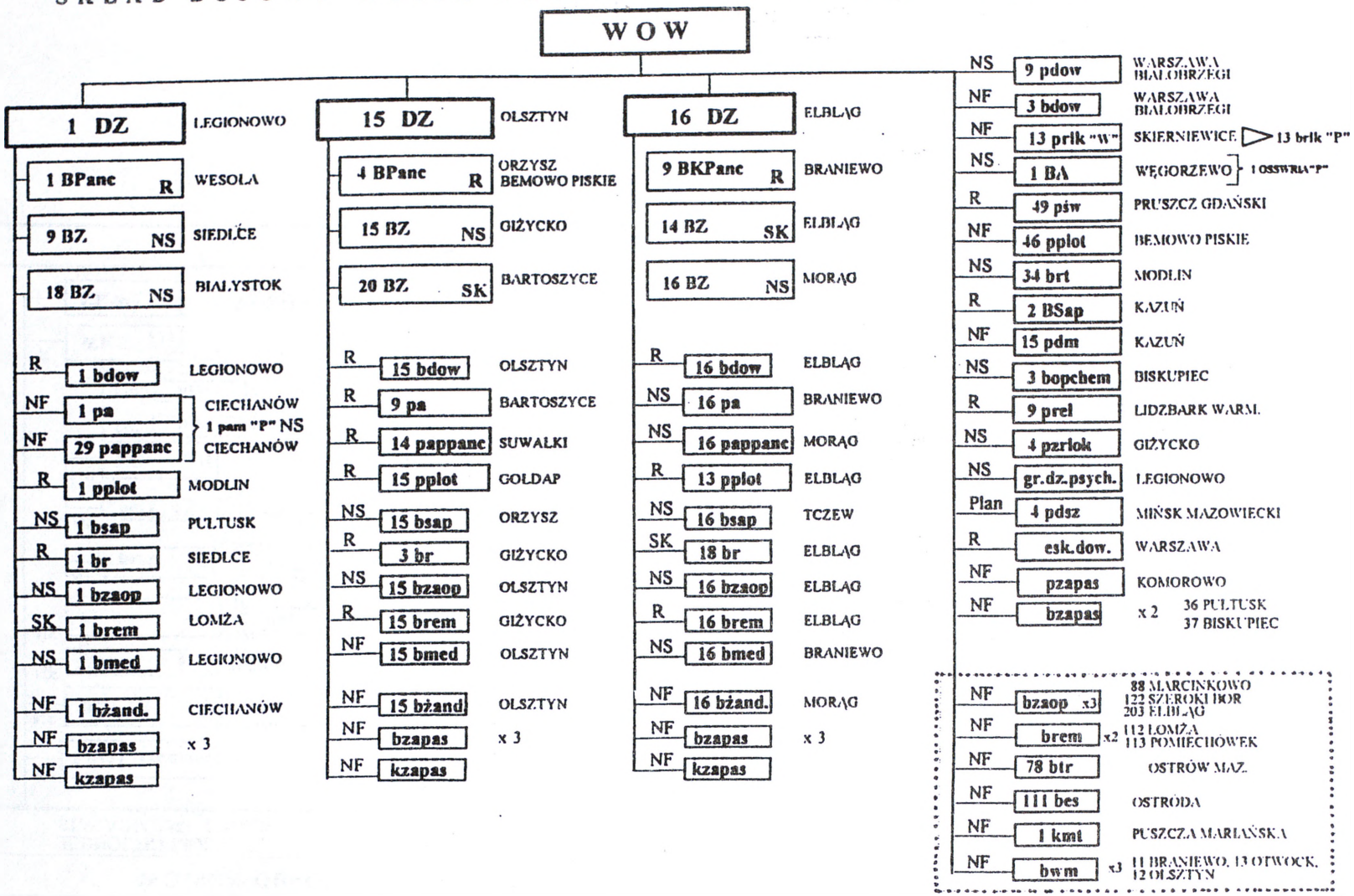

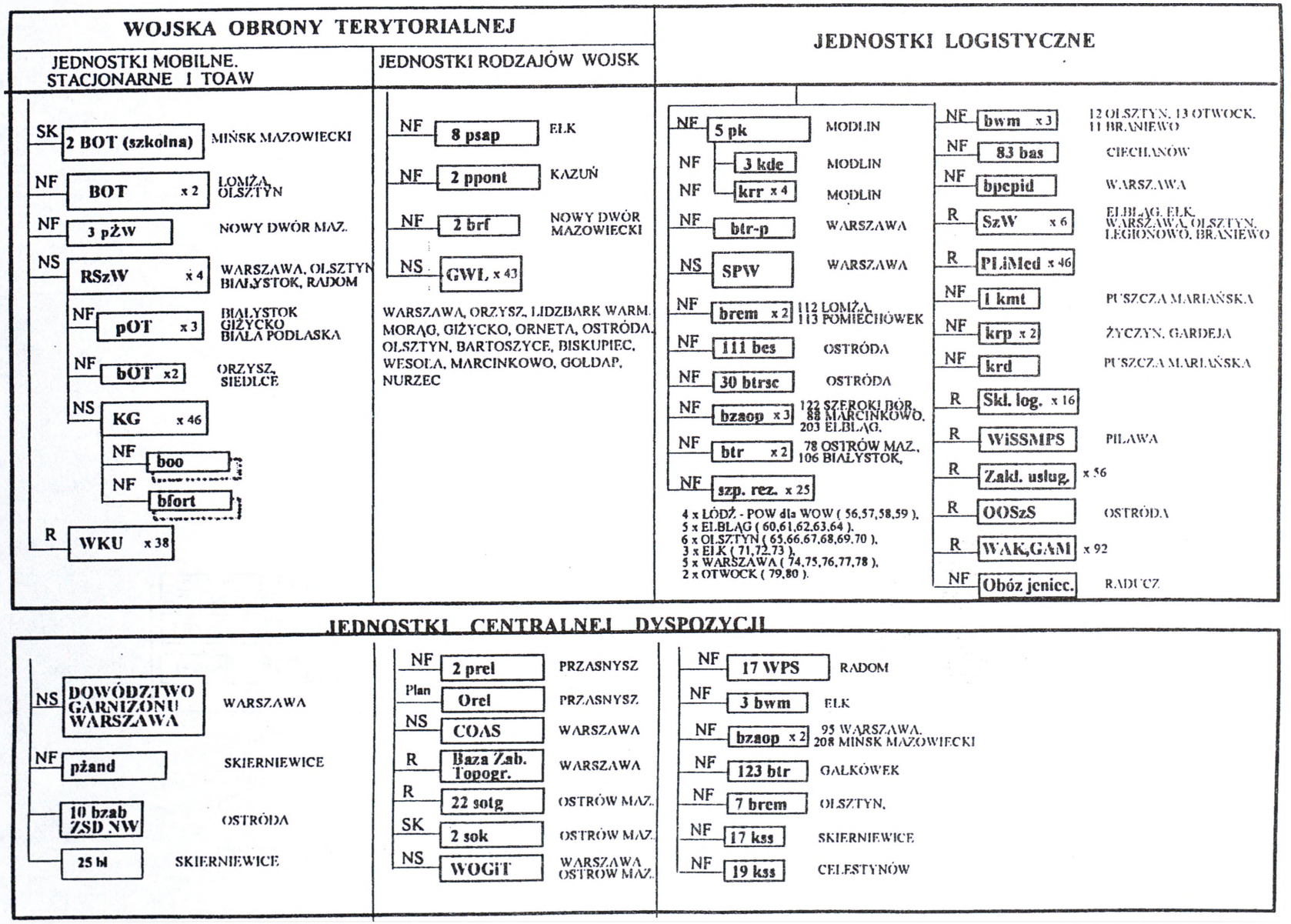

WOJSKA OBRONY TERYTORIALNEJ
JEDNOSTKI MOBILNE, STACJONARNE I TOAW
JEDNOSTKI RODZAJÓW WOJSK
JEDNOSTKI LOGISTYCZNE
SK 6 BOT (szkolna) WROCLAW
NF BOT x 2 5 OPOLE 8 POZNAŃ
NF 2 pŻW WROCLAW
NS RSzW x 3 WROCLAW POZNAŃ ZIELONA GÓRA
NF pOT x 2 WROCLAW CZERWIEŃSK
NF bOT x 3 ŚWIĘTOSZÓW x 2 ZGORZELEC WĘDRZYN JELENIA G.
NS KG x 28
NF boo
NF bfort
R WKU x 30
NF 7 psap GORZÓW WLKP.
NF 6 ppont GLOGÓW
NF 4 brf BRZEG
NS GWŁ x 53
KOMPRACHCICE, KUDOWA ZDRÓJ, LĄDEK ZDRÓJ, PRZEWÓZ - POTOK, OLEŚNICA, LEGNICA, WAŁBRZYCH, LESZNO .....
NF 4 pk TARNOWSKIE GÓRY
(KOW dla SOW)
NF 4 kde GLOGÓW
NF krr x 4 TARNOWSKIE GÓRY
NS SPW x 2 POZNAŃ WROCLAW
NF 5 btr-p WROCLAW
NF brem x 2 49 KROSNO 55 ŻAGAŃ
NF 82 bes WROCLAW
NF bzaop x 3 64 WROCLAW 91 KOMPRACHCICE 105 KRZYSTKOWICE
NF btr x 2 63 LEGNICA 104 WROCLAW
NF szp. rez. x 25
7 x WROCLAW (34,35,36,37,38,39,40),
8 x POZNAŃ (41,42,43,44,45,46,47,48),
7 x ŻARY (49,50,51,52,53,54,55),
2 x LĄDEK ZDRÓJ (31,32),
1 x KUDOWA ZDRÓJ (33)
NF bwm x 3 8 WROCLAW, 9 ŻARY 10 POZNAŃ
NF 71 bas OPOLE
R SzW x 8 WROCLAW, ŻARY, OPOLE POZNAŃ, LĄDEK, GUBIN, KUDOWA, KROSNO ODRZ.
R PLiMed x 47
NF 3 kmt RADNICA
NF krp x 2 RADNICA x 2
NF krd HERBY NOWE
R Skl. log. x 15
R 40 DiSMap WROCLAW
R Zakl. usług. x 48
R OOSzS OSTRÓW WLKP.
R WAK,GAM x 64
NF Obóz jenicc. KŁODZKO
JEDNOSTKI CENTRALNEJ DYSPOZYCJI
11bzab ZSD OSTRÓW WLKP.
NS 15 BRLK SIERADZ
NS 1 BSap BRZEG
NS 5 BA GLOGÓW
NS 3 pRt BIEDRUSKO
NS 19 sotopogr LESZNO
NF 7 WPS POZNAŃ
NF 2 bwm GORZÓW WLKP.
NF bzaop x 2 117 KOBYLNICA 119 JASTRZĘBIE ŚL.
NF 107 btr KRAPKOWICE
NF 12 btrsc OSTRÓW WLKP.
NF 114 brem OPOLE
NF 2 kss CZERWIEŃSK
NF 3 kss GNIEZNO
NF 6 kss BOLESŁAWIEC

POW
2 DZ
SZCZECINEK
12 BPanc R
BUDÓW
13 BZ SK
CZARNE
2 BZ SK
WALCZ
NS 2 bdow
SZCZECINEK
NF 30 pa
NF 19 pappanc
STARGARD SZCZECIŃSKI
30 pam "P" NS
STARGARD SZCZECIŃSKI
R 2 pplot
ROGOWO
NS 2 bsap
MIEDWIE
R 2 br
STARGARD SZCZECIŃSKI
NS 2 bzaop
CZARNE
NF 2 brem
CZARNE
SK 2 bmed
SZCZECINEK
NF 2 bżand.
SZCZECINEK
NF bzapas
x 3
NF kzapas
8 DOW
KOSZALIN
36 BPanc R
TRZEBIATÓW
7 BZ NS
SŁUPSK
8 BZ NS
KOŁOBRZEG
NS 8 bdow
KOSZALIN
NF 4 pa
NF 8 pappanc
KOŁOBRZEG
4 pam "P" SK
KOŁOBRZEG
R 8 pplot
KOSZALIN
NS 19 bsap
LĘBORK
R 8 br
LĘBORK
NS 8 bzaop
KOSZALIN
NF 8 brem
KOŁOBRZEG
SK 8 bmed
KOŁOBRZEG
NF 8 bżand.
KOSZALIN
NF bzapas
x 3
NF kzapas
12 DZ
SZCZECIN
6 BPanc R
STARGARD SZCZECIŃSKI
12 BZ NS
SZCZECIN
29 BZ SK
SZCZECIN
NS 12 bdow
SZCZECIN
NF 2 pa
NF 12 pappanc
SZCZECIN
2 pam "P" SK
SZCZECIN
R 12 pplot
SZCZECIN
NS 12 bsap
SZCZECIN
R 12 br
SZCZECIN
NS 12 bzaop
SZCZECIN
NF 12 brem
SZCZECIN
SK 12 bmed
STARGARD SZCZECIŃSKI
NF 12 bżand.
SZCZECIN
NF bzapas
x 3
NF kzapas
NS 4 pdow
BYDGOSZCZ
NF 1 bdow
BYDGOSZCZ
NS 12 prlk
ŚWIECIE
NS 6 BA
TORUŃ
NS 2 pRt
CHOSZCZNO
R 56 psw
INOWROCŁAW
R 55 pplot
SZCZECIN PODJ.
R 10 brt
CHOSZCZNO
NS 5 BSap
SZCZECIN PODJ.
NS 3 pdm
WŁOCŁAWEK
SK 2 bopchem
GRUDZIĄDZ
NS 8 pzr
GRUDZIĄDZ
NS gr.dz.psych.
BYDGOSZCZ
Plan pdsz
INOWROCŁAW
NS esk.dow.
BYDGOSZCZ
NF bzapas x 2
31 ŁÓDŹ
32 ŁÓDŹ
NF bzaop x3
39 OSOWA GÓRA, 75 CYBOWO, 86 MOSTY
NF brem x2
81 CHEŁMNO, 52 KOŁOBRZEG
NF btr x2
120 GRUDZIĄDZ 108 DRAWNO
NF 11 bcs
CZARNE
NF 2 kmt
MAKSYMILIANOWO
NF bwm x3
7 SZCZECIN, 6 WALCZ, 5 GRUDZIĄDZ

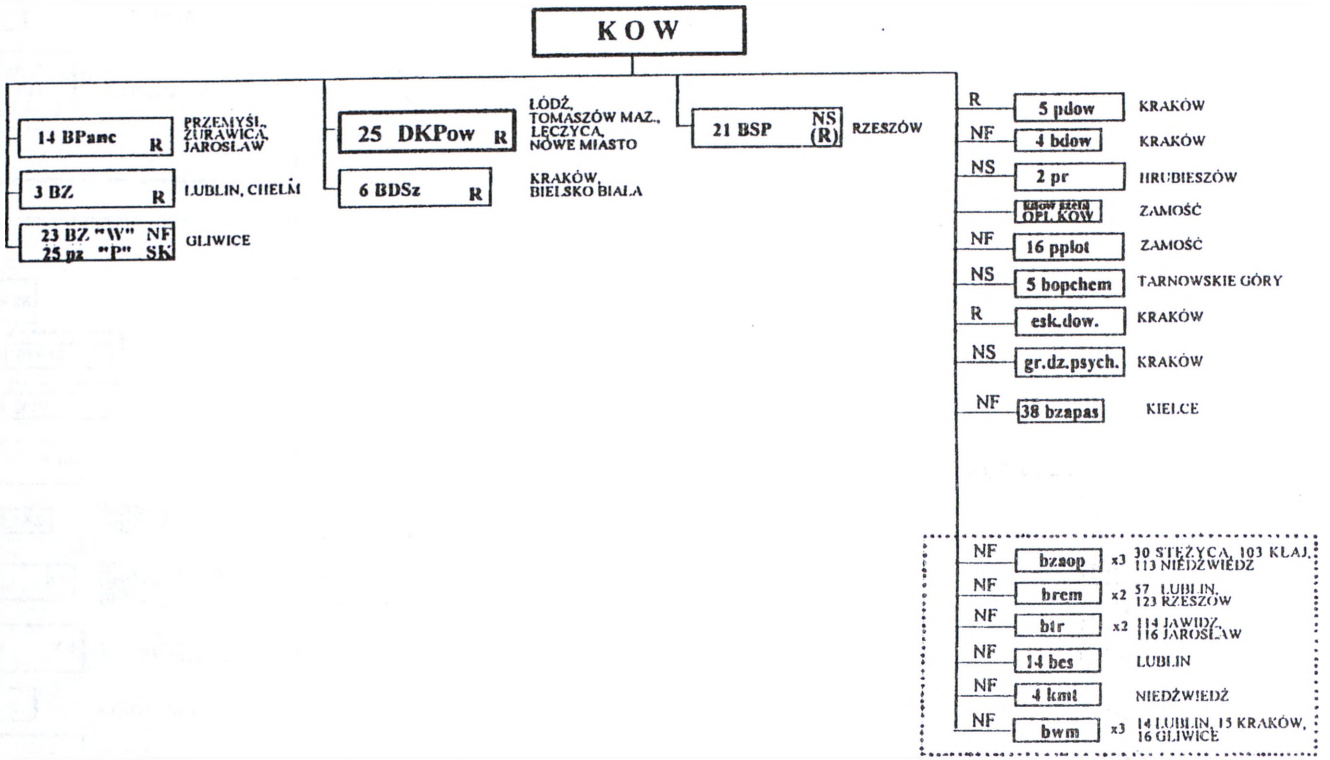

WOJSKA OBRONY TERYTORIALNEJ
JEDNOSTKI MOBILNE, STACJONARNE I TOAW
SK 1 BOT (szkolna) GDAŃSK
NF BOT x 2 WOCŁAWEK 7 ŁÓDŹ
NF 1 pŻW BYDGOSZCZ
NS RSzW x 4 SZCZECIN GDAŃSK ŁÓDŹ BYDGOSZCZ
NF pOT x 3 SZCZECIN BYDGOSZCZ KOSZALIN
NF bOT x 3 WŁOCŁAWEK TRZEBIATÓW, 3 OLESZNO
NS KG x 26
NF boo
NF bfort
R WKU x 32
KKW x 2 SZCZECIN, GDAŃSK
JEDNOSTKI RODZAJÓW WOJSK
NF 6 psap SZCZECIN PODJUCHY
SK 9 ppont CHEŁMNO
NF 5 brf SZCZECIN PODJUCHY
NS GWŁ x39
SZCZECIN, SZCZECINEK, TRZEBIATÓW, KOSZALIN, BUDÓW, STARGARD SZCZ, CZARNE, SŁUPSK, GDAŃSK, ŚWIECIE, GRUDZIĄDZ, ZGIERZ, WŁOCŁAWEK, CHEŁMNO, LĘBORK, WICKO MORSKIE, BRODNICA, ROGOWO, CIECHOCINEK, STAROGARD GDAŃSKI, PABIANICE, KUTNO, CZŁUCHÓW, SKŁĘCZKI, ŁÓDŹ, CHOSZCZNO, OKONEK, DZIWNÓW, TCZEW, GAŁKÓWEK, TORUŃ, WALCZ, MOSTY, MIEDWIE, DRAWNO, PŁOCK, MAKSYMILIANOWO, CYBOWO, REGNY
JEDNOSTKI LOGISTYCZNE
NS 2 pk INOWROCŁAW
NF 1 i 2 btr GRUDZIĄDZ TORUŃ
SK brr INOWROCŁAW
NF kde x 2 1 INOWROCŁAW 2 INOWROCŁAW
NF krr x 4 INOWROCŁAW
NS SPW x 2 SZCZECIN GDAŃSK
NF brem x 2 52 KOŁOBRZEG 81 CHEŁMNO
NF 11 bes CZARNE
NF bzaop x 3 39 OSOWA GÓRA 75 CYBOWO 86 MOSTY
NF btr x 2 120 GRUDZIĄDZ 108 DRAWNO
NF W.szp.rez. x 30
7 x BYDGOSZCZ (1,2,3,4,5,6,7);
7 x GRUDZIĄDZ (8,9,10,11,12,13,14);
7 x WAŁCZ (15,16,17,18,19,20,21);
3 x SZCZECIN (22,23,24);
3 x TORUŃ (25,26,27);
3 x CIECHOCINEK (28,29,30)
NF bwm x 3 7 SZCZECIN , 6 WAŁCZ 3 GRUDZIĄDZ
NF 80 bas TORUŃ
R SzW x 9 KOŁOBRZEG, GRUDZIĄDZ STARGARD SZCZ., TORUŃ SZCZECIN, CIECHOCINEK BYDGOSZCZ, WAŁCZ SZCZECINEK
R PŁiMed x 46
NF 2 kmt MAKSYMILIANOWO
NF krp x 2 MAKSYMILIANOWO 3 GARDEJA
NF krd MAKSYMILIANOWO
R Skł. log. x 16
R OSMap CHEŁMNO
R Zakł. usług. x 56
R OOSzS x 3 GRUDZIĄDZ CHEŁMNO LĘBORK
R WAK,GAM x 92
NF Obóz jeniec. CZARNE
JEDNOSTKI CENTRALNEJ DYSPOZYCJI
NS 2 BŁ/2 pl cz."P" WAŁCZ
R 5 prt ZGIERZ
NS 4 popchem BRODNICA
NS Centr. Grupa dz. psychol. ŁÓDŹ
NS 6 sotg TORUŃ
NF 8 pk GRUDZIĄDZ
NF 1 bwm CIECHOCINEK
NF bzaop x 2 97 ŁÓDŹ 118 REGNY
NF 82 btr INOWROCŁAW
NF 1 btrsc PIŁA
NF 51 brem PIŁA
NF 14 WPS BYDGOSZCZ
NF 8 kss WAŁCZ
NF 21 kss INOWROCŁAW
NF 32 kss ŁÓDŹ
NF 85 kss WOCŁAWEK
NF 88 kss SZCZECIN
NF 94 kss JAROMIN

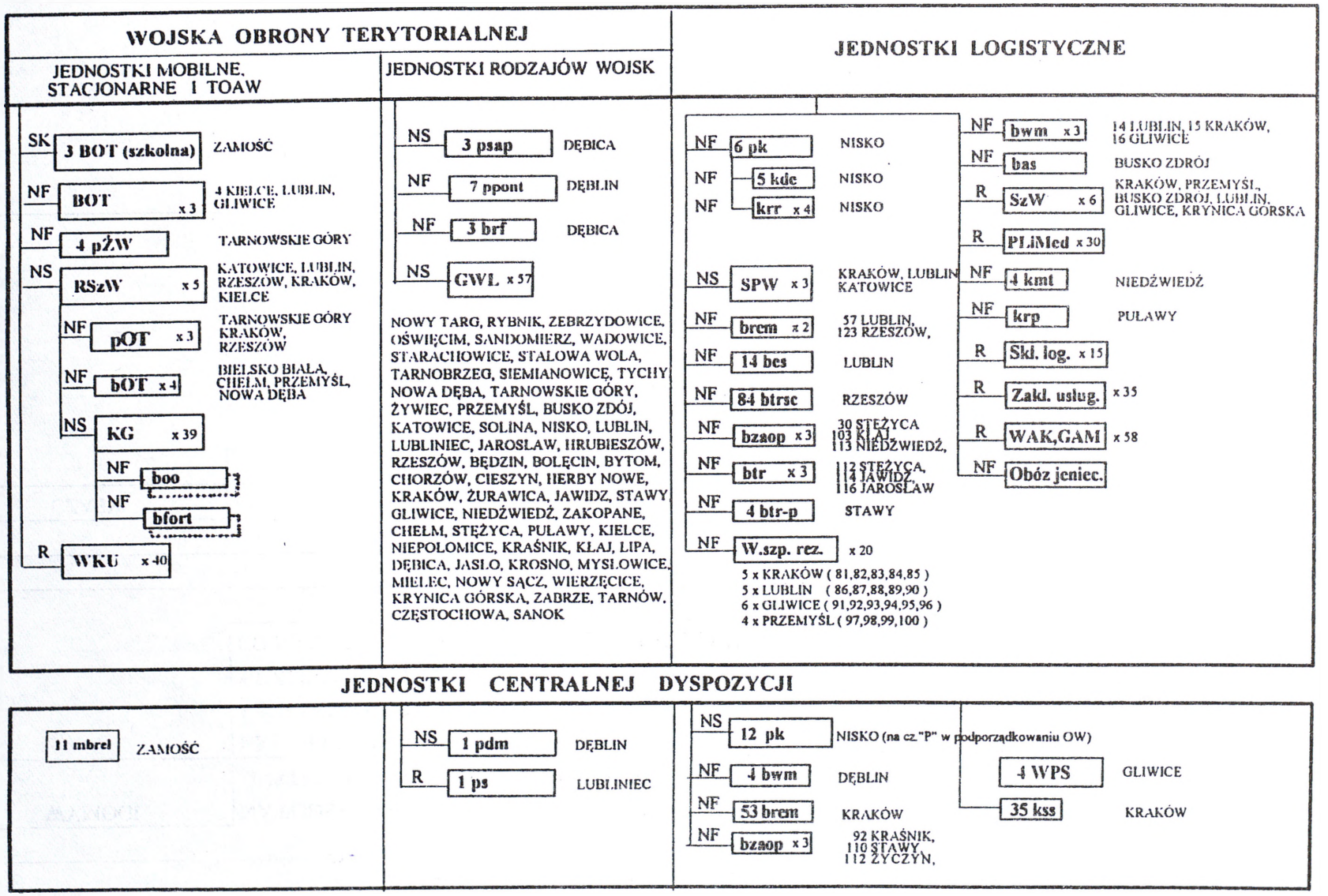
SKŁAD BOJOWY WOJSK WARSZAWSKIEGO OKRĘGU WOJSKOWEGO

WOJSKA OBRONY TERYTORIALNEJ
JEDNOSTKI MOBILNE, STACJONARNE I TOAW
SK 2 BOT (szkolna) MIŃSK MAZOWIECKI
NF BOT x 2 LOMŻA, OLSZTYN
NF 3 pŻW NOWY DWÓR MAZ.
NS RSzW x 4 WARSZAWA, OLSZTYN BIAŁYSTOK, RADOM
NF pOT x 3 BIAŁYSTOK GIŻYCKO BIAŁA PODLASKA
NF bOT x2 ORZYSZ, SIEDLCE
NS KG x 46
NF boo
NF bfort
R WKU x 38
JEDNOSTKI RODZAJÓW WOJSK
NF 8 psap EŁK
NF 2 ppont KAZUŃ
NF 2 brf NOWY DWÓR MAZOWIECKI
NS GWI, x 43
WARSZAWA, ORZYSZ, LIDZBARK WARM. MORĄG, GIŻYCKO, ORNETA, OSTRÓDA, OLSZTYN, BARTOSZYCE, BISKUPIEC, WESOŁA, MARCINKOWO, GOŁDAP, NURZEC
JEDNOSTKI LOGISTYCZNE
NF 5 pk MODLIN
NF 3 kde MODLIN
NF krr x 4 MODLIN
NF btr-p WARSZAWA
NS SPW WARSZAWA
NF brem x 2 112 LOMŻA, 113 POMIECHÓWEK
NF 111 bes OSTRÓDA
NF 30 btrsc OSTRÓDA
NF bzaop x 3 122 SZEROKI BÓR, 88 MARCINKOWO, 203 ELBLĄG,
NF btr x 2 78 OSTRÓW MAZ., 106 BIAŁYSTOK,
NF szp. rez. x 25
4 x ŁÓDŹ - POW dla WOW (56,57,58,59).
5 x ELBLĄG (60,61,62,63,64).
6 x OLSZTYN (65,66,67,68,69,70).
3 x EŁK (71,72,73).
5 x WARSZAWA (74,75,76,77,78).
2 x OTWOCK (79,80).
NF bwm x 3 12 OLSZTYN, 13 OTWOCK, 11 BRANIEWO
NF 83 bas CIECHANÓW
NF bpepid WARSZAWA
R SzW x 6 ELBLĄG, EŁK, WARSZAWA, OLSZTYN, LEGIONOWO, BRANIEWO
R PLiMed x 46
NF 1 kmt PUSZCZA MARIAŃSKA
NF krp x 2 ŻYCZYN, GARDEJA
NF krd PUSZCZA MARIAŃSKA
R Skł. log. x 16
R WiSSMPS PIŁAWA
R Zakł. usług. x 56
R OOSzS OSTRÓDA
R WAK,GAM x 92
NF Obóz jeniec. RADUCZ
JEDNOSTKI CENTRALNEJ DYSPOZYCJI
NS DOWÓDZTWO GARNIZONU WARSZAWA WARSZAWA
NF pżand SKIERNIEWICE
10 bzab ZSD NW OSTRÓDA
25 bl SKIERNIEWICE
NF 2 prel PRZASNYSZ
Plan Orel PRZASNYSZ
NS COAS WARSZAWA
R Baza Zab. Topogr. WARSZAWA
R 22 sotg OSTRÓW MAZ.
SK 2 sok OSTRÓW MAZ.
NS WOGiT WARSZAWA OSTRÓW MAZ.
NF 17 WPS RADOM
NF 3 bwm EŁK
NF bzaop x 2 95 WARSZAWA, 208 MIŃSK MAZOWIECKI
NF 123 btr GAŁKÓWEK
NF 7 brem OLSZTYN,
NF 17 kss SKIERNIEWICE
NF 19 kss CELESTYNÓW

SKŁAD BOJOWY WOJSK LĄDOWYCH KRAKOWSKIEGO OKRĘGU WOJSKOWEGO

WOJSKA OBRONY TERYTORIALNEJ
JEDNOSTKI MOBILNE, STACJONARNE I TOAW
JEDNOSTKI RODZAJÓW WOJSK
JEDNOSTKI LOGISTYCZNE
SK 3 BOT (szkolna) ZAMOŚĆ
NF BOT x 3 4 KIELCE, LUBLIN, GLIWICE
NF 4 pŻW TARNOWSKIE GÓRY
NS RSzW x 5 KATOWICE, LUBLIN, RZESZÓW, KRAKÓW, KIELCE
NF pOT x 3 TARNOWSKIE GÓRY KRAKÓW, RZESZÓW
NF bOT x 4 BIELSKO BIAŁA, CHEŁM, PRZEMYŚL, NOWA DĘBA
NS KG x 39
NF boo
NF bfort
R WKU x 40
NS 3 psap DĘBICA
NF 7 ppont DĘBLIN
NF 3 brf DĘBICA
NS GWL x 57
NOWY TARG, RYBNIK, ZEBRZYDOWICE, OŚWIĘCIM, SANDOMIERZ, WADOWICE, STARACHOWICE, STALOWA WOLA, TARNOBRZEG, SIEMIANOWICE, TYCHY NOWA DĘBA, TARNOWSKIE GÓRY, ŻYWIEC, PRZEMYŚL, BUSKO ZDÓJ, KATOWICE, SOLINA, NISKO, LUBLIN, LUBLINIEC, JAROSŁAW, HRUBIESZÓW, RZESZÓW, BĘDZIN, BOLĘCIN, BYTOM, CHORZÓW, CIESZYN, HERBY NOWE, KRAKÓW, ŻURAWICA, JAWIDZ, STAWY GLIWICE, NIEDŹWIEDŹ, ZAKOPANE, CHEŁM, STĘŻYCA, PUŁAWY, KIELCE, NIEPOŁOMICE, KRAŚNIK, KŁAJ, LIPA, DĘBICA, JASŁO, KROSNO, MYSŁOWICE, MIELEC, NOWY SĄCZ, WIERZĘCICE, KRYNICA GÓRSKA, ZABRZE, TARNÓW, CZĘSTOCHOWA, SANOK
NF 6 pk NISKO
NF 5 kdc NISKO
NF krr x 4 NISKO
NS SPW x 3 KRAKÓW, LUBLIN KATOWICE
NF brem x 2 57 LUBLIN, 123 RZESZÓW,
NF 14 bes LUBLIN
NF 84 btrsc RZESZÓW
NF bzaop x 3 30 STĘŻYCA 103 KŁAJ 113 NIEDŹWIEDŹ,
NF btr x 3 12 STĘŻYCA, 14 JAWIDZ, 16 JAROSŁAW
NF 4 btr-p STAWY
NF W.szp. rez. x 20
5 x KRAKÓW (81,82,83,84,85)
5 x LUBLIN (86,87,88,89,90)
6 x GLIWICE (91,92,93,94,95,96)
4 x PRZEMYŚL (97,98,99,100)
NF bwm x 3 14 LUBLIN, 15 KRAKÓW, 16 GLIWICE
NF bas BUSKO ZDRÓJ
R SzW x 6 KRAKÓW, PRZEMYŚL, BUSKO ZDRÓJ, LUBLIN, GLIWICE, KRYNICA GÓRSKA
R PŁiMed x 30
NF 4 kmt NIEDŹWIEDŹ
NF krp PUŁAWY
R Skł. log. x 15
R Zakł. usług. x 35
R WAK,GAM x 58
NF Obóz jeniec.
JEDNOSTKI CENTRALNEJ DYSPOZYCJI
11 mbrel ZAMOŚĆ
NS 1 pdm DĘBLIN
R 1 ps LUBLINIEC
NS 12 pk NISKO (na cz."P" w podporządkowaniu OW)
NF 4 bwm DĘBLIN
NF 53 brem KRAKÓW
NF bzaop x 3 92 KRAŚNIK, 110 STAWY, 112 ŻYCZYN,
4 WPS GLIWICE
35 kss KRAKÓW

JEDNOSTKI PIERWSZEJ KOLEJNOŚCI UŻYCIA

WYMOGI	NA PODSTAWIE: „DYREKTYWY O GOTOWOŚCI BOJOWEJ I MOBILIZACYJNEJ SZ RP" „INSTRUKCJI O GOTOWOŚCI BOJOWEJ WOJSK"
	UKOMPLETOWANIE: * STANEM OSOBOWYM; * UZBROJENIEM I SPRZĘTEM WOJ.SKOWYM CO NAJMNIEJ 80% W STOSUNKU DO ETATU „W"

CZASY	OSIĄGNIĘCIE ZDOLNOŚCI DO PODJĘCIA ZADAŃ bez zgrywania bojowego:
	- 50% stanu ewid. sił i środków - 6 godz. - całością stanu ewidencyjnego 12 godz. - z mobilizacyjnym rozwinięciem 18 godz.

ZESTAWIENIE SIŁ OSŁONY

	POW-4736		SOW-6704		WOW-5792		KOW-5675		RAZEM
	NAZWA JEDNOSTKI	STAN ILOŚCIOWY	NAZWA JEDNOSTKI	STAN ILOŚCIOWY	NAZWA JEDNOSTKI	STAN ILOŚCIOWY	NAZWA JEDNOSTKI	STAN ILOŚCIOWY	
SYSTEM DOWODZENIA	**kzab WSD**	180	**kzab WSD**	180	**bzab WSD* bł WSD* kzab WSD**	775	**kzab WSD**	180	1315
SYSTEM ROZPOZNANIA	2 brel 231 elr 6 ORel	264 20 588	1 brel	264	8 brt (2xkrt) 2 prrel*	240 634	3 brt (2xkrt) 1 pspec* (24xGS)	240 260	2510
OSŁONA LĄDOWA	6 BPanc 12 br klśm eśm	2747 338 120	10 BKPanc 15BPanc 10 br 2 bpg	2747 2438 445 630	9 BKPanc 2x br klśm eśm	2747 676 120	3 BZ 2 pr 16 bpd 1,2/pszwol	3132 488 662 713	18003
OSŁONA POWIETRZNA	3 pplot	479			15pplot	600			1691
	WLOP el-41plm-109 el-40plmb-88		el-28plm-109 elmMW-109		el-28plm-109 el-7plbr-88		Razem-612		
OSŁONA MORSKA	5 x OGT LGPU						Razem-1200		1200
OGÓŁEM:	**24719 tj około 10% STANU SIŁ ZBROJNYCH**								

*- jednostki centralnego podporządkowania

Załącznik 2

POKOJOWE UZUPEŁNIANIE SIŁ ZBROJNYCH

obejmuje:

I. PLANOWANIE I ORGANIZACJĘ ODBYWANIA RÓŻNYCH FORM SŁUŻBY WOJSKOWEJ

1. Administrowanie stanami osobowymi przedpoborowych i poborowych:
- rejestrację przedpoborowych;
- określanie zdolności do służby wojskowej;
- pobór - przeznaczenie do odbycia służby wojskowej;
- wcielenie do jednostki wojskowej.

2. Odbywanie zasadniczej służby wojskowej w jednostkach sił zbrojnych, Jednostkach Nadwiślańskich MSW, Straży Granicznej, policji.

3. Pełnienie służby kandydackiej:
- studentów w WAT, WAM, AMW, pchor WSO, kadetów SCH, elewów ośrodków szkolenia wojskowego.

4. Pełnienie służby w oddziałach obrony cywilnej.

5. Pełnienie służby zastępczej oraz odbywanie przeszkolenia w jednostkach przewidzianych do militaryzacji.

II. ORGANIZACJĘ I PROWADZENIE ĆWICZEŃ WOJSKOWYCH Z ŻOŁNIERZAMI REZERWY

1. Ćwiczenia jednodniowe trwające do 24 godzin;
2. Ćwiczenia krótkotrwałe w garnizonie od 7 do 14 dni i na poligonie od 14 do 21 dni.
3. Ćwiczenia długotrwałe od 31 do 90 dni.

III. REKLAMOWANIE OD OBOWIĄZKU PEŁNIENIA SŁUŻBY WOJSKOWEJ W CZASIE MOBILIZACJI I WOJNY

MOBILIZACJA PAŃSTWA

MOBILIZACJA PAŃSTWA - to prawne, organizacyjne i praktyczne przygotowanie struktur państwa, jego organów władzy i administracji oraz poszczególnych działów (resortów) gospodarki narodowej do działalności w okresie kryzysu i wojny, a w wypadku zaistnienia tych stanów - skutecznego działania

MOBILIZACJA SIŁ ZBROJNYCH - to proces zamierzonego powiększenia istniejącego stanu pokojowego sił zbrojnych, stosownie do potrzeb i możliwości państwa na czas kryzysu i wojny

MOBILIZACJA ZAPLECZA GOSPODARCZO-ADMINISTRACYJNEGO (GOSPODARCZA) - to proces przygotowania do uruchomienia potencjału gospodarczo-ekonomicznego i ludzkiego oraz podporządkowanie jego celom obronnym państwa

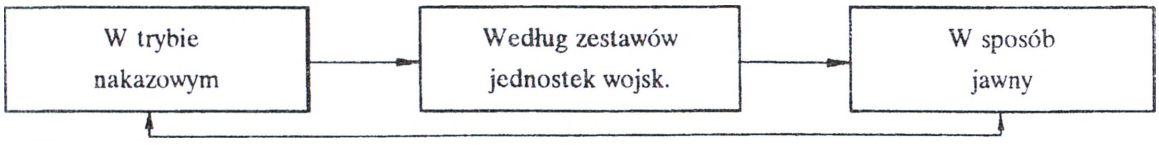
GOSPODARKA NARODOWA - rozumiana jako ogół zasobów i działalności wytwórczej kraju w sferze produkcji, dystrybucji, podziału i konsumpcji

RODZAJE, SPOSOBY I WARIANTY MOBILIZACJI SIŁ ZBROJNYCH

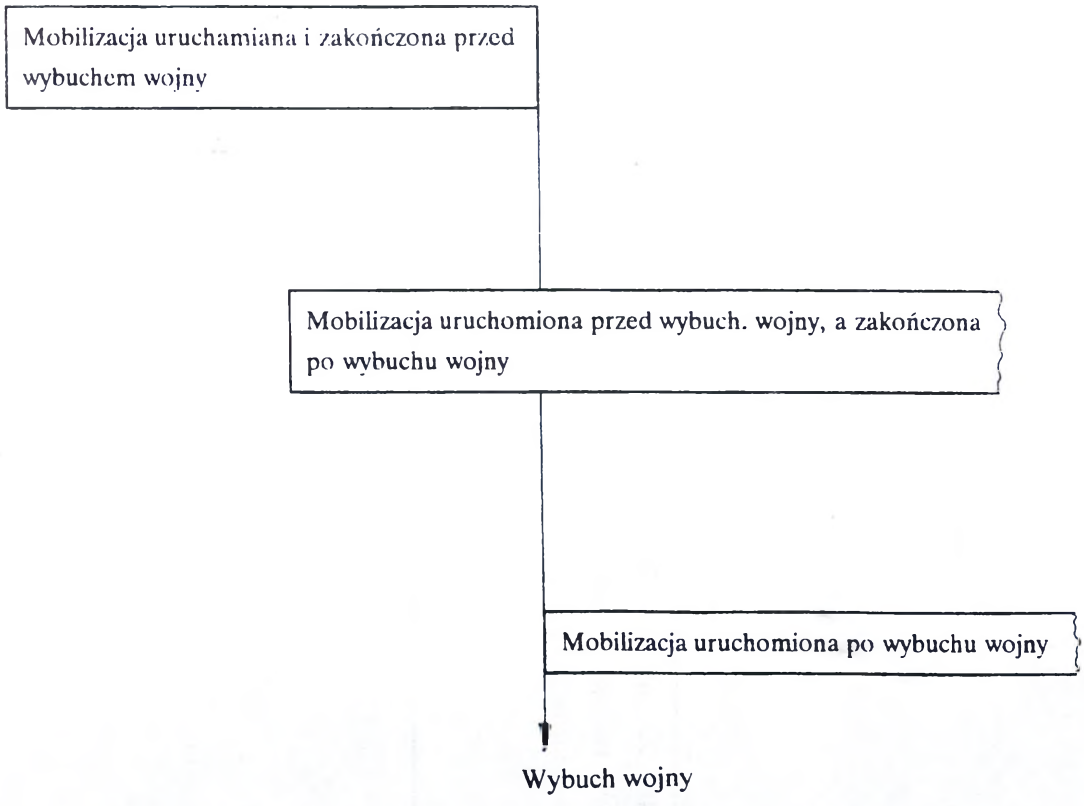
1. Rodzaje mobilizacji sił zbrojnych

2. Sposoby mobilizacji sił zbrojnych

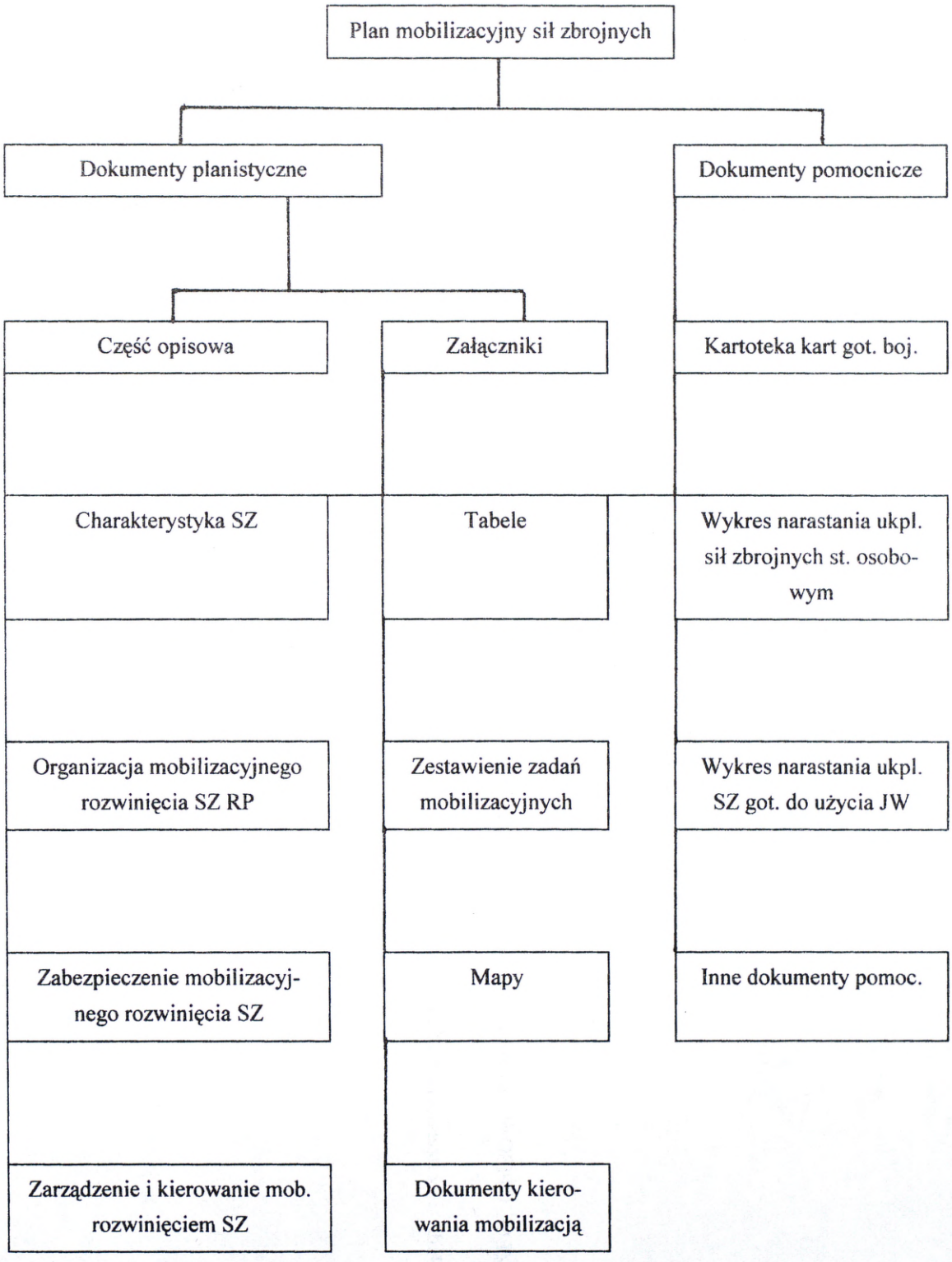

3. Warianty prowadzenia mobilizacji sił zbrojnych

Załącznik 5

DOKUMENTY PLANU MOBILIZACYJNEGO SIŁ ZBROJNYCH

P L A N
MOBILIZACYJNEGO ROZWINIĘCIA WOJSK OKRĘGU

1. CZĘŚĆ OPISOWA PLANU	2. CZĘŚĆ GRAFICZNA PLANU	3. ZAŁĄCZNIKI	4. DOKUMENTY POMOCNICZE
Składa się z dziesięciu rozdziałów	Składa się z sześciu map	Składają się z czterech szt	Składają się z siedmiu dokumentów

CZĘŚĆ OPISOWA

I. WARUNKI PROWADZENIA MOBILIZACJI WOJSK OW

1. Ogólna charakterystyka obszaru okręgu.
2. Struktura demograficzna i stan rezerw osobowych wojsk.
3. Stan zasobów środków transportowych.
4. Elementy organizacyjne systemu komunikacji i łączności.
5. Wnioski z oceny obszaru okręgu i bazy mobilizacyjnego rozwijania wojsk.

II. CHARAKTERYSTYKA WOJSK OKRĘGU

1. Stopień rozwinięcia i ukompletowania wojsk.
2. Rozmieszczenie wojsk - mapa i opis.
3. Ogólne potrzeby mobilizacyjne (tabela).
4. Jednostki wojskowe podlegające rozform.
5. Jednostki przewidziane do militaryzacji.

III. ZADANIA MOBILIZACYJNE OKRĘGU WOJSKOWEGO

1. Zestawienie mobilizacyjnie rozwijanych JW według garnizonów (tabela).
2. Zadania w zakresie mob. rozwinięcia JW dla innych OW (RSZ).
3. Zadania w zakresie uzupełnienia JW rozmieszczonych na terenie innych OW.
4. Zadania w zakresie mobilizacyjnego rozwinięcia JW przez inne OW.
5. Wnioski wynikające z analizy zadań mobilizacyjnych.
6. Stan etatowy wojsk oraz wielkość potrzeb mobilizacyjnych (tabela).

IV. KONCEPCJA MOBILIZACYJNEGO ROZWINIĘCIA WOJSK OKRĘGU

1. Warianty mobilizacyjnego rozwijania wojsk w poszczególnych stanach g.b.

VI. ZABEZPIECZENIE MOBILIZACYJNEGO ROZWINIĘCIA WOJSK OKRĘGU

1. Wykorzystanie zasobów rezerw osobowych (tab.).
2. Wykorzystanie zasobów środków transp., masz.
3. Organizacja uzupełniania jednostek wojsk.

VII. ŚWIADCZENIA NA RZECZ MOBILIZACYJNEGO ROZWINIĘCIA WOJSK

1. Rodzaje i sposoby wykorzystania świadczeń.
2. Wydzielenie łóżek szpitalnych dla potrzeb sił zbrojnych na okres wojny.
3. Organizacja wykorzystania paliw płynnych i smarów zdeponowanych w stacjach CPN.

VIII. LOGISTYCZNE ZABEZPIECZENIE MOBILIZACYJNEGO ROZWINIĘCIA WOJSK

1. Główne zadania logistycznego zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwijania wojsk w poszczególnych stanach osiągania got.boj.
2. Ocena stanu zabezpieczenia materiałowych potrzeb mobilizacyjnych.
3. Plan podjęcia i ewakuacji zapasów środków materiałowych (tabela).
4. Ewidencja przydziałów gospodarczych na czas pokoju i wojny.
5. Plan przerzutów sprzętu i materiałów.
6. Medyczne zabezpieczenie mobilizacyjnego rozwijania wojsk.
7. Inne problemy związane z logistycznym zabezpieczeniem mobilizacji wojsk.

2. Główne zadania mobilizacyjne realizowane w poszczególnych stanach g.b.
3. Główne kierunki działania w zakresie zabezpieczenia mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk.
4. Harmonogram mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk (załącznik).

V. ZARZĄDZENIE MOBILIZACJI I KIEROWANIE JEJ PRZEBIEGIEM

1. Sposoby zarządzania mobilizacji.
2. Organizacja kierowania mobilizacyjnym rozwijaniem wojsk.
3. Organizacja współdziałania ze sztabami okręgów wojskowych (RSZ).
4. Wykorzystanie środków łączności.
5. System składania meldunków.
6. Kierowanie przebiegiem mobilizacji.

IX. MOBILIZACYJNE ROZWINIĘCIE WOJSK W WARUNKACH ZAKŁÓCEŃ

1. Przewidywane zakłócenia.
2. Szczególnie zagrożone rejony, garnizony i obiekty.
3. Sposoby przeciwdziałania zakłóceniom.
4. Zapewnienie ciągłości funkcjonowania organów kierowania mobilizacją sztabu okręgu.

CZĘŚĆ GRAFICZNA

MAPY:

1. Rozmieszczenie wojsk.
2. Zestawienie jednostek operacyjnych okręgu.
3. Jednostki wojskowe innych okręgów i RSZ.
4. Możliwości mobilizacyjne jednostek okręgu.
5. Jednostki systemu uzupełnienia wojsk stanem osobowym.
6. Zakłady gospodarki produktami naftowymi i stacje CPN w których utrzymuje się rezerwy paliwa dla wojsk.

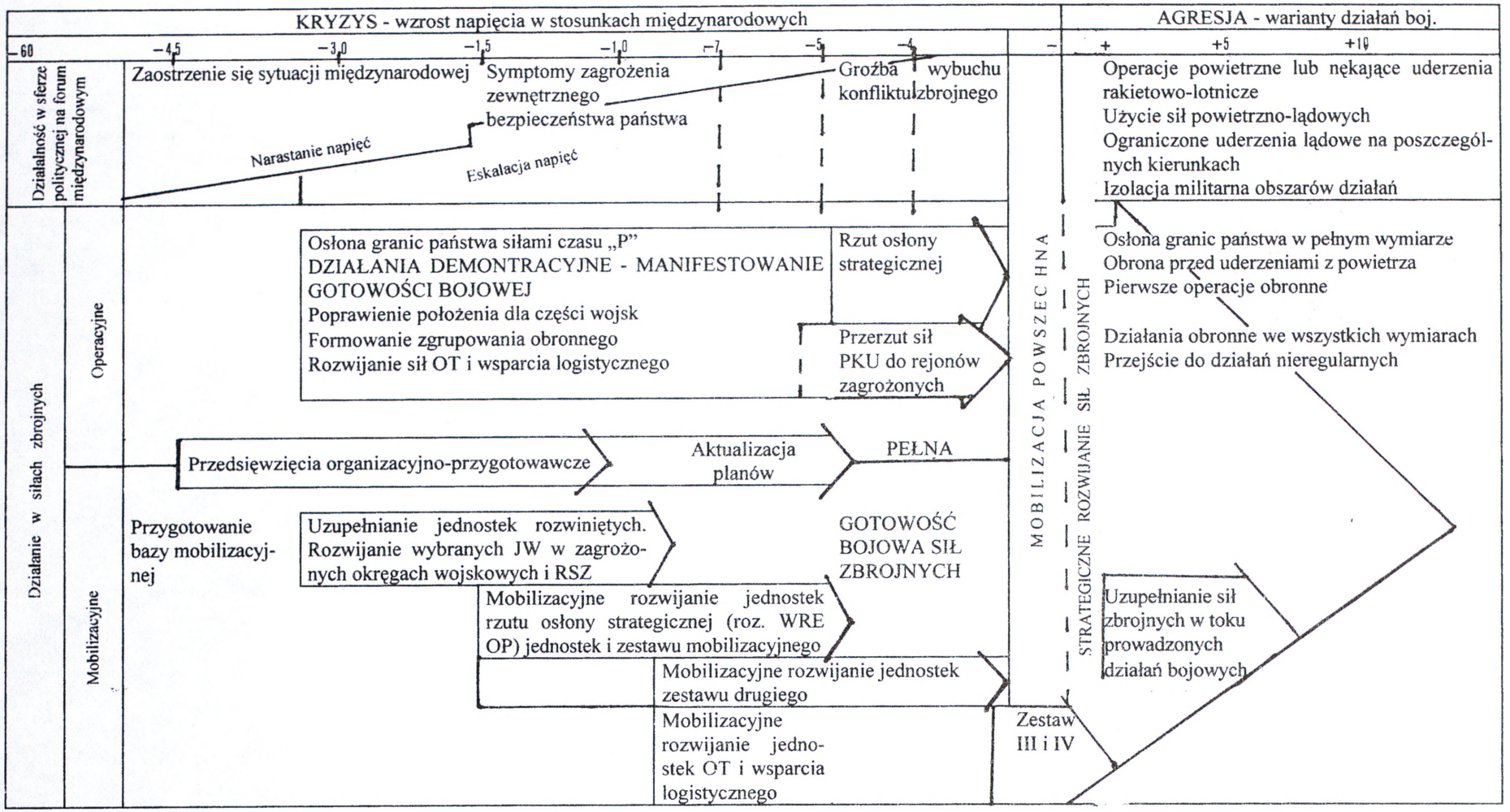
ZAŁĄCZNIKI DO PLANU

1. Harmonogram mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk okręgu.
2. Kierowanie przebiegiem mobilizacji wojsk okręgu.
3. Logistyczne zabezpieczenie mobilizacji.
4. Wykorzystanie nadwyżek pomobilizacyjnych.

DOKUMENTY POMOCNICZE

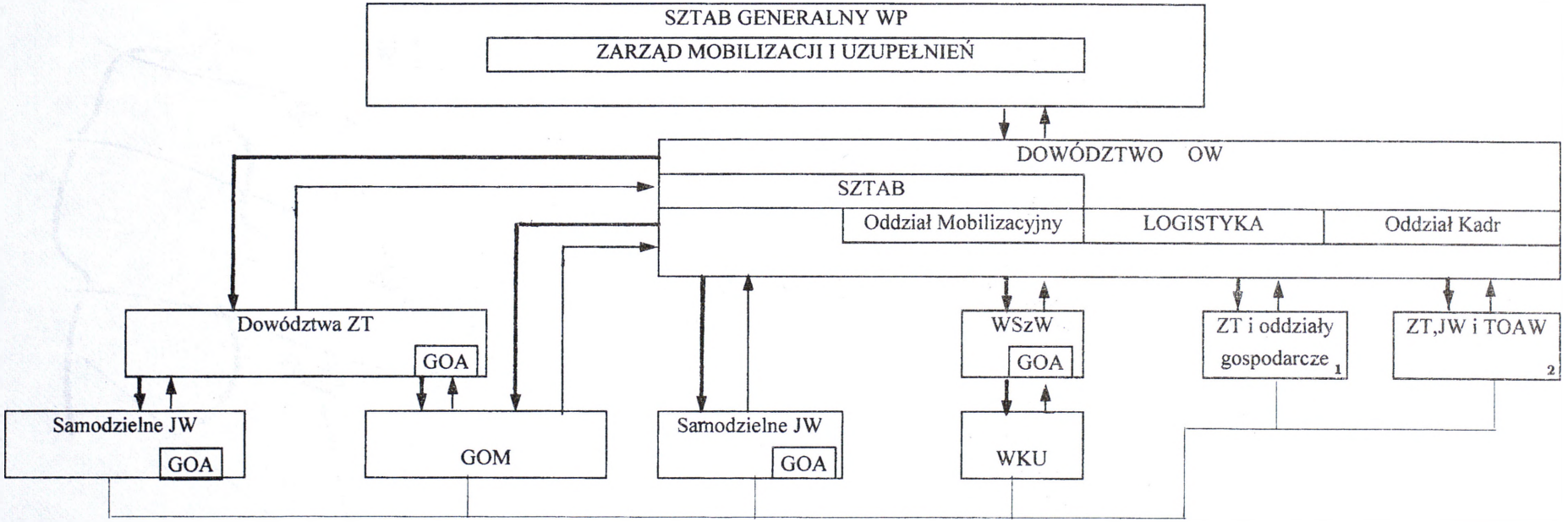
1. Dokumenty opracowywane w OW dotyczące uzupełnienia ofic., chor., pochor.
2. Dokumenty opracowywane w OW dotyczące uzupełnienia pdf. i szer.
3. Dokumenty opracowywane w OW dotyczące uzupełnienia śr. transp.
4. Dokumenty mobilizacyjne szefów rodzajów wojsk i służb okręgu.
5. Koncepcja mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk okręgu (schemat).
6. Ewidencja udzielonych informacji w zakresie problematyki mob.
7. Inne dokumenty pomocnicze.

MOBILIZACYJNE ROZWINIĘCIE SIŁ ZBROJNYCH (wariant)

Załącznik 8

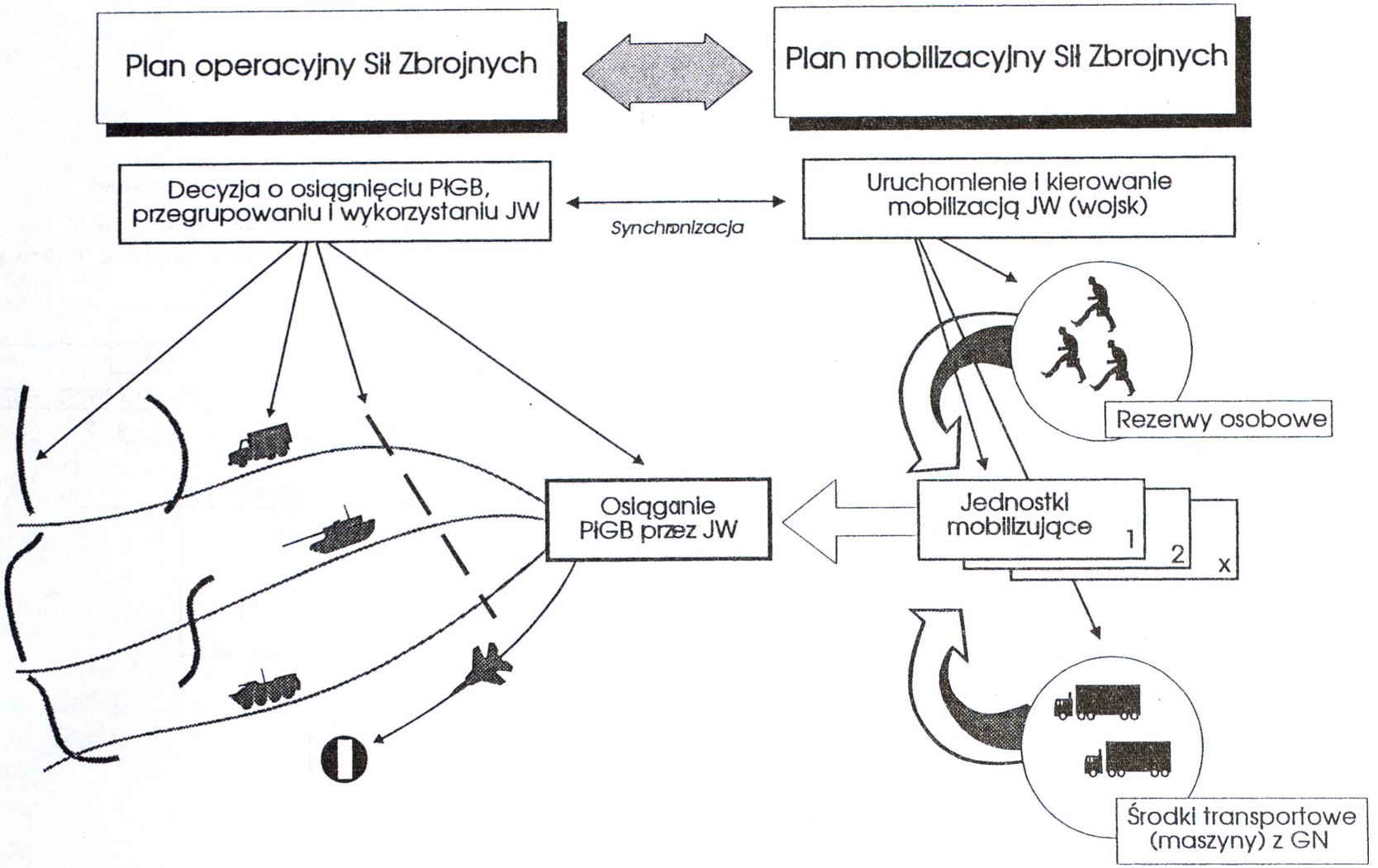
KIEROWANIE DZIAŁALNOŚCIĄ MOBILIZACYJNĄ

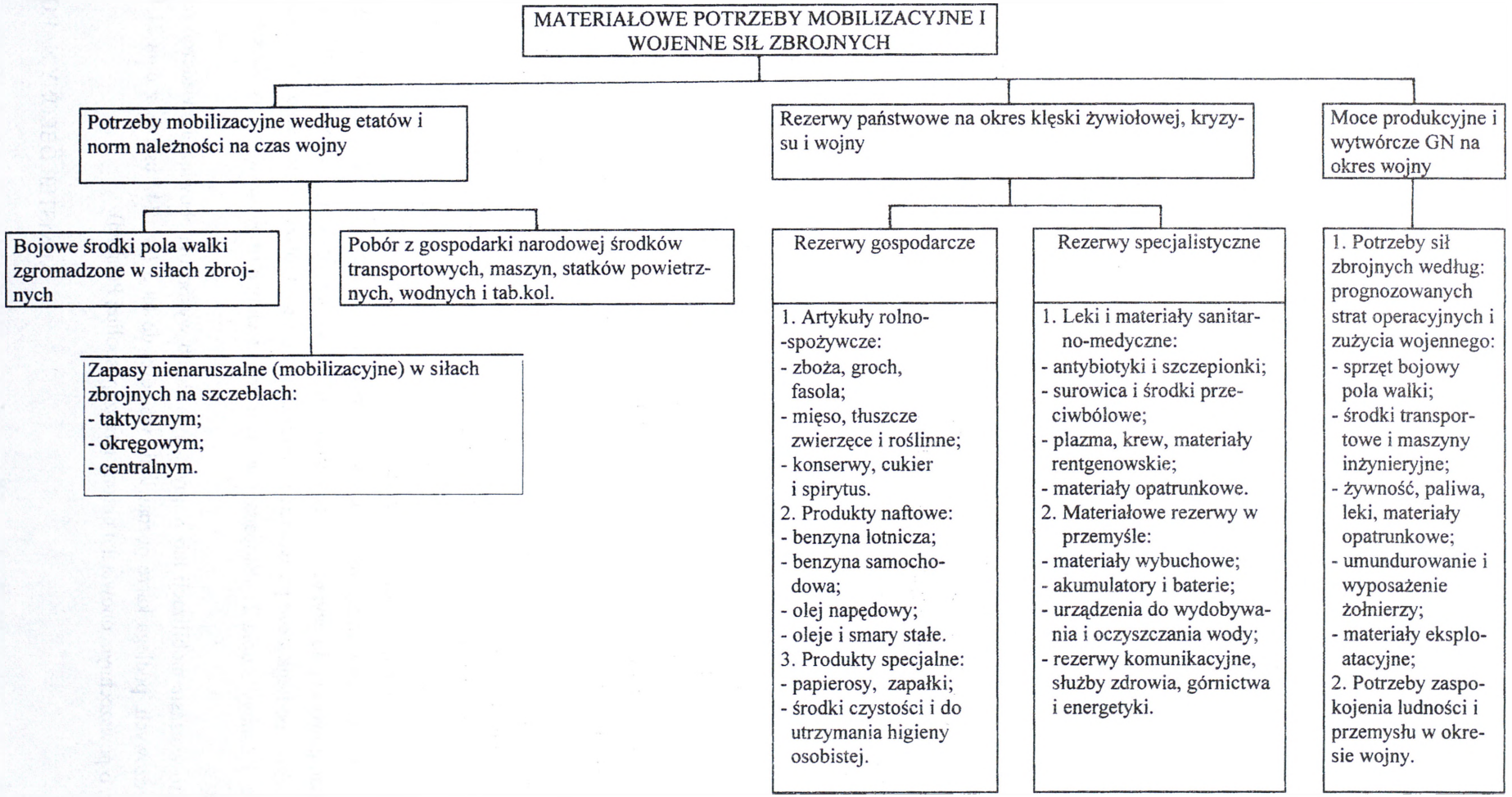

Uwaga: 1. W zakresie logistycznego zabezpieczenia mobilizacji

2. W zakresie uzupełniania wojsk żołnierzami zawodowymi oraz potrzeb mobilizacyjnych oficerami, chorążymi i podchorążymi rezerwy

PROCES MOBILIZACYJNEGO I OPERACYJNEGO ROZWINIĘCIA WOJSK

MATERIAŁOWE POTRZEBY MOBILIZACYJNE I WOJENNE SIŁ ZBROJNYCH
Potrzeby mobilizacyjne według etatów i norm należności na czas wojny
Bojowe środki pola walki zgromadzone w siłach zbrojnych
Pobór z gospodarki narodowej środków transportowych, maszyn, statków powietrznych, wodnych i tab.kol.
Zapasy nienaruszalne (mobilizacyjne) w siłach zbrojnych na szczeblach:
- taktycznym;
- okręgowym;
- centralnym.
Rezerwy państwowe na okres klęski żywiołowej, kryzysu i wojny
Rezerwy gospodarcze
1. Artykuły rolno-spożywcze:
- zboża, groch, fasola;
- mięso, tłuszcze zwierzęce i roślinne;
- konserwy, cukier i spirytus.
2. Produkty naftowe:
- benzyna lotnicza;
- benzyna samochodowa;
- olej napędowy;
- oleje i smary stałe.
3. Produkty specjalne:
- papierosy, zapałki;
- środki czystości i do utrzymania higieny osobistej.
Rezerwy specjalistyczne
1. Leki i materiały sanitarno-medyczne:
- antybiotyki i szczepionki;
- surowica i środki przeciwbólowe;
- plazma, krew, materiały rentgenowskie;
- materiały opatrunkowe.
2. Materiałowe rezerwy w przemyśle:
- materiały wybuchowe;
- akumulatory i baterie;
- urządzenia do wydobywania i oczyszczania wody;
- rezerwy komunikacyjne, służby zdrowia, górnictwa i energetyki.
Moce produkcyjne i wytwórcze GN na okres wojny
1. Potrzeby sił zbrojnych według: prognozowanych strat operacyjnych i zużycia wojennego:
- sprzęt bojowy pola walki;
- środki transportowe i maszyny inżynieryjne;
- żywność, paliwa, leki, materiały opatrunkowe;
- umundurowanie i wyposażenie żołnierzy;
- materiały eksploatacyjne;
2. Potrzeby zaspokojenia ludności i przemysłu w okresie wojny.

Załącznik 11

Wzór

NIE ZRYWAĆ
NIE ZAKLEJAĆ

OBWIESZCZENIE
MINISTRA OBRONY NARODOWEJ

W związku z ogłoszeniem powszechnej mobilizacji

wzywam:

1. Żołnierzy rezerwy, którzy posiadają karty mobilizacyjne koloru białego, do niezwłocznego zgłoszenia się w miejscach określonych w tych kartach. Należy wybrać takie drogi i środki komunikacji, które zapewnią przybycie do tych miejsc w jak najkrótszym czasie.

2. Do natychmiastowego powrotu do miejsc pełnienia służby wszystkich żołnierzy przebywających czasowo poza jednostkami wojskowymi.

3. Wszystkich żołnierzy rezerwy posiadających karty mobilizacyjne koloru zielonego o przygotowanie się do stawienia w miejscach określonych w dodatkowo doręczonych kartach powołania z chwilą ich otrzymania. Natomiast tych żołnierzy, którzy zmienili miejsce pobytu w czasie mobilizacji i wojny lub w wyniku zarządzenia rozśrodkowania lub ewakuacji ludności, do zgłoszenia się w najbliższej wojskowej komendzie uzupełnień lub zawiadomienia o tym fakcie właściwego wójta, burmistrza (prezydenta miasta) przed upływem 48 godzin od przybycia.

4. 1) Osoby, którym wydano ostateczne decyzje o przeznaczeniu ich do wykonania świadczeń na rzecz obrony,

2) Posiadaczy nieruchomości i rzeczy ruchomych, którym wydano ostateczne decyzje o przeznaczeniu tych nieruchomości i rzeczy ruchomych

- do natychmiastowego wykonania świadczenia w miejscu określonym w decyzji.

Podaje się do wiadomości wszystkim osobom podlegającym przepisom ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej, że:

1) kto w czasie mobilizacji lub wojny w celu trwałego uchylania się od obowiązku służby wojskowej będąc powołany do czynnej służby wojskowej nie zgłasza się do tej służby w określonym terminie i miejscu, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 5 albo karze śmierci (art. 241 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej).

2) kto w czasie mobilizacji lub wojny uchyla się do wykonania obowiązku świadczeń osobistych lub rzeczowych, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3 (art. 242 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej).

MINISTER OBRONY NARODOWEJ

Załącznik 12

Wzór

NIE ZRYWAĆ
NIE ZAKLEJAĆ

WOJSKOWY KOMENDANT UZUPEŁNIEŃ

. . . . . .

OBWIESZCZENIE
WOJSKOWEGO KOMENDANTA UZUPEŁNIEŃ

o wezwaniu w sprawie powszechnego obowiązku obrony

Na podstawie art. 52 ust. 1 i art. 109 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 1992 r. Nr 4, poz. 16, Nr 40, poz. 174 i Nr 54, poz. 254)

1. Wzywam do stawienia się osoby:

.....

.....

.....

.....

2. Osoby wezwane są obowiązane stawić się w dniu . . . . . 19. . . r. w . . . . . wraz z książeczką wojskową lub dowodem osobistym.

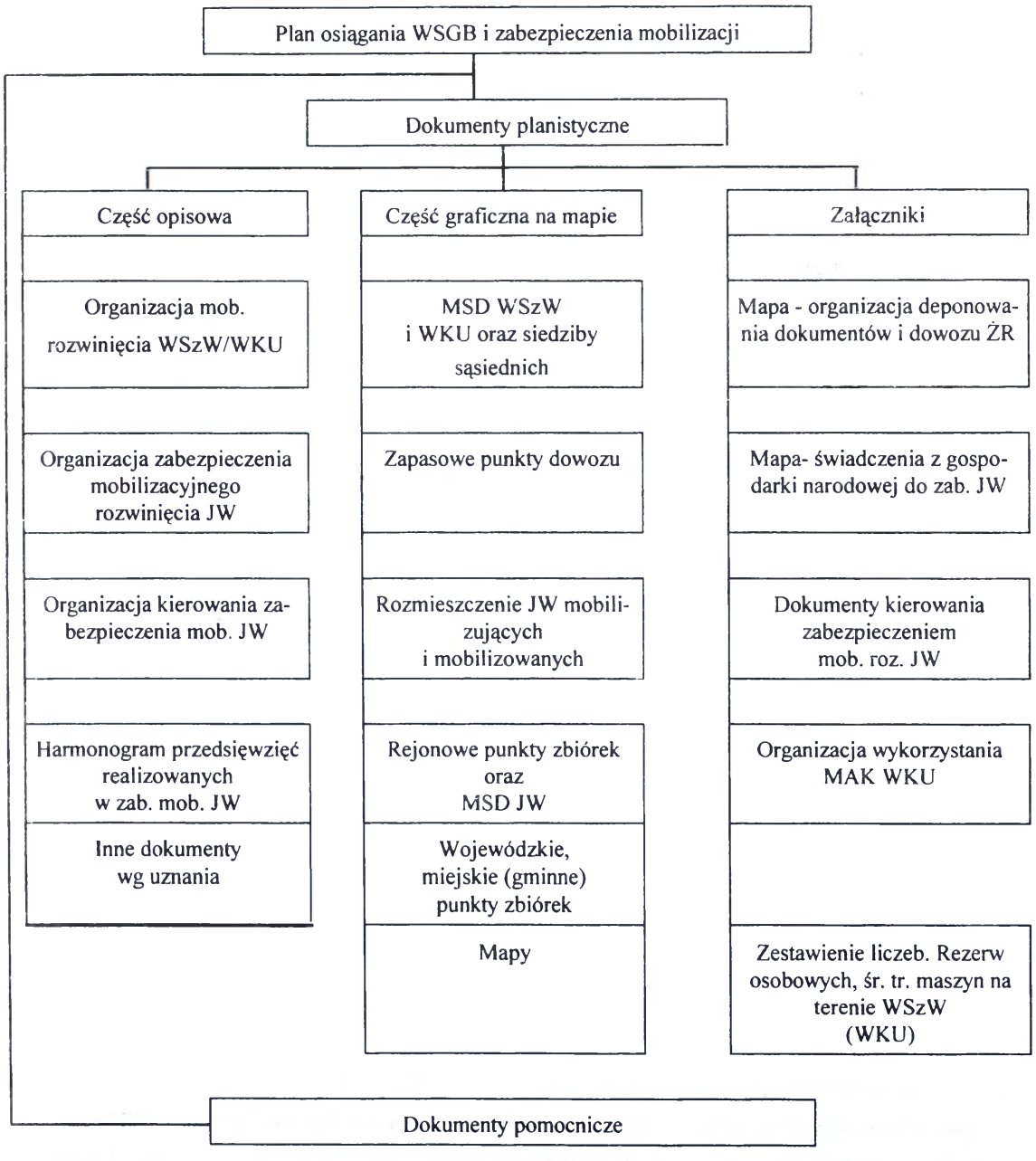
Podaje się do wiadomości wszystkim osobom podlegającym przepisom ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej:

kto w czasie mobilizacji lub wojny nie zgłasza się na wezwanie w terminie i miejscu określonym w niniejszym obwieszczeniu w celu trwałego uchylania się od obowiązku służby wojskowej, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 5 albo karze śmierci (art. 241 ust. 1 z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej).

. . . . . .

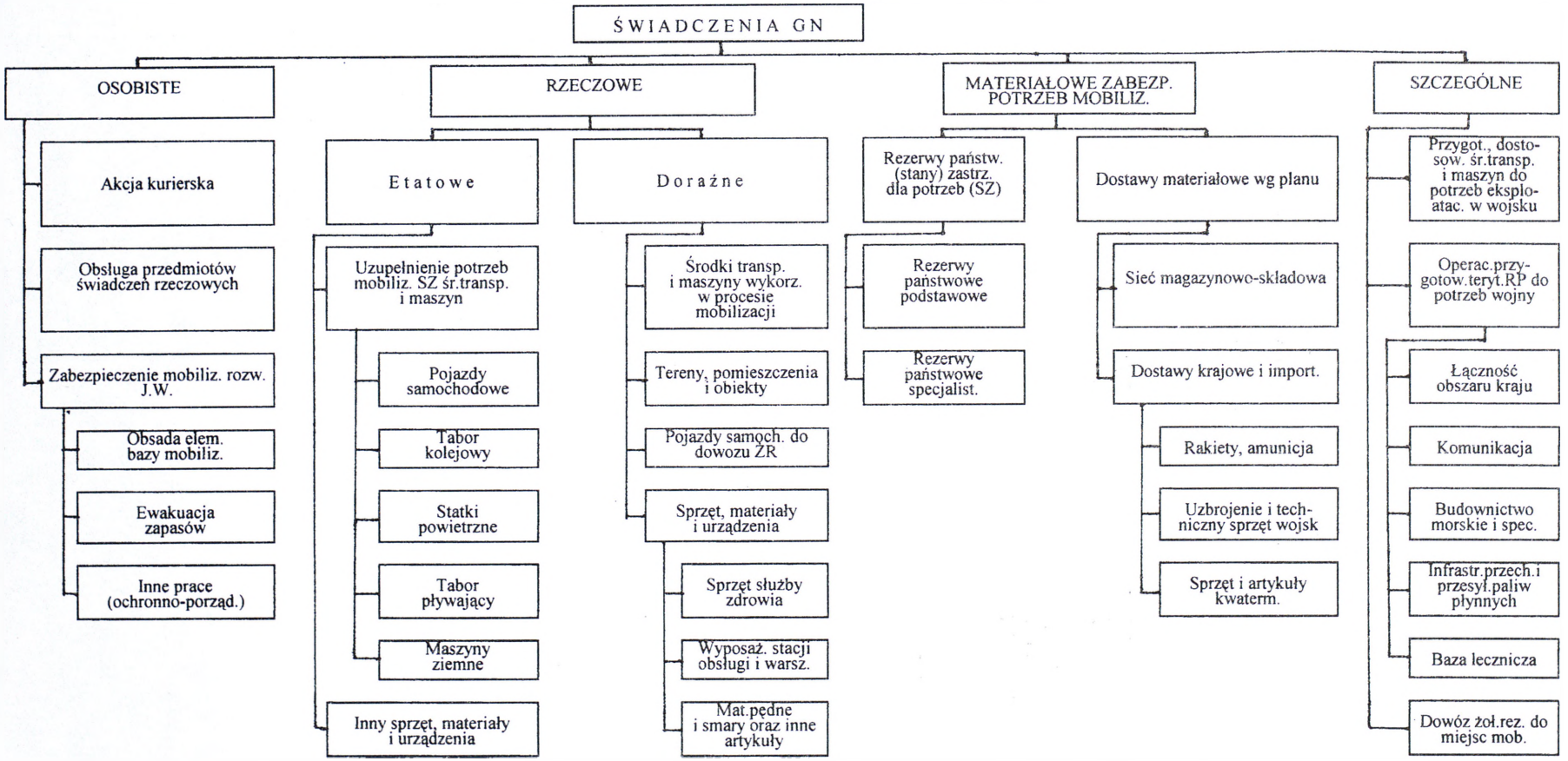
(stopień wojskowy, nazwisko i imię)

GRAFICZNY UKŁAD ZAGADNIEŃ MOBILIZACYJNYCH UJMOWANYCH W PLANACH OSIĄGANIA WSGB I ZABEZPIECZENIA MOBILIZACYJNEGO PRZEZ TOAW

1. Rejonowego punktu zbiórek.
2. Grupy operacyjnej, oficerskiej grupy rezerwowej.
3. Instrukcje przyjęcia i wyposażenia ŻR.
4. Dokumenty ewidencyjne i sprawozdawcze.

ŚWIADCZENIA GN NA RZECZ SZ RP

Załącznik 15

"ZATWIERDZAM"

.....

(dowódca jednostki)

PLAN ZASADNICZYCH ZAMIERZEŃ

w dniu gotowości bojowej i mobilizacyjnej .....

(przykład)

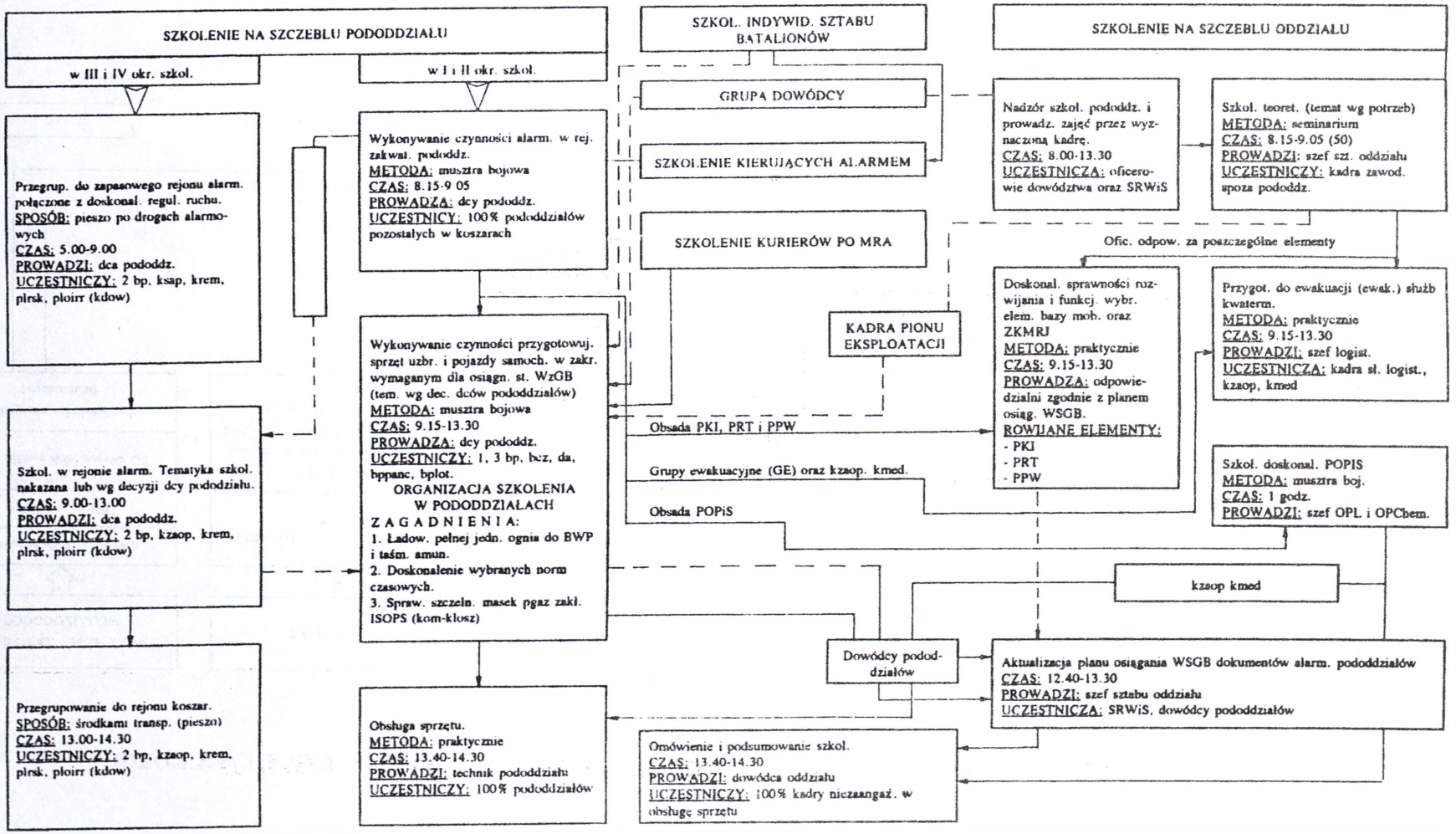
Lp.	Treść zagadnień	Czas realizacji	Kto prowadzi	Kto uczestniczy	Miejsce	Uwagi
1.	Sprawdzenie wybranych zagadnień StGB: - sprawdzenie dokum. służbdyż.; - sprawdzenie łączników pokadrę i kurierów po MRA; - sprawdzenie pododdz.alar.	8.00-9.00	st. of. oper.z of sztabu	wyznacz. zespoły (pododdz.)	Rejony pełnienia służb	
2.	Rozwinięcie elementów bazy mob. w MSD, a PPW 1 bp w ZRA	9.00	st.pom. szefa szt. ds.mob. i wyzn. of.	Elementy bazy mob.	Rejony wyznacz.	
3.	Skierowanie grup żołnierzy zgodnie z rozl. bojowym	9.00	kontrolują dcy bp i samodz. pododdz.	wszystkie pododdz.	Zgodnie z rozliczeniem	
4.	Sprawdzenie sprawności sprzętu techn. oraz przygotowania zapasów utrzymywanych w magazynach jednostek do ich ewakuacji	10.00-13.00	wyznaczeni	kierowcy + wyznaczone grupy	PWB + magazyny	
5.	Szkol. ofic. dyżurnych i ich pomocników w zakresie uruchamiania i kierowania wstępną fazą osiągania WSGB	10.00-12.00	szef sztabu	wyznaczeni żoln.zaw.	dyż. OD	
6.	Szkol. kierujących realizacją przedsięwzięć w początkowym etapie alarmu	12.00-13.00	st.of. oper.	kier. alar.	Rejon k.rozp.	
7.	Rozpoznanie drogi marszu do ZRA oraz jego stanu	12.00-14.30	zca dcy ds.lin.	kadra i kierowcy, którzy przyb.do jedn.	ZRA-1	
8.	Wprowadzenie sygnału do osiągnięcia WzGB w ZRA przez 1 bp	12.00	dca 1bp	pododdz. 1 bp	MSD i ZRA-1	
9.	Aktualizacja dokumentów GB w kancelarii mobiliz.	8.00-10.00	szef sztabu	szefowie służb	kanc. mob.	

SZEF SZTABU

.....

SCHEMAT IDEOWY PRZEBIEGU SZKOLENIA ODDZIAŁU W DNIU GOTOWOŚCI BOJOWEJ I MOBILIZACYJNEJ

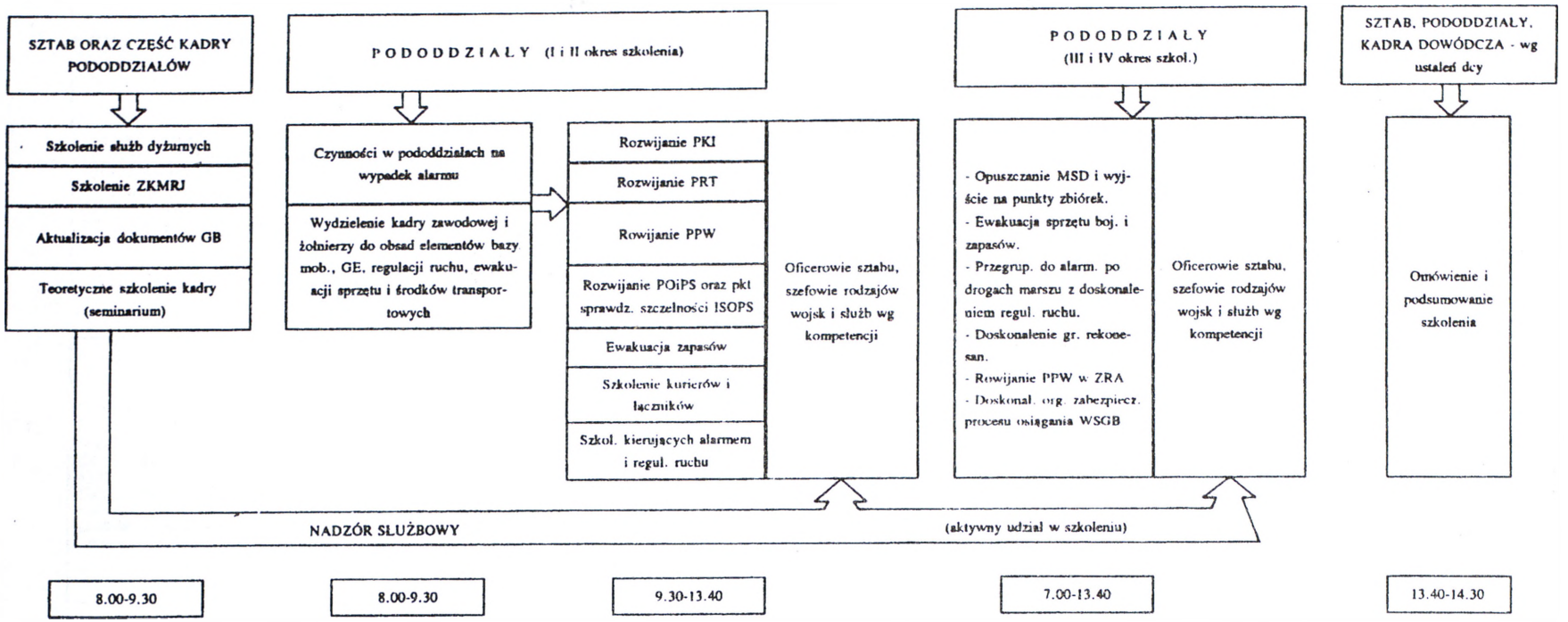
(wariant)

Załącznik 17

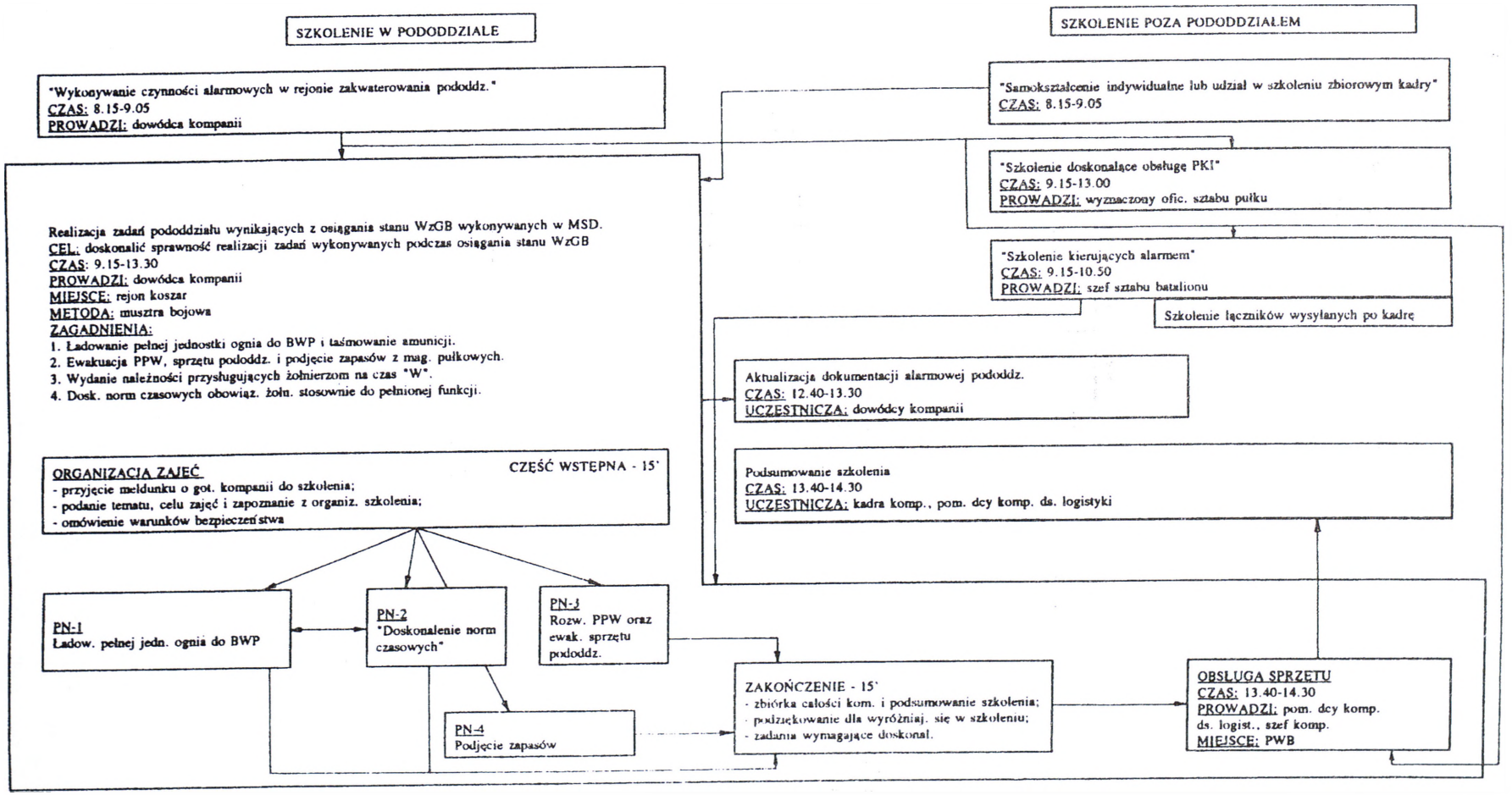
IDEOWY SCHEMAT SZKOLENIA ODDZIAŁU W DNIU GOTOWOŚCI BOJOWEJ I MOBILIZACYJNEJ

(wariant)

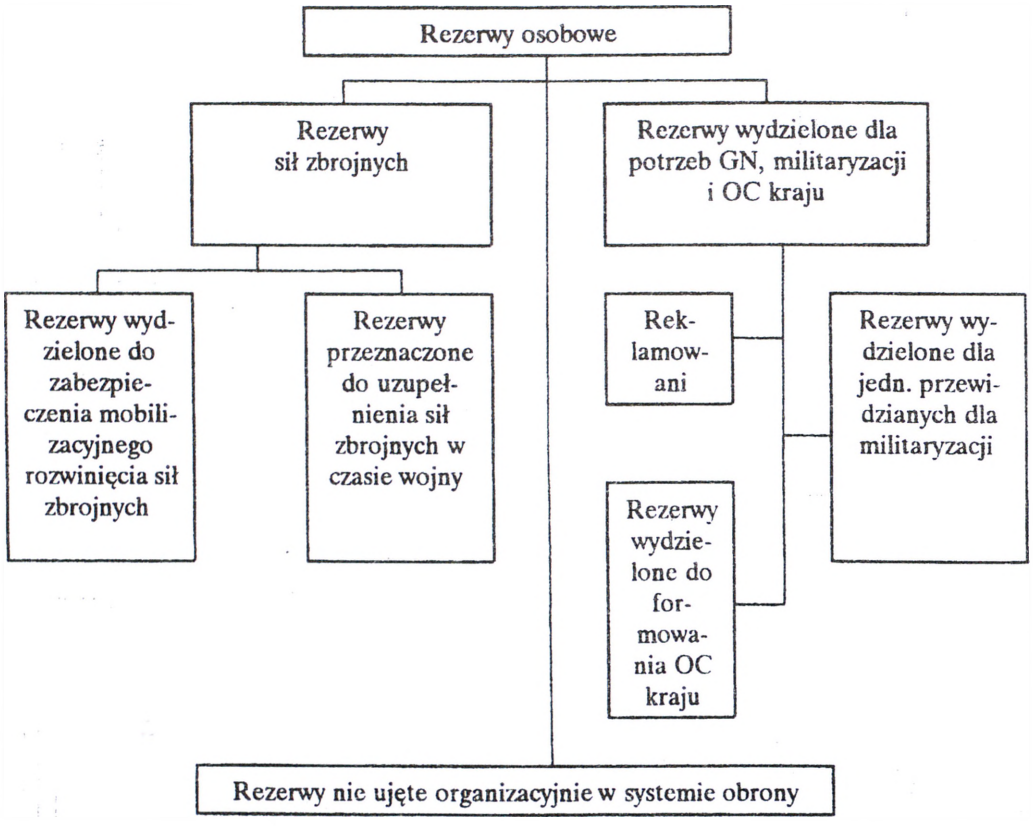
SCHEMAT IDEOWY SZKOLENIA KOMPANII PIECHOTY

(wariant)

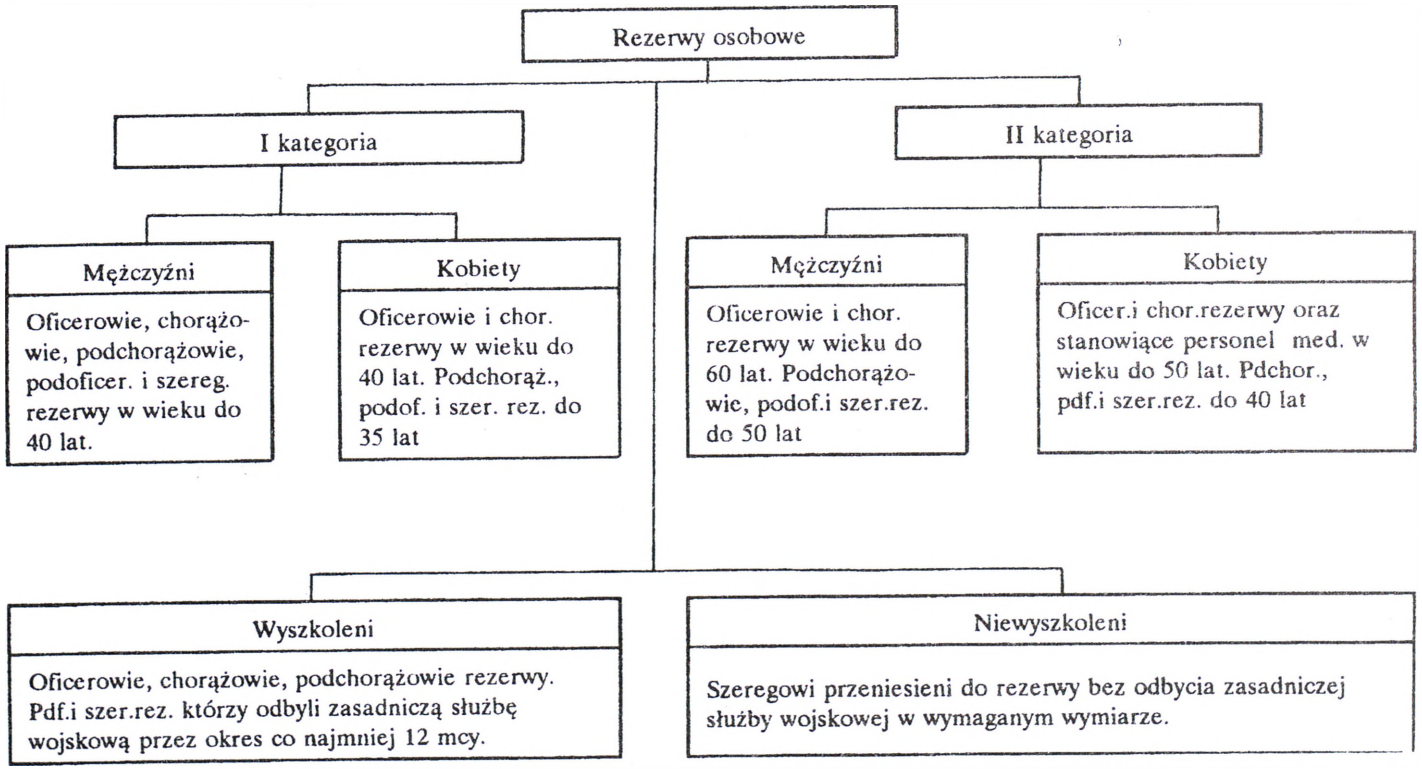

Załącznik 19

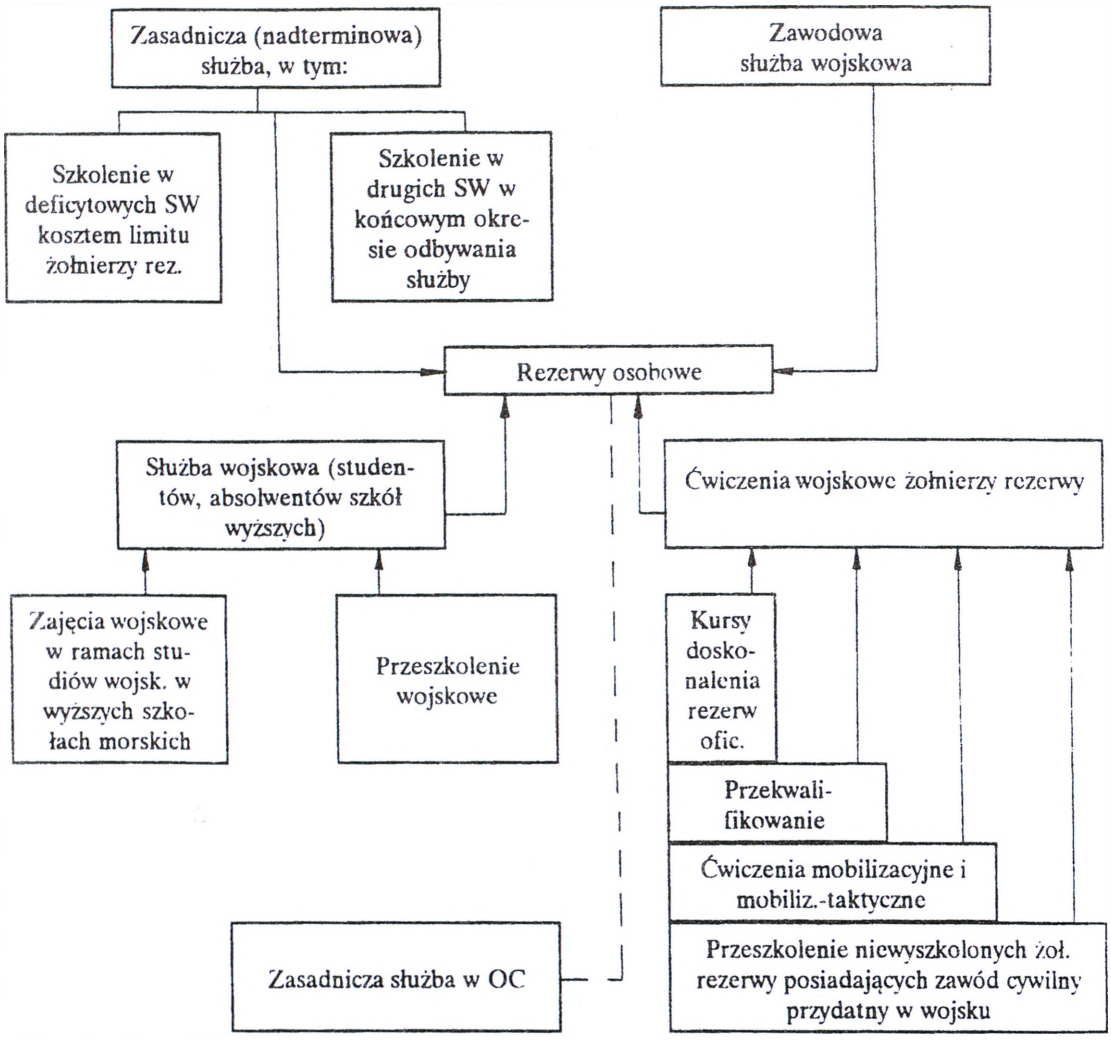
PODZIAŁ REZERW OSOBOWYCH POD WZGLĘDEM PRZEZNACZENIA

PODZIAŁ REZERW OSOBOWYCH POD WZGLĘDEM WIEKU I WYSZKOLENIA

GROMADZENIE REZERW OSOBOWYCH

PODZIAŁ REZERW OSOBOWYCH SZ RP

5% ogółu ludności

1,6% ogółu ludności

REZERWA CZYNNA

REZERWA ALARMOWA - ok. 400 000

Przeznaczona na uzupełnienie potrzeb mobilizacyjnych (GZU, N)

wiek - ofic., chor., pchor. - 45 lat
do: - pdf - 35 lat
- szer. - 32 lata

REZERWA KWALIFIKOWANA - ok. 200 000

Przeznaczona do rotacji na PM, pierwszy rzut stanu zmiennego środków zapas.

wiek - ofic., chor., pchor. - 50 lat
do: - pdf - 40 lat
- szer. - 35 lat

REZERWA BIERNA - ok. 1,4 mln

Przeznaczona na:
- dodatkowe formowanie w czasie „W"
- militaryzację jedn.organizacyjnych, OC
- reklamowanie

wiek - ofic,. chor., pchor. - 60 lat
do: - pdf - 50 lat
- szer. - 45 lat

REZERWA NIEEFEKTYWNA - ok. 3 mln

Niezdolni do służby wojskowej w czasie wojny

Ogółem ok. 5 mln rezerw, co stanowi 13% ludności RP

PODZIAŁ REZERW OSOBOWYCH SIŁ ZBROJNYCH RP

REZERWA CZYNNA

REZERWA ALARMOWA

Żołnierze rezerwy posiadający karty mobilizacyjne z przeznaczeniem na:
- uzupełnienie wojsk do etatów „W" (etat „W" - stan ewidencyjny);
- zabezpieczenie procesu uzupełnienia potrzeb mobilizacyjnych (GZU; nakładka).

WIELKOŚĆ ok. 600 tys.

REZERWA WYSELEKCJONOWANA
- oficerowie, chorążowie, podchorążowie, podoficerowie rezerwy zajmujący stanowiska dowódcze;
- specjaliści wojskowi obsługujący technikę bojową decydującą o gotowości jednostki, żołnierze rezerwy wymagający systematycznych treningów.

WIELKOŚĆ ok. 30 tys.

REZERWA KWALIFIKOWANA

Zasoby te stanowią podstawową bazę rezerw osobowych przeznaczonych na:
- dokonywanie w czasie pokoju okresowych rotacji na przydziałach mobilizacyjnych;
- na potrzeby wojene, w tym w czasie pokoju na pierwszy rzut stanu zmiennego ośrodków zapasowych, przewidzianych na uzupełnienie JW, które poniosą straty w początkowym okresie wojny.

WIELKOŚĆ ok. 300 tys.

REZERWA BIERNA

W skład tej grupy włączono żołnierzy rezerwy posiadających pełne kwalifikacje do pełnienia służby w czasie wojny jednak ze względu na wiek lub przeznaczenie są przewidziani na:
- zabezpieczenie dodatkowych formowań i uzupełnienie wojsk w czasie działań wojennych;
- zabezpieczenie w czasie wojny potrzeb kadrowych administracji rządowej, organów samorządu terytorialnego i podmiotów gospodarczych (reklamowani);
- potrzeby jednostek przewidzianych do militaryzacji z chwilą ogłoszenia mobilizacji lub wybuchu wojny;
- potrzeby obrony cywilnej;
- świadczenia osobiste.

WIELKOŚĆ ok. 1,8 mln.

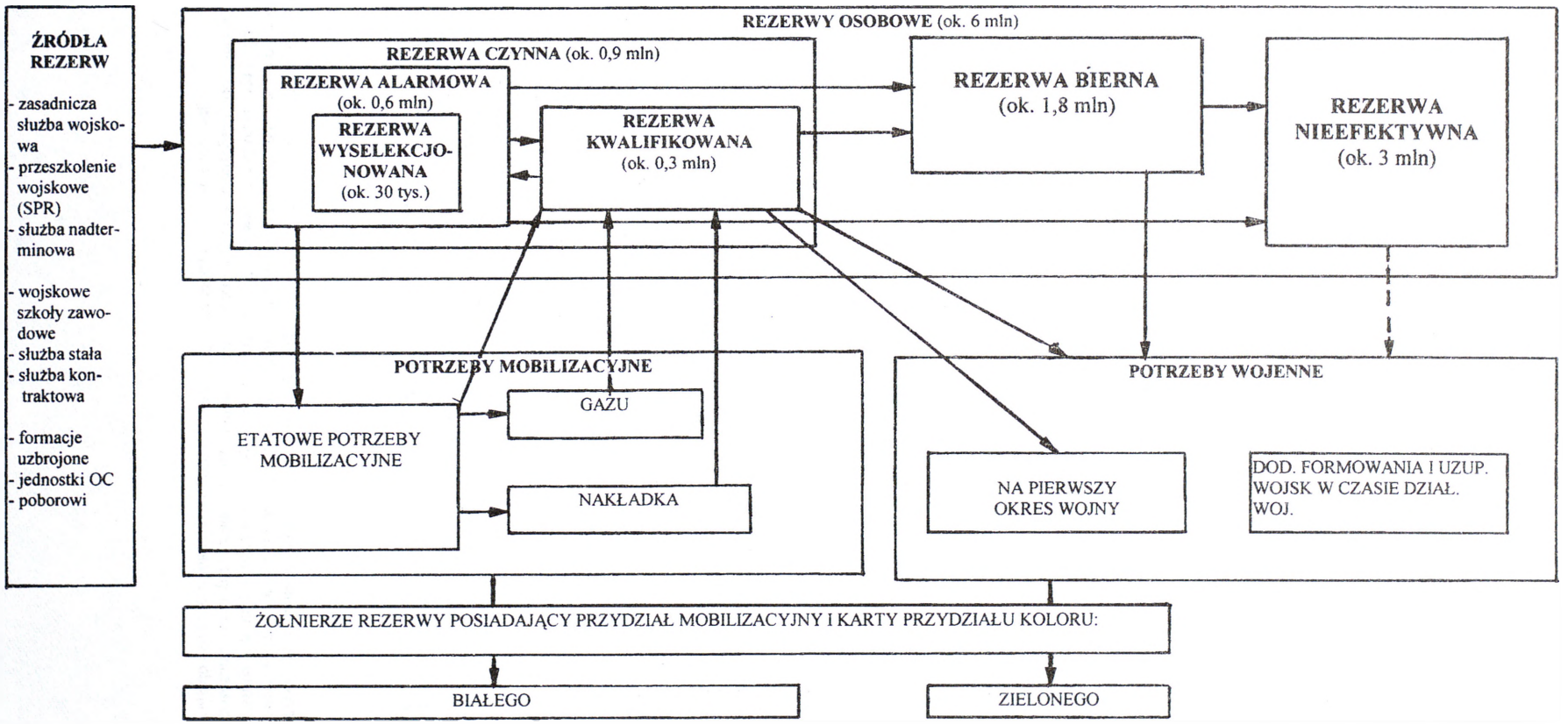
REZERWA NIEEFEKTYWNA

Obejmuje tych żołnierzy rezerwy, którzy ze względu na wyszkolenie, wiek, stan zdrowia lub z innych przyczyn nie są aktualnie zakwalifikowani do jednej z wymienionych grup rezerw osobowych oraz niezdolni do czynnej służby wojskowej w czasie pokoju.

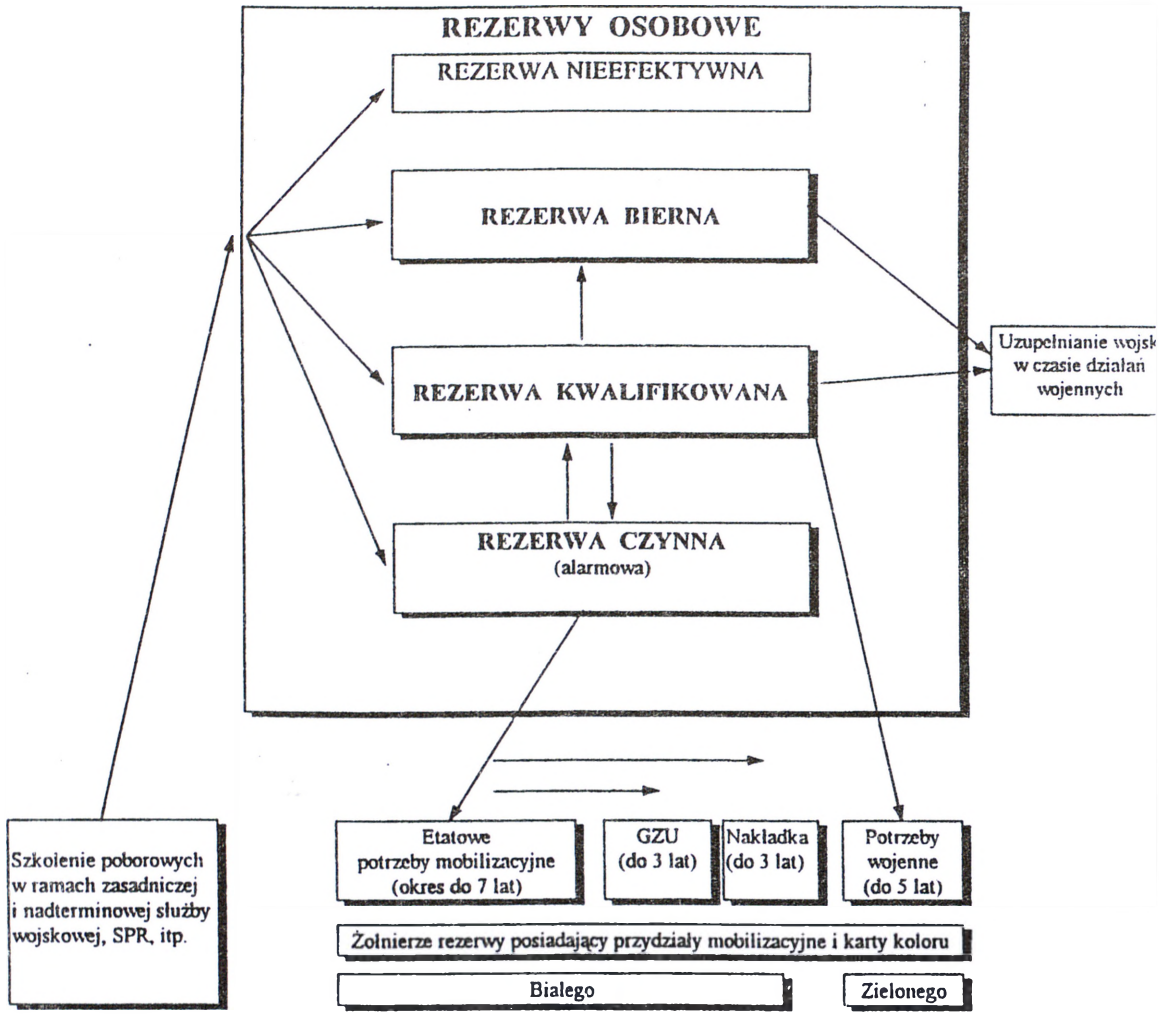
WIELKOŚĆ ok. 3 mln.

Załącznik 24

SCHEMAT WYKORZYSTANIA REZERW OSOBOWYCH NA POTRZEBY SIŁ ZBROJNYCH

SCHEMAT WYKORZYSTANIA REZERW OSOBOWYCH

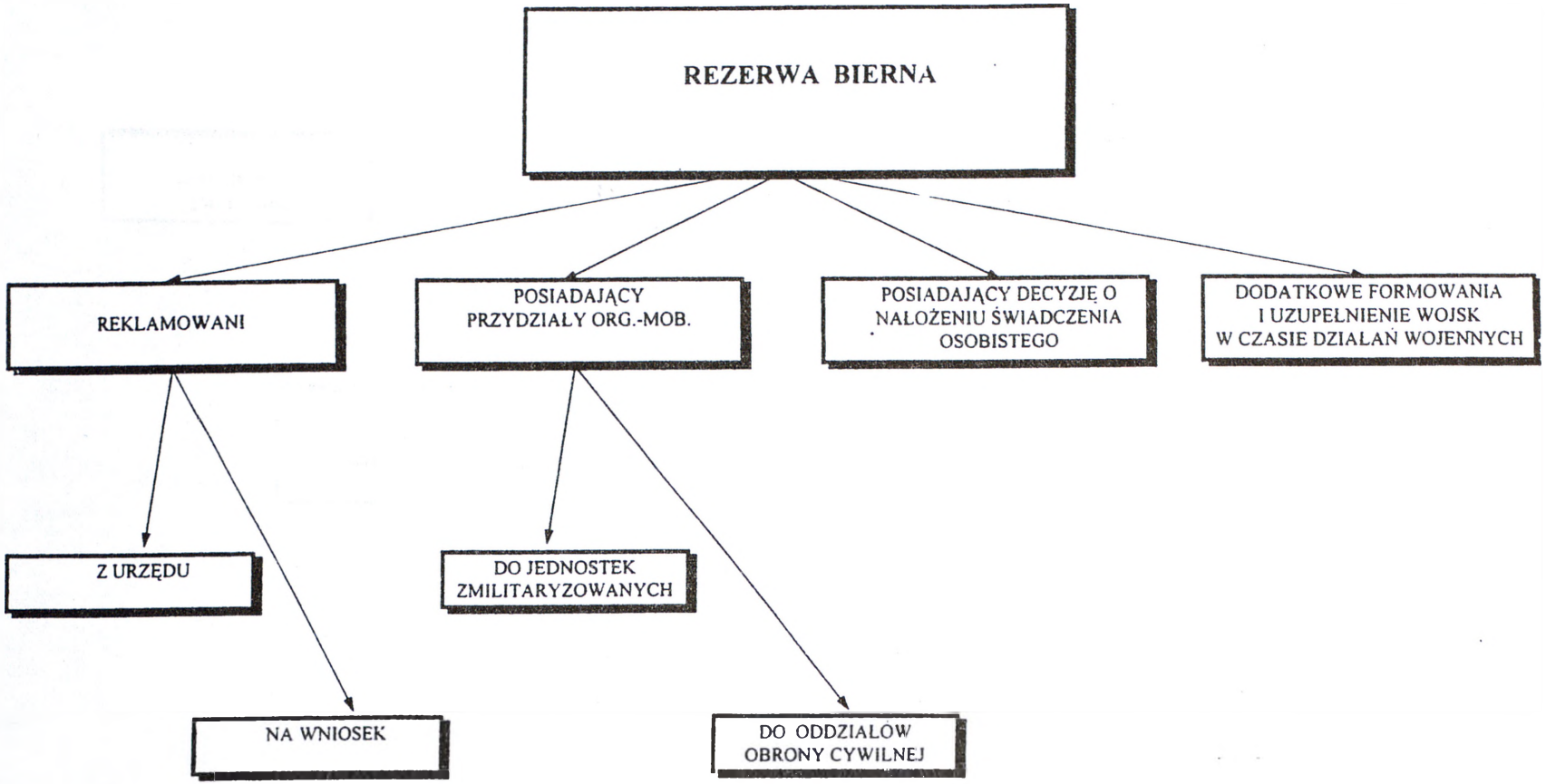

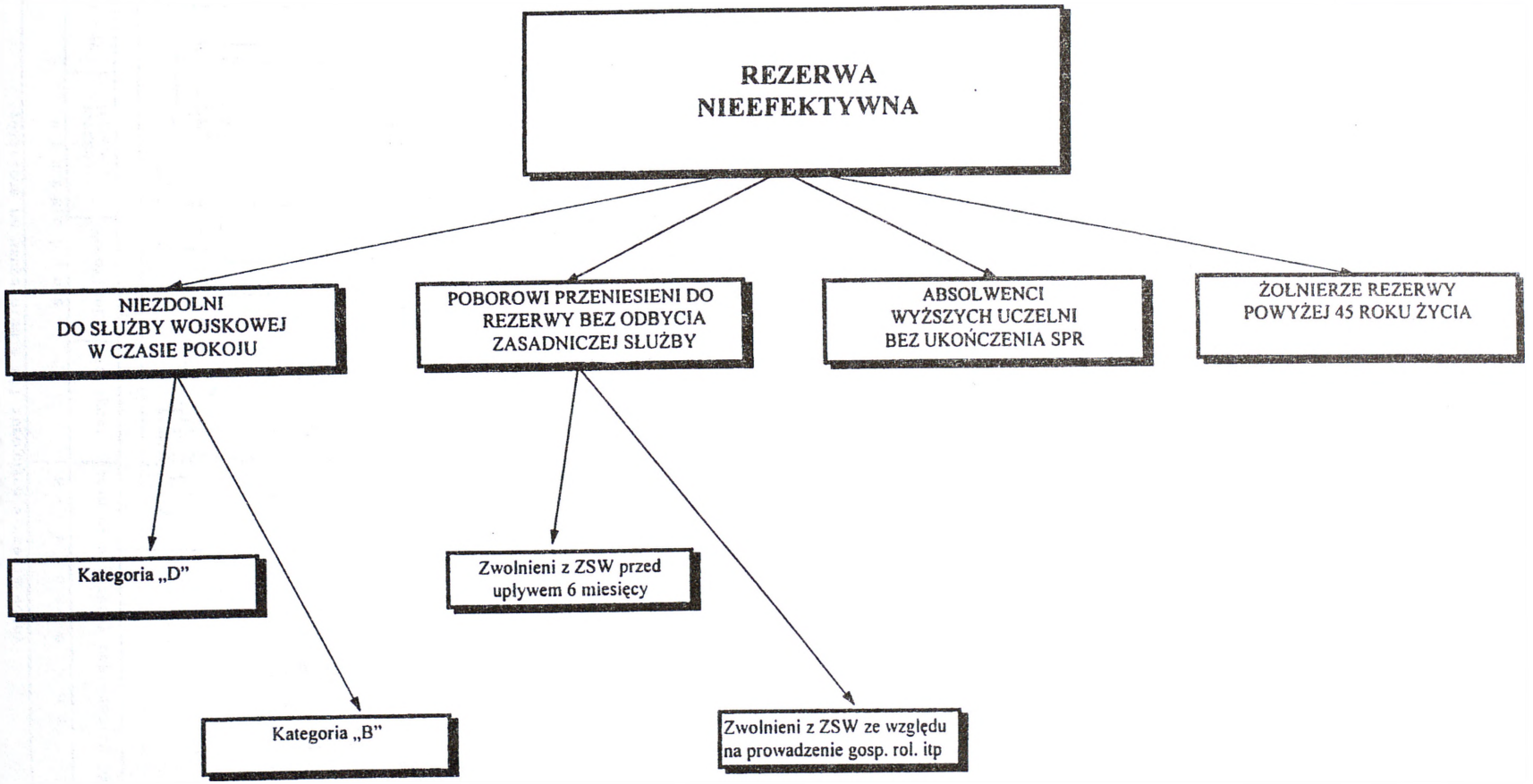
Uwaga:

Wyszkolony żołnierz rezerwy po nadaniu przydziału mobilizacyjnego do jednostki, w której odbywał służbę pozostaje na nim z reguły do 7 lat. Następnie zostaje przeznaczony do 3 lat jako grupa zabezpieczenia ukompletowania lub nakładka, po czym wykorzystany winien być na potrzeby wojsk w wyniku poniesionych strat w pierwszym okresie wojny. Po spełnieniu obowiązku pozostawania na przydziale mobilizacyjnym żołnierz rezerwy zostaje przeniesiony do rezerwy biernej, w której pozostaje do osiągnięcia określonej górnej granicy wieku dla danego korpusu osobowego.

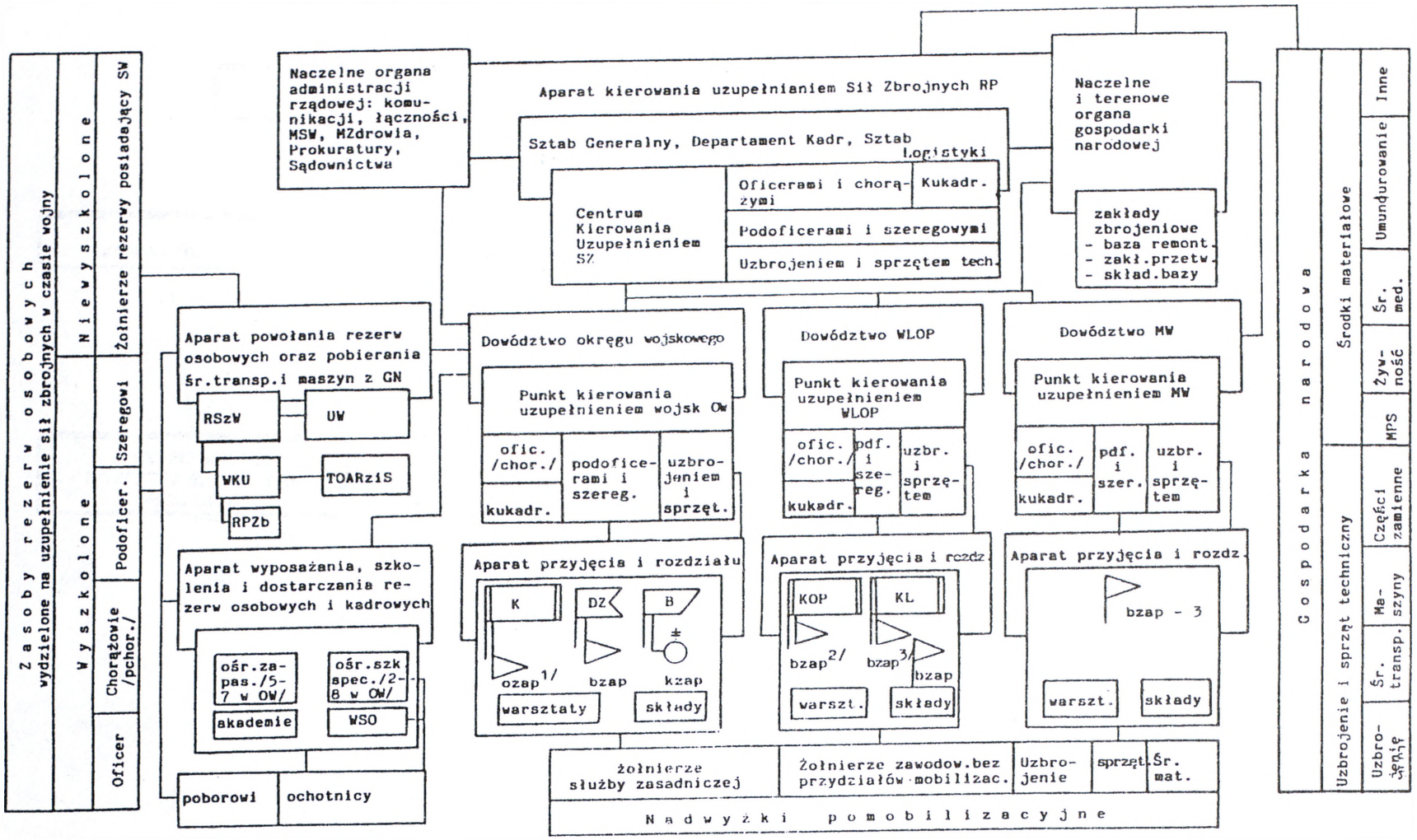

* Uwaga:
- wszyscy żołnierze rezerwy w tej grupie posiadają przydziały mobilizacyjne i karty przydziału mobilizacyjnego koloru białego.

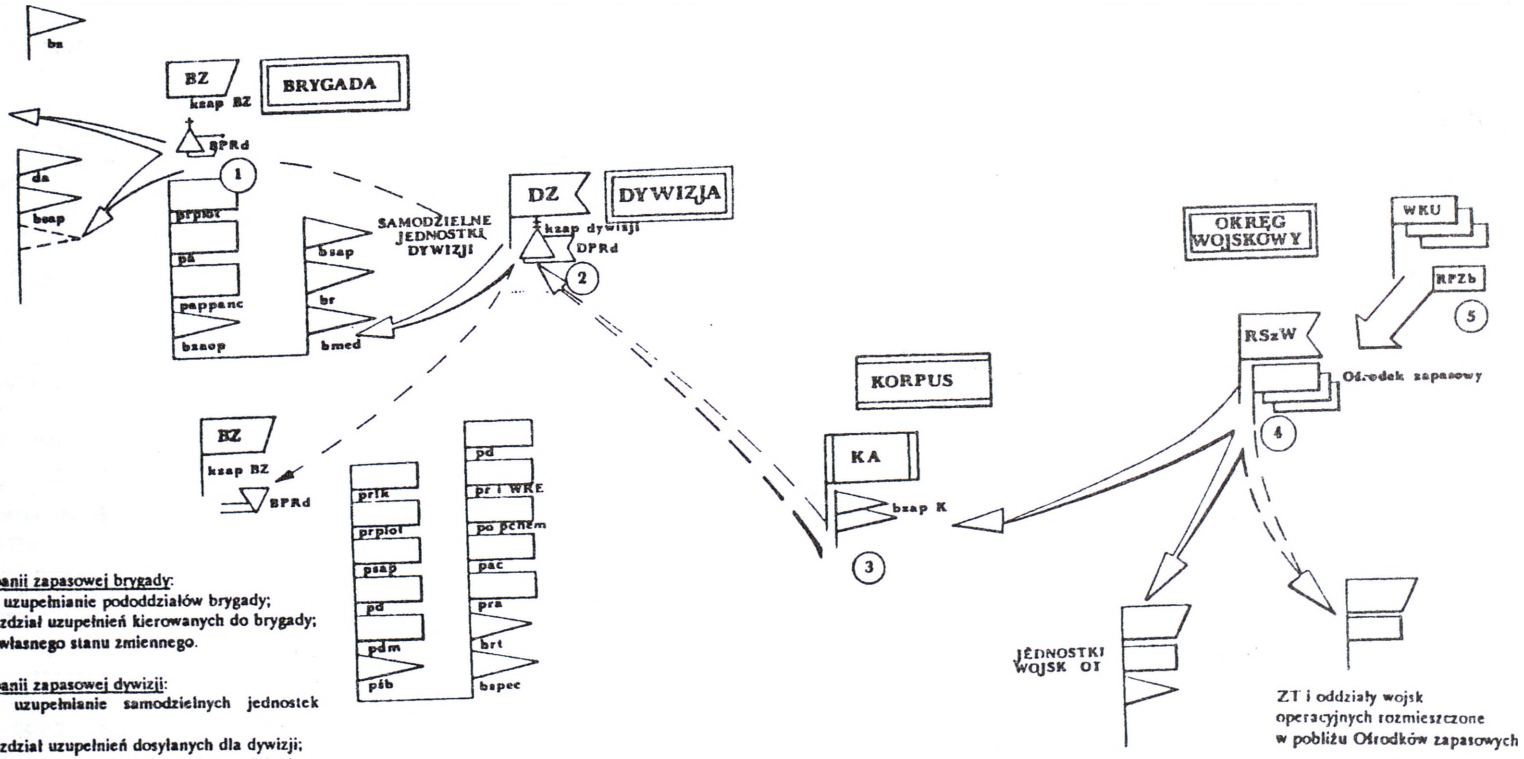

REZERWA BIERNA
REKLAMOWANI
POSIADAJĄCY PRZYDZIAŁY ORG.-MOB.
POSIADAJĄCY DECYZJĘ O NAŁOŻENIU ŚWIADCZENIA OSOBISTEGO
DODATKOWE FORMOWANIA I UZUPEŁNIENIE WOJSK W CZASIE DZIAŁAŃ WOJENNYCH
Z URZĘDU
NA WNIOSEK
DO JEDNOSTEK ZMILITARYZOWANYCH
DO ODDZIAŁÓW OBRONY CYWILNEJ

REZERWA
NIEEFEKTYWNA
NIEZDOLNI
DO SŁUŻBY WOJSKOWEJ
W CZASIE POKOJU
POBOROWI PRZENIESIENI DO
REZERWY BEZ ODBYCIA
ZASADNICZEJ SŁUŻBY
ABSOLWENCI
WYŻSZYCH UCZELNI
BEZ UKOŃCZENIA SPR
ŻOŁNIERZE REZERWY
POWYŻEJ 45 ROKU ŻYCIA
Kategoria „D"
Kategoria „B"
Zwolnieni z ZSW przed
upływem 6 miesięcy
Zwolnieni z ZSW ze względu
na prowadzenie gosp. rol. itp

KOMPLEKSOWY SYSTEM UZUPEŁNIENIA W CZASIE WOJNY (MODEL)

SCHEMAT STRUKTURY FUNKCJONALNEJ SYSTEMU UZUPEŁNIANIA WOJSK LĄDOWYCH

LEGENDA:

1. Zadania kompanii zapasowej brygady:
   - dyspozycyjne uzupełnianie pododdziałów brygady;
   - przyjęcie i rozdział uzupełnień kierowanych do brygady;
   - odtwarzanie własnego stanu zmiennego.

2. Zadania kompanii zapasowej dywizji:
   - dyspozycyjne uzupełnianie samodzielnych jednostek dywizji;
   - przyjęcie i rozdział uzupełnień dosyłanych dla dywizji;
   - w miarę możliwości wzmacnianie brygad uzupełnieniem.

3. Zadania batalionów zapasowych korpusu:
   - dyspozycyjne uzupełnianie samodzielnych jednostek korpusu;
   - przyjęcie i rozdział uzupełnień przeznaczanych dla samodzielnych jednostek korpusu;
   - w miarę możliwości wzmacnianie uzupełnieniami dywizji.

4. Zadania ośrodków zapasowych OW:
   - przyjęcie żołnierzy rez. dosyłanych przez WKU;
   - wyposażenie żołnierzy rez.;
   - szkolenie doskonalące w określonych SW (bądź przekwalifikowanie do deficytowych SW);
   - kompletowanie pododdziałów uzupełnienia dla ZT, samodz. jedn. korpusu oraz jedn. OT i kierowanie ich do wojsk;
   - dowóz uzupełnień;

Zadania rejonowych punktów zbiórki:
   - powoływanie żoln. rez. planowanych na uzup. w czasie wojny;
   - kompletow. grup uzup. i kierow. ich do ośr. zapasowych OW.

WYKAZ PODSTAWOWYCH DOKUMENTÓW PLANISTYCZNYCH I ROBOCZYCH SPORZĄDZANYCH I PROWADZONYCH W ODDZIALE UZUPEŁNIEŃ I ORGANIZACJI WOJSK SZTABU ZWIĄZKU OPERACYJNEGO

Lp.	Nazwa dokumentu	Podstawa do sporządzania	Częstotliwość sporządzania	Wykonawca		Uwagi
				wydział uzupełnień	wydział organizacyjny	
1.	Plan uzupełnienia wojsk podoficerami i szeregowymi wg spec. wojskowych	Tymczasowa instrukcja uzupełniania SZ RP w czasie wojny	Na okres operacji obronnej, zadania bliższego i dalszego w operacji zaczepnej	x		Tabelarycznie - wzór: skrypt pf 3238
2.	Zestawienie stanu osobowego oraz podstawowego sprzętu bojowego (wyciąg)	Zakres kompetencji	Na każde żądanie		x	Dla oddziału operacyjnego (na podstawie wzoru: zał. nr 10)
3.	Liczebne zestawienie braków podoficerów i szeregowych wg grup spec. wojskowych	Wyt. mob. cz. VIII	Raz na 10 dni	x		Do sztabu OW - 2 egz. Dla bzap - 1 egz.
4.	Wykaz strat i braków podoficerów i szeregowych wg spec. wojsk. (opracowuje ZT i samodz.oddz.)	Wyt. mob. cz. VIII	Część I - raz na dobę, a część II - raz na 5 dni			Jako załącznik do liczebnego zestawienia
5.	Wykaz strat w kadrze oficerskiej i chorążych	Wyt. mob. cz. VIII	Część I - raz na dobę, a część II - raz na 5 dni	x		Z wydziałem kadr
6.	Meldunek o ukompletowaniu wojsk z wyszczególnieniem związków taktycznych i samodzielnych oddziałów	Zakres kompetencji	Raz na dobę	x	x	Załącznik do meldunku operacyjnego - wzór: zał. nr 10
7.	Meldunek (referat) o stanie bojowym wojsk (dla sztabu OW, NW SZ)	Zakres kompetencji	- na okres operacji (zadania) obronnej; - na okres zadania bliższego (dalszego) operacji zaczepnej wg stanu na 1 i 15 każdego miesiąca	x	x	Skład bojowy, skład i struktura stanu osobowego, ważniejsze uzbrojenie i wyposażenie, charakterystyka jednostek, ocena uzupełnienia

Lp.	Nazwa dokumentu	Podstawa do sporządzania	Częstotliwość sporządzania	Wykonawca		Uwagi
				wydział uzupełnień	wydział organizacyjny	
8.	Ewidencja napromieniowania podoficerów i szeregowych z uwzględnieniem ZT i samodzielnych jednostek	Instrukcja o kontroli napromieniowania wojsk	Bieżąco	x		Ewidencja wg dawek napromieniowania - oddzielnie za ZT i samodzielne jednostki
9.	Zarządzenie szefa sztabu (ZO) w sprawie uzupełnienia wojsk stanem osobowym w wyniku poniesionych strat oraz sposobów i terminów składania meldunków i sprawozdań	Zakres kompetencji	W zasadzie jednorazowo		x	Wzór: zał. nr 12
10.	Zarządzenie organizacyjne szefa sztabu (ZO) w sprawie przeformowań jednostek, zmian etatowych oraz zmian w podporządkowaniu jednostek	Zakres kompetencji	W zależności od potrzeb		x	Wzór: zał. nr 13
11.	Rozkaz personalny w sprawie mianowań, odznaczeń i przeniesień służbowych podoficerów i szeregowych	Zakres kompetencji	W zależności od potrzeb		x	
12.	Wykaz etatów jednostek wchodzących w skład związku operacyjnego	Zakres kompetencji	Jednorazowo		x	
13.	Księga ewidencji kart i tabliczek tożsamości oraz opasek ze znakiem Czerwonego Krzyża	Instr. w sprawie wydawania ...	Okresowo	x		
14.	Dziennik działań bojowych	Ustalenia własne	Bieżąco	Służba dyżurna		

Lp.	Nazwa dokumentu	Podstawa do sporządzania	Częstotliwość sporządzania	Wykonawca		Uwagi
				wydział uzupełnień	wydział organizacyjny	
15.	Mapa robocza oddziału	Ustalenia własne	Bieżąco	x	x	Zarys położenia wojsk oraz m.p. organów uzupełnień ZO, ZT i oddziałów
16.	Meldunek (referat) o poniesionych stratach i napromieniowaniu wojsk oraz uzupełnieniu jednostek wojskowych (ocena zdolności bojowej)	Zakres kompetencji	W zależności od potrzeb (do decyzji dowódcy)	x		Wzór: zał. nr 11

Wydrukowano w 188 egz.
Egz. nr 1-149 Bibl. Gł. DZN
Egz. nr 150 Bibl. Gł. Archiwum
Egz. nr 151-155 Kanc. Tajna OL
Egz. nr 156 Dow. WLąd.
Egz. nr 157 Dow. WLOP
Egz. nr 158 Dow. Mar. Woj.
Egz. nr 159-188 WSO Poznań
Wyk. Zespół Oficerów
Druk AON nr pf 365/WW

BIBLIOTEKA GŁÓWNA - ARCHIWUM Akademii Obrony Narodowej Nr ewid. 60745
BIBLIOTEKA GŁÓWNA - ARCHIWUM Akademii Obrony Narodowej Nr ewid. 60794
BIBLIOTEKA NIEJAWNA Akademii Obrony Narodowej Nr ewid. 61595
BIBLIOTEKA NIEJAWNA Akademii Obrony Narodowej Nr ewid. 33/5